

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

BALIKESİR BİGADIÇ AĞZI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülfiye BÜLBÜL

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin DURGUT**

Balıkesir 2007

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

BALIKESİR BİGADIÇ AĞZI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Gülfiye BÜLBÜL
200212511005**

Balıkesir 2007

ÖZET

Gülfiye BÜLBÜL

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin DURGUT

Ocak 2007, 368 sayfa

Bu çalışma Bigadiç ilçesi sınırları içinde kalan köylerin ağız özelliklerini içerir.

Araştırma yöntemi ön araştırma, derleme, yazıya geçirme, inceleme, değerlendirme safhalarından oluşmaktadır.

Bigadiç'te bir merkeze ve köylerinden yirmi dört tanesine gidilerek 67 kişiyle görüşüldü. Kaynak kişilerden sohbet, hatıra, inanış, gelenek ve görenekler, masal ve türkü içeren metinler derlendi. Kasetlere kaydedilen metinler daha sonra transkripsiyonlu metinler haline getirildi. Derleme yapılan kişilerin değişmesine göre farklı numaralandırıldı.

Yazı dilinde kullanılmayan ve metinlerde geçen ses bilgisi-şekil bilgisi farkları tespit edildi. Bu tespitler “ Ses Bilgisi” ve “Şekil Bilgisi” ana başlıkları altında, çok sayıda örnekle desteklendi. Bu çalışma yörenin tarihi ve coğrafi yapısının incelendiği “Giriş”, ses bilgisi özelliklerinin incelendiği “Ses Bilgisi”, şekil bilgisi özelliklerinin incelendiği “Şekil Bilgisi”, inceleme sonucu ulaşılan sonuçların yer aldığı “Sonuç”, yazı dilinden farklı olan kelimelerin yer aldığı “Sözlük”ve derleme metinlerini içeren “Metinler” bölümlerinden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bigadiç, ağız, ses bilgisi, şekil bilgisi

ABSTRACT

Gülfiye BÜLBÜL

Master's Thesis, The Turkish Language and Literature Department

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Hüseyin DURGUT

January 2007, 368 pages

This study includes dialect features of the villages within the boundary of Bigadiç county.

Research methods of this work are pre-research, choosing and gathering, writing, examination, an evaluation.

Sixty seven people were interviewed by visiting twenty four village and one from the centre of Bigadiç. Texts which contains conversation, memory, belief, traditions, tale and folk song were gathered. The texts which had been recorded to the cassettes, afterwards they were made texts with transcription, and they were numbered differently according to the changes of the people about whom the gathering was done.

Phonetic-morphologic differences which are not used in written language and are found in the texts were determined. after that they were supported by many examples under the titles of "Phonology" and "Morpholgy". This work is composed of five parts: In the first part of "Introduction", the historical and geographical structure of the region is examined. In the "Phonology" part, features of sound knowledge , and in the "Morpholgy" part, features of form knowledge is examined. And in the "Conclusion" part, the conclusions which were reached after the examination is found. The "Dictionary" part contains words different from writing language. Finally, the "Text" part contains the texts that are gathered.

Key Words: Bigadiç, dialect, phonology, morpholgy.

ÖN SÖZ

Küreselleşen dünya ile birlikte küçük gruplardaki pek çok özellik gibi ağızlardaki özellikler de yavaş yavaş kaybolmaktadır. Yolların her yerleşim yerine ulaşması, elektiriğin her evde kullanılmasıyla televizyon kişilerin dillerini etkilemiştir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin yetersizliği ve ekonomik nedenlerle köylerden göç edenler, yörenin ağız özelliklerini barındırmakta zorlanmaktadır. Özellikle iletişim araçlarıyla yazı dilinin standardı yaşlı kişilerin bile ağızlarını etkilemiştir.

Bu çalışmada metin derlemeleriyle yörenin ağız özellikleri tespit edilip bu alanda yapılmış çalışmalara bir yenisinin eklenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma, Bigadiç ilçesindeki etnik grupların yoğun olduğu köylerin bu bütündeki oranları doğrultusunda derlenen metinlerden oluşmaktadır. İki Çepni, bir Yörük, üç Muhacir ve on sekiz Manav köyüne gidilmiştir. İlçe merkezinden bir metin derlenmiştir.

Kullanılan yöntemler ve teknikler ön araştırma, derleme, metinleri yazıya geçirme ve incelemedir.

Derleme öncesi köyler hakkında bilgi edinilerek köye ulaşıldığında yardım edebilecek insanlarla iletişim kuruldu. Derlemeler köylere göre farklı kasetlere kaydedildi. Toplamda 67 kişiyle görüşüldü ve numaralı metinler oluşturuldu. Kaynak kişiler köyden pek dışarı çıkmamış, ya öğrenim görmemiş ya da sadece okuma yazma bilen, ağız özelliklerini kullandığı söylenenlerden seçildi.

Metinler yazıya geçirilirken Gürer Gülsevin'in "Uşak İli Ağızları"nda kullandığı transkripsiyon işaretleri ile Mukim Sağır'ın "Ağız Çalışmalarında Çeviriyazı" makalesindeki transkripsiyon işaretleri dikkate alındı. Yazıya geçirme sırasında anlaşılamayan kısımlar "..." bırakılarak gösterildi.

Çalışma, Giriş, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Sonuç, Sözlük, Metinler kısmı olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. "Giriş" bölümünde ağız çalışmaları ile ilgili genel bir bilgi verildikten sonra ilçenin coğrafi ve tarihi yapısından bahsedilmiştir. "Ses Bilgisi" ve

“Şekil bilgisi” bölümlerinde ses bilgisi ve şekil bilgisi açısından incelemeler yapılmıştır. “Sonuç” bölümünde derleme metinlerinden hareketle varılan sonuçlar sıralanmıştır. “Sözlük” bölümünde derleme sonucu ulaşılan farklı kelimelere yer verilmiştir. “Metinler” bölümünde ise derleme metinleri yer almaktadır. Kaynak kişiler, bu kişilerin yaşları ve öğrenim durumları hakkındaki bilgiler köylere göre gruplandırılarak çalışmaya eklenmiştir.

Çalışmada, gidilen köylerde bizi kaynak kişilere yönlendiren klavuz kişilere, derleme yapılan kişilere, beni yönlendiren ve bana yardım eden tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Durgut’ a, aileme teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Balıkesir 2007

Gülfiye Bülbül

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
ÇEVİRİYAZI (TRANSKRİPSİYON) İŞARETLERİ.....	xii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	11
SES BİLGİSİ.....	11
1.1 Ünlüler	11
1.1.1 Ünlü Çeşitleri.....	11
1.1.1.1 â ünlüsü	11
1.1.1.2 é ünlüsü	11
1.1.1.3 ĩ ünlüsü.....	11
1.1.1.4 i ünlüsü.....	11
1.1.1.5 ù ünlüsü.....	12
1.1.1.6 ú ünlüsü.....	12
1.1.2 Uzun Ünlüler.....	12
1.1.3 Kısa Ünlüler	15
1.1.4 İkiz Ünlüler	15
1.1.4.1 Yükselen ikiz ünlüler.....	15
1.1.4.2 Eşit İkiz Ünlüler.....	15
1.1.4.3 Alçalan İkiz Ünlüler.....	16
1.1.5 Ünlü Uyumu	16
1.1.5.1 Büyük Ünlü Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu).....	16
1.1.5.1.1 Alınma Kelimelerde Büyük Ünlü Uyumu	17
1.1.5.1.2 Büyük Ünlü Uyumunun Bozulması.....	17
1.1.5.2 Küçük Ünlü Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu).....	18
1.1.5.2.1 Küçük Ünlü Uyumunun Bozulması.....	18

1.1.6 Ünlü Değişmeleri	18
1.1.6.1 Kalın Ünlülerin İncelmesi.....	18
1.1.6.2 İnce Ünlülerin Kalınlaşması	19
1.1.6.3 Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması.....	19
1.1.6.4 Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi.....	20
1.1.6.5 Geniş Ünlülerin Daralması	20
1.1.6.6 Dar Ünlülerin Genişlemesi	21
1.1.7 Ünlü Düşmesi	21
1.1.8 Ünlü Türemesi	22
1.1.9 Ünlü Birleşmesi	23
1.2 Ünsüzler	23
1.2.1 Ünsüz Çeşitleri.....	23
1.2.1.1 ŋ ünsüzü	23
1.2.1.2 ğ ünsüzü	23
1.2.1.3 h ünsüzü	24
1.2.1.4 K ünsüzü	24
1.2.1.5 k ünsüzü	24
1.2.1.6 P ünsüzü	24
1.2.1.7 T ünsüzü.....	25
1.2.1.8 w ünsüzü	25
1.2.1.9 F ünsüzü.....	25
1.2.1.10 C ünsüzü	25
1.2.2 Ünsüz Uyumu	25
1.2.2.1 Ünsüz Uyumunun Bozulması	25
1.2.3 Ünsüz Değişmeleri.....	26
1.2.3.1 Ötümlüleşme (Sedalılaştırma).....	26
1.2.3.2 Ötümsüzleşme (Sedasızlaştırma)	30
1.2.3.3 Sızıcılaştırma	31
1.2.3.4 Akıcı Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	32
1.2.4 Ünsüz Benzeşmesi	33

1.2.4.1 İlerleyici Benzeşme.....	33
1.2.4.2 Gerileyici Benzeşme	33
1.2.5 Aykırılışma.....	34
1.2.6 Ünsüz İkizleşmesi	35
1.2.7 İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi	35
1.2.8 Ünsüz Düşmesi	35
1.2.9 Ünsüz Türemesi	37
1.2.10 Yer Değiştirme.....	39
1.2.11 Hece Kaynaşması.....	40
1.2.12 Hece Düşmesi	40
İKİNCİ BÖLÜM.....	42
ŞEKİL BİLGİSİ.....	42
2.1. İsimler	42
2.1.1 İsim Yapım Ekleri.....	42
2.1.1.1 İsimden İsim Yapan Ekler	42
2.1.1.2 Fiilden İsim Yapan Ekler	46
2.1.2 İsim Çekimi Ekleri.....	49
2.1.2.1 Hâl Ekleri	49
2.1.2.1.1 İlgi Hâli	49
2.1.2.1.2 Yükleme Hâli	50
2.1.2.1.3 Yönelme Hâli	51
2.1.2.1.4 Bulunma Hâli	51
2.1.2.1.5 Ayrılma Hâli	52
2.1.2.1.6 Eşitlik Hâli	52
2.1.2.1.7 Vasıta Hâli	52
2.1.2.1.8 Yön Gösterme Hâli	53
2.1.2.2 İyelik Ekleri	53
2.1.2.3 Çokluk Ekleri.....	54
2.1.2.4 Aitlik Eki.....	55
2.1.2.5 Soru Eki	55

2.2 Zamirler	55
2.2.1 Şahıs Zamirleri.....	55
2.2.2 Dönüşlülük Zamiri.....	58
2.2.3 İşaret Zamirleri	59
2.2.4 Belirsizlik Zamirleri.....	61
2.2.5 Soru Zamirleri.....	61
2.3. Sıfatlar.....	62
2.3.1 Vasıflandırma Sıfatları.....	62
2.3.2 Belirtme Sıfatları.....	62
2.3.2.1 İşaret Sıfatları.....	62
2.3.2.2 Sayı Sıfatları	63
2.3.2.3 Soru Sıfatları	63
2.3.2.4 Belirsizlik Sıfatları.....	63
2.4. Zarflar	64
2.4.1 Yer-Yön Zarfları	64
2.4.2 Zaman Zarfları	65
2.4.3 Hâl Zarfları	66
2.4.4 Azlık-Çokluk Zarfları	67
2.5. Fiiller.....	68
2.5.1 Fiil Yapım Ekleri	68
2.5.1.1 Fiilden Fiil Yapan Ekler	68
2.5.1.2 İsimden Fiil Yapan Ekler.....	70
2.5.2 Şahıs Ekleri.....	71
2.5.2.1 Zamir Kökenli Şahıs Ekleri	71
2.5.2.2 İyelik Kökenli Şahıs Ekleri.....	72
2.5.3 Şekil ve Zaman Ekleri.....	73
2.5.3.1 Basit Kipler	73
2.5.3.1.1 Geniş Zaman	73
2.5.3.1.2 Şimdiki Zaman.....	75
2.5.3.1.3 Görülen Geçmiş Zaman	79

2.5.3.1.4 Duyulan Geçmiş Zaman	80
2.5.3.1.5 Gelecek Zaman	81
2.5.3.1.6 Emir Kipi	83
2.5.3.1.7 İstek Kipi.....	84
2.5.3.1.8 Şart Kipi.....	84
2.5.3.1.9 Gereklilik Kipi	85
2.5.3.2 Birleşik Kipler.....	85
2.5.3.2.1 Hikaye Birleşik Zaman	85
2.5.3.2.2 Rivayet Birleşik Zaman	88
2.5.3.2.3 Şart Birleşik Zaman	89
2.5.3.3 İsim Fiili (Cevher Fiili).....	90
2.5.4 Sıfat Fiiller	93
2.5.5 Zarf Fiiller.....	94
2.6. Edatlar	97
2.6.1 Ünlem Edatları	97
2.6.2 Bağlama Edatları.....	98
2.6.3 Son Çekim Edatları.....	100
SONUÇ	102
SÖZLÜK.....	109
METİNLER.....	125
KAYNAKÇA	356
EKLER	363
ÖZGEÇMİŞ	368

ÇEVRIYAZI (TRANSKRİPSİYON) İŞARETLERİ

â	yuvarlaklaşmaya başlamış a	F	f-v arası ses
ā	uzun a	C	c-ç arası ses
é	açık e	w	kaybolmak üzere olan v
ē	uzun e		
ĩ	kaybolmak üzere olan ı		
ī	uzun ı		
î	kaybolmak üzere olan i		
î	uzun i		
ù	kaybolmak üzere olan u		
ū	uzun u		
ú	kaybolmak üzere olan ü		
û	uzun ü		
ō	uzun o		
ô	uzun ö		
ŋ	nazal n		
ğ	artdamak g' si		
ħ	ķ sesinin sızıcılaşmasıyla ortaya çıkan h		
K	k-g arası ses		
ķ	artdamak k' sı		
P	p-b arası ses		
T	t-d arası ses		

KISALTMALAR

II. UTDK: II. Uluslararası Türk Dili Kongresi

III. UTDK: III. Uluslararası Türk Dili Kurultayı

IV. UTDK: IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı

V. UTDK: V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı

a.g.e : adı geçen eser

a.g.t : adı geçen tez

Ans. : Ansiklopedisi

A. Ü. : Ankara Üniversitesi

BAÜ : Balıkesir Üniversitesi

Bkz. : bakınız

C. : cilt

DTCF : Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

G. Ü. : Gazi Üniversitesi

Haz. : hazırlayan

HBH : Halk Bilgisi Haberleri

İ. Ü. : İstanbul Üniversitesi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

Mez. : mezuniyet

S. : sayı

s. : sayfa

TD : Türk Dili

TDAY-B: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten

TDK : Türk Dil Kurumu

TDKOB: Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler

TFA : Türk Folklor Araştırmaları

TKA :Türk Kùltürü Araştırmaları

TM : Türkiyat Mecmuası

t.y. : basım tarihi yok

v.b. : ve benzeri

v.d. : ve diğeri

yay.y. : yayımcı yok

y.y. : basım yeri yok

Yay. : yayınları

GİRİŞ

Anadolu ağızları ile ilgili çalışmalar 1860'lı yıllarda başlar. 1940'a kadar çoğunluğu yabancı araştırmacılar tarafından, 1940'tan sonra ise çoğunluğu yerli araştırmacılar tarafından çeşitli çalışmalar yapılmıştır.¹ Ancak derleme ve çalışmalar bir ağız atlası hazırlamaya yetecek malzemeyi içermemektedir.²

Mevcut malzeme ile 1869'da İ. Kúnos bir sınıflandırma denemesi yapmıştır. Ahmet Caferoğlu tarafından 1946 yılında yazılan bir makalede, daha sonra da Fundamenta'da sınıflandırmalar yapılmıştır. Söz konusu sınıflandırmalarda kullanılan ölçütler yer almaz. Sınıflandırmalarda kullanılacak ölçütlerden G. Hazai bahseder. 1980 yılında Leyde Üniversitesinde Piet Kral ağızlarla ilgili bir master çalışması hazırlar.³

Belli bir bölgeyi inceleyen pek çok araştırmacı, kendi çalışmasındaki malzemenin hareketle o bölgede bir sınıflama yoluna gitmiştir.⁴

Anadolu Ağızlarının sınıflandırılması konusunda en kapsamlı çalışma Leyla Karahan' a aittir. Ağızları ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz dizimi özelliklerine göre üç ana gruba ve çeşitli alt gruplara ayırır.⁵ Bigadiç ilçesi bu ana gruplardan "Batı Grubu Ağızları" içindedir. Alt gruplardan ise I. grupta yer alır. Ancak bazı yerlerde diğer gruplarda görülen özellikleri de gösterir.

Ağız araştırması bakımından Bigadiç ilçesi ile ilgili yapılmış çalışmalar, derlemeler ve mezuniyet tezlerinden ibarettir. Bigadiç' in üç köyünden derlenmiş metinler üzerine Mehmet Koç bir mezuniyet tezi hazırlamıştır.⁶ Balıkesir ili ile ilgili Nesrin Barlas⁷, Osman

---

¹ Zeynep Korkmaz, "Anadolu Ağız Araştırmalarına Toplu Bir Bakış", **Türk Dili Üzerine Araştırmalar C.2**, Ankara 1985, s.232.

² Leyla Karahan, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, Ankara 1996, s. IX.

³ Karahan, a.g.e., s. XII.

⁴ Tahsin. Banguoğlu, "Anadolu ve Rumeli Ağızları", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi C. I**, s.132-134

⁵ Karahan, a.g.e., s. 1.

⁶ Mehmet Koç, **Bademli, Balath ve Çayüstü Köyleri Ağız İncelemesi**, İ.Ü.Türk Dili Mez. Tezi, İstanbul 1974.

⁷ Nesrin Barlas, **Balıkesir Ağızında Fonetik ve Morfolojik Hususiyetler**, İ.Ü. Türk Dili Mez. Tezi, İstanbul 1957.

Esin⁸'in hazırladıkları mezuniyet tezleri vardır. İlçeler ile ilgili Nazmi Alp⁹, Mustafa Gültekin¹⁰, e ait mezuniyet tezleri; Naci Balcı¹¹ ve M. Ali Yolcu¹², ya ait yüksek lisans tezleri mevcuttur. Ayrıca Kaynak¹³, Gençleryolu¹⁴, Halk Bilgisi Haberleri¹⁵ dergilerinde, ilden yapılmış çeşitli derlemeler vardır.

Yörenin Coğrafi ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Bigadiç Marmara'nın Güney Marmara bölümündedir. Doğusunda Dursunbey, batısında Merkez-Savaştepe, kuzeyinde Merkez-Kepsut, güneyinde Sındırgı ilçeleri yer alır.¹⁶

Bigadiç eski Balıkesir-İzmir yolu üzerinde, il merkezine 38 km uzaklıktadır. Denizden yüksekliği 108 m, yüzölçümü 1007 km² dir.¹⁷

İlçenin ortasında Bigadiç Ovası bulunur. Simav Çayı ve Dombay Çayı arasındaki kesim ilçenin en dağlık yöresidir. Ulus Dağı 1.773 metre ile ilçenin en yüksek noktasıdır. Alaçam Dağı ilçede yer alır. En önemli akarsu Simav Çayıdır.¹⁸ Poyraz Deresi, Yörücekler Regülatörü, Salmanlı ve Değirmenli Göletleri diğer su kaynaklarıdır.¹⁹

Karasal iklime geçiş özellikleri gösterir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuktur. Yağış bakımından Akdeniz ikliminin, sıcaklık bakımından karasal iklimin özelliklerini

⁸ Osman Esin, **Balıkesir Çepni ve Yörük Ağzları**, İ.Ü. Türk Dili Mez. Tezi, İstanbul 1957.

⁹ Nazmi Alp, **Susurluk Ağzından Derlemeler**, İ.Ü. Türk Dili Mezuniyet Tezi, İstanbul 1969.

¹⁰ Mustafa Gültekin, **Balıkesir'in Dursunbey İlçesi ve Köyleri Ağzı**, BAÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi, Balıkesir 2001.

¹¹ Naci Balcı, **Gönen ve Köyleri Ağzlarının Ses ve Şekil Özellikleri**, Sakarya Üniversitesi S.B.E. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya 2000.

¹² M. Ali Yolcu, **Kepsut Yöresi Karakeçili Ağzı**, Uludağ Üniversitesi S.B.E. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa 2005.

¹³; Gazali, "**Balıkesir Vilayetinde Kullanılan Kelime ve Istihlar**" **Kaynak** I/1 (Şubat 1932), s.24-25; Abdi Cavide, "**Balıkesir ve Balıkesir'e Bağlı Köylerden Derlenen Sözcükler**" **Kaynak** I/1 (Şubat 1933), s.19-22.

¹⁴ Gazali, "**Balıkesir Vilayetinde Kullanılan Bazı Mühim Kelime ve Istihlar**" **Gençleryolu** III/46 (Şubat 1931), s.10; IV/47 (Eylül 1932), s. 15.

¹⁵ Nazif Osman, "**Balıkesir Köylerinde Derlenmiş Sözcükler**", **Halk Bilgisi Haberleri** III/27 (Ağustos 1933), s. 69-71.

¹⁶ "Bigadiç", **Yeni Hayat Ansiklopedisi**, C.2, İstanbul 1990, s. 669.

¹⁷ http://www.balikesir.gov.tr/pgae_blank1.asp?id=48 (14.08.2006).

¹⁸ "Bigadiç", a.g.e., s. 669.

¹⁹ Zekeriya Özdemir, **Bigadiç**, s. 16, 17.

gösterir. Yıllık sıcaklık ortalaması 14, 8° C dir. Sürekli yağış görülür. Yıllık ortalama yağış miktarı 650.8 mm'dir.²⁰

İlçe orman yönünden zengindir. Toplam arazinin % 61'i ormanlıktır.²¹

Ekonomisi tarım, hayvancılık, madencilik, orman, sanayi ve ticarete dayanır.

İlçe nüfusu 2000 yılındaki sayım sonuçlarına göre 49.957'dir. Çağış ve Yağcılar bucakları ile 70 köy ve 1 kasabadan oluşur.²²

İlçe merkezinde dokuz mahalle vardır: 4 Eylül, Abacı, Cami, Çavuş, Emek, Fethibey, Kuyu, Orta, Servi mahalleleri.²³

Derleme yapılan köylerin 1997 ve 2000 yıllarındaki nüfus sayım sonuçları şu şekildedir:

Köy Adı:	1997 Nüfusu	2000 Nüfusu:
Akyar	846	882
Alanköy	240	236
Aşağıgöcek	189	188
Balatlı	632	643
Çaldere	135	172
Çayüstü	506	643
Yeşildere	346	397
Çeribaşı	500	463
Hamidiye	1077	1047
Yolbaşı	314	394
Davutlar	624	649
Mecidiye	1260	1226
Değirmenli	652	727
Doğançam	191	219
Durasılar	590	493
Esenli	790	741
Kadıköy	485	497
Kargın	1060	996
Kayalıdere	374	387
Kayırlar	801	804
Okçular	278	294
Topalak	362	355
Panayır	165	166
İskele	1739	2028

²⁰ Özdemir, a.g.e., s. 17.

²¹ Özdemir, a.g.e., s. 18.

²² http://www.balikesir.gov.tr/pgae_blank1.asp?id=48 (14.08.2006).

²³ <http://www.yerelnet.org.tr/belediyeler/index.php?belediyeid=129255> (10.09.2006).

Derleme yapılan merkezlerden Akyar, Balatlı, Çayüstü, Çeribaşı, İskele, Topalak, Turfullar, Yeşildere ve Yolbaşında faal durumda ilköğretim okulları mevcuttur. Ayrıca Balatlı, Çaldere, Çayüstü, Çeribaşı, Değirmenli, Doğançam, Durasılar, Esenli, Hamidiye, Kadıköy, Kargın, Kayalidere, Kayırlar, Okçular ve Yeşildere'den taşınmalı eğitim yapılmaktadır.

Hamidiye'de bir sağlık ocağı ve sağlık evi, Mecidiye'de bir sağlık evi hizmet vermektedir. Alanköy'deki sağlık ocağı ile Akyar, Yolbaşı, Kargın'daki sağlık evleri faal durumda değildir. Her köyün su şebekesi vardır.

Aşağıgöcek, Çaldere, Davutlar, Değirmenli, Doğançam, Durasalar, Esenli, Hamidiye, Kadıköy, Kargın, Kayalidere, Kayırlar, Mecidiye, Okçular, Panayır, Yolbaşı, Yeşildere ve Topalak köylerinde PTT acenteleri vardır.

Derleme yapılan köylerin il ve ilçe merkezine olan uzaklıkları şöyledir:²⁴

Köy Adı:	İl Merkezine Uzaklığı	İlçe Merkezine Uzaklığı:
Akyar	36 Km	18 Km
Alanköy	89 Km	51 Km
Aşağıgöcek	76 Km	38 Km
Balatlı	41 Km	3 Km
Çaldere	60 Km	22 Km
Çayüstü	30 Km	17 Km
Yeşildere	24 Km	20 Km
Çeribaşı	56 Km	18 Km
Hamidiye	42 Km	17 Km
Yolbaşı	53 Km	16 Km
Davutlar	62 Km	24 Km
Mecidiye	25 Km	15 Km
Değirmenli	38 Km	14 Km
Doğançam	57 Km	19 Km
Durasılar	53 Km	15 Km
Esenli	25 Km	25 Km
Kadıköy	41 Km	10 Km
Kargın	49 Km	11 Km
Kayalidere	44 Km	6 Km
Kayırlar	59 Km	21 Km
Okçular	62 Km	24 Km
Topalak	75 Km	37 Km
Panayır	86 Km	48 Km

²⁴ http://www.yerelnet.org.tr/iller/ilce.php?il_adi=BALIKESİR&ilce_adi=BİGADİÇ (14.08.2006).

Bigadiç'in Tarihi ve Etnik Yapısı

Tarihi M.Ö. 4000'li yıllara dayandırılan Bigadiç'in ilk sakinleri Misyalılar'dır. Bölgede daha sonra Persler, Makedonlar (Büyük İskender), Romalılar ve Bizanslılar hüküm sürmüştür.²⁵ Bölgeye gelen son unsur Türklerdir.

Sultan Alparslan'ın Malazgirt Ovasında (1071) kazandığı zaferden dört yıl sonra İznik, Türkler (Selçuklular) tarafından zapt edildi.²⁶ 1080 yılına gelindiğinde Süleyman Şah devletin sınırlarını İstanbul Boğazı'na kadar dayandırdı. Ancak Haçlı Seferleri sırasında Türkler İznik'i kaybederek Konya'ya çekilmek zorunda kaldılar. Bizans ise durumdan faydalanarak Ege kıyılarına tekrar hâkim oldu.²⁷ Bizans'ın bu hâkimiyeti uzun sürmedi. 1113 yılında Türkler tekrar Marmara kıyılarına geldiler. İki yıl sonra bölgedeki hâkimiyet Bizans'ın eline geçti. 17 Eylül 1176'da Bizans, Myriocephalon'da ağır bir yenilgiye uğratıldı.²⁸

Selçuklu-Bizans mücadelesi 13. yüzyılda da devam etti. Fakat bu dönemde Selçuklu Devleti, iç karışıklıklar ve Moğol istilasını uğraştığından Bizans'a karşı mücadeleyi uç beyleri yürüttü. Bu uç beylerinden biri olan Karesi Bey²⁹, yüzyılın sonlarına doğru Misya bölgesini ele geçirerek bir beylik kurdu. Onun hâkimiyet sahası bu günkü Balıkesir, Çanakkale ve Bergama'yı kapsıyordu. Karesi Bey, Moğollardan kaçıp kendisine sığınan Türkmenler ile Dobriçe'den Ece Halil kumandasıyla gelen Sarı Saltuk Türkmenlerini Edremit'e yerleştirmek suretiyle bölgedeki Türk nüfusunu arttırmaya çalıştı.³⁰

Karesi Bey'den sonra beylik, oğulları Demirhan ve Yahşi Han arasında paylaşılmıştır. Yahşi Han Bergama'ya sahip olurken Demirhan beyliğinin geri kalanını elde

---

²⁵ Özdemir, a.g.e., s. 21-32.

²⁶ İznik, Süleyman Şah tarafından ele geçirilmiş ve Anadolu Selçuklularının başkenti yapılmıştır. (Bkz. Osman Turan, **Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti**, İstanbul 1998, s. 285.

²⁷ Ali Sevim, **Türkiye Tarihi**, Ankara 1989, s. 101, 112, 113. Türkleri Konya'ya kadar çekilmeye zorlayan I. Haçlı Seferi'dir. (1097).

²⁸ Özdemir, a.g.e., s. 37.

²⁹ Karesi Bey Melik Danişmend Gazi'nin akrabasıdır. Babası Kalem Bey ile Anadolu Selçuklu Devleti'nin Batı hududuna gelerek Bizans'a karşı faaliyetlerde bulunmuştur. Misya bölgesine hakim olarak burada bir beylik kurmuştur. (İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, Ankara 1988, s. 96 v.d.).

³⁰ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 96, 97.

etmiştir. Demirhan'a ait topraklar 1335'de Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Beyliğin Osmanlılarca tam olarak fethi ise I. Murad zamanında gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten itibaren Balıkesir, Osmanlı Devletinin bir sancağı olmuştur.³¹

Buraya kadar Bigadiç'in başlangıçtan Osmanlı hâkimiyetine kadar olan siyasi tarihine kısaca değinildi. Oldukça yekûn tutacağından Osmanlı dönemi siyasi olaylarına da yer verilmedi. Bunun yerine günümüz Bigadiç'inin etnik yapısını ortaya koyacak sosyal ve siyasi gelişmelerden bahsedildi.

Moğol istilasının şüphesiz en önemli sonuçlarından biri de Anadolu'nun Türkleştirilmesinde sağladığı büyük katkıdır. Moğol kuvvetlerinin batı yönündeki ilerleyişi önlerinde bulunan çeşitli Türk boylarının da batıya doğru hareket etmesini sağladı. Böylece Batı Anadolu'nun Türkleşme sürecide başlamış oldu. Balıkesir ve civarı Karesi Bey ve beraberinde gelen çeşitli Oğuz Boylarınca Türkleştirilip bir vatan haline getirilmiştir.

Coğrafyanın vatanlaşması genellikle bir kavmin o coğrafyaya kendi dilinden isimler vermesiyle gerçekleşir. Mesela Misya bölgesi Karesi olarak değişmiştir, İda dağı Kaz Dağı olmuştur. Tabi bu uzun bir süreçtir. Ancak Misya'da bu sürecin diğer yerlere göre daha az sürdüğünü söylemek pek de yanlış olmaz. Çünkü Bizans-İslam mücadelesi bölgeyi neredeyse ıssızlaştırmıştır. Dolayısıyla Türkler geldiklerinde pek çok yeri terk edilmiş olarak bulmuştur. Bu da coğrafyanın Türkleştirilmesini kolaylaştırmıştır.

Bugün Bigadiç'te Oğuz boylarından sadece Kargın'ın yaşadığını görüyoruz.³² Burada daha çok boyların alt grupları olan aşiret, oymak ve cemaat isimlerini taşıyan köylere tesadüf etmekteyiz. Bigadiç'in Davutlar, Balatlu, İlyaslu, Işıklar, Karkınlar³³, Turfullar, Okçular, Kayırlar ve Köşeler³⁴ köylerini buna örnek gösterebiliriz. Bigadiç'teki cemaat veya aşiret isimleri şüphesiz bunlardan ibaret değildir. Aydın Ayhan, Zekeriya

---

³¹ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 99, 100, 102.

³² Sümer, Faruk, Kargın'ı Sındırğı'nın bir köyü olarak göstermekte ise de bugün bu köy Bigadiç'e bağlıdır. (Bkz. Faruk Sümer, **Oğuzlar**, İstanbul 1999, s. 414.) Sezai Sevim, 16. yüzyılda Bigadiç'te Afşar isminde bir köy bahsetmektedir. (Sezai Sevim, **XVI. Yüzyılda Karasi Sancağı**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 1993, s. 177.)

³³ Ayhan, a.g.e., s. 62, 65.

³⁴ Özdemir, a.g.e., s. 43, 44.

Özdemir ve Kamil Su' nun Balıkesir'deki cemaat, oymak ve aşiretlere dair verdiği bilgiler aslında oldukça zengin bir isim listesini bize sunmaktadır.³⁵

Coğrafyaya isim verilirken çeşitli özellikler göz önüne alınmaktadır.³⁶ Bigadiç köylerinde isim verme bölgenin fiziki yapısı (Dikkonak, Çayüstü, Meyvalı, Çatak, Bademli, Çamköy, *Bozbük* v.b.), bölgenin renk özellikleri (Yeşildere, Akyar, Kırca, Karabahçe, Kızılçukur, Kızılağaç, v.b.), bölgenin fonksiyonu (Çeribaşı³⁷), çevrede bulunan bir yapı (Başçeşme, Değirmenli, Hisarköy), bir meslekle ilgili (İğciler) ve şahıs adları ile ilgili (Hacıömerderesi) olmuştur.

Karesi Bey ile birlikte hangi boyların Misya'ya geldiği bilinmese de bazı cemaatlerin isimlerini zikretmek mümkündür. Sarı Saltuk Türkmenlerinden yukarıda bahsedilmişti. Bir de Aydın Ayhan'ın dikkat çektiği Kubaş Yörükleri vardır. Ayhan, Kubaş Yörüklerinin Balıkesir'den başka bir bölgede bulunmamasından yola çıkarak bunların Karesi Bey ile gelen Türklerden olması ihtimalini vurgulamaktadır.³⁸ Kubaş Yörüklerine Balıkesir'in birçok yerinde olduğu gibi Bigadiç'te de rastlanmaktadır. Bu Yörükler Dikkonak çevresine iskân edilmişlerdir.³⁹

Anadolu'nun Türkleşmesinde önemli bir rol oynayan bir diğer unsur Abdalan-ı Rum yani Horasan Erenleridir. Bunlar genellikle Abdal veya Baba lakabını taşıyan eski Türk Şamanlarına benzeyen dervişlerdir.⁴⁰ Bunların ne kadar etkili oldukları Anadolu'nun

---

³⁵ Aydın Ayhan'ın verdiği tabloda Bigadiç'in iskanında adı geçen cemaat-oymak ve aşiretler şunlardır: Adalu, Altunlar, Azgarlar, Begelü, Beğüşlü, Barak Dede Nesli, Kantemir Çepnisi, Doğancılar, Davut Fakih Evladı, Dursunlar, Danüşmendlü, Eyiceler, İmirler, Turhanlu, Turmuşoğulları, Yağcı Bedir Yörüğü, Yedikler, Yazıculu'dur. Çepni köyleri olarak belirttiği Akyar, Yumruklu, Kozpınar ve Elyapan köylerine Eyne Hocalı Oymağı; Güvemçetmi Köyüne ise İlyaslı Oymağı yerleştirilmiştir.(Ayhan, *a.g.e.*, s. 60-84, 138, 139.) Kamil Su Başımkızdı Türkmeni ve Velet cemaatlerinden bahsetmektedir. (Kamil Su, **Balıkesir ve Civarında Yürük ve Türkmenler**, İstanbul 1938, s. 29, 30, 65.) Zekeriya Özdemir ise zikrettiğimiz cemaatlerin dışında Tonuzlar, Selmanlu, Süleymanlu-i Kebir, Acarlu, Çömlekçi, Caferli ve Köseler cemaat ve aşiretlerinden söz etmektedir. (Özdemir, *a.g.e.*, s. 43, 44.).

³⁶ Ahmet Gündüz, "*Kırşehir'de Yer Adları Verme Geleneği: Köpekli, Sofular ve Torunan Köylerinin Adları Hakkında*", **Türk Dünyası Tarih**, S. 198, 2003, s. 20, 21.

³⁷ Çeribaşı, Osmanlı Döneminde bir zeamet merkeziydi ve aleybeyi burada oturmaktaydı. Savaş söz konusu olduğunda etraftaki askerler burada toplanırdı. (Özdemir, *a.g.e.*, s. 77).

³⁸ Ayhan, *a.g.e.*, s. 99.

³⁹ Tacettin Akkuş, **Tanzimat Başlarında Balıkesir Kazası (1840-1845)**, Balıkesir 2002, s. 142, 143.

⁴⁰ Fuad Köprülü, **Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu**, Ankara 1999, s. 94, 99. Zekeriya Özdemir Bigadiç'te *dede* unvanını taşıyan on beş mezar tespit etmiştir. (Özdemir, **Bigadiç**, s. 172-174.).

hemen hemen her yerinde bulunan türbelerden anlayabiliriz. Zira bunların çoğunluğunda abdal, baba veya dede unvanını taşıyan kişiler yatmaktadır. İşte bunlardan birine Topalak ve İğciler köyleri arasında rastlıyoruz. Barak Baba olarak bilinen bu zat rivayetlere göre Orhan Gazi döneminde buraya yerleşmiş, keramet sahibi bir kişidir.⁴¹ Orhan Gazi Barak Baba'ya bir temlikname vermiş, o da bunu oğlunu müteveli tayin ederek vakfetmiştir. Vakfettiği köyler, Barak Dede, Saru Musalar, Eyüceler ve Toyluk'dur.⁴²

Karesi ilinin Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra bölgedeki iskân faaliyetleri devletin takip ettiği politikalar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Burada genel siyaset yerine bu siyaset içerisinde Bigadiç'te uygulanan yöntemlere değinilecektir. Osmanlı Devleti topraksız köylüleri boş yerlere yerleştirmek suretiyle toprağı şenlendiriyordu. Vakıf yolu ile bataklık ve ıssız yerler canlandırılmaya çalışılıyordu.⁴³ Bigadiç'te 1573 yılında üç tane vakıf köyü bulunmaktadır.⁴⁴ Bunlardan birisi İmir Bey'in Okuf köyündeki vakfiyesidir.⁴⁵ Takip edilen bir diğer siyaset ise dervişler vasıtasıyla toprakların ekilip dikilmesi, köylerin kurulmasıdır.⁴⁶ Buna verilecek en güzel örnek Barak Baba'dır.

Karesi Beyliği ile başlayıp Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde kurulan köyler bu suretle tespit edilebiliyor. Öte yandan tımar kayıtları Osmanlı döneminin köyleri hakkında da bilgi vermektedir. Mesela Çeribaşı, Çekirdekli, Balatlı, Kürsü, Osmanca, Yılvadiç, Karacakaya ve İlyaslar birer tımar köyleri idi. 1615 yılı kayıtlarında tesadüf edilen bu köylerin bazıları bugün hala mevcuttur.⁴⁷

Bigadiç'in günümüz etnik yapısını belirleyen son gelişmeler 19. yüzyılda gerçekleşir. Osmanlı Devleti 19. yüzyılda Balkan yarımadasında ve Kafkasya'da toprak kaybetmeye başladı. Müslüman ahali kendilerini bir anda Hıristiyan yönetiminin altında

---

⁴¹ Zekeriya Özdemir, **Bigadiç Halk Bilimine Notlar**, 1996, s. 9-11. Sezai Sevim "Nesl-i Barak Dede" adıyla bir cemaatten bahsediyor. Bunlar muhtemelen Barak Baba etrafındaki Türkmenlerdir. (Sezai Sevim, a.g.t., s. 204.).

⁴² Sezai Sevim, a.g.t., s. 311.

⁴³ Cengiz Orhonlu, **Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskanı**, İstanbul 1987, s. 29.

⁴⁴ Sezai Sevim, a.g.t., s. 63, 183.

⁴⁵ Vakfedilenler iki değirmen, zaviyesi açık bir türbe, mera şeklinde kullanılan bir çiftlikten müteşekkildir. [K. Kani, Akpınarlı, "Bigadiç Esenli (Okuf) Köyünde Bulunan Karasioğlu İmir Bey Vakfı Bigadiç", **Bigadiç**, Haziran 2001, S. 12 (<http://www.bigadic.gov.tr/dergi/12/vakif.html>) (15.08.2006)].

⁴⁶ Orhonlu, a.g.e., s. 30.

⁴⁷ Özdemir, a.g.e., s. 77, 78.

buldular. Diğer taraftan Balkan yarımadasında Milliyetçilik akımının tesiriyle başlayan hareketler çeşitli kavimler arasında çatışmaları beraberinde getirdi. İşte bu sebeplerden 19. yüzyılda yoğun bir göç hareketi vuku buldu. Bahsetmek istediğimiz bir diğer hadise ise Ahmet Vefik Paşa'nın 1862-1864 yılları arasındaki iskan faaliyetleridir. Birçok cemaat, aşiret ve oymak bu iskan sırasında yerleşik hayata geçirilmiştir. Mesela Yağcıbedir Yörükleri, Nizan, Kavakdere, İlyaslar, Çağış, Kanlıkavak ve Çömlekçi köylerine yerleştirilmişlerdir.⁴⁸

Anadolu veya Trakya'ya gelen göçmenler burada hangi Padişah tarafından iskan edildiyse ona ithafen isim verilirdi. Mesela Abdülhamid döneminde yerleştirilenler Hamidiye, Abdülmecit Döneminde yerleştirilenler Mecidiye ismini kullanmışlardır.⁴⁹ Bigadiç'te bu iki isimden de köy bulunmaktadır. Mesela Yıldavıç köyü eski bir yerleşim yeri olmasına rağmen, ismi 1875'de gelen Balkan göçmenlerince Abdülhamit'in babası Abdülmecit'e izafeten Mecidiye olarak değiştirilmiştir.⁵⁰ Hamidiye köyü ise 93 Muhacirleri tarafından kurulmuştur.⁵¹ Tabi bütün köy isimlerinin değiştirilmediğini de söylemek gerekir.

Bazen'de tıpkı daha önceden olduğu gibi kendi kavimlerinin isimlerini vermişlerdir. Çerkesler'in Abzak boyundan bir grup 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşından sonra Bigadiç'e gelerek Balatlı köyü yakınlarına yerleşmişler ve kurdukları köye "Dereliçerkes" ismini vermişlerdir.⁵²

Bigadiç ilçesinde bağlı belediye, bucak ve köyler aşağıdaki gibidir:⁵³

Belediye, Bucak ve Köy Adları		
Adalı	Çömlekçi	Kırca
Akyar	Davutça	Kızılçukur
Alanköy	Hamidiye	Kozpınar
Altınlar	Yolbaşı	Köseler

⁴⁸ Ayhan, a.g.e., s. 96, 97, 132.

⁴⁹ Mübahat Kütükoğlu, **Tarih Araştırmalarında Usûl**, İstanbul 1998, s. 15. Türkiye'de Muradiye ve Selimiye isimleri de yaygın olarak kullanılmaktadır.

⁵⁰ Mustafa Tankit, "Mecidiye Köyü", **Bigadiç**, Haziran 2001, S. 12, (<http://www.bigadic.gov.tr/dergi/12/mecidiye.html>) (15.08.2006).

⁵¹ Özdemir, a.g.e., s. 74.

⁵² Özdemir, Zekeriya, **Bor Beldesi İskele**, Ankara 1997, s. 232, 233. Köyün bu günkü ismi Çaldere'dir.

⁵³ http://www.yerelnet.org.tr/iller/ilce.php?il_adi=BALIKESİR&ilce_adi=BİGADİÇ (14.08.2006).

Aşağıçamlı	Davutlar	Küçükyeniköy
Aşağıgöcek	Mecidiye	Kürsü
Babaköy	Dedeçınar	Meyvalı
Bademli	Değirmenli	Okçular
Balatlı	Dikkonak	Topalak
Güvemçetmi	Doğançam	Okçularyeri
Başçeşme	Durasılar	Osmanca
Beğendikler	Dündercık	Özgören
Bekirler	Elyapan	Panayır
Bozbük	Emirler	Salmanlı
İğciler	Esenli	Tozağan
Çağış-Bucak Merkezi	Hacıömerderesi	Turfullar
Çaldere	Hisarköy	Yağcıbedir
Çamköy	İlyaslar	Yağcılar-Bucak Merkezi
Çayüstü	Kadıköy	Yeniköy
Yeşildere	Kalafat	Yörükler
Çekirdekli	Kargın	Yukarıçamlı
Işıklar	Karabahçe	Yukarıgöcek
Çeribaşı	Kayalıdere	İskele- Belediye
Çatak	Kayırlar	

Derleme yapılan köylerden Akyar ve Yeşildere Çepni boyundandır.⁵⁴

Hamidiye, Mecidiye ve Çaldere Rus Harbi sonrası Türkiye'ye göç edenlerden oluşur. Esenli köyünde de Trakya göçmenleri yaşamaktadır.

Diğer köyler Karesi Beyliği döneminde yerleşik hayata geçen yörükler ile göçebeliği sürdüren yörüklerden oluşur. Önceleri göçebe anlamında tüm oğuz boyları için kullanılan yörük kelimesi, 17. yy sonrası Batı Anadolu ve Güneybatı Anadolu' daki oymakların genel adı olmuştur. Selçuklular ve Beylikler döneminden beri yerleşik hayata geçmiş olan Türk halkı için manav tabiri kullanılmaktadır.⁵⁵Yörük, göçmen ve çepniler haricindeki köyler bu manav köyleridir. Yörük köyleri ise son asırlarda yerleşenlerin kurdukları köylerdir. Bigadiç' teki Kayalıdere köyü yağcıbedir yörüklerindedir.⁵⁶

⁵⁴ Aydın Ayhan, **Bahkesir ve Çevresinde Yörükler, Çepniler ve Muhacırlar**, s. 138-139.

⁵⁵ Özdemir, a.g.e., s. 41.

⁵⁶ Ayhan, a.g.e., s.96, 97.

BİRİNCİ BÖLÜM

SES BİLGİSİ

1.1 Ünlüler

1.1.1 Ünlü Çeşitleri

Balıkesir Bigadiç ağzında yazı dilindeki ünlülerin yanında â, é, ĩ, ù, ũ ünlüleri de vardır.

1.1.1.1 â ünlüsü

a ile o arasında hafif yuvarlaklaşmış bir a' yı ifade eder. Bir örnekte tespit edilebilmiştir.

ğāvli (8-15)

1.1.1.2 é ünlüsü

Açık e ünlüsüdür.

méşürdur (5-190), dél (5-279), éşi (8-99), éşidiriz (8-113), dérmén (15-39), élyaslā (14-13), éşe (17-70), éşi (19-1), énki (25-64), éşimiklisi (26-125), démeni (45-163),

1.1.1.3 ĩ ünlüsü

Kaybolmak üzere olan ı'yı ifade eder.

yanāna (14-143), balīkesire (51-101), hacġömer (5-251), dayīsının (6-80), balīkesirde (6-95), yanāma (6-111), yanġn (6-147), taġġvēmīş (6-166), ġariřtura (9-37), ġaynatanġn (14-103), yanāma (14-139),

1.1.1.4 ĩ ünlüsü

Kaybolmak üzere olan i'yi ifade eder.

tēlġkesi (5-155), fadiġme (8-67), benġim (8-143), sizġn (5-293), yenġden (6-212), hamġdiyeli (12-32), yedinġn (26-81), iřġn (26-151), nasibġn (32-14)

1.1.1.5 ù ünlüsü

Kaybolmak üzere olan u' yu ifade eder.

oğùlun (22-14), ğuyùbilezînin (23-4)

1.1.1.6 ú ünlüsü

Kaybolmak üzere olan ü' yü ifade eder. Bir örnekte tespit edilebilmiştir.

kövúmüz (39-1)

1.1.2 Uzun Ünlüler

Boğumlanma süreleri çeşitli nedenlerle uzun olan ünlülere uzun ünlü denir. Bölgemizde uzun ünlülerin oluşması “g, ğ, h, k, l, n, r, v, y” ünsüzlerinin düşmesi, hece kaynaşması, çift ünlülerin kaynaşması yollarıyla olmaktadır.

g, ğ ünsüzlerinin düşmesiyle:

bālallar (1-28), yācılara (5-65), ārıdı (5-80), ōlayıp (5-95), yā (5-115), āzına (5-122), fotōraf (5-240), ōlum (5-249), yāmır (5-272), sā (5-290), ūlanınkı (6-202), dōru (8-20), būdey (9-34), ūraşırdı (9-75), ōrenebilmek (10-16), ertūrul (11-111), dālara (13-27), bāla (14-68), bārişa çirişa (16-23), yāmır (17-21), dōroz (19-40), dūmelenî (24-6), būdaiy (26-35), sālina (26-90), ūramasa (28-166), dīmedi (28-215), çīnesin (32-12), dūdū (34-128), sādıcı (35-24), ūlanmış (39-17), ōretmen (40-69), ālataraç (44-22), dāda (45-98), āzı (45-137), suwācı (45-152), çīniye (48-45), dōcaç (49-42), ūruna (52-95), bālaması (54-15), sāsa (59-74), çî (61-60).

h ünsüzünün düşmesiyle:

māsul (2-5), sabālēn (5-47), zāmatla (5-64), ğāveye (5-81), maşallā (5-105), mēşūrdur (5-190), itiyardır (5-211), fēmi (5-211), tāta(5-269), rāmet (5-407), āmet (5-419), bāçesi (7-11), merāmetlimiş (12-27), bismillā (17-215), künāsını (27-39), ırāmetli (28-47), tenbīleşmişlē (34-59), nemēremden (35-25), mēkeme (39-25), zōtūdün (39-73), kāve (45-52), zāmet (45-82), allā (45-45), tēlikelise (48-16), kulfuallā (48-31), mısāfları (52-24), dēşet (59-137), velāsılı (60-38).

k ünsüzünün düşmesiyle:

yazıcāsınız (5-47), āşamacek (5-224), yûsek (5-138), yaqcāmıř (5-588), ēřir (5-410), olcāmıř (6-58), āşamı (6-116), ġavzacāsan (39-54), ġötcēsen (39- 74), ġarcāmıřdın (46-36), ellemicēmiřin (48-13), ôsüz (61-7).

l ünsüzünün düşmesiyle:

āma (12-2), ġēdi (12-32), ōsun (16-16), ġāmasın (17-194), ōmā (47-11), ġēmedik kāmaz (52-21), ġāmıřım (61-1).

n ünsüzünün düşmesiyle:

sōra (2-71), îsan (7-45), (16-1), îşaatlada (53-21).

r ünsüzünün düşmesiyle:

ediylē (1-2), sahlplāna (1-7), yaqınlāna (1-8), yerlē (2-7), doqurlāmıř (2-13), yaparlāmıř (2-13), onnā (2-20), qadā (2-30), vāsa (2-50), erteliylē (2- 64), arqadařlā (5-2), manavlā (5-2), dikēken (5-5), unnā (5-6), baqā (5-14), vādık (5-18), ġetirîsin (5-19), çekēsin (5-19), çekēmiř (5-20), birē (5-32), oqudū (5-37), ġāřı (5-67), ġōdük (5-80), istēsen (5-207), yaġāsa (5-222), sorālar (5-293), unnā (6-24), olū (6-44), ġānım (6-91), tālası (6-133), nēdeyse (6-154), būdan (6-213), tālaya (8-69), qadā (9- 68), yapmazlādın (9- 70), kesēlē (12-54), inēkene (17-166), aqā (17-228), qāřısında (28- 199), ġānımı (34-95), fadimegillēde (35-13), pinē (37-31), onā (45-120), ikiřē (45-125), qāřıda (57-2).

v ünsüzünün düşmesiyle:

dōmüřlē (5-380), tōbeler (8-70).

y ünsüzünün düşmesiyle:

bōle (1-2), atıylē (1-32), kēfide (1-39), örî, qalî (1-44), qoyî (2-46), kōlüleri (5-388), řē (5-434), ōlecene (6-235), sōlüyola (9-119), kōlülē (12-54), āřa (17-64), kōlüyüz (22-25), būle (22- 49), āřa (25-66), řîtan (26-129), zînep (28-69), ōledin (35-17), zētin (38-2), ġüvēlîne (39-29), řōle (41-12), āřeyi (49-42), ēlendik (60-11).

hece kaynaşması ile:

artî (1-33), dedîn (1-37), zamannānda (1-42), burē (2-6), tüylēnde (2-12), denişikli (2-9), bildîmi (2-44), hastalandîmız (2-45), ařā (5-54), direklēni (5-5), uymā (5-9), řalvarlāmız (5-11), tetî (5-19), urē (5-29), burē (5-30), askerlî (5-40), ařā (5-44), ellēni (5-47), sabālēn (5-47), gidebildî (5-55), ğıyılānı (5-70), umuzlāmız (5-74), řulāna (5-76), küçümlûmde (5-88), řatā (5-88), göbēne (5-128), otlān (5-145), tüfēni-köpēni (5-223), ayā (5-232), toprā (5-250), nerē (5-267), vēmē (5-375), māraya (5- 431), unnān (6-45), bayrān (6-67), yaprā (6-162), evcēzlēn (6-182), ekmē (6-218), ğazmā (6-218), ğırā (7-11), yüssû (8-26), oqlā (8-105), onnān (9-19), bayā (9-85), ullān (13-24), sābi (13-48), anacî (14-5), kırķācın (14-13), bařlānız (14-33), feslēn (17-219), tospā (25- 60), ekmē (26- 81), oncāz (28-114), ğızcāz (34-42), hepcîni (34-158), niřahlānı (37-100), řibrāmla (39- 24), ğulāmda (39-53), dikimnēne (40-12), evlēn içlēni (40-47), ğayıllîmız (40-58), mācır (45-137), alcān (45-142), nabēsin (45-157), ğaşîn (46-16), tespîmi (46- 28), sabalēn (46-31), toprā (46-100), ılānda (48-46), řulāmı (49-7), sütlēn (51-27), hüsēn (51-77), yedilîni (55- 17), darlî (61- 10).

çift ünlülerin kaynaşması ile:

allāsmarladık (8-42), tûle (28-60).

Bunların dışında kelimenin asıl şeklinde veya söyleyenin özelliğiyle telaffuz edilen uzun ünlüler de vardır:

sülāle (2-15), ilācı (5-111), vādeli (20-4), sād (21,35), dî (22,14), nāsib (40,60), kadāfe (44,16), nābersin (45,18), yazlālı (45,118), hālā (45,135), lāķap (45,215), çöcu (46, 81), nābin (48,32), zātmiş (52,7), vāiz (52,26), bāsāmaķ (61,66), manāsınnan (38, 10); sālî (6, 116), ğāri (6, 117), ālemlē (6,182), tuvāletimnen (6,217), nāsip (6,217), ādetimizi (7,28), bōrek (7,30), göva (7, 88), elmāsiye (8, 130), řāh (9,87).

1.1.3 Kısa Ünlüler

Boğumlanma süreleri normal uzunluktaki ünlülerin boğumlanma sürelerinden kısa olan ünlülerdir. dar ünlüler olan “ı, i, u, ü”nün bölgemizde kısalarak telaffuz edildiği örnekler görülmüştür. Bu kısa ünlüler “ı, i, u, ü”dür:

yanına (14-143), karşıtıra (9-37), yeniden (6-212), nasibin (32-14), oğulun (22-14), gıyübilezînin (23-4), kövümüz (39-1).

1.1.4 İkiz Ünlüler

Yanyana bulunan iki ünlünün ayrı heceler meydana getirmeden, bir nefes baskısı ile çıkarılmasına ikiz ünlüyoruz.⁵⁷ İkiz ünlüler çeşitli ses düşmeleri ile iki ünlünün yan yana gelerek birlikte telaffuz edilmesiyle oluşmaktadır.

1.1.4.1 Yükselen ikiz ünlüler

İkinci unsuru birinciye göre daha geniş olan ikiz ünlülerdir. “ğ, y, h, v, k, k” ünsüzlerinin erimesi sonucu ortaya çıkmaktadırlar. Kimi örneklerde şimdiki zaman eki olan “-yor” un başındaki y ünsüzü düşmekte ve fiilin ünlüsüyle ek kaynaşmaktadır. Bunlar “ıa, ie, ua, ue, ea, io, io”dur:

gızılcıa (5-261), anacıa (14-9), evlatlıa (61-2), mezarlıa (26-102), osmancıa (35-52); tetie (5-20), yövmie (7-44), mezerlie (12-1), çekirdeklie (12-104), misafirlie (14-54), piknie (26-122), cier (48-13), ireşberlie (54-1), cierleri (61-63); muaremnen (8-67), çocua (8-91), muayene (46-37), muabbet (43-6), duainna (3-49); kılvuehad (37-60); ôlea (19-71), aşeba (28-62); yapıdıo (12-57), göyuarıo (12-58), bağırıomuş (13-29), bağıo (13-61), sarıolā (13-74), sarmalıolāmış (13-74); geliolā (13-11), göstermiomuş (13-38), gidioz (13-63), kesio (13-66), içiolā (13-81).

1.1.4.2 Eşit İkiz Ünlüler

Bünyesinde aynı türden iki ünlü barındıran ikiz ünlülerdir. “ğ, h, n, y” ünsüzlerinin düşmesi sonucu oluşmaktadır. Bunlar “aa, ee, ıı, ii, uu, üü”dür:

⁵⁷ Ahmet Buran, **Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları**, Ankara 1997, s. 29.

daa (14-47), taa (14-91), daaki (19-59), aat (51-90), aaqlā (11-35), dırnaa (11-61), saabilere (12-11), aa (15-51), haa (17-87), taamı (17-185), aar (26-50), maaraalā (28-209), saan (28-243), aah (34-117), aacından (45-122), aaqları (46-107), aa (51-66), aatlānı (51-90), saa (52-40), saamina (54-3), baa (57-1), raat (59-33), maarada (60-18), ıraa (60-21); deel (2-29), eer (6-50), eerde (6-81), eerden (6-87); alıtıım (51-55), diil (53-10), erii (11-32), siidip (13-68), bileziini (17-230), istedii (25-56), tarii (26-105), aldi (39-46), innendii (48-44); olduunu (6-161), ottuu (11-147), yuuldu (14-106), duumāneye (28-113), yuurtlarız (28-212), nuut (28-235), olduu (39-3), duudan (45-61), yuurusun (55-16); dūūnde (3-45), gūūmcū (5-420), pūskūūdūnnen (6-87), kūūn (11-35), gōrdūū (25-21), dūūlūr (28-233), ūūtdūk (51-72).

1.1.4.3 Alalan İkiiz Ūnlūler

İkinci unsuru birinciye gōre daha dar ve kısa olan ikiz ūnlūlerdir. “g, , h, y” ūnsūzlerinin dūmesi sonucu meydana gelmilerdir. Yabancı dilden gemi kelimelerin bazısında da gōrūlūr. Bunlar “aı, ei, au, ai, ae, ou”dur:

allāismarladı (5-245), daıdır (17-115), ocaı (3-25), baırılar (26-8), saıbı (30-12), niaı (31-3), padian (34-144), baılasın (40-76), daında (51-42), saırlādan (51-44), bıaı (51-60), arın (5-421); deildi (6-120), kūrei (8-118), deirmenin (11-7), deidi (11-91), deirmencinin (14-99), kekein (16-7), iei (25-36), eirli (27-18), yemei (40-32); yaut (12-94), austoslānda (28-124); melaike (16-37), naile (27-68), dail (43-1), sai (44-10), aelmenin (5-425); boum (3-50), yourt (5-362), soutan (6-91), toumu (11-62), dourca (17-199), boutulā (51-13), doup (60-19), bōūn (14-64), kōū (51-62).

1.1.5 Ūnlū Uyumu

1.1.5.1 Būyūk Ūnlū Uyumu (Kalmlık-İncelik Uyumu)

Bōlgemizde kelimelerin būyūk ūnlū uyumuna genellikle uyduu gōrūlūr. Yabancı dillerden giren kelimelerde de bu temayyūl vardır.

1.1.5.1.1 Alınma Kelimelerde Büyük Ünlü Uyumu

Yazı dilinde büyük ünlü uyumuna uymayan yabancı dillerden alınma bazı kelimeler bölgemizde kalınlık incelik uyumuna bağlı olarak telaffuz edilmektedir.

cenezesine (1-5), sahlplāna (1-7), birez (1- 42), amağcılıkla (2-2), misel (2-3), lireye (2-21), ıkrarı (3-62), muğabbatlarına (3-21), halvasından (3-28), tene (3-42), kadın (3-61), nikeh (3-61), edetimiz (3-65), halan (4-2), hizmet (5-18), kestene (5-78), helime (5-97) nana (5-135), habarımız (14-94), macır (25-63), halallaşmış (27-41), mezerine (41-4), mesele (41-13), acızlık (43-15), vakt (49-80).

1.1.5.1.2 Büyük Ünlü Uyumunun Bozulması

Büyük ünlü uyumu kelimelere getirilen bazı eklerle bozulmaktadır. Ayrıca kelime içindeki inceltici yapıya sahip “l, y, ç, ş” ünsüzleri ile şimdiki zaman ekinin getirildiği bazı fiil çekimlerinde ve hâl eklerinin inceltici etkiye sahip “y” ile birlikte kullanıldığı bazı durumlarda kalınlık incelik uyumu bozulmaktadır:

araştırıylar (3-29), yaptırıylar (3-29), fatmeye(3-59), acamlık(5-17), arğadeşlē (5-30), otirem (5-34), ilāned (5-44), burseye (5-72), bigadıçta (5-146), çizarız (5-165), oreye (5-382), bascek (6-9), vary (6-63), oyniye (6-74), duriy (6-81), yapamız (6-101), ğaynadiylē (6-142), felan (6-161), dağlıkcek (6-167), āleşmiş (6-182), yapamin (7-40), gitmiyla (8-19), yamiy (8-23), ğonuşı (8-95), taraneyi (8-109), koyez (9-36), ispanakmış (9-45), selate (9-51), pareyi (11-22), alcekdi (11-22), arkedeşine (12-67), kafeyi (13-27), sarmeş dolmeş (13-44), āleşmişlē (13-45), gidom (13-51), kurtariyo (14,26), oynecek (17-152), zati (17-182), ayneye (17-253), kayme (20-11), kullanılmecek (22-44), hiyar (23-13), oldunek (24,2), arğadeş (25-6), olmıcekse (25-7), ğargeye (25-44), ğuyuye (25-54), ore (26-26), bağcen (26-51), tarle (26-152), fatme (28-21), beraba (28-49), acik (28-58), çağiren (28-67), talleri (34-31), aslen (34-84), burde (34-88), anleşilē (35-1), kineyi (35-4), yazmeynen (35-16), çikiylē (37-4), ğoyiy (37-43), hazirlaniy (37-44), dolaşıylē (37-45),

tutiy (37-70), dikoz (38-5), gacıymış (39-78), tüketiyoz (40-1), sireye (43-34), açıyo (45-54), mezera (45-102), ataşlık (45-180), gätiliy (46-102), çıkçen (49-84), gızıliy (61-41).

1.1.5.2 Küçük Ünlü Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)

Bölgemizde küçük ünlü uyumu belirgin olarak görülmektedir. Yabancı dillerden giren ve ikinci hecelerinde yuvarlak ünlü bulunan bazı kelimelerde bu ünlüler küçük ünlü uyumuna uygun kullanılır:

doğtura (2-45), motur (5-94), maydanus (5-135), mazutlā (7-47), balķında (8-6), bubaküve (12-104), pantul (18-34), gólanya (17-105), huraz (22-40) hamır (39-85), pamık (42-16), ayfan (61-41).

1.1.5.2.1 Küçük Ünlü Uyumunun Bozulması

Bu uyumun bozulduğu örnekler sınırlıdır. Az sayıda kelimedede aslî şeklini korumaktan ya da getirilen eklerle bu uyuma uyulmamaktadır. Ayrıca yazı dilinde bu uyuma uymayan ekler bölgemiz ağzında da uyum dışında kullanılır. Küçük ünlü uyumunun bozulduğu bir diğer durum da dudak ünsüzleri yanındaki düz ünlülerin yuvarlaklaşmasıdır:

salon (28-136), millona (34-91), afyon (48-6); şevketlüm (52-43) ebecik diyüvürüdün (14-31), bi millon para yatırıvudu (14-133), ondan sona gızın anası boynuna örter ağılvuru onu(17-138), şindi bi kuş ötüvürü(28-121); yiyoz banoz da duza (19-7), toplanıyo yunan askerleri (36-30), geceleri uyumuyom (50-3).

1.1.6 Ünlü Değişmeleri

1.1.6.1 Kalın Ünlülerin İncelmesi

Yabancı dillerden alınan kelimelerdeki ünlüler ile inceltici etkisi olan ünsüzlerin yanında bulunan ünlülerin incelmeği görülmektedir:

cenezesine (1-5) , felen (1-6) , mezere (1-7), sahlplāna (1-7), birez (1-42), misel (2-3), lireye (2-21), nikh (3-61), edetimiz (3-65), çetekde (5-87), helime (5-97), kestene (5-178), telefeni (6-26), emme (6-41), haziren (6-119), misir (6-133), ileçlen (6-149), denesini

(8-137), sere (11-37), tenesini (11-61), teze (11-80), mezer (12-16), mezerin (13-28), ezeninde (14-106), yazmeyi (17-65), bene (17-227), cümertesi (19-76), cümeý (19-76), kayme (20-11), cellet (23-12), hiyar (23-13), sene (25-6), ğargeye (25-44), cemiye (28-90), ille (31-7), nemēremden (35-25), mēkeme (39-25), esgere (39-32), kepetmişlē (39-38), isside (40-88), mezerine (41-4), mesele (41-13), sendiĝe (46-111), helime (46-122), tiryekilē (51-146), serdiklēde (53-31), mesel (53-33), ey (59-111).

1.1.6.2 İnce Ünlülerin Kalınlaşması

Bölgemizde görülen ünlü kalınlaşmalarının başlıca sebebi bu ünlülerin arka mahreçli ünsüzlerin yanında bu ünsüzlere benzemesidir.

sahıplāna (1-7), amağcılıkla (2-2), fağır (2-4), muğabbatlarına (3-21), çizārdıq, halvasından(3-28), (3-50), ıkrarı (3-61), kadam (3-61), halan (4-2), kıpla (5-34), ıbrıklā (5-83), omar (5-249), ğıblada (5-266), yasırlān (5-347), habar (5-376), hana (6-23), domata (6-86), nana (6-90), tağarını (7-41), saatın (8-4), aşıdağıda (8-29), sonağı (8-43), zalım (13-8), habarımız (14-94), hanğı (15-7), cenazalānı (17-82), vağıt (17-168), sahipti (22-44), okunurğan (26-91), kırıklığan (26-115), afattan (26-116), halallaşırımış (27-41), barabar (28-199), halikopter (28-206), havla (30-4), ğavıllı (34-126), habar (35-22), sandıқтаğı (35-59), tayını (40-73), hiğayalar (41-41), acızlık (43-15), sendiğacılā (43-42), amaliyad (43-51), çizgili (46-113), vağıt (49-80), zorağı (55-6), fasulya (55-8), fağırlık (56-2), kamaraya (58-2), halan (59-29), mesken (59-152), samı (59-165), alı (59-166), muharam (59-167).

1.1.6.3 Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

Düz ünlülerin yuvarlaklaşmasına sık rastlanmaz. “a, e, ı, i” düz ünlüleri yuvarlaklaşarak “o, ö, u, ü” şeklinde telaffuz edilebilmektedir:

sünnü (1-19), dövleti (15-14), dovuluşur (21-15), çümenlēde (19-5), ğoval (24-3), çovdarı (25-37), kofa (25-59), ağbuba (25-63), suvālar (26-80), diyivurudun (28-15), yukarıdövrek (51-36), büçüz (51-36).

1.1.6.4 Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

Bigadiç ağzında yuvarlak ünlülerin düzleşmesi yaygındır. “o, ö, u, ü” yuvarlak ünlüleri düzleşerek “a, e, ı, i” şeklinde telaffuz edilebilmektedir:

ğabil (2-12), pamık (2-31), davılınan (3-53), yımirtanın (5-111), ğavurısın (5-157), armitlâda (5-171), ğavırıp (5-189), tavık (5-227), yāmır (5-267), ğavır (5-296), telefeni (6-26), tansiyen (6-102), k̄ollestel (6-102), avistos (6-123), havız (6-125), savırcan (6-146), tavıklar (6-233), ğalbır (8-122), fasille (9-54), ğambır (12-62), ğolanya (17-105), huraz (22-40), haplamazsın (26-128), kespıtta (27-39), şöferlê (28-165), mıtava (28-184), yamılmasın (30-1), avlıya (36-32), hamır (39-85), tırfilla (43-33), çamır (45-115), bılaşıklık (45-184), macın (45-200), maymın (49-43), yamıtmiş (51-137), mısafıları (52-24), karpız (53-7), banya (54-20), k̄omposta (59-57), ayfan (61-41).

1.1.6.5 Geniş Ünlülerin Daralması

Bölgemizde yoğun olarak görülmektedir. “a, e, o, ö” geniş ünlüleri daralarak “ı, i, u, ü” şeklinde telaffuz edilebilmektedir:

kefinlînden (1-36), doktura (2-45), tipsi (3-64), yirine (5-16), toparlıyamayan (5-18), itmedi (5-21), dicek (5-24), unnarı (5-45), umuzlāmız (5-74), patatis (5-81), motur (5-94), maydanus (5-135), yimesini (5-135), istiyene (5-144), viri (5-144), undan (5-225), ininde (5-132), bubası (6-41), şiyende (6-66), niyle (6-66), gice (6-73), urdan (6-79), suna (6-86), ziytinyağı (6-96), topulağdan (6-154), üteki (6-183), yinge (6-225), mazutlâ (7-47), balķında (8-6), uvanın (8-83), yumurusun (8-99), uvaladık (8-121), üğüdürdük (9-23), burazancılar (9-96), pulis (10-9), vaiz (11-110), bozyir (11-129), düvmüşle (12-43), dükmenin (12-77), yiğen (12-89), bubaküve (12-104), niden (13-39), umar (14-18), kiyik (14-28), kiyfi (14-92), iyence (14-157), yincekse (15-38), çikūlata (17-95), biygir (17-126), dimek (17-211), ğuyduķ (17-214), pantul (18-34), çuban (19-5), suvanna (19-2), uvalâda (19-12), unnarı (19-13), uraķları (20-22), biynimize (20-29), güveri (20-34), hiybe (22-9), uruspu (22-24), huraz (22-40), süyliy (25-43), yiminim (25-52), nufut (26-31), çiyiz

(26-54), küy (26-155), kıvmaz (26-168), üsürüg (27-17), düver (27-24), hiykel (28-193), bürölce (28-216), Şiyde (29-7), aldıdam (34-80), ğuvalattırıdın (35-3), uynadın (35-7), moturnan (37-22), tencirelere (37-30), bırdan (39-40), siyirdişirlermiş (39-76), iyirme (40-8), bubalāna (40-49), unarttırıyodun (52-44), zatin (53-48), suvanla (55-15), urağ (61-39).

1.1.6.6 Dar Ünlülerin Genişlemesi

Bölgemiz ağzında dar ünlülerin genişlediği örneklere rastlanır. Bu kelimelerden “yoğardan, böyücek, eyidir, geyim, güzel, ekiz, gövercin” yazı dilinde dar ünlü ile kullanılan ancak aslı yapısında geniş ünlü olan kelimelerdir. “ı, i, u, ü” dar ünlüleri geniŐleyerek “a, e, o, ö” Şeklinde telaffuz edilebilmektedir:

ğocağlaşır (3-62), estirahate (5-19), yoğardan (5-54), böyücek (5-58), böyür (5-174), böyün (5-209), hecaza (5-257), aralağ (5-305), yonanlıā (5-324), yörüyemiyomuŐ (5-382), çağaradığ (6-48), alağoyamiyle (6-48), göveç (7-25), ğadeleri (8-108), Şehir (9-51), getirekene (12-65), geyindirmiŐ (13-43), eyidir (16-17), hökümetin (17-38), geyim (17-102), borlada (17-125), güzel (19-2), peyner (19-92), aya (22-40), tilke (22-41), dev ota (25-31), aharda (25-63), kıyasıyı (26-45), deye (26-142), ekiz (28-46), deyen (28-17), neneyim (28-154), çetlebik (31-10), geydim (34-64), güzelce (34-105), yonan (36-1), yuğara (36-29), nehayeti (36-34), kıordeleyi (37-59), etebeng (43-43), gövemdere (51-15), gövercin (51-168) yoğarı (8-56).

1.1.7 Ünlü Düşmesi

Bölgemiz ağzında başta dar ünlüler olmak üzere “a, e, ı, i, u, ü” ünlülerinin düştüğü görülmektedir:

evla (14-13), kıorcu (45-204), ğarsı (6-80), ğıysına (8-81), çün (5-47), alel acel (5-70), yincek (5-198), gezcemiş (5-229), urları (5-227), içersinde (5-350), valdem (5-407), yumŐađ (5-409), yinden (6-159), yanna (8-2), teybi (6-173), urdan (6-175), yenden (6-232), birmize (7-54), yincek (8-151), ğıydaki (10-23), orda (11-17), orlara (11-69), yoğar (12-32), burla (12-44), ılcası (12-81), boynum (13-5), ayakđaplını (13-19), evmizden (13-50),

çerbaşı (14-6), nerden (14-29), şeytmişlê (14-42), boyna (14-111), yinden (14-135), ölcek (28-121), nerde (35-4), boynu (12-3), hatçe (14-88), biynimize (20-29), ayırım (20-36), iyce (26-29), haplarma (27-21), bilcek (26-90), arfe (26-100; 60-4), şerfe (28-72), ğarsı (28-111), yendan (26-75), buluncağ (43-6), boynuna (45-146), birsi (49-47), yincek (51-175), urdan (52-51), ğastede (59-101), vazfe (60-8).

1.1.8 Ünlü Türemesi

Kelime başında “l, r, ş” ünsüzlerinden önce “a, ı, i” ünlülerinin türediği görülmektedir:

ırahatlaşvarı (5-129), aramazanna (6-21), ıramazan (7-27), alabada (13-83), ırahatım (14-94), ilmon (14-169), ilazımsa (17-103), ireşbercilik (20-16), ıras (25-33), ırcep (28-45), ırametli (28-47), ıresim (28-134), ırazıyız (28-178), ırahatımız (38-16), ilazım (45-44), ırağı (51-52), işeyi (55-4).

Kelime içinde “ı, i, u” ünlülerinin türediği görülmektedir:

sekizen (2-10), ediremit (2-28), filim (5-90), yalnız (5-253), yoğlıyağa (5-406), fikis (6-91), gübüre (7-6), eşiyasımış (9-80), beribat (10-6), imirozluā (11-1), edirafi (11-103), kişineyince (12-24), çıkırıklānı (13-87), ğırıpini (14-99), tirenciyi (15-8), ağırabalānı (17-107), teyibi (17-109), ağırabalara (19-53), etirafi (58-12), oturama (22-25), tekırar (25-25), bağıracı (25-64), bağıraç (25-69), kişiner (34-36), imuroz (36-6), evelağı (39-21), masırafını (39-25), zerizebil (39-50), metire (43-39), kıonturol (43-49), naşıtırapa (45-15), mecibur (49-35), çivit (51-62), tırabazanlıla (51-195), edirafında (52-98), tekırar (53-23), hıristiyan (59-86), ferişliydin (59-135).

Kelime sonunda “a, e, ı, i” ünlüleri türemektedir:

oynılara (6-67), ğadarı (3-2), sulāķana (7-6), gelmedene (7-34), sazana (6-187), yoğķana (9-11), sāķana (12-31), çocukķana (12-45), iyeri (13-45), küçķükkene (19-90), yirkene (31-6).

1.1.9 Ünlü Birleşmesi

Ünlü ile biten ve ardından ünlü ile başlayan iki kelimedede ünlülerden birinin düşmesi sonucu oluşur:

ac acına (5-415), tordan (5-426), allahasmarladık (8-37), nolcağ (8-133), niylēbilcen (25-4), örülüverimişte (27-13) nabalım (28-157), napsın (28-177), noldu (34-155), ture (36-24), ğayfaltısını (54-22), ziyarettik (60-23), napin (61-55), şetti (26-57), nolcek (28-56), tuleydi (28-139).

1.2 Ünsüzler

1.2.1 Ünsüz Çeşitleri

Bigadiç ağzında, yazı dilinde kullanılan ünsüzlerden farklı olarak “η, ğ, ħ, K, k, P, T, w, F, C” ünsüzleri de tespit edilmiştir.

1.2.1.1 η ünsüzü

Nazal n’yi ifade eder. Genizsi bir sestir.

sonra (2-4), beñe (2-42), göñüllerimiz (3-9), ğazandıqlarını (3-19), aldıqlarını (3-20), göñlümnden (3-27), süpürseñ (3-37), yūsañ (3-38), düñür (3-60), uña (3-64), deñişiklik (4-8), biliyosuñuzdur (5-83), añnayabildim (5-86), görememişindir (5-100), doñuz (5-218), añnamam (5-238), añılmıyodu (5-255), kövümüzün (5-292), geñişlinde (5-297), görebiliyoñ (5-351), geñiş (5-375), yaqmañ (5-391), oluñ (5-441), señe (6-62), siziñ (6-143), ebeñden (6-170), mıñarda (7-14), diñeldim (8-73), görmüşüñdür (11-43), soñ (11-47), içiyomuñ (11-106), kirazmıñarda (11-115), konaqımıñardan (12-74), ğonağmıñar (12-79), beñizimi (17-23), beñzemez (17-141), deñize (34-11), yañışlı (43-65), ğarabıñarın (51-23), buñalanlā (51-37), deñişirdi (17-242), doñuz (51-168), oñarlardın (54-9), soñradan (59-169), tutmayacañ (59-170), diñelmek (61-73).

1.2.1.2 ğ ünsüzü

Art damakta telaffuz edilen g sesini ifade eder.

ğadarı (3-2), ğazandıqlarını (3-19), ğız (3-24), ğınada (3-35), ğaçamak (9-35), ğonağmınar (12-79), ayakğaplānı (13-19), ğartmış (20-8), somağ (48-13), ğovrak(52-103), ğalmadı (54-16), ğayfaltısını (54-22), ğırsal (55-2).

1.2.1.3 ħ ünsüzü

Art damak ħ sesinin sızıcılaşmasıyla telaffuz edilen ħ' dır.

baħ (2-36), ufaħ (5-55), vaħıtında (6-15), ħabarım (6-183), ħuruyolādın (9-14).

1.2.1.4 K ünsüzü

Ötümlüleşmeye başlamış k' dir.

peKmezi (5-247)

1.2.1.5 k ünsüzü

Art damak k sesidir.

faķır (2-4), otururuķ (3-1), ağlarıķ (3-1), salıķlarıķ (3-3), yaķıştırırık (3-10), yaķıylar (3-36), ağlıyık (3-41), yoķķun (3-13), oynuyuķ (3-43), oynamiylarķın (3-45), ayak (3-49), çizardık (3-50), yaķılırdın (3-50), çıkarıdık (3-53), ıķrarı (3-61), ķadın (3-62), adanalıyık (5-7), ķilledi (11-89), ķunah (18-40), ķafasın (36-32), baķiydık (54-1), vāruduķ (54-2), yapardık (54-2), ğazarık (54-21), yapardık (54-2), faķırlık (56-2), sapıķlını (54-9), ballarıķ (59-119), duttuķ (59-143).

1.2.1.6 P ünsüzü

Patlamasını kaybetmiş, p-b arası bir ünsüzdür. Metinlerde aşağıdaki kelimelerde geçmektedir:

sePete (5-203), hePisini (5-354), Piķaplan (5-56), ķaPattılādı (9-17), dePici (20-31).

1.2.1.7 T ünsüzü

Patlamasını kaybetmiş, t-d arası bir ünsüzdür. Metinlerde az sayıda kelime geçmektedir:

giTsek (5-326).

1.2.1.8 w ünsüzü

w ünsüzü kaybolmaya yakın bir v'yi ifade eder. Bölgemiz ağzında w ünsüzüne sadece aşağıdaki iki örnekte rastlanmıştır:

yuwğa (28-169), suwācı (45-14).

1.2.1.9 F ünsüzü

F ünsüzü patlamasını kaybetmiş, f-v arası bir ünsüzdür. Metinlerde aşağıdaki kelimelerde geçmektedir:

Faķat (5-171), uFaķ (6-149), soFra (6-224), tıraFa (59-156).

1.2.1.10 C ünsüzü

c-ç arası bir sestir. Aşağıdaki örnekte tespit edilebilmiştir.

üC (8-20).

1.2.2 Ünsüz Uyumu

1.2.2.1 Ünsüz Uyumunun Bozulması

Bigadiç ağzında ünsüz uyumunun genellikle getirilen eklerle bozulduğu görülmektedir:

işde (8-17), içcen (7-18), fısdık (7-23), başğa (7-16), yoķdun (9-80), hasda (12-12).

1.2.3 Ünsüz Değişmeleri

1.2.3.1 Ötümlüleşme (Sedalılaşıma)

Bigadiç ağzında yoğun olarak görülen bir ses değişmesidir. Kelime başında görülen ötümlüleşmeler “ç, k, k, p, s, t” ünsüzlerinde olmaktadır.

ç>c:

cingen (15-32), cerez (17-105).

k>g:

geçinin (2-11), gişi (3-59), güçük (14-143), geçilēni (51-14).

k>ğ:

ğurban (1-12), ğıllandan (2-11), ğoyunun (2-11), ğabil (2-12), ğayma (2-20), ğaresini (2-20), ğayalidere (20-22), ğarağaya (2-22), ğırırma (2-33), ğırsal (2-58), ğızlarım (2-66), ğaracılar (2-77), ğaba (3-6), ğaybedesiye (3-14), ğuzuların (3-18), ğazandıklarını (3-19), ğoca (3-31), ğınada (3-35), ğap (3-38), ğadın (3-42), ğuşak (3-55), ğavlına (3-57), ğocağlaşır (3-62), ğıydırısınız (5-3), ğabrisdanımız (5-30), ğavğamız (5-31), ğāşı (5-32), ğoyuyoz (5-69), ğıyılāni (5-70), ğāveye (5-81), ğarnımıza (5-84), ğorlādı (5-84), ğolları (5-85), ğır (5-107), ğatran (5-117), ğırmızı (5-150), ğabını (5-164), ğaynadırlar (5-169), ğarın (5-170), ğorcu (5-187), ğavırıp (5-189), ğaç (5-209), ğalıyan (5-225), ğılabiliyon (5-225), ğaz ayā (5-232), ğaya ğalenin (5-233), ğızılıçık (5-261), ğalmaz (5-264), ğarşımızdaki (5-266), ğıblada (5-266), ğarağol (5-266), ğarış (5-268), ğıran (5-288), ğuyu (5-297), ğudretten (5-298), ğazıcılā (5-310), ğat (5-314), ğaymak (5-362), ğurşunu (5-379), ğomuşlā (5-379), ğumandannarı (5-90), ğazallān (5-400), ğaçtı (5-401), ğoru (5-425), ğızannān (6-1), ğaşıqlan (6-47), ğaçırdın (6-59), ğarsı (6-80), ğayve (6-90), ğonuşması (6-140), ğıt (6-140), ğazannāda (6-142), ğaybım (6-180), ğağmam (6-181), ğuruşa (7-15), ğardeş (7-55), ğarşıladı (8-5), ğaynar (8-77), ğarabiber (8-77), ğayınna ğaynata (8-84), ğalaba (8-92), ğocamanca (8-98), ğarbonat (8-103), ğalbır (8-122), ğandilde (8-128), ğarışdırmış (8-135),

ğışın (8-139), ğurudulursa (11-33), ğumandan (12-26), ğandırabilise (12-88), ğuran (14-22), ğaldık (14-108), ğayırlādan (15-46), ğulaqsızlā (15-52), ğursda (15-68), ğararız (16-15), ğuruduruz (16-41), ğonaķ (17-59), ğolanya (17-105), ğıyafet (17-124), ğıymetlerini (17-148), ğirep (18-13), ğulecik (19-4), ğuş maması (19-9), ğavını (19-19), ğorda (19-41), ğonu ğomşu (21-12), ğāsın (21-38), ğarġa (22-6), ğarış (23-11), ğoval (24-3), ğabire (24-11), ğartmış (25-8), ğanadı ğırık ğarġa (25-24), ğanatlı ğarınca (25-26), ğatından (25-61), ğabaķ (25-61), ğatıvarın (25-68), ğarar (26-87), ğurtarabilirse (26-89), ğolla (26-108), ğoşulurmuş (26-122), ğaynaķ (26-147), ğalabalık (27-28), ğadife (27-43), ğucaķ (28-71), ğalaba (28-171), ğucaķlamış (28-194), ğıyma (28-221), ğonurdun (28-240), ğurt (30-14), ğayıkcı (34-21), ğazan (34-112), ğavıllı (34-126), ğal (34-146), ğıvraķla (37-108), ğayıttan (38-19), ğaranlıķda (39-80), ğarnım (39-87), ğazıyoż (40-19), ğonaķladık (41-46), ğavġacı (41-47), ğıraġı (42-14), ğalemlere (43-21), ğalp (43-50), ğaraca (43-54), ğadan (44-18), ğayġısız (46-30), ğazmamış (48-7), ğısdıralāmış (48-14), ğırķlı (48-23), ğaymaķlānı (51-27), ğatırlan (51-48), ğutu (51-155), ğır (51-184), ğıymetli (52-52), ğorķma (52-66), ğuvvatlıdır (52-74), ğomaġ (52-78), ğavaltımızı (53-5), ğavaķ (53-39), ğavtanmış (53-45), ğafamda (59-27).

p>b:

bişirdik (5-314), bazarları (6-127), bişdi (8-72), bazar (20-21), barmaķlara (43-21), bişik (46-16), bekmez (46-95), bahalıısından (51-133), babuġ (51-136).

s>z:

zebze (11-26), zarafa (35-33), zabala (53-4).

t>d:

dürlü (2-66), daşlara (3-4), daşar (3-12), duttu (5-66), depinmicen (5-91), duzu (5-114), datlısını (5-174), dekerlek (5-188), daban (5-228), dekme (5-379), dutmadı (6-1), dıķanıp (6-96), datlısını duzlusunu (7-30), dırnaa (11-61), dartınırlāmış (14-35), datlaşdik

(14-143), dutarız (16-7), dağınırız (17-126), dutunca (17-198), daşıyon (17-232), dutmuş (25-27), daştan (25-28), dağılır (28-139), depe (34-43), dabançalā (37-80), dağı (40-29), dükenny (49-36), daşlamak (60-4).

Kelime içinde “ç, f, k, k, p, s, t” seslerinin ötümlüleşmeleri görülmektedir.

ç>c:

aşcı (16-7), acız (51-71), bigadicden (34-74).

f>v:

yuvkadan (28-241), sovralık (37-89), şevtali (48-13), tüveknen (51-18), çivt (45-29), ğavtan (53-45), havta (6-114), havızın (11-103), herive (34-106), tarava (54-16), mıstava (28-184), kavama (46-11).

k>g:

dibegde (26-35), esgere (39-32), emegli (43-43).

k>ğ:

abdulğadir (60-23), başğa (8-152), bangada (14-141), başğanı (43-8), ğapğara (28-173), keseğayada (19-90), kapığızı (35-31).

p>b:

ağbınarlı (51-139), abdassız (52-96), ısbanağ (11-26), sübürgeden (43-20), kbat (43-11).

s>z:

apdezimi (46-21), doğzan (45-49), sekzen (11-7), herkeze (7-34), tarsuzda (60-18).

t>d:

ayağda (8-149), aldadam (34-72), bekledirlē (21-24), bigadicden (34-74), çekyadın (8-132), çıtpıdı (26-131), doğdur (27-21), edirafı (21-1), gedirin (14-47), hasda (27-57),

kiremidli (12-40), tabudun (1-26), tesdi (53-50), usda (5-22), unutulacak (50-11), üsdünü (5-362), okudabilen (2-60), okuddurusun (27-56), yuduvucādın (35-60).

Kelime sonunda “ç, k, ƙ, p, s, t” ünsüzlerinin ötümlüleştiği örnekler tespit edilebilmiştir.

ç>c:

ac (35-28), bulamac (9-44), hic (49-8), genc (3-10), ilâc (11-43), sac (13-62), suc (59-79).

k>g:

bindirmeg (5-73), böyüg (9-59), ceplig (8-90), çöreg (17-), ekmeg (8-102), etebang (43-43), güzellig (17-16), gömleg (51-103), küreg (8-74), keşkeg (8-151), peg (5-48), pişirmeg(18-19), sarıçığeg (51-201), virmeg (53-20), yörüg (60-34), ûsürüg (27-17), pagize (46-73), peşgir (44-17), şegebe (5-310).

ƙ>ğ:

almadığ (26-35), ayağ (51-132), bardağ (11-32), bağ (11-80), buruğ (12-13), bolluğ (51-174), çoğ (12-23), çocuğ (26-15), çarığ (51-133), ğulağ (13-69), ğoyuvuduğ (14-145), ğomağ (52-78), ƙırğ (1-27), ocağ (6-122), oğ (23-6), parmağ (13-90), pamığ (13-85), oynatmağ (43-7), soyğunculuğ (12-82), somağ (48-13), susağ (53-62), toprağ (1-12), yapmağ (5-408), yaprağ (-), yoğ (26-147), toprağdan bardağ (53-59), ufağ (1-25), mutfağ (26-7), oturağalsın (17-172), soğmuş (14-76).

p>b:

harb (15-12), heb (11-92), idib idib (53-41), merkeb (5-73), nasib (26-93), turub (7-12).

s>z:

domatiz (7-2), herkez (5-195).

t>d:

mevlid (1-8), mard (5-162), ağıd (3-10), ameliyad (13-22), amaliyad (43-51), bedi berekedi (51-174), çeşid (51-105), dörd (5-16), daved (8-78), demed (51-71), eziyed (17-202), ğard (25-18), inzibad (51-199), māmud (29-3), nohud (18-15), vaqıd (3-44), uzad (8-148), şerbed (11-33).

1.2.3.2 Ötümsüzleşme (Sedasızlaşma)

Ötümsüzleşme olayı ötümlüleşme kadar sık görülmez, bu ses olayının görüldüğü örnekler aşağıdaki gibidir.

Kelime başında “c, b, d, g, ğ, v, z” seslerindeki ötümsüzleşmelerine rastlanır.

c>ç:

çeket (34-64).

b>p:

pi şey (6-8), pedirik (11-145), pinen (17-162), peslēsın (18-28), padem (26-153), pitmez (27-13), pıçağ (30-2), püsküt (37-100), pittı (43-29), pastırādım (46-66).

d>t:

taldan (5-193), tikiliden (5-418), toğdurun (6-89), tonmağ (6-186), tağarını (7-41), tikenı (24-12), tikilir (26-105), tükğannarı (34-106), tantellen (38-19), tikiyoğ (40-19), toscu (51-195), taha (52-105),

g>k:

künah (8-141), kötürmek (10-18), kiyik (14-28), kölgede (28-161), kitmiş (39-32),

ğ>ğ:

ğocunmağ (10-12), ğunah (18-40), ğayrı (52-21), ğusül (60-29).

v>f:

furabilirsın (5-226), furcan (5-226), furuyo (5-268), furamamış (5-377), fikis (6-91), fağıdım (61-58).

z>s:

saten (7-44), (21-39), sati (25-21).

Kelime içinde “b, c, d, g, z” seslerinde ötümsüzleşme görülür.

b>p:

çapaladık (43-45), aptes (45-15).

c>ç:

davulçusu (43-64), gitçek (40-74), gızçazım (43-59), hatçe (14-88), mençere (11-148), odaçı (15-21), öküzçü (14-91), pençere (10-13), tüçcara (11-59).

d>t:

bitta (28-92), aptes (45-15), utları (8-17).

ğ>k:

hanķı (15-7), siķorta (18-27).

z>s:

ğaste (59-101), yüsük (8-15); (41-14).

Kelime sonunda “v ile z” seslerinin ötümsüzleşmelerine ait örnekler tespit edilebilmiştir.

v>f:

arşif (59-155), manaf (26-158), pilaf (28-216).

z>s:

bilemes (21-43), domatis (40-3), gömemes (21-42), patetis (40-34), topus (12-52), tutulmas (26-99).

1.2.3.3 Sızıcılaşma

Bölgemiz ağzında “ç>ş, g, ğ> v, k->h” sızıcılaşmaları görülmektedir.

ç>ş:

genşlere (46-65), hiş (34-76), kaçta (27-27), işcek (9-31), işmiş (5-411), gaşdık (43-40), aşmış (24-13), üş (11-17), suş (11-13), geşdiniz (11-93), saşları (13-65), iş çamaşırı (17-105), aştıryodun (19-80), aşmış (24-13), gençler (26-54), saşlānı (32-9), geşmiş (39-88), iştımız (40-86), işki (41-6), geşcek (49-24), göçmüş (51-161).

g, ğ> v:

sovuqlamış (5-78), düvün (8-59), yavā (17-21), davına (17-55), davuluşurlā (21-22), davıdırlā (21-37), yuvmuşlā (25-40), düver (27-24), avır (28-114), saşsavan (59-115), avustos (60-31).

ķ->ħ:

baħ (2-36), vaħtında (6-15), nifaħı (59-87).

1.2.3.4 Akıcı Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Bu değişmelerin çoğu benzeşme sebebiyle ortaya çıkan değişmelerdir.

-y->-l-:

millar (2-81), millona (7-41).

-r->-l-:

bālallar (1-28), diller (3-37), yapıdıryollar (5-2), sebestlî (5-100), biliyollā (5-370), atalak (26-16), selvilik (26-136), leşberlik (28-33), dökelek (28-123), raporları (43-52), ğuylini (48-2).

-l->-n-:

ğadınnara (1-35), yörüklerne, (2-8), ğünnük (2-38), bunnardan, (2-42), paramıznan (2-45), ôretmenne (2-73), çamnādaķinnā (5-172), adamnarı (5-380), dinniy (6-111), yatmamnan (6-113), annaşcaķlā (8-1), dinnemedi (8-25), izinnyidi (8-28), nişannısı (8-39), cannı (12-5), ğüleryüzne (12-13), ünnerlē (13-21), kannanmış (13-30), samannıķ (14-4),

bayramnaşmış (14-149), fisdannık (14-161), unnanı (16-4), meydannık (17-117), ğurbannık (28-28), suvanna (19-2), gelinnik (22-1), dinnencekmiş (22-3), akşamnan (26-113), ğocamannar (26-130), napsinnā (22-2), zamannar (28-57), dinnesin (28-97), günnüktü (28-156), melin (34-34), finnadı (34-85), annamam (40-11), ünneriz (43-62), dinnemezdik (49-37), düvenne (51-83), ceviznen (55-16), kıannıkavaqmış (57-2), doğudakınnara (59-102), günnükkene (61-1), serinnemiş (61-24), tünen (61-34).

-r->-n-:

bunnana (17-156), hoşmenim (17-51), ğadan (43-18), unnanı (16-4).

-n->-l-:

dölümünü (7-41), löbet (11-50), lisanlāda (11-72), laylanon (34-122).

-m->-n-:

şindi (5-296), (27-51).

1.2.4 Ünsüz Benzeşmesi

1.2.4.1 İlerleyici Benzeşme

Ünsüz benzeşmesi bölgemizde yoğun olarak görülen bir başka ses olayıdır:

annattım (1-31), günnük (2-38), nişannadı (5-19), dinniy (6-111), fasülle (6-132), annaşılmaz (6-176), tuvāletimnen (6-217), annaşcaqlā (8-1), dinnemedi (8-25), edebinnen (8-32), kannanmış (13-30), samannık (14-4), meydannık (17-117), dinnencekmiş (22-3), ünneriz (43-62), balle (11-57), samannık (14-4), dünna (25-15), kannandırdım (25-52), fasille (9-54), düvenne (51-83).

1.2.4.2 Gerileyici Benzeşme

bālallar (1-28), diller (3-37), yapırdıyollar (5-2), biliyollā (5-370), inne (6-89), bissürü (14-114), olmassa (2-62).

1.2.5 Aykırılışma

Boğumlanma noktaları birbirinin aynı veya birbirine yakın bulunan iki ünsüzden biri bazen boğumlanma noktasını değiştirerek diğerine göre farklılaşır.⁵⁸ Sedalılık-sedasızlık yönünden uyumsuzluklar aykırılışmaya dahil edilmektedir ve örneklerin çoğunu bu sebeple oluşanlar teşkil eder.

başğa (1-19), yapıdı (1-33), atışda (5-17), içdik (5-32), üsdünü (5-51), cibe (5-71), çıktdı (5-72), düşdün (5-85), çoğdur (5-135), aqca (5-168), yoğdur (5-223), yasde (5-318), patırdısını (5-371), südü (5-407), ac acına (5-415), yatcağ (6-12), adabazarına (6-42), dolaşdırıldı (6-52), yatdım (6-95), toplulağdan (6-154), üsdüne (6-159), lafdan (8-23), kısdırmış (8-31), işde (8-77), isdiyen (8-106), basdırdı (8-118), yasdıqlā (8-140), tutdum (8-147), açdan (9-29), kesdik (9-37), ğaşdı (11-6), isdanbulda (11-25), dipden (11-42), martda (11-46), sepetci (11-112), hasdanelere (12-12), cüneytde (12-31), dutdan (12-42), beşdi (12-44), üsdü (12-44), kiremidli (12-44), somondaşı (12-56), yaşcam (12-67), napdın (13-68), doğdurdan (14, saclāda (14-23), fisdannık (14-161), kesdirmek (18-7), yoğdun (19-82), tutduk (20-6), biçdiriz (20-22), ağaçdan (26-143), mezarlığda (26-156), doğdur (27-21), gitdik (27-34), hacılığda (27-35), gitcedim (27-36), açcık (27-53), hasda (27-57), ekmekdir (28-2), ğapğara (28-173), düzçecik (28-207), aldatcek (34-76), döşekden (34-127), kesdin (34-129), beçcer (34-139), çıktdı (35-8), tutdu (36-32), bükdü (36-32), yağdırılā (37-37), dolaştığdan (37-47), dağdırıdık (38-11), atdı (39-39), qaşda (40-12), tarafdān (41-10), bigadıçda (43-17), ufağdığ (43-20), hasdalıqlā (43-48), ğızçazım (43-59), yusufdu (49-79), aşāhöyükden (51-14), basdırdı (52-25), beşde (53-14), tezgahda (53-27), ğavtan (53-45), tesdi (53-50), çevirtđi (54-18), olarağdan (59-36), bağdığ (61-21), mayısdā (61-43).

laylonla (11-37), löbet (11-50), tüçcara (11-59), lisanlāda (11-72), sepetci (11-112), hasdanelere (12-12), gülieryüzne (12-13).

⁵⁸ Ahmet Bican Ercilasun, **Kars İli Ağızları**, Ankara 1983, s. 130.

1.2.6 Ünsüz İkizleşmesi

Yaygın bir eğilim göstermez, yabancı dilden geçme “ama” kelimesi incelerken “emme” şeklinde ikiz ünsüz kullanılarak telaffuz edilir. Bunun dışında ses düşmesi ve değişmesi nedeniyle bazı kelimelerin ünsüzlerinin ikizleştiği görülür:

güççük (14-140), yüssû (8-26), emme (46-51).

1.2.7 İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

Dilimize Arapçadan geçen bazı kelimelerde ünsüzlerin tekleşerek telaffuz edildiği görülmektedir:

eveli (26-98), muğavala (5-95), hazetmem (5-335), musalâdan (6-172), muhanete (6-222), bilhasa (10-5), seyar (10-17), müşeref (19-33), kuvet (28-195), zarafa (35-33), mahabeti (43-15).

1.2.8 Ünsüz Düşmesi

Bölgemiz ağzında kelime başında “h, v” ünsüzlerinin düştüğü görülmektedir:

ayvan (1-23), asarın (5-361), üsen (14-38), urarık (3-27), aqaret (28-5).

Kelime içinde “ğ, h, k, l, n, r, t, y” ünsüzleri düşmektedir. Düşen ünsüzlerin yanlarındaki ünlünün uzamasına neden olduğu görülmektedir. Bazen de bu uzama gerçekleşmemektedir.

ğ

yāmır (6-73), yourt (14-105), deişdi (11-91), ertürul (11-111), ēlence (14-154), bairılar (26-8), yalıyan (26-38), doum (26-105), çînesin (32-12), दौरmuş (34-41), boazından (51-4), saırladan (51-44).

h

zemeriyemiş (6-120), zemerî (6-120), şarapana (6-141), reyanınkı (8-8), muaremnen (8-67), allayın (3-24), zāmatla (5-64), îtiyaç (5-340), taranası (8-109), heralde (11-9), toumu (11-62), başış (12-97), sobet (17-97), mamutlân (22-29), îtiyar (26-98), tarii

(26-105), Őeirli (26-19), Şeriye (28-194), saan (28-243), saıby (30-12), zt (39-73), metet (41-24), muabbet (43-6), velasıl (43-16), zamet (45-23), hapısaneye (45-37), şave (45-52), tenbleŐmiŐle (34-59), aptıraman (51-123), tasilli (51-193), tasin (51-194), herangi (59-46).

k

ysek (5-270), gezcemiş (5-229), eletirik (10-21), acıcık (8-50), āŐama (34-79), ēŐe (17-70), şreotu (26-14), pesemet (52-99).

l

řaķın (6-212), atmışta (45-52), řaķamamıŐ (5-375), řaķmam (6-181), řaķtım (6-185), řaķın (6-212), gedi (14-150), āmıŐ (12-78), řaķamıcan (34-125), asvat (42-8), yamıtımıŐ (51-137), řaķiliyi (54-3).

n

geşlere (3-22), varıca (8-41), leÇberlik (9-20), oluķa (19-84), çetlebik (31-10), pezevek (35-47), hıştımadı (40-55), leşberlikden (51-75).

r

yatıdılı (6-113), řorķuyosunuz (5-429), oturuduķ (9-68), sonacazım (28-194), olusa (48-), aķadaŐ (60-44), řarıŐtırdı (5-408), bastırdı (5-408), dudumadı (6-12), durumuŐ (13-28), oyna mı (13-40), dikdiridik (13-88), geliken (25-34), oluķa (19-84), varıdıķ (51-147).

t

assubay (8-42), assubaylar (59-75).

y

osa (5-384), nese (43-11), trkcdk (6-48), neredese (9-7), hbe (13-46), gucaz (14-112), řumuŐlı (14-145), āŐa (25-66), řomuŐ (34-152), teknisen (61-15), Őeh (51-51), süleman (51-92), srekti (52-79).

Kelime sonunda “ĉ, h, k, l, n, r, t, y, z” ünsüzleri düşmektedir.

ç

babulānı (13-19).

h

maşallā (46-87), saba (25-39), fati (41-2).

k

anca (18-22).

l

nası (14-64).

n

zate (17-253), zatı (28-40), gelirke (28-187), çobanğa (45-34).

r

çada (9-39), geti (5-420), baraba (28-42).

t

ıras (25-33), türüs (40-89), serbes (59-50), aptes (45-15).

y

buyde (11-20), şe (13-59).

z

bulama mısınız (13-36), olma (28-28).

1.2.9 Ünsüz Türemesi

Bigadiç ağzında kelime başında “h, y” ünsüzlerinin türediği görülür.

h

halçıla (5-102), hurdan (14-58), hurē (14-77).

y

yasırlān (5-247), hacamı (33-14) hanbar (39-57).

Kelime içinde “l, n, r, y, t” ünsüzleri türemektedir:

l

ilkinti (26-6).

n

çeşint (28-218), pıransa (11-26), çeşint (28-218).

r

kimersi (19-105).

y

aydet (12-102), fiydan (14-83), yimeysi içmeysi (16-16), piynarla (39-81).

t

çıkartma (5-44), çaltının (5-401).

Kelime sonunda “k, n, y” ünsüzleri türemektedir. “n” türemesi özellikle hikaye birleşik zamanın haber kipleri ile ek fiilin geçmiş zaman çekimlerinde görülmektedir.

k

bilemik (7-42), hincik (35-14), şimdik (11-36), şindik (28-16), gittinek (23-1), qarık (28-14), şindik (28-184), sıracak (37-74).

n

dimiş kin (25-30), iki midin (7-45), napam kın (8-51), olsaydın (3-31), günümüzdeydin (3-45), yoqtun (20-2), öyleydin (3-54), vāmişdin (14-34), olmiykin (7-16), napamkın (8-51), vermedin (9-14), huruyolādın (9-14), denmezdin (9-65), yoqdun (14-

115), yaşiyilāmışdın (14-52), olmadydın (14-91), yazımışdın (15-30), ğonurdun (28-240), ğaçardın (40-36), zordun (40-81), halbuğun (46-51).

y

cumay (60-30), suy (22-16), cümey (19-76).

1.2.10 Yer Değiştirme

Aynı kelime içindeki seslerin yer değiştirmesi olan metatez Bigadiç ağzında uzak ve yakın seslerin yer değiştirmesine bağlı olarak iki şekilde incelendiğinde birbirine yakın seslerin yer değiştirdiği örnekler şunlardır:

-fy- ~ -yf-

ayfan (61-41).

-gr- ~ -rg-

örgetti (25-75), örgenemedim (5-120).

-lv- ~ -vl-

havla (33-19).

-ps- ~ -sp-

kespıttan (27-39), kesputa (41-48).

-rv- ~ -vr-

devrişler (5-255).

Birbirine uzak seslerin yer değiştirdiği örnekler ise:

b-g ~ g-b

şegebe (5-310).

l-d ~ d-l

badılcan (59-181).

l-z ~ z-l

zellet (59-123).

m-n ~ n-m

intiham (10-3).

n-z ~ z-n

cezene (3-1).

p-k ~ k-p

küspüt (59-108).

y-r ~ r-y

zirayet (21-31).

1.2.11 Hece Kaynaşması

“Hece kaynaşması y, ğ, n, h, g, k, v, f gibi aşınmaya ve düşmeye elverişli ünsüzlerin yanlarındaki ünlülerle birlikte düşerek kelime içindeki hece sayısını azaltması demektir”⁵⁹ Bölgemizde görülen hece kaynaşması daha çok “r, n, h, ğ, y” ünsüzlerinin düşmesiyle gerçekleşmektedir:

samsaklı (6-226), önden (8-135), tarna (28-212), bayrân (6-67), sandīn (8-136), mele (11-125), aldınan (12-91), hüsen (12-95), melat (19-9), ismel (19-88), napcaz (3-2), napcam (6-14), naptın (35-57), götseniz (34-7), ikkere (61-33), tarnası (28-168), pelvanla (41-30).

1.2.12 Hece Düşmesi

“Ard arda gelen ve birbirine benzeyen sesler grubunun birinin düşmesiyle meydana gelen hece eksilmesidir.”⁶⁰

---

⁵⁹ Ercilasun, a.g.e., s. 142.

⁶⁰ Ercilasun, a.g.e., s. 144.

kitlemek (5-392), sen didilē (6-91) haceraanın (6-166), bişiriz (7-23), tattırız (7-35),
üleşdirim (8-104), alarım (8-104), bicik (11-135), nābāsın (14-108), odanınnünde (14-113),
virlē (19-60), kitlerler (19-81), otmuş (15-1), yanda (6-134), ziyarettik (60-23).

İKİNCİ BÖLÜM

ŞEKİL BİLGİSİ

2.1. İsimler

2.1.1 İsim Yapım Ekleri

2.1.1.1 İsimden İsim Yapan Ekler

Bölgemiz ağzında kullanılan başlıca isimden isim yapma ekleri şunlardır:

+lık, +lik, +luğ, +lük;+lığ, +lig; +nık, +nik, +nük: Sık kullanılan bir isimden isim yapma ekidir. İsimlerden soyut isim ve sıfatlar, alet isimleri, yer isimleri ve topluluk isimleri yapmaktadır. Bölgemiz ağzında son ünsüzü n olan kelimelerde bazen benzeşme yoluyla “n”li şekilleri de kullanılmaktadır. Yaygın olarak kullanılmasına rağmen aynı kelimenin “l”li şekline ait türetmeler de yapılır.

amaçcılıkla (2-1), günnük (8-15), ğaribanlık (2-58), acamılık (5-16), ğırıncılık (5-101), günlük (2-81), gelinnik (3-52), fakirlikden (5-51), îtiyarlıktan (5-382), çeplig (8-90), leçberlik (9-20), göklük (9-46), yaramazlık (6-69), ağırlık (9-74, güyneklik (9-82), bilmemelik (9-89), tütüncülükle (11-25), soyğunculuğ (12-82), kırgınnıqlāna (13-82), çuvallık (13-88), samannık (14-4), mezerlikte (14-7), yazılık (14-8), aylıktan (14-11), tallık (14-92), fisdannık (14-161), analık babalık (14-171), güzellig (17-16), ayrılık (17-16), şenlik (17-108), meydannık (17-117), nazarlık (17-242), üzerlik (17-246), madencilikten (18-23), çobancılık (18-25), ğoyunculuğ (18-26), ğurbannık (18-28), yālīg (19-66), ileşbercilik (20-34), ortalık (21-31), bolluğ (26-14), aşuralık (26-36), şeftalilik (26-153), pademlikdir (26-155), çuvallık (27-9), ğalabalık (27-28), hacılık (27-33), askerlik (28-159), bozğunluğta (28-180), ğaranlık (30-9), samanlık (34-43), üstlüklerden (37-32), emeklilik (38-13), ğabristanlıkta (39-5), çıraklık (41-11), ağırlık (41-16), acızlık (43-15), dirlik

düzenlik (43-69), danışıklık (44-9), kiracılık (45-96), karışıklık (45-108), göçebelik (45-127), sotaıklık (45-127), kıtlıktı (51-145), bolluğ (51-174), asabilikten (51-208), hünkarlık (52-63), allahlık (53-20), ustalık (53-21), yaramazlık (53-33), fakırlık (56-2), darlık (56-2), başlık (59-23), fedakarlık (59-26), balқанlık (59-39).

+lı, +li, +lu, +lü; +nı, +ni, +nu, +nü: Sık kullanılan bir isimden isim yapma ekidir. Bir nesnede o nesnenin dayandığı şeyin var olduğunu gösteren isimler yapar. Sıfat olarak kullanılan isimler türetmektedir. Yazı dilindekinden farklı olarak bu ekin de n' li şekillerine rastlanır.

çakıllı (2-22), şalvarlı (5-8), biberli (5-78), değerli (2-76), yaşlı (2-58), dörderli (5-20), kürenli (5-260), izmirli (6-143), samsaklı (6-226), duzlusunu (7-30), nişannı (8-22), körüklü gamıklı (8-133), gübreli (11-85), bakırlıda (12-38), kiremidli (12-44), alaçalı (14-32), dualı (14-152), davullu (14-152), faraşlı (15-36), evhamlıyım (26-145) kapaıklı (15-63), etli (16-4), yaralı (17-78), buzlulā (17-123), tozlu (17-146), duzlu (17-147), uğurlu (17-170), eziyetli (17-208), işlemeli (17-243), nakışlı (17-244), emekli (18-23), devamlı (18-32), allı (21-43), ğanatlı (25-26), türlü (26-87), uslu (28-128), yazılı (28-197), sındırgılı (28-204), ilikli (31-4), uyuzlunun (34-58), boyalı (34-121), bademli (36-13), meyvalı (40-84), hünerli (49-70), ğıymatlı (51-39), pürçüklü (59-175).

+cık, +cik, +cuğ, +cük: Bu ek daha çok kücültme sevimlilik anlamları katmaktadır. Babacık (kayınpeder) ve annecik(kayınvalide) örneklerinde bölgemizde farklı bir kullanımı vardır.

gencecik (3-8), ğızılıcık (5-262), kısımıcık (5-426), ğapçıkladım (6-25), ufağcık (8-119), bubacık (12-31), mıncıkıcık (13-60), ebecik (14-30), annecik (14-168), ablacık (17-83), amcacık (18-36), çivicikleri (19-2), ğulecik (19-5), kerecik (27-27), düzçecik (28-207), bicik (40-76), ikicik (40-76), havtacık (46-9), ğıvırcıklı (48-15), dündarcıkdan (51-15).

+sız, +siz, +suz,+süz: Bir şeyin bir nesnede bulunmadığını, o şeyin yokluğunu ifade eden, isimler için kullanılan olumsuzluk ekidir.

döyneysiz (3-14), yalansız, (5-443), haramsız (5-443), aklısız (6-40), davulsuz (9-92), parasız (11-16), ğulaqsızlā (15-51), ciĝersiz (17-46), ğızsız (17-142), susuz (17-143), huysuzdu (18-3), mevlidsiz (26-21), perdesiz (28-150), bıçaqsız (45-42), ocaqsız (46-19), ğayĝısız (46-30).

+tı, +ti, +tu, +tü: Yansıma kelimelere gelmektedir.

kütürtü (5-86).

+an, +en: Bu ek bölgemiz ağızında da yazı dilinde olduğu gibi seyrek kullanılan bir ektir ve kalıplaşmış ğızan kelimesinde tespit edilebilmiştir.

ĝızan (61-7).

+ar, +er: Sayılara gelerek üleştirme anlamı katar. Bu ek sondaki “r” ünsüzünün düşmesi ile “+a +e” şeklinde, bu düşme neticesinde bazen ünlünün uzaması sebebiyle de “+ā, +ē” şeklinde de kullanılır.

onar (1-34), birer (60-37); üçe (14-147), ikişe (28-26), beşē (43-40), onā (45-120).

+sal, +sel: Yer ifade eden isimler türetir.

ĝırsal (2-58), yöresel (44-26).

+sıl, +sil, +sul, sül: İlgili ve benzerlik ifade eden isimler türetmektedir.

yoksullūndan (52-87).

+cı, +ci, +cu, +cü; +çı, +çi, +çu, +çü: Meslek isimleri yapmaktadır. Bölgemiz ağızında sık kullanılan bir ektir.

ĝaracılar (2-77), ĝorucu (5-197), avcı (5-227), düüncü (9-94), soygunculuk (12-63), bakırcıdım (15-53), davacı (17-41), ormancılā (20-39), mezarcı (26-86), yardımcı (26-89), dünürcülüĝe (37-1), ĝameracı (37-76), hazırıcı (38-12), ĝavĝacı (41-47), bıçkıcıya (41-47), naqliyeci (45-97), çamırcılāda (46-100); çıkıkçı (5-89), ayakçı (13-94), aşçı (14-59),

öküzçü (14-91), iplikçi (14-137), patikçidir (26-54), balıkçılara (34-6), ğayıķçı (34-21), bekçi (37-96), oraķçılık (40-2).

+arı, +eri: Yön bildiren isimler yapar.

dışarı (3-1).

+aķ, +ek: Benzerlik ifade eden isimler yapar.

topaķ (8-100).

+gil: İlgi ifade eder. Aile ismi yapmakta sıkça kullanılır.

nenemgillē (9-12), ebemgillēn (19-87), şeygillēn (19-88), şinasigillēn (19-88), zalegillēn (46-23), eltingil (58-15).

+z: İlgi ve benzerlik ifade eden isimler türetir. Bölgemiz ağzında ekin ötümsüzleşme ile “s”li şekli de kullanılmaktadır.

topus (12-52).

+aç, +eç: İlgi ve benzerlik ifade eden isimler türetir.

bakıracı (25-64), bakıraç (25-69), kıraç (56-38).

+cağız, +ceğiz, +caz, +cez, +cāz,+ cēz: Küçültme, sevgi, acıma ifadeleri taşıyan isimler türetir.

ğarıcaz (34-5), ğarıcāz (39-26), kendicēzimizi (42-18), ğızcazım (43-59), ebecēzim (46-18).

+ca, +ce: Çekim eki olarak kullanılan ancak fonksiyon değiştirerek yapım eki olarak da kullanılan bir ektir. Aşağıdaki örnekte yapım eki olarak kullanılmıştır.

ğırcaya (51-23).

+cıl, +cil, +çıl, +çil: Benzetme ifade eden bir ek olarak kullanılır.

ķırçilları (51-119).

+l: Renk isimleri türeten bir isimden isim yapma ekidir.

yeşil (10-1).

2.1.1.2 Fiilden İsim Yapan Ekler

-anağ, -enek: Birkaç kelimedede karşımıza çıkmaktadır.

gelenek (1-14), göreneklerimiz (45-135).

-ğa, -ge: Hareketi yapanı, olanı, nesneyi ifade eden bu ekin hareketi yapan nesneyi ifade eden fonksiyonuna bir örnek bulunabilmiştir.

süpürge (17-126).

-mağ, -mek, -mağ, -meg: Hareket isimleri yapar. Bölgemiz ağzında ekin ötümlü şekillerine de rastlanır.

bindirmeg (5-73), aldırmağ (5-90), çekdirmek (5-90), toplamağta (2-28), uymağ (5-13), doldurmağ (11-1), yimek (17-108), kesdirmek (18-7), pişirmeg (18-19), hatırlamağ (21-39), oynamak (28-29), hesaplamağ (29-5), almağ sürmek (34-41), oynatmağ (43-7), gözermek (48-58), ğurazlamağ (48-60), ğonuşmağ (51-117), ğomağ (52-78).

-m: Fiille ilgili ortaya çıkan sonucu ismi ifade etmek için kullanılan bir ektir.

tikime (2-2), uçurum (5-301), ğırım (11-50), geyim (17-102), kuşam (17-116), doğum (17-198), yatırımına (18-24), dilimin (31-5), yudum (31-6), dilim (39-67), geçim (45-8), saamına (54-3), sıkımına (54-3).

-ca, -ce:

güvencesi (2-52).

-ğı, -gi, -ğü, -gü, -kı, -ki, -ku, -kü: Fiille ilgili çeşitli nesnelere, fiili yapanı, yapma işini ifade eder.

çalğı (3-42), bürgülü ((5-151), sergiye (5-180), askıları (13-15), yiygi (13-51), sürgüeri (14-86), ısıranğı (33-10), bıçkıcı (45-66), örgü (45-115), burğu (45-123), sevgi (59-86), sayğı (59-86).

-man, -men: Sık kullanılmaz. İşi yapan anlamını katmaktadır

öğretmen (5-38), eğitimen (45-63).

-ma, -me: İş isimleri yapar.

çıkartma (5-44), gonusması (6-140), ğırma (8-141), bilmemelik (9-89), yime içme (11-23), ğızartması (11-84), sarmalı olâmış (13-74), doğuması (13-93), tepme (14-23), sürmelere (15-54), ğaşmalan (17-36), taşmalı (20-10), kırılması (26-116), gözleme (26-125), bezdirme (20-125), tuzlama (28-92), uçurmâ (28-109), ğıyma (28-221), evlenme (43-3), oturuma (43-35), övme (44-14), karıştırma (45-150), gömme (45-193), yastıklama (45-217), souqlama (46-48), süzmeden (48-42), ğırma (51-157), araştırmasını (52-29), çoğalma (59-34), çekme (59-104).

-k, -k, -g, -ğ: Fiilin gösterdiği harekete uğramış isimler türetir. Ekin ötümlü şekli de yaygın olarak kullanılır.

ğırıkdan (5-101), ğarığ (7-6), döşekleri (6-51), buruk (12-3), burug (12-13), açılmış (12-106), kesilik (13-71), açığ (17-6), ayırık (17-31), ğıvrık (17-32), kuşak (17-118), delikten (17-227), ôsürük (19-16), deñişik (20-30), ğarışıkmiş, (25-37), bulaşık (26-130), ğaynağ (26-147), katıklâsın (28-234), ilikli (31-4), kapağtan (32-14), döşekden (34-127), düşük (38-19), giyinik (40-82), danışıklık (44-9), kırılmış (45-37), bişik (46-16), dayanık (46-16), düzülük (46-20), açık (52-47), sapıklı (54-11), ğırık çıkık (56-3), yürüg (60-34).

-a, -e: Yapılan yeri ve işi ifade eden isimler türetir.

sapadır (5-283), geze (25-82), yara (48-23).

-ağ, -ek: Fiilin yapıldığı yeri, fiili çokça yaparı ifade eder.

yataklara (6-221), oraç (12-32), pıçak (17-250), urakları (20-22), gâçak (23-1),
ğonaklardık (41-46).

-ıcı, -ici, -ucu, -ücü : Fiili sürekli yapan veya olan nesnelere ifade etmek için kullanılır.

ğazıcılâ (5-310), alıcı (17-162).

-ğın, -gin, -ğun, -gün, -kın, -kin, -kun, -kün: Fiili çok yapan kişi ya da çok yapılan nesneyi ifade eder.

gezgin (5-439), alışkındır (18-31), yorgun (25-10), erişkin (28-63), bozgunlukta (28-180), sürgün (45-110), dalgınıdı (58-9).

-n: Fiilin gösterdiği hareketi yapan, o fiilden olanı ifade eden fiiller yapar.

gelin (6-40), satın (17-120), ekin (26-50).

-ş: Hareket ve iş isimleri yapar.

satış (6-82), çığrış (13-68), bağrış (13-68), girişini (14-122), dikiş (14-164), yemiş (26-40), pişmişini (26-51), duyuşumuz ((28-17), çıkış (45-84), duyuşumuza (57-2).

-an, -en: Sıfat fiil eki olan bu ek bölgemiz ağızında da yazı dilindeki gibi kalıcı isimler yapmak için kullanılmaktadır.

galan (6-94), gelene gidene (7-35), dövenin (20-28).

-sağ, -sek: Yazı dilimizde kullanılmayan “-sağ, -sek” eki bölgemiz ağızında kullanılmaktadır. Ek, getirildiği kelimeye, bünyesinde kökün özelliğini barındıran manasını katmaktadır. “Fiilin gösterdiği işi üzerinde nitelik olarak taşıyan veya o işe meyilli, istekli olan anlamında ad ve sıfatlar türetmiştir.”⁶¹

utansağ (28-159), çekinsek (52-101).

-amağ, -emek: Aşağıdaki örnekte tespit edilmiştir. Sık kullanılmaz.

---

⁶¹ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, Ankara 2003, s.105.

kaçamak (9-33).

-maç, -meç: Seyrek kullanılan fiilden isim yapma eklerindedir.

bulamac (9-35).

-ı, -i, -u, -ü: Fiille ilgili olan ya da yapılan çeşitli isimler türetir.

yazılādan (14-9), ölüsünü (14-110), daıklı (28-89), yazılı (28-197), sürüsünü (34-154), sepi (37-22), kırkısundan (39-87), kırı (44-11).

-ç: Fiili yapma ya da fiille yapılamı ifade eden isimler türetir.

inanç (17-211), ilencini (26-151), güvenç (59-65).

-tı: Genellikle sonu “n” ile biten fiil kök ve gövdelerine getirilmektedir.

okuntu (19-50), sapantı (21-29), yaşantımız (38-17), yaşantısı (59-4).

-ar, -er: Sıfat fiil eki olup kalıcı isimler yapmak için için de kullanılmaktadır.

yazar(15-27), düver biçerlere (20-22).

2.1.2 İsim Çekimi Ekleri

2.1.2.1 Hâl Ekleri

2.1.2.1.1 İlgi Hâli

Bölgemizde ilgi hali “+ın, +in, +un, +ün, +nın, +nin, +nun, +nün” ile sağlanmaktadır:

gencin ölmesi (1-17), imkanı yoğ adamın (2-71), cenezemizin başında ağlarığ (3-1), yolun başında galır (5-100), güveynin babulānı saqlālā (13-19), bu günün berinde (1-43), kırğanın dilinönü (22-7), ölünün öldü gün (26-85), yüklün perdesi (28-147), dünyanın arabası oliy (35-15), hanbarın dibinde (39-57), almanın göleyi yoğ (51-150), u hasanla hüseyinin kesildî yer (60-25).

İlgi hali kullanımı sırasında bazen düşme görülmektedir:

guyun içine atıyolāmış (9-12), bizim tarlan öte vādır dere (14-27).

Bir örnekte -a ile ilgi kurulmuştur:

her tarafa fotōraf çekmişlē (5-240).

Ünsüzle biten kelimelere -nın, -nin, -nun, -nün şeklinde gelen ek aşağıdaki örneklerde farklı kullanılmıştır:

dedeyin öldü gün (26-56), ölüyün öldü gün (26-84), eltiyin ölü (26-169).

2.1.2.1.2 Yükleme Hâli

Yükleme hali için “+ı, +i, +yı, +yi” ekleri kullanılmaktadır. Ayrıca diftong durumundaki ünlüler ile ünsüzlerin düşmesiyle kaynaşıp uzayan ünlüler de yükleme hali yerine kullanılmaktadırlar:

onu topluyo bunu toluyo (2-62), üç denesiyi öldürdü herif (51-4), gızımız manileri bilerin ben (17-14), davşanı bālamış (34-74), sen hinci salçayı gaynadin ya (46-118), gayvaltımızı yaparız (53-5), adam kendini yakmış (53-55); toprā (27-65), biz ğari ğoyunculū bırağdık (20-15). bacağ ğırılan (5-87); adem aleyisselam neden atmış cennetten allah (30-16).

Eski Türkçe’den beri hal ekleri birbirinin yerine kullanılabilmektedir. Bulunma hali aynı zamanda ayrılma hali olarak kullanılırdı. Yönelme ve yükleme hal eklerinde de böyle bir durum söz konusudur Bazı dönemlerde ve ağızlarda yönelme için “+ı, +i” ve yükleme hali için de “+a, +e” eki kullanılmıştır. Eski Uygur Türkçesindeki “+ağ, +eg” yükleme halinin değişmesiyle, fiillerin rejimlerinin değişmesiyle veya ünlü daralmasından kaynaklanan bir sebeple olabileceği görüşleri mevcuttur. Bölgemiz ağızında da yükleme hali eki olan “+ı, +i” yaygın olarak yönelme hali yerine de kullanılmaktadır. Ancak bu ek tamamen fonksiyon değiştirmemiştir.⁶²

⁶² Zeynep Korkmaz, “Batı Anadolu Ağızlarının Yazı Dilinden Ayrılan İsim Çekimi Ekleri ve Fonologie-Morphologie Bağlantısı” *Türk Dili Üzerine Araştırmalar.C. 2*, Ankara 1985, s.222-231.

tirenciyi sôlemiş (15-8), tirenci uri gelmiş (15-9), ondan sona ğızın anası boynuna örter ağılvuru onu(17-138), çocū sünet kıyafeti alıyon (18-9), bileziği gidiylē (37-2), hacıyı bişiriviridim de kendim yimezdim (46-38).

2.1.2.1.3 Yönelme Hâli

Yönelme hali eki olarak “+a, +e” kullanılmaktadır:

tuzlaya gittim (5-23), bana çok atmışlā (28-94), köye geldik (41-2), umreye gittim (61-34); biz ore gidip geliz (2-21); ğıya gidiyo (5-273), ben isdanbuldan burē geldim (11-14), damat saç yaptırmā gidiyolā (17-3), pamık toplama gidi (2-65), birisi dikkonā gitti, ikisi çekirdeklie gitti, biri bubaküve gitti (12-101), sepi sermē gelin (37-27), nere gitti kim bili (34-85).

Bir örnekte eksiz kullanım tespit edilmiştir:

hastaney yatiz (6-102).

Yönelme hali eki, yükleme hali eki yerine de kullanılmıştır. Bu şekli Uşak İli Ağızlarında zamirler üzerinde görülmektedir.⁶³ Bölgemiz ağzında isimlere getirilmesi yaygındır:

ğızım baĥ buna mı istin (8-12), çocua emzirip durāmış (14-29), ĥapıya aştırıyon (19-80), ayırıymış ğızlan ūlana (24-16), herkese çağırırlar (37-36).

2.1.2.1.4 Bulunma Hâli

Bulunma hali eki “+da, +de, +ta, +te”dir. Ancak ötümlüleşme eğilimi fazla olan bölgemizde bu eklerden “+da, +de”ye çok rastlanmaktadır:

çukurderede felen ben çobanlık yaptım (2-26), çamlāda çikiy (19-4), tütün dikmē gittilē de kölgede bōle, meşenin dibinde talın dibinde, orda bi düşüveri. orda yanıverilē (28-161), acık daa siyirtmiyedim dolaptaĥı havla gibi yuduvucadın beni dimiş (35-60), malın sahibı balıkesirde unlā demiş (36-15), o gün üryasında bi bardaĥ şerbet içinde bi yüsük, sen

⁶³ Gürer Gülsevin, *Uşak İli Ağızları*, Ankara 2002, s.88.

şahseneme aşışın diyo (41-14), amcamın elinde cebinde bi bıçak vâmiş (45-36), ne ğadā însan vâsa köyün içinde hemen toplālâmiş (49-18), oturduğu belgede çam ağaçları var (52-8), dışta çalışıyosun (59-47); dışta hiç oynamazdık (6-71), çıkırıkda eyiridik (13-87), bu bizim şu tarafda şôle bi yirlē vā (15-24), mezarlıkda selvilik (26-16), sandıkda mandıkda bi şey yok (28-170), kaçda başlıyoz(40-12), bu memleketde üç kişide ğırma vādı (51-158).

2.1.2.1.5 Ayrılma Hâli

Ayrılma hali yazı dilindeki gibi “+dan, +den, +tan, +ten” şeklinde kullanılmaktadır. Fakat bu ekte de ünsüz uyumuna tam uyulmamakta ve ekin ötümlü şekilleri tercih edilmektedir:

pamıkdan geldi okula gitti (2-65), arķamdan geldin(5-35), harmandan kalkādık, samanı çekēdik (20-30), ğaynam o taraftan ğēme (28-180), gözünün önüne gemesin deye onun yıķandı sudan içirilē de mi kızandan alıp da (30-8), adem aleyisselam neden atmış cennetten allah (30-16), ordan buraya gelmişlē (1-10); o oķuldan şeyden ğoğuşdan çıkıyo (11-7), unnā ğalan bigadicden gelecekler burē (34-74), tiflisen kırsa geliyo (41-20), ablamın bi ölu oliydi, ğavaķdan düşiydi, borda öliydi, buna ālanmaz mı (53-40).

Bir örnekte benzeşme yoluyla “+nan” şeklinde kullanılmıştır:

hana allah ırızolsun evlatlāmnan memnunum(14-127).

2.1.2.1.6 Eşitlik Hâli

Eşitlik hali “+ca, +ce, +ça, +çe” ile sağlanmaktadır:

aķca (5-168), kıtıca (8-104), düzçecik (28-207), çokçası (53-9), ôlecene ğalmış (6-235), atlı bubu çıkarmış güzelce mezerden (13-33); zehirliyce (24-3).

2.1.2.1.7 Vasıta Hâli

Bigadiç köylerinde vasıta hali “+n, +la, +le, +na, +ne, +lan, +len, +nan, +nen” ekleri ile sağlanmaktadır:

güzün (1-41), gencinle (1-16), ekseriyetle (1-40), güzün (1-41), yörüklerne (2-8), davılınan düğünönen (3-53), ğavlınna (3-57), ğazmala kürekle (5-54), eşemnen (5-57), bezlen (5-81), yağınan (5-94), tuzlan (5-114), diyneknen (5-398), tariflen (8-6), edebinnen (8-32), mektuplan (8-95), zornan (9-7), domatayna (11-27), işimizlen başımızlan (14-19), davullan zurnalan (16-22), tekbirlen, aminnen, ilahinen geline kına yaqarlā (17-186), duvalan (26-2), yazmeynen bōle sımsıķı bōle bağlarlādın (35-16), ırğatlā geçiniyeler (56-2).

2.1.2.1.8 Yön Gösterme Hâli

Yön gösterme hali için “+arı, +eri” ekleri kullanılmaktadır:

unu da çıkarılmışlā dışarı (22-45), nehayeti fazla içeri almayız(45-136), yukarı savurcan (46-120), evla intibat yok, urē dura burē dura simava yukarı yörümüş (5-395), biri yukarı düşmüş (23-7), yoķar yanı boşaltdı (8-140), yoķar derede oraķ biçiyoduķ biz (12-32); yunan askeri kapıdan girdi aşā bizim avlıya (36-32), iniş aşarı bi yamacdan salıvermişlē (50-19).

2.1.2.2 İyelik Ekleri

1. teklik şahıs: +m, +ım, +im, +um, +üm

ġānım (6-91), boyunnarım (13-4); abim (12-44), ķorķum (34-22), gözüm (4-1), gönlüm (46-10).

2. teklik şahıs: +n, +ın, +in, +un, +ün, +ıń, +iń, +uń, +üń: ğızın (3-42), ölun (12-9), ğoyunun (18-27), yengen (28-211), ğatırınğa (51-99), parmāńdaķı (14-42); adın (61-38).

3. teklik şahıs: +ı, +i, +u, +ü, +sı, +si, +su, +sü

parası (2-50), ğāvesi (5-440), civcisi (13-52), ķarmı (21-1).

Üçüncü teklik şahısta ek yığılmasına rastlanır. Bazı örneklerde ise düzenli olarak ilk ek düşer ve kelime ikinci ekle birlikte kullanılır.

birisi (11-6); āşamsı (5-73), şeyisini (13-52), sahipsi (22-44), şeysi (26-156), bıçı ğarsı (28-110), yersi (31-4), kimsi(45-83), şiyisi (47-41), buydeysi (25-37).

İyelik ekinin düştüğü örnekler de mevcuttur.

nişan şerbet içildi (8-71).

1. çokluk şahıs: +(ı)mız, +(i)miz, +(u)muz, +(ü)müz

habarımız (14-94), sahibimiz (17-211); adetimiz (26-13), elimiz (28-215); huzurumuz (16-18), durumumuz (56-2); gücümüz (2-74), gözümüz (46-19).

2. çokluk şahıs: +(ı)nız, +(i)niz, +(u)nuz, +(ü)nüz, +(ı)ņız, +(i)ņiz, +(u)ņuz, +(ü)ņüz: başlānız (14-33), kōlünüz (17-84), dininize (34-14), türkölēniz (35-39).

Yazıya geçirilen metinlerde “ņ”li örneklerini tespit edemedik.

3. çokluk şahıs: +ları, +leri, +narı, +neri

ġarıları (49-9), aaçları (1-46), yemekleri (55-8), tohumnarı (5-168), olannarı (61-27) kannarı (14-50), günneri (21-33), hısımları (19-83)

2.1.2.3 Çokluk Ekleri

Bölgemiz ağzında çokluk eki olarak “+lar, +ler” son sesteki “+r” nin düşmesi ve ekin ünlülerinin uzaması ile “+lā, +lē” son harfi “n” olan kelimelerde benzeşme nedeniyle ekin “+nar, + ner” şekilleri ile yine benzeşme ve “r” düşmesi ile oluşmuş “+nā, +nē” şekilleri kullanılmaktadır.

+lar, +ler: pazarlara (27-42), kapıları (28-210), ġızlar (34-38), geşlere (3-22), direkleri (5-6).

+lā, +lē: ġızlā böyüklē (5-40), onlā (27-38).

+nar, +ner: zamannar (2-11), bunnar (2-53), ġarinnarı (6-150), hayvannarı (15-26), ġazannara (16-23).

+nā, +nē: olannā (5-38), bunnā (13-44), bizimkinnē (16-26).

2.1.2.4 Aitlik Eki

Bigadiç ağzında aitlik eki “+ki”nin ünlü uyumuna göre değişerek kullanıldığı görülmektedir. “+kı, +ki, +ku, +kü” olarak dört şekli mevcuttur. Ekseriyetle ünlü uyumu bozulmamaktadır, bozulduğu örnekler sınırlıdır.

sonraki (1-11), evelki (2-43), eskiki (3-53), çamdağı (5-170), buradağı (5-63), ilkinke (6-44), bununku (6-202), reyanınkı (8-8), aşadağıda (8-29), sonağı (8-43), ununki (8-144), ardındağı (14-39), ğızınkıını (17-19), hinciki (17-61), baştağınnānı (17-89), beriki (19-22), zamankıından (28-148), şindiki (29-1), hincikinnē (47-11), bugünkü (40-29), çıkdıkiki (51-119), yağadağınnā (53-58), dönemiki konuşduğum söz (59-84), eskiki (59-194), ğızınkıını (17-19).

2.1.2.5 Soru Eki

Kullanıla soru eki “mı, mi, mu mü”dür. Bazı örneklerde son seste “n” nin türediğı görülmüştür. Soruya görülen geçmiş zaman ekinin eklendiğı durumlarda bazen “+y” ünsüzü dahil edilmeden, soru ekine doğrudan görülen geçmiş zaman eki getirilerek soru ifadesi sağlanmıştır:

nişannadı mı (5-19), burdan adam götürdü mü (5-331), giri gelen oldu mu (5-331), sen gördün mü (5-367), on üç milyon mudu (7-45), on iki midin (7-45), sen bilmiy min (8-109), bulama mısınız (13-36), eveli işlē bölē midin (17-201), büyüdü mü kün (25-19).

2.2 Zamirler

2.2.1 Şahıs Zamirleri

Bölgemizde birinci ve ikinci şahıslar için kullanılan zamirlerde bir değişiklik görülmez ancak üçüncü tekil ve çoğul şahıslarda zamirlerin dar şekilleri de kullanılmaktadır. O, u üçüncü tekil şahıs için, onlar, onlā, onnar, onnā, unlā, unnā ise üçüncü çoğul şahıslar için kullanılır.

1. teklik şahıs:

Yalın Hâl: ben (2-19), (28-220), (49-43).

İlgi Hâli: İlgi halinin kullanımında “ı, i” ünlülerinin kısalması bazen düşmesi görülür. benim (2-66); benim (5-429), (6-154), (12-7); benm (53-11), (27-48).

Yükleme Hâli: Yazı dilindeki şekliyle kullanılmaktadır. beni (4-5), (5-357), (6-105).

Yönelme Hâli: Yönelme halinde yazı dilindeki kullanımı yanında, zamirin değişime uğramamış şekline ve Kuzeydoğu Grubu Ağızlarında görülen⁶⁴ “bağa” şekline az sayıda rastlanmıştır. Derleme metinleri haricindeki tespitlerde bu şekillerin kullanımı görülmemiştir. bana (14-8), (34-63), (59-93); bene(2-62), (6-95), (11-10); beşe (2-42), (6-13); bağa (27-2), (1-160), (58-8).

Ayrılma Hâli: Yazı dilindeki şekliyle kullanılmaktadır. benden (50-18), (52-66), (59-1).

Bulunma Hâli: Yazı dilindeki şekliyle kullanılmaktadır. bende (13-22), (45-42), (51-56).

2. teklik şahıs:

Yalın Hâl: Yazı dilindeki şekliyle kullanılmaktadır. sen (11-4), (25-4), (49-88).

İlgi Hâli: Birinci teklik şahısta olduğu gibi dar ünlülün kısaldığı ve bu şekilde kullanıldığı örnekler mevcuttur. senin (22-7), (26-79), (45-89); senin (6-107), (16-3), (27-10).

Yükleme Hâli: Yazı dilindeki şekliyle kullanılmaktadır. seni (13-16), (50-4), 53-34).

Yönelme Hâli: Ekin zamire getirilmesi sonucu analogi yoluyla zamirde görülen değişimin olmadığı örnekler ile birinci teklik şahıstaki gibi “sağa” şeklinde, az sayıda kullanımı, tespit edilmiştir. sana (27-55), (35-28), (51-155); sene (7-43), (11-57), (25-6); seşe (6-62), sağa (26-89), (58-9).

---

⁶⁴ Karahan, a.g.e., s.53.

Ayrılma Hâli: Yazı dilindeki şekliyle kullanılmaktadır. senden (5-316).

Bulunma Hâli: Yazı dilindeki şekliyle kullanılmaktadır. sende (18-29), (22-29), (45-144).

3. teklik şahıs:

Yalın Hâl: Zamirin hem geniş hem de dar ünlülü olan şekilleri kullanılır. o (22-21), (45-28), (51-57); u (15-69), (52-27), (60-10).

İlgi Hâli: onun (14-14), (28-21), (41-3); onun (8-74), (22-19), (39-42).

Yükleme Hâli: Yükleme halinin yönelme hali eki ile de karşılandığı görülmektedir. onu (28-93), (51-20), (61-17), unu (11-3), (12-29), (53-20); dilek tutarlar kabul edilen gider ona ziyaret eder (59-8).

Yönelme Hâli: ona (20-23), (27-39), (39-17); una (14-130), (23-9), (51-104).

Ayrılma Hâli: ondan (14-10), (39-15), (39-46); undan (44-23), 46-172).

Bulunma Hâli: onda (43-56), (51-115); unda (51-139).

1. çokluk şahıs:

Yalın Hâl: Yazı dilindeki şekliyle kullanılmaktadır. biz (16-4), (23-15), (26-58).

İlgi Hâli: Dar ünlünün kısalarak kullanıldığı görülür. bizim (1-9), (3-32), (38-4); bizim (16-3).

Yükleme Hâli: Yönelme hali eki yükleme fonksiyonunda kullanılmıştır. bizi (13-73), (34-101), (43-60); bize (43-43).

Yönelme Hâli: Yazı dilindeki şekliyle kullanılmaktadır. bize (7-52), (17-83), (27-19).

Ayrılma Hâli: Yazı dilindeki şekliyle kullanılmaktadır. bizden (2-44), (5-318), (46-64).

Bulunma Hâli: Yazı dilindeki şekliyle kullanılmaktadır. bizde (26-28), (45-27), (59-20).

2. çokluk şahıs:

Yalın Hâl: Yazı dilindeki şekliyle kullanılmaktadır. siz (34-6), (39-90), (43-43).

İlgi Hâli: sizin (12-19), (34-68), (59-88); sizin (5-293).

Yükleme Hâli: sizi (26-26), (36-13), (46-66).

Yönelme Hâli: size (6-155), (13-7), (34-110).

Ayrılma Hâli: Derlenen metinlerde bu hale ait örnek tespit edilememiştir.

Bulunma Hâli: sizde (5-231), (45-40).

3. çokluk şahıs:

Yalın Hâl: Zamirin dar ünlülü şekilleri; son ses r ünsüzünün düşmesi ile “ā” ünlülü onlā, unlā şekilleri; benzeşme ile onnā unnā şekilleri de yaygın olarak kullanılır. onlā (27-38), (28-8), (28-119); onnar (5-29); onnā (2-20), (5-310), (28-184); unlā (36-15), (45-65), (52-34) unnā (5-91), (5-183).

İlgi Hâli: onların (28-200); onların (45-45); onnān (9-19), (35-37), (37-64); unnarın (41-11), unnān (15-4), (34-84), (51-107).

Yükleme Hâli: onları (1-4); unları (51-2), unnarı (34-80).

Yönelme Hâli: onlara (49-58); onnara (14-53), (28-172), (37-92); unnara (6-24), (9-81), (15-51).

Ayrılma Hâli: onlardan (59-1); onnādan (28-7); unnādan (51-107).

Bulunma Hâli: unnāda (46-72).

Şahıs zamirlerinin edatlara eksiz olarak ve ilgi hali ile bağlanmaktadır:

kendi de itiyardır ben gibi yapamaz (5-212), sizin gibi (12-75).

2.2.2 Dönüştülük Zamiri

Bölgemiz ağzında dönüştülük zamiri olarak kendi kullanılmaktadır. Bu zamirin çekimi aşağıdaki gibidir.

1. teklik şahıs: ben *kendim* on-doğuz ay gurbetteyin (2-36), *kendim* de çekdim (5-57), *kendim* kesdim diktim (14-161), ben *kendiminkini* gıydum (17-19), *kendim* temizledim (17-236), dakim bari *kendime* dedim (26-146), *kendicēzimi* gezdiriyom (42-18), ben *kendim* öradım (52-74), *kendim* emekli olurđum (61-54).

2. teklik şahıs: *kendinden* oliy (6-202), madem sen *kendin* istedin (8-21), hem bizi üzcedin diyo hem *kendini* üzcedin (13-73), *kendince* bûle tatlı gıyāsın (17-100), onun dişilēni *kendin* üretirsın gıyunnān (18-29), *kendin* arāsın (26-95).

3. teklik şahıs: Üçüncü şahıs için “kendisi” ve zamirin iyelik eki almaksızın kullanılan “kendi” şekli kullanılmaktadır. *kendini* kurtarmaya bakî (2-49), *kendini* toparlıyamayan bi arkadaş vādı (5-17), olan tarafı *kendi* akrabalarını toplar (3-58), *kendi* devamını undan içer (5-144), yapabilen *kendisi* çıkā (5-201), *kendi* kövümüzüñ dilinde geçen ismi asardır (5-292), *kendi* dersine gıryımış (6-38), hocadı adamı *kendisi* (28-116), bi cilet atmış *kendine* bu (51-207), orda hafızdır *kendisi* (52-24).

1. çokluk şahıs: *kendimizi* gıybedesiye gıdarı döyegsiz dövünüp dövünüp genc öldü mü ağılyık böyle (3-13), işde *kendimiz* namaz gılcek gıdar biribirlēmizden gıpmalan ûle okuduk (6-7), *kendimiz* gışıklan oynādık (6-47), *kendimiz* sôleyemezdik (9-64), *kendi kendimize* mızıķaynan oynādık (9-99), *kendimizce* bi muhabet sohbet yaparız (17-112), *kendimizden* fazlası satmaķ bilmeyiz (18-22), *kendimiz* padem ekeriz (26-13).

2. çokluk şahıs: siz zatı *kendiniz* korkuyosunuz da dedi (5-428).

3. çokluk şahıs: galaba *kendileri* (8-93), *kendi kendilēne* açdan geberiyoduk diyo anam (9-29), *kendileri* de tutiy (14-158), *kendileri* gınişiyılāmış aralānda olanla (15-63), *kendilēnce* bi şenlik yaparlā (17-110), *kendilerine* özel şēleri vādır (44-23), evlerini *kendileri* yapıyolā (45-120).

2.2.3 İşaret Zamirleri

Nesnelerin buldukları yeri ifade etmek için kullanılır, bu ile bunlar yakındaki, şu ile şunlar biraz daha uzaktaki, o ile onlar ise uzakta olan nesnelere işaret etmek için

kullanılır.⁶⁵ Bölgemizde kullanılan işaret zamirleri bu, şu, o, u, bunlar, şunlar (metinlerde tespit edilememiştir) onlar, onnar, onlā, onnā, unnar, unlā, unnā'dır. Bu zamirlerin çekimlenişi şu şekildedir.

Teklilik:

Yalın Hâl: bu (8-107), (13-71), (25-9); şu (5-24), (6-10), (51-204); o (9-36), (19-20), (49-12); u (24-15), (36-20), (46-119).

İlgi Hâli: bunun (1-15), (14-11), (45-38); şunun (2-19), (49-25); onun (6-158), (13-40), (39-84); onun (5-387), (18-29), (49-24).

Yükleme Hâli: bunu (23-12), (35-21), (49-3); şunu (16-14), (34-97), (1-204); onu (8-141), (18-28), (28-231); unu (1-36), (19-60), (35-26).

Yönelme Hâli: buna (9-64), (22-1), (27-4); ona (13-95), (26-82), (51-171); una (17-211), (44-9), (49-68).

Ayrılma Hâli: bundan (5-232), (9-69); ondan (17-42), (28-97) (43-40); undan (25-14), (39-9), (46-100).

Bulunma Hâli: bunda (8-132), (23-15), (51-153); onda (28-229), (31-5); (32-17), unda (6-127), (34-120).

Çokluk:

Yalın Hâl: bunlar (45-18), (59-39); bunlā (52-50), (52-52); bunnar (44-7), (51-32), (59-4); bunnā (9-1), (13-80), (39-83); onlar (26-123); onlā (17-63), (28-21); onnar (57-1); onnā (5-242), (17-190), (40-17); unlā (52-51); unnar (44-8); unnā (5-139).

İlgi Hâli: bunların (45-34), (45-35); bunnarın (2-22); bunnān (8-45), (46-2), (51-7); onların (1-38); onnarın (45-123); onnān (51-140), (61-36); unnān (8-74).

Yükleme Hâli: bunları (51-25), (52-50); bunnarı (20-17), (22-10), (36-21); onları (11-70), (37-34), (52-48); onnarı (7-10), (14-23), (15-72); unları (52-52); unnarı (5-47), (7-4), (19-13).

---

⁶⁵ Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul 1997, s. 273.

Yönelme Hâli: bunnara (2-38), (26-55),(36-99); onnara (5-231), (5-268), (26-54); unnara (13-82), (19-16), (49-70).

Ayrılma Hâli: bunlardan (52-9); bunnardan (2-42); bunnâdan (5-137); onlardan (1-26); onnâdan (5-154), (11-36), (49-30); unnâdan (5-268), (19-15), (53-51).

Bulunma Hâli: onnâda (28-61).

İşaret zamirleri edatlara ilgi hali, yönelme hali ile bağlanmaktadır:

onun için (5-28), onun gibi (11-62), ona göre (29-5).

2.2.4 Belirsizlik Zamirleri

Bölgemiz ağzında tespit edilen başlıca belirsizlik zamirleri “kimisi, kimi, kimersi, kimse, herkes, herkez, herkeş, şey, şe, şe, ne, ney, falan”dır:

kimisi bi sene okudu çıktı (5-39), *kimi* iki sene okudu (5-41), *kimersi* davıl getire (6-49), *kimersini* öldürolâ (12-50), bu kövde *kimse* kıalmaz (5-264), *kimse* eşmiyo (53-61), *herkes* bize baqâ (5-14), şimdi bizim bôle sıralan gömülüyo *herkes* (26-103), *herkez* gelsin buyursun (1-24), e tabi *herkez* izinli (5-1), *herkez* kına yakınır (16-20), şimdi *herkezde* otomatik vâ (51-158), *herkeş* boyuncaqlaşır (3-63), *herkeşin* (59-146), bi şey ğalmadı (53-27), sazana bi şey olmuşun (6-87), *ney* gördük (60-21), bilmem *ne* geçiy (5-122), ğız *ne* istēse ğızın bubası *ne* istēse hani bubası yapâdı (9-72), elden *ne* geliyse onu yapardı (54-2), *falan* bişir feşman bişir (34-80):

2.2.5 Soru Zamirleri

İsmin yerini soru yoluyla tutan kelimelerdir. Başlıca soru zamirleri “kim, hanqısı, ne, niye, neye”dir:

kim sardı (5-103), nerlêde vâdır *kim* bilir (5-199), sen *kimden* doğdun (6-169), *kimin* habarı vâ (6-209), *hanqısı* o (47-7), *niye* doğdun diyi (6-160), *neye* geldiniz (34-7).

2.3. Sıfatlar

2.3.1 Vasıflandırma Sıfatları

İsmiñ önüne gelerek onun vasfı hakkında bilgi veren bu sıfatlara bölgemiz ağzında sık rastlanmaktadır:

özel yemek (1-21), *yaşlı ğadınnara* (1-35), *günnük yövmiye* (2-38), *ğırsal bölge* (2-58), *yerli daşlar* (3-5), *ulu ğaba ağaçlar* (3-6), *genc ağıd* (3-10), *eski göreneği* (3-57), *yarım kilo da kestene* (3-181), *budala manavlā* (5-2), *ufak arabalā* (5-54), *son köyü* (5-93), *yûsek taş* (5-318), *gezgin adam* (5-434), *evli anbar* (5-385), *yımcağ daşları* (6-55), *sovanlı aşı* (6-225), *ilk günü* (7-26), *eski nişannısı* (8-43), *biber salçası* (8-127), *tekerlekli masa* (8-141), *ğocaman damad* (8-147), *yeni bādan* (9-106), *bardağ erii* (11-32), *ğara erik* (11-32), *cevizli köv* (11-94), *ğoca ğazannara* (16-23), *morlu bezi* (17-9), *éşe elma* (17-70), *al bezlerin* (17-76), *ğma gecesi gün* (17-119), *kirli bezini* (17-171), *ğümüş yüssük* (17-223), *teze gelin* (17-253), *bürülce yemēni* (28-216), *ılcağ suya* (28-233), *ğök ayın* (30-15), *yeşil emir* (35-17), *zengin adam* 41-6), *yün döşek* (45-174), *yarım saat* (51-13), *yincek kuş* (51-175), *eski mezarlık* (59-6), *ğara toprağmış* (61-68).

2.3.2 Belirtme Sıfatları

2.3.2.1 İşaret Sıfatları

İsimlerin yerini işaretle belirten sıfatlardır. Bigadiç ve çevresinde işaret sıfatı olarak “bu, şu, o ve u” kullanılmaktadır:

bu yürüklerne (2-8), *bu* kövde (2-17), *bu* sefer (5-74), *şu* şekilde (5-116), *o* malacı bilirim (5-157), *o* yere (5-262), *bu* tūlayı (5-312), *u* şekilde (5-313), *o* kasabaya (5-340), *şu* ğāşıkı mahallede (5-359), *u* bölük (5-418), *bu* yıl yazı (6-135), *bu* olan (8-41), *o* zaman (9-28), *u* darı unundan (9-35), *bu* suyu (11-102), *o* beygirin yüzünden (12-61), *şu* numara (12-90), *u* günde (16-9), *o* testilēn (53-65).

2.3.2.2 Sayı Sıfatları

İsimleri sayıları ile belirten sıfatlardır. Sayı sıfatlarından asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları ve üleştirme sıfatları örneklerine çokça rastlanır. Topluluk sayı sıfatları aynı yoğunlukta kullanılmaz. Yazı dilindeki şekillerinin yanında “üş, üC, atmış, sekizen, dokuzan, yimbeş” olarak kullanılan sayılar da vardır:

yetmiş yedi yaşındayım (1-1), *yedinci* günü (1-8), *yüz sekizen iki yüz* sene (2-10), *yimbeş otuz* sene (2-7), *birē* bardak çay (5-32), *iki* ağaç (5-69), *bi* paket çay (5-148), *bi* çivit öküz, *iki* inek (5-233), *üç buçuk* saat (5-389), *altı* sene (6-211), *üC* olanız evde (7-54), *üş* günlük izinnen (8-14), *üç* ay (8-20), *bi* gız galdı (12-105), *üş* gün durdumun, *üçüncüsü* gün (13-18), *ÜC* er (14-5), *yedinci* (14-62), *otuz beş* yaşında (14-123), *iki* şinik (18-36), *ikişē* sene (28-26), *bi* tek mezar (29-6), *sekzen* yaşındayın (34-51), *iki* dilim ekmek (39-67), *üş* seneden beri (43-5), *dokuzan* metre (45-49), *on iki* gün oruç tutarız (59-54), *atmış* kilo (60-43), *üş* gün (61-53), *kırğ altı* yaşında (61-61); *onnā* bile *ekiz* yazdırıvāmış bizi (28-46).

2.3.2.3 Soru Sıfatları

Yaygın olarak kullanılan soru sıfatları “nasıl, nası, kaç, kaç, kaç, hanğı, ne”dir:

nası çadır (2-14), *kaç* çeşit o (5-38), *hanğı* köy (5-284), *kaç* adam götürdü (5-332), *hanğı* ayladā (5-872), *ne* gün gidin (6-129), *kaç* numaradı senin babuçlā (12-90), *kaç* yüz sene (15-19), *kaç* tene (17-195), *nasıl* avır (28-195), *ne* zaman (34-7), *kaç* ayda (40-13), *kaç* ayda (40-15), *kaç* kişi (57-6).

2.3.2.4 Belirsizlik Sıfatları

Nesnelerin sayı, miktar gibi vasıflarını belirsiz olarak bildiren sıfatlardır.⁶⁶ Sık kullanılan belirsizlik sıfatları felen, felan, falan, bir, bi, çok, çoğ, bütün, başka, bazı, öteki, peg, her’ dir:

---

⁶⁶ Ergin, a.g.e., s. 254.

felen yerde (1-23), hiç *bi* yerde (2-17), *bi* şeyler (3-56), *bi* çuvala göduğ mu gale dōru doğtura götürüyoduğ (5-125), *çok* arkadaşlā (5-143), *bütüin* balıkesirde (5-246), *bi* takım arkadaşlā (5-273), *başka* yerde (5-275), *bazı* camiler (5-343), *çok* laf (5-443), *çok* mal (5-443), *öteki* astsubay (8-42), *aşadaki* tamirci (8-47), *peg* yer (9-1), *çoğ* güzel (11-80), *beriki* adam (12-5), *çoğ* hareket (12-23), *çoğ* kimse dövmuşlē (12-29), *golundaki* satı (12-76), beş on ğuruş para atıyolāmış (12-99), *çok* gelinē (15-58), *çoğ* eziyetli (17-208), *bütüin* kövlü (19-49), *çok* sıcak (26-67), *kimi* yerde (26-85), *bazı* yirde (30-37), *felan* saatta (34-7), *felen* zarafa (35-33), *bütüin* esnafa (41-10), *bi* ekmek yidik (46-25), *çoğ* ğıymatlı (51-64), *fazla* aaç (51-66), *falan* ğünü (52-53), *bazı* yönlerde (59-12), *bi* yılan olur (52-96), *her* gece (59-91), *fazla* yük (60-43).

2.4. Zarflar

Fiilleri niteleyen kelimelerdir. Bunlar bir kelime olabildiği gibi çekim ekleri ve zarf fiil eklerini almış kelimeler de olabilir.

2.4.1 Yer-Yön Zarfları

Bir yer ifade eden isimlere denir. Çoğu yön eki ile zarf yapılmıştır.⁶⁷ Bölgemiz ağızındaki başlıca yer-yön zarfları şunlardır:

geri gelmez (1-32), *yuğarı* yürümüş (5-395), *beri* dingildiyle (6-46), *aşā* oturmuş (6-212), *yoğarı* çıkmışlā (8-56), *geri* gidē(11-10), *dışarı* gitcek (12-2), *dışarı* çıkmam (13-50), *bubası öte* bağıo *beri* bağıo (13-61), köpēni yedi dağ *aşırı* olanın (14-57), *yuğarı* düşmüş (23-7), *dışarı* akmış (34-127), *geri* ğalıyo (41-40), *fazla içeri* almayız yani biz (45-36), *yuğarı* savurcan (46-120), *girdik içeri* (60-37).

---

⁶⁷ Ergin, a.g.e., s. 259.

2.4.2 Zaman Zarfları

Fiili zaman yönünden niteleyen kelimelerdir. Bölgemiz ağzında zaman zarflarının örneklerine çok rastlanır. Başlıcaları “güzün, hindi, u zaman, eskiden, sona, yarın, kışın, şimdi, eveli, şimdi, şindik, hindi, gine, ileri, erken, ilkin, yine dün”dür:

ekseriyetle *güzün* olü (1-41), biz *hindi* gitmîz (2-30), *eskiden* çalışıydık paramız değerliydi (2-76), *u zaman* cezenenin başında gene ağlarık (3-2), *hayli vaqıt* oldu (3-44), böyle türkü söylemek yoxtun *eskiden* (3-54), üç sene okudü eğitimen *o zaman* (5-37), *sona* kelimeleri örgetti (5-43), *ôleden sona* da gidiyoz canım (5-49), e buradaki okulda *şindi* kapandı ğari (5-63), işde *on beş gün* depinmicen (5-91), ekseri *güzün* aynı melikilēlen baraba bol bulunur (5-159), bu *mard ayı* çıkdı mı nisan on beşe dôru herkez, aşlancağ kesteneleri vâ aşlıya (5-195), *yarın* bana kestene indir (5-213), kalmış orda *kışın*, yalnız başına diyo (5-253), öldü ğarı *bu yıl* (5-330), *şimdi* aklıma gelmedi (5-349), *gene* candarmalā geliy (6-5), bûle çoban olduğ hayvan çobanı *ilkin* (6-8), *ilkin* şile arabalā yoxtu (6-74), *ilkin* ûle deildi (6-119), *sabah* oliy (6-230), *ertesi gün* de gittilē (8-16), *hincik* sema u evde oturiy (8-18), *sabālēn* unu yumurusun (8-99), *eskiden* dallılā pullulā vādı (8-131), *sabahlara kadā* oturuduğ işde ôle (9-68), millet *şimdik* ufağ oluyomuş talı (11-36), bôle dut vādı göcaman bizim bu caminin önünde *eveladan* (12-40), *şindik* hırsızı yaçalolā baķāsın üş *gün sona* dışda (12-83), *eveli* tepe üsdünedik (13-13), *eskiden* çoğ işlē ömuş a gızım (14-30), *yarın* girişini yaptır ge (14-122), *gine* eyilēdir (14-138), düünnere başladımız anda *evela* yumğa pişiriz (16-1), *kınadan gelince* mani yapa yapa şiydirlē (17-131), *pazar günü* de yine şiyden gelinden önce *sabalēn* arabalān yakın akrabālānı çağırıyon (18-3), *şimdi* hazır alımıyo (18-34), *erken* kılkoz (19-37), *demin* vādın ya hani sen (19-54), *şindi* balıkesirde (20-12), *şindi* deĝişik yapıylē (20-23), *öğlende* on bir on ikiye ğadā gömēlē (21-7), *öğleden sonra* gömerlē (21-8), *sabaya* bırakılır ölü (21-11), ha demiş manav *hemen* sanmış (25-60), *ilkin* bubamı gördümde hani bilmiz (26-70), *yarın* cenazesi var (26-96), *gündüzden* tebarekesini okudurlar (26-97), *gene* hiç duymadığ (26-152), *buün* pitmez (27-

13), *ileri* çok örüdük (27-14), bu *kışın* zatı öremedim çok bu yattı hep (27-15), iyce ona benzettim *ilkin* gelirkene (27-39), *eskiden* boncuğ gök boncū nazar boncū dağılırdı (27-61), *şindik* annadır (28-16), *geç* olduna kari gelin çıkmayıverdi (28-132), çocuk oldu *ilkin* (28-157), yedi sene durannā ömuş ondan *önceleri* (28-158), *dört āşam* ğaldık orda (28-187), *ilkin* suya gidēdik biz (28-246), o *gece* yalnız bırakılmaz (30-9), *gece* saķız çıneme ölü eti çınesin dēlē (32-12), sen kittin ben *hemen* yolladım onu dimiş (34-101), *bıldır bu yıl yazın* bu yannarı günebakandı (34-135), *şimdi* önce *gündüz* org tutilē (37-8), *artık* gelin iniy (37-70), *yine* şeker atıyla bôle (37-87), komşularlan çay *kışın* yazın oturuduk (38-145), *böyün* gelirlēmiş birini alır gidēlēmiş (39-35), *aķşama* göyneklē başlanır (44-5), niyden başladık be *ilkin* (45-10), *demin* orda da yazdı ya (45-78), yine burē *erken* geldim (46-22), *eskiden* hep pamıklādan iyirirdik de ôle yapardık (49-31), *çocuk oldū zaman hemen* oķuncāmiş (49-59), ıķarpın daa *dün* çıktı (51-139), *dün* gitmişlē (51-180), onu *sabahtan* ılsarsın tencerede (55-11), yengem *yine* çıktı (58-15), *şu anda yine* devam ediyo (59-19), *artık* buna karşı durduk (59-24), vay *gece* kalkıp da böyle yemek yemezler (59-59), *bu gün* yedin *aķşamlayın öbür aķşama kadar* şey yaparız (59-59), *erken* everlendi (59-134), *gene* yola devam (60-42).

2.4.3 Hâl Zarfları

Fiilin nasıl yapıldığını belirtirler. Bölgemiz ağzında örnekleri çoktur:

bôle çiçek ekerler (1-12), *gencelik* gittin (3-8), *çalğıya göre* ğaşıķ oyununnan oynuyuk biz (3-43), sora herkes kadın erkek *böyle* göcaķlaşır (3-62), daşları bôle ğoduynan araları *aralık* ğalıyo (5-305), tabi gezgin adamda laf *bol* olur (5-439), *ğoyun gibi ğarib* olcāmiş (6-58), yumurduktan sonra *ķatica* yumurum (8-104), ufağ ufağ bôle dōkdük *ufacıķ* kopardık bôle (8-119), ķoron üstüne ayaklānı ķoyarlāmiş da *bôle* pişirilermiş (9-6), *döve döve* çıkarmışlāmiş (9-10), ekinē *bôle* elle biçerdik (9-21), işde unu *tertemiz* yapādık (9-44), gübrelili oldu mu *yavuz* olūmuş (11-85), birisinin *bôle* boynu buruk gitmişlē (12-3),

ğızımı diriltmiş gēmiş *eyi* ōmuşlā (13-47), otmuş çocū ğucāna āmış *bōle* durmadan āliymiş (15-1), *bārıſa çīriſa* geline gine aynısını yidiriz içiriz (16-23), ğaſıqlāla *ſak ſak* oynādık (16-12), tabi adam ğard öteki *îtiyar* görüniymiş (25-18), keſkeg *aar* piſiyo (26-50), anamız *ıſcağ* dōkmeyin diye on kere süledi (26-149), *toplu toplu* giderdik (27-45), gene halime yengem gene gene bile *iyi* dayandı (28-176), hunnarı ben çocuktum *bōle* dinnedim ben yonan gidince (34-28), üC ōlu vāmiş beğar durarlāmış *ōle* (34-54), *ſōle* yaptım demiş denk gelmedi (34-62), *bōle sıracak* gidiylē (37-74), *hiş* gōmezlēmiş (39-37), çetmi *tir tir* titrē bûle (45-140), *bûlecik* titrē (45-141), süzcen undan sona bi ğazanın içine süzcen *güzel* ğalan (46-110), ötekinnere dimezlē de unnān ikisinin adını deĝiſtiri *deĝiſik* sûlerlē (49-21), ikiſēden iki yüzü *bahalı* oluyo (51-131), *tekirar* tezgahda doğurduğ (53-24), ıslarız sona o *bi güzel* yumuſar (55-13), hinci adamlar *açık açık* yapıyo (59-54), girdik içeri *güzelceme* tavaf yaptık (60-37).

2.4.4 Azlık-Çokluk Zarfları

Sıfat ve zarfların önünde miktar bildirerek kullanılan kelimelerdir:

en ğırsal bölge burasıdır (2-58), bizim buranın zebzesi *çoğ* güzel olur bağ (11-80), *ille* pire oliy (14-98), *çok* dövmuşlē (12-43), ben *çok* hastalandım (14-93), *hepsini* biliydim (15-53), ğaynata ablacık da gelince adam bize *hep* sulü vurudun (17-83), *peg* oynarlā (17-154), *biraz* huysuzdu (18-3), onnā *hiç* satmazdın (19-27), *devamlı* başında çoban durmaz (18-32), urda istanbulda *çok* çalışıylā (22-4), ben *fazla* uyuyamıyom (26-145), kaçta gittim ne bilem ben *hiş* bilmim (27-26), ğalabalık *çok* ğalabalık gittik (27-28), *en* geri ğalmış (27-41), *çok* durdu bi altı sene (28-158), boyunun yanına vāmiş *azcık* kesmiş (34-128), atalardan gelme bi oyundur, *sürekli* o oynanır (44-30), *çok* iyi bilir (45-93), senin dedi paran *çoğ* ğıymatlı dedi (51-64), ğızlām *çoğ* eyidin (53-18), urlāda *birez* vağıt geſdi (60-11), millet *az* dalıldı (60-36), *hep* çalışıydık ğızım (61-40).

2.5. Fiiller

2.5.1 Fiil Yapım Ekleri

2.5.1.1 Fiilden Fiil Yapan Ekler

-ma-, -me-: Fiillerden olumsuzluk ifade eden fiiller türetir.

ğalmamıştır (2-17), bakmadık (6-188), bilmemelik (9-89), okumadınız (14-7), korçma (14-44), öldürmesin (14-90), basmasın (17-233), gēmemek (25-2), çalmasın (30-19), olmasın (31-3), duymadım (45-75), azmamış (48-6), törelmemiş (49-8).

-l-: Edilgenlik ifade eden fiiller türetir

ğırılrsa (2-51), ğarçıldım (5-241), sarıldı (8-49), döküldü (8-112), dikilmē (11-40), depildilē (11-46), söküldü (13-1), böküldü (13-4), üzüliz (14-117), ğurulmuş (15-19), kesildinden (15-52), çakılsın (17-173), çarılır (18-17), ğullanılan (19-14), varılmaz (25-22), çısılmış (25-28), yağılıya (26-20), ğoşulurmuş (26-122), boğulmuş (34-27), yıķılmış (34-114), yinilcez (36-23), yuğuluşmuşlā (41-3), anılsın (45-6), satıldı (49-30), görülecek (60-10).

-tır-, -tir-, -tur-, -tür-; -dır-, -dir-, -dur-, -dür-: Faktitif ekidir.

yapdırıyolllar (5-2), doldurmuşlā (5-305), ğonuştur (6-177), basdıra (11-57), bulaşdırılā (5-81), giyindirtmiş (13-43), kuşandırmış (13-43), erdiremedim (13-58), attırdı (14-71), ğoydurtmam (5-154), ğurdurmuş (14-78), yutturduķ (14-104), yazdırız (16-1), yaķtırmadı (18-3), kesdirmek (18-7), çekdiroz (19-40), gömdürü (21-42), dūdürmüş (24-2), gezdirdi (27-46), oķuddurusun (27-56), baķtırmazlā (32-11), daķdırdık (38-11), durdurdum (39-51), yazdırdıla (40-60), kaydırı (48-4), üleştirdim (61-59).

-ala-, -ele-: Kuvvetlendirme eki olarak kullanılmaktadır. İşin belirli aralıklarla ve sıklıkla yapıldığını gösterir.

silkeleyim (5-113).

-t-, -d-: Sık kullanılan bir faktitif ekidir. Bölgemiz ağzında ekin ötümlü şekli olan “-d-” de kullanılmaktadır.

terledem (5-79), sıyırdırıyolā (11-49), ālatmā (17-130), aķıtımış (34-68), ğoydurtmam (5-154), ķapattı (5-186), eritmiş (5-421), ğızardin (6-99), tünget ceklē (12-87), oynadımış (13-27), boşaltmış (13-30), ğuruduruz (16-41), ğaynatırken (16-43), sapıttık (17-80), ķapat (24-16), öldürtmüşlē (25-56), aldatmış (34-113), ğaynadırlādın (46-95), ğurudursun (55-9), gözetmeyiz (59-85).

-n-: Dönüşlülük ve edilgenlik ifade eden fiiller türetir.

ğavzanırız (5-281), dinnenirmiş (5-337), dıķanmış (6-108), paralanmış (13-26), ķırpınmış (13-26), toplanmış (14-5), hastalandım (14-93), yaķalandırılā (15-46), ğarşılanır (16-22), boşanır (17-44), taķınırız (17-116), tartınırlā (17-119), bağlanırlā (17-156), çekindiklēnden (17-216), yıķanmā (17-222), kırķlancam (17-226), dağılınır (19-67), kitleniymiş (24-8), görünmicesen (25-13), dendi (26-59), haşlanırmış (26-148), ķapanır (32-14), boşanmış (39-26), tükeniyo (40-48), baķlanıyo (46-118), ğonur (49-94), doķunuyodu (53-29), gizlenmek/saķlanmak (59-40), ķapandı (61-36):

-r-: İşlek olan faktitif eklerindedir.

bişirdik (5-134), doyursun (5-422), bişiririz (7-26), geçirdik (14-109), geçircen (17-228), yatırız (17-245), yatırı (28-88), ğaçırdılā (34-103), dourmuş (40-77), çüvürmek (51-213).

-ş-: Birlikte ve karşılıklı yapma anlamlarında fiiller türetir.

toplaşmış (5-359), āleşmiş (6-182), sızlaşmış (6-183), annaştı (8-13), ķarıştırıyo (9-77), topluştık (9-118), sözleşiolā (11-58), ğoleyleşdi (12-57), buluşmuşlē (14-58), bayramnaşmā (14-139), datlaşdıķ (14-142), ğarışmış (15-47), yanaşır (15-55), şılaşıyor (17-22), paylaştık (17-85), dağılışırlā (17-154), yaķışsın (7-234), sıkışmasın (21-9), davuluşur

(21-17), tenbîleşmişlê (34-59), anleşîlê (35-1), tutuşmuş (39-60), sıkıştın (45-143), bouştulâ (51-13).

-der-: İşlek olmayan bir faktitif ekdir.

sönderdi (8-117).

-z-: İşlek olmayan, bölgemiz ağzında yalnızca “em-” fiilinde karşımıza çıkmaktadır.

emzirip (14-29), emizdirilê (48-39).

-ar-: Eski Türkçeden beri kullanılan faktitif eklerinden biridir.

çıkarım (14-70).

2.5.1.2 İsimden Fiil Yapan Ekler

la-, le-, na-, ne-: İsimlerden yapma, olma ifade eden fiiller türetir.

nişannadı (5-19), toplanmış (14-5), kaçışıkladık (14-84), temizlendim (17-236), serinletirlê (21-23), yapşaklandı (8-24), bazarlarlâdın (6-130), datlaşdık (14-143), tabutladı (21-4), taşladısı (21-41), cannandırdım (25-52), göcağlaşır (3-62), boyuncağlaşır (3-63), ırahatlaşıvarı (5-129), sulamâ (5-278), souğladı (6-160), alazlanıyor (4-1), topağladı (8-117), çapalana (11-47), çıtladı (11-69), tabanlamak (4-3), sürgülemê (14-86), kannanmış (13-30), annadın (15-67), arağlâ (17-175), kırıklancam (17-226), peslêsin (18-28), annayan (5-121), sulanır (20-20), tabutladı (21-4), sağladık (26-96), haplamazsın (26-128), patladır (27-58), ihtiyarladık (28-154), gucağlamış (28-194), pağlâsın (28-233), boncuğlanır (31-11), tınnadı (34-85), çıkılanmış (37-23), ünneriz (43-62), pırğaladım (45-214), hallanır (46-83), dinnemezdik (49-38), serinnemiş (61-24).

l-: Sıfatlardan olma ifade eden fiiller türetir.

kısalma (5-141), yassıldoz (19-30), göyulcağ (46-117).

ar-, er-: Renk isimlerinden olma diğerlerinden yapma ifade eden fiiller türetir.

sarardıkça (5-220), everdik (14-116), barķardık (14-116), bolardı (51-144).

da-, de-: Yansıma kelimelerden olma ifade eden fiiller türetir.

patırdamış (12-29).

al-, el-: Genellikle sıfatlardan olma ifade eden fiiller türeten bir ektir.

dinelip (15-28), buñalanlā (51-37), ķartalmaķ (59-136).

a-, e-: İsimlerden olma yapma ifade eden bir isimden fiil yapma ektir.

oyñadıķ (17-12), beñzemez (17-141), ķapattırılā (17-169), ķapat (24-16).

sa-, se-: İsimlerden olma yapma ifade eden fiiller türetir.

susamışlā (25-10).

ķır-, kir-, ķur-, ķür-: Yansıma kelimelerden fiiller türeten bir ektir.

hayķırlā (28-86).

ķ-, k-: Olma ifade eden fiiller türetir.

gözükürmüş (28-192).

2.5.2 Şahıs Ekleri

2.5.2.1 Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Yazı dilimizdeki gibi geniş zaman, şimdiki zaman, duyulan geçmiş zaman, gelecek zaman, istek ve gerekliliğın çekiminde kullanılır. Bu ekler bölgemiz ağzında şu şekilde kullanılmaktadır:

1. Teklik Şahıs: -ım, -im, -um, -üm, -ın, -in, -un, -ün

giderin (25-5), çektiriyom(27-17), yatarın (6-181).

2. Teklik Şahıs: -sın, -sin, -sun, -sün

alırsın (26-43), görmüşsün (1-37), yiyosun (9-40).

3. Teklik Şahıs: Eksiz olarak kullanılmaktadır.

gelcek (34-46), dolcağ (51-53), ğarışdırmış (8-135).

1. Çokluk Şahıs: -ız, -iz, -uz, -üz

yağıyoz (38-1), unutmuşuz (59-12); ağlarığ (3,1).

2. Çokluk Şahıs: -sınız, -siniz, -sunuz, -sünüz, -sıñız,-sıñız, -suñuz, -süñüz

biliyosuñuzdur (5-83), yenēsiniz (45-41), diyosunuz (17-258).

3. Çokluk Şahıs: -lar, -ler, -lā, -lē

bilmezlē (40-14), koyuyolar (57-5), ekiylē (6-135).

2.5.2.2 İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Yazı dilinde olduğu gibi görülen geçmiş zamanla şart kipinin çekiminde kullanılır.

Bu ekler bölgemiz ağzında şu şekildedir:

1. Teklik Şahıs: -m

diktim (13-1), çalāsam (22-31), giydirdim (53-31).

2. Teklik Şahıs: -n

içmedin (11-4), annadın (15-37), boğuldun (34-150), .

3. Teklik Şahıs: Eksiz olarak kullanılmaktadır.

sarıldı (8-49), tutdu (36-32), diziverdi (40-46).

1. Çokluk Şahıs: -k, -k, -ıđ, -ik, -uğ, -ük

görmedik (39-88), alsağ (51-72), kırtulduğ (12-72).

2. Çokluk Şahıs: -nız, -niz, -nuz, -nüz

gördünüz (12-16), ğaçırsanız (34-7), .virdiniz (51-5).

3. Çokluk Şahıs: -lar, -ler, -lā, -lē

kaldırdılar (3-57), bakşalā (49-81), beyendiler (58-3).

2.5.3 Şekil ve Zaman Ekleri

2.5.3.1 Basit Kipler

2.5.3.1.1 Geniş Zaman

Geniş zaman eki olarak -r, -ar, -er, -ır, -ir, - ur, -ür, -ā, -ē kullanılmaktadır.

1. teklik şahıs: -rım, -rim, -rum, -rüm, -arım, -erim, -ırım, -irim, -urum, -ürüm; -rın, -rin, -run, -rün, -arın, -erin, -ırın, -irin, -urun, -ürün.

bilirin (2-19), sadece u ğırmızı melikiyi alırın (5-153), bunu ben dolaşır durun mu (5-229), üşürün (5-287), uykuya yatarın, ğağmam (6-181), çekişirim ben de gülüvuru bene (8-9), ben dōru ğonuşurum bağ (8-21), bi yumurta çağarım ben (8-103), alarım elime işeyi (8-104), oynaka evel ğızımız manileri bilerin ben de (17-14), üç günde dört günde bi çivt örün (27-5), akşamki yedimi bile bilmirim ben ğızım (27-27), ğarı keserin seni dimiş (34-126), yani sen buna soğmam yengenin yanına (45-131).

2. teklik şahıs: -rsın, -rsin, -rsun, -rsün, arsin, -ersin, -ırsın, -irsin, -ursun, -ürsün, -āsin, -ēsin

paran yoksa öbür dünyayı boylarsın (2-48), sabālēn unu yumurusun (8-99), bazlamada duz ğoyāsın acığ (8-102), bi yalacan yedi cin dev çığa demiş (14-44), ğıza eşya alırsın bōle giyim kuşam (17-99), kendince bōle tatlı ğuyāsın (17-100), keşke alırsın pazardan, yığarsın, tencerede kaynatırsın (26-43), ölcēni bilsen hanı mezarını ğazarsın diye bi laf var (26-61), sen misafirinnen ilgilenirsin ölü gittikten sonra (26-79), her türlü ona da geze gibi her türlü yemek yaparsın (26-82), bi yağmazsın ekini (26-126), birkaç yolmā gidēsın (28-23), ondan sona yarı kırkını yapāsın (28-101), ondan sona sā ayānı atāsın girēsın içeri, ateş başını öpēsın, orā para atāsın (28-130), burğuyu bilirsin (45-124).

3. teklik şahıs: -r , -ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür, -ā, -ē

habar salınır (1-25), köy hayırı her yerde olur (1-40), akça akça çiçek açar (5-139), onu hayvan yiyemez (5-219), iftara çağırır (7-31), oliy mi o ğadan şunnan bunnan doyar mı (7-53), sene dünya ğadā para vere eline demiş (14-42), yerini belli yapmadı da ğayboldusa gömemes, zaman yakınsa gömē uzağsa bilemes saten (21-42), ôle yas tutulmas (26-99), ūlan sütten kediyi kuvmaz (26-168), āza gelen sepilir (48-3).

1. çokluk şahıs: -rız, -riz, -ruz, rüz, -arız, -eriz, -ırız, -iriz, -uruz, -ürüz; -rık, -rik, -ruk, -rük, -arık, -erik

öldü mü başına otururuğ (3-1), toplanırık yaşlı gelir evmizin ocaı derik, yaşlıları toplarığ, allahın emrini anarık bi, allahın emrini andıktan keri (3-25), şağır şağır yiriz (5-167), bereket yāmadı mı loğma pişiriz, hayır yaparız (14-22), düünün başladī günden keşkek döveriz (16-5), bu ğızının bu ōlunun bu torununun diye çiçek ğuruz üstüne (17-218), kendimizden fazlası satmak bilmeyiz (18-22), bunnarı da suvanna ğavırız (19-2), ğari bilmen ğari ūle yapādık (28-110), sabāla saat beşde ğalkarız işde ôle (53-14), tālada bāçada orağ çapa ğazarık (54-21), çaput ballarığ (59-119).

2. çokluk şahıs: -rsınız, -rsiniz, -rsunuz, -rsünüz, -arsınız, -ersiniz, -ırsınız, -irsiniz, -ursunuz, -ürsünüz, -ürsünüz, -āsınız, -ēsiniz

ğıyıp ğıyıp ğıydırısınız (5-3).

3. çokluk şahıs: -rlar, -rler, -arlar, -erler, -ırlar, -irler, -urlar, -ürler; -llar, -ller

Geniş zamanın üçüncü çokluk şahıs çekimi sırasında r ünsüzünden birinin düştüğü sıklıkla görülmektedir. Ancak bu düşme konuşmacılara göre farklılık göstermekte bazı konuşmacı şahıs ekindeki r' yi bazı konuşmacı ise zaman ekindeki düşürmektedir.

ğurban bayramında mezerliğe giderler (1-12), ğırırma giderler (2-34), ev süpürseñ tozlu diller (3-37), eşig öptürürler (3-55), sona yemek üzerine ekerlē nana, maydanus gibi (5-135), ğale diye sorālar(5-293), îtiyar neneler patik örü (26-53), hamilesen meftaya

öldüne baktırmazlā (32-11), bayraqlarlan eline kına yaqlarlā (37-21), eee on iki gün sonra da aşure kaynadırlar, şey yapallar (59-59), deller (59-191).

2.5.3.1.2 Şimdiki Zaman

Şimdiki zaman eki çeşitlilik gösterir. -yo; -ya; -or; -i, -iy; -yi şekilleri tespit edilmiştir. Ancak bu şekillerden -yo ve -i, -iy, -yi daha yaygın olarak kullanılmaktadır.

-yo:

1. teklik şahıs: -yom, -iyom, -iyom, -uyom, -üyom; -yon, -iyon, -iyon, -uyon, -üyon

öle bi gezdirip geliyodum (5-234), ben buna idare olmuyom (5-442), bunu ben seviyon da buna ben varcen denmezdin u zaman (9-64), zalım almanya diyom (13-9), gızım adın ni bilmiyom da (16-26), hepsine ayrı ayrı ālıyon ālıyon da mani sōlıyon (17-19), ordan biliyom öldü seneyi (17-90), ben fazla uyuyamıyom (26-145), geceleri uyumuyom (50-3), derelēden fındık çıbı getiriyom (51-57), kabul ediyom (59-19).

2. teklik şahıs: -yon, -iyon, -iyon, -uyon, -üyon, -yoŋ, -iyonŋ, -iyonŋ, -uyonŋ, -üyonŋ, -yosun, -iyosun, -iyosun, -uyosun, -üyosun

ölum sen kaçā indiriyon, yövmiye kaçā alıyon sen (5-212), varıp görebiliyonŋ (5-351), susam yiyosun (9-40), içiyomuŋ (11-106), gine sarardıyon (17-189), barmağ aralāna şiy guyuyon ya (17-191), çörek otu atıyon içinde ğaynıyo (17-224), çocūn annesinin ne ğadā eşyası vāsa daşıyon emme evin eşyasını daşıyamıyon kun (17-232), yakın akrabālānı çağırıyon (18-4), ilkindide keşkek yālıyon tuzluyon işte keşkē (26-38), ne aqlına gelirse koyuyon aşureye (26-41), bütün sesimizi alıyon (55-20).

3. teklik şahıs: -yo, -ıyo, -ıyo, -uyo, -üyo

yani bōle oluyo (1-21), parası yoksa ölüyo (2-50), benim ğol acıyo (5-94), ordan geri gidiyo (11-8), hinci tüccar da gelmiyo ğari. sözleşiolā hemen gelio (11-58), bi atıyo kendini (12-34), ğocağarılā cazı oluyo ya (14-61), ğızı da ğēmiyo ya (16-36), kafalā ermiyo

zaten (17-80), mesela hafızlā geliyo, mevlid okuyolā (26-19), ya ya biliyo o baķ çok bilior orlarını (28-11), iş tükeniyo mu (40-47), işde bôle kırķ günde bütün babasının malını bitiriyo (41-9), şindi alayın içinde bi tenesi koyun güdüyo dedenin biri (45-57), belli oluyo ya baķlalaniyo ya (46-118), ondan sona şindi haziran ayı içinde buna hayır yapıliyo (52-17).

1. çokluk şahıs: -yoz, -iyoz, -iyo, -uyoz, -üyo

öleden sona da gidiyo canım (5-49), çulunan ğıylānı bi dikeyo (5-70), bunun altına soķuluyo (5-271), biz patırdısını duyuyo diyo (5-371), biz bilmiyo da (9-3), işde onu ğaldırıyo yio (9-20), baķ biz televizyonlādaķını görüyo (17-5), biz öle oynuyo (17-14), kadın dourcaķ da kına yaķıyo (17-200), yio banoz da duza (19-7), langır langır döküyo (26-113), kül üstünden atlamıyo işde üle (26-129), ocāmızı yaķıyo, çayımızı demliyo, içiyo (38-1), halıcılık yapıyo (40-3).

2. çokluk şahıs: -yonuz, -iyonuz, -iyo, -uyonuz, -üyo; -yosunuz; -yosuñuz, -iyosuñuz, -iyosuñuz, -üyosuñuz,

sizle biliyosuñuzdur (5-83), çember mi diyonuz bunnana (17-156), seten diyosunuz aşalāda (17-258).

3. çokluk şahıs: -yolar, -iyolar, -iyo, uyolar, üyo; -yollar; -iyollar, -iyollar, -uyollar, -üyollar.

Şimdiki zaman üçüncü çokluk ekinin çekiminde sondaki r sesinin düştüğü örnekler fazladır. Bazı merkezlerde gerileyici benzeşme ile -yollar, -yollā şekilleri de tespit edilmiştir.

ķırg elli tane yazma atıyolā (1-27), elbise yapıdıyollar (5-2), namaza da yaķışır oyuna da yaķışır diyo (5-4), ğızılıcık kövü demiyolā kürendere (5-262), orda ğoca yañışlı diyo (5-335), bubası felen biliyollā (5-370), hinci ne türkü sölüyolā ne oynuyolā (9-119), çiçek felan ekiyola bazen hayvannara (11-24)ekmeklēn üslēne etli etli yapıyolā (16-4),

osmanpazarı şehrinden üç kişi geliyolā (29-3), şali onu isteyip de mi yaptırıyolā (32-7), hinci ğari ya bicik douruyola ya ikicik (40-76), yasaş a ekinneri sattırmıyolā (51-79), kırş suyundan bi de şomşulara filan daıdıyolar ğaliba (57-10).

-ya:

Örneklere az rastlanır, derleme yapılan kişinin konuşmasında bile tutarlılık gösteren yaygın bir kullanımı yoktur. Üçüncü teklik şahıs çekimi tespit edilebilmiştir.

3. teklik şahıs: -ya, -ye

ekseriyetle ğoca ğarılā toplıya bunu bi çuval bōle (5-143), bazı yıla başıye (5-200), bizim ğaribe benziye dimiş (22-22).

1. çokluk şahıs: -yez

işte bōle duyuz biz, bōle biliz (14-20).

3. çokluk şahıs: -yalā, -yelē

otları toplıyalā (5-143).

-or:

Bu řekil “-yor” řimdiki zaman ekinin bařındaki “y” nin dūřmesiyle oluřmuřtur. Bazen sondaki “r”nin de dūřtüğü görölür.

3. teklik şahıs: -or, -o

ondan sona gido, vero, teslim vero ğari sōzleřtī tüçcara (11-59), bazı balle yapıdıro bazısını getiriyo (12-57), para yolluo başın bunnā kendinize diye (13-8), ben çoğ ğonuřmā gelmo (13-22), ya ya biliyo o baş çoķ bilior orlarını (28-11), de ondan yaşım küççük geloru (28-47).

1. çokluk şahıs: -oruz, -oz

aha telefonāna ğonuşoz (13-6), hani o zamana biz bilmoruz da anam ôle dedi (28-1), çalışamorus çari canım (28-34), süpürmek istiyoru, yıķamak istoru işte ôle ũrařorus (28-35), şurdan yan yoldan gelorus (28-50).

3. çokluk şahıs: -orlar, -olar, -orlā,

çay gibi içiliolā (13-81), şindi aramorlā ğızım onu (28-91).

-i, -iy, -yi:

1. teklik şahıs: -im, -yım, -yim, -yum, -yüm,-ıyım, -iyim, -uyum, -üyüm; -in, -yın, -yin, -yun, -yün,-ıyın, -iyin, -uyun, -üyün

diyin (6-217), şey diyim sen duymadın mı diyim (6-15), hatırlamak istemiysin diyenne saten hepsini davıdırlā (21-39), taa çok bilin emme kimersini aķlıma getiremin (25-58), şimdi öremim (27-115).

2. teklik şahıs: -ın, -in, -un, -ün, -ıñ, -iñ, -uñ, -üñ; -yın, -yin, -yun, -yün, -ıyın, -iyin, -uyun, -üyün

yav sen nası idare oluñ buna ya (5-441), yetmiş beşe verin dölümünü (7-41), baķlayı biliyin mi hinci baķlayı (9-43), sözüm sana buraya vilayetine gelene ğadā parasız gelin (11-16), balle yapdirin hayvannara (20-33), baķ aldır unnarı, aldirimin (22-9), keşken içine ğarışdıryun (26-47), bi tek sen vāsın demiş, ben özenin (39-44), ben nası duyardım biliyin mi (49-43).

3. teklik şahıs: -i, -iy, -yi

ğünnük yövmiye hesap ediy (2-38), şeerden aliy (6-87), çaltılara furdu furdu tırpanı kesmiy (14-121), herif istiy, veriyo, ôlana ğız buliy, ôle viriyolā (19-55), tabi ũlan boynunu içine çekiy (25-42) sona düvün bitiy (37-55), ğayğısız olunmeyi (46-30), emme kemiklenmiy u çocuk u zaman (46-82), isimneri böyüklē veriy bizim (49-22), u da ğız da

burda hayvancılık yapıy (53-22), hayvana altıda kaçılıyi (54-3), vakfa duası olmadıktan sona hacı olunmiy (60-2).

1. çokluk şahıs: -iz, -yiz, -iyiz

biz ore gidip geliz (2-21), paramıznan doqtura gidik (2-45), bizim tarlamız olmadından bizlē içinden çıkamiz (7-49), bōle biliz (14-20), biriniz birinin yanına biriniz birinin yanına gidiz (20-7), pek gitmē canım istemiy (46-12) barak babanın tarihini bilmiz (52-1).

2. çokluk şahıs: -iniz

neden bilminiz dedi (14-8).

3. çokluk şahıs: -iyler, -iylē, -iyiler, -iyular

elli ikide ayrı oqudiyiler (1-9), keçi bile güdiylē (20-42), yalnız hayvannar çok kaçtınan çok kış olur diyular (26-140).

2.5.3.1.3 Görülen Geçmiş Zaman

Görülen geçmiş zaman için -dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü kullanılmaktadır. Bu eklerin bazan ötümlülük-ötümsüzlük uyumu dışında kullanıldığı görülür. Ekin ötümlü şeklinin kullanımı yaygındır.

1. teklik şahıs: -dım, -dim, -dum, -düm, -tım, -tim, -tum, -tüm

yedinci ay çıktım (2-36), emine silkti de ben de gapçıkladım (6-25), burda ben ğaldım (6-216), ben olanı acıcıık bi şey gördüm (8-50), isdanbulda onu ben bıraqtım (11-14), ben ondan geyinmedim dimiş (22-20), una bile doquma giydirdim ben (53-31), bōle bizim gelenemiz görenemiz diye alını da salladım (58-2).

2. teklik şahıs: -dın, -din, -dun, -dün, -tın, -tin, -tun, -tün

sen içmedin yalım çay (11-4), sālında bi yardım yapmadın mı demiş (12-9), gediklēden aştın gittin (17-75), sen niden giyinmedin demiş (22-19), kaşıqla verdin çomçayla aldın (59-197).

3. teklik şahıs: -dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü

Üçüncü teklik şahıslarda görülen geçmiş zaman ekinden sonra “-n” türemesine rastlanır.

pamıktan geldi oğula gitti (2-65), emine silkti de ben de gapçıkladım (6-25), hemen geldi de boynuma sarıldı (8-49), istiyince olan da oğiyidin tabi gazanamadın (15-60), her yanı gezdirdi (27-46).

1. çokluk şahıs: -dık, -dik, -duğ, -dük, -tık, -tik, -tuğ, -tük

sona burdan gāvurlān götürdü adamnan ismini yazdırdık (5-346), oğumadan galdık bûle (6-2), ben gittim urē de hamama gitmedik (12-81), bi saat olmasını bekledik (19-24).

2. çokluk şahıs: -dınız, -diniz, -dunuz, -dünüz, -tınız, -tiniz, -tunuz, -tünüz

kittiniz mi balatlıya felen hiç (11-87), hiç mezerlikte oğumadınız mı dedi (14-7), buradan gāvurlara siz burdan ekmek virdiniz diye (51-5).

3. çokluk şahıs: -dılar, -diler, -dular, -düler, -tılar, -tiler, -tular, tüler

ayırdılā ğari (5-28), bunnarı yazdıılā, çizdilē (5-333), bi haftada çalışılā urlāda (5-424), türkü yakdıılā (34-42), yenge dedīni senin çok güzel beyendiler dedi (58-3).

2.5.3.1.4 Duyulan Geçmiş Zaman

1. teklik şahıs: -mışım, -mişim, -muşum, -müşüm; -mışın, -mişin, -muşun, -müşün

ğalmışım ben (28-22), işte üş günnükkene ğāmışım anamdan (61-1).

2. teklik şahıs: -mışın, -mişin, -muşun, -müşün

iyi sarmışın demiş (5-105).

3. teklik şahıs: -mış, -miş, -muş, -müş

bacā ğırılmış (5-101), neyle yaptisa onu halçıla yapmış, sarmış ayā (5-102), bi de hecaza varmış gelmiş diyo (5-257), ğuyu şeklinde eşmiş (5-298), urē dura burē dura simava yukarı yörümüş (5-395), teslim etmiş tütünneri (11-23), hızır bi at yetiştirmiş (22-13), gelmiş burē baraklā köyü denilen yere yerleşmiş (52-5) adam kendini yakmış işey etmiş gömdürmüş (53-55).

1. çokluk şahıs: -mışız, -mişiz, -muşuz, -müşüz, -mışık, -mişik, -muşuk, -müşük

anane gelenek göreneklerimizi de unutmuşuz (59-12), faķat biz azcık geş vāmişik, her taraf dolmuş (60-30), biz üş dene ğāmışık (61-2).

2. çokluk şahıs: -mışınız, -mişiniz, -muşunuz, -müşünüz

genşleri işey bizden iyi davranmışınız siz ya dimiş ğavurlā (46-64), dedi ekini almışınız dedi (51-89).

3. çokluk şahıs: -mişlar, -mişler, -muşlar, -müşler

Ekin “r” ünsüzü düşer ve yaygın olarak uzun ünlülü şekilleri kullanılır.

gitmişlē urda unun u eşyalānı felen yakmışlē ğavurlā (12-55), cemili öldürmüşlē (15-46), yandine ğabire gömmüşlē ikisini de ayrı ayrı (24-11), hani onnā kāşı çıkmışlē (28-9).

2.5.3.1.5 Gelecek Zaman

Bölgemizde kullanılan gelecek zaman ekleri -acaķ, -ecek, -caķ, -cek’ dir.

1. teklik şahıs: -cam, -cem, can, cen

gitcen (9-61), kırklancam (17-226), cellet etmicen dimiş (23-12), ben bubacın yanına gitcen (25-4), te evelkinnen tüylēni bilemicem başka hani (28-36), ben seni alcan demiş ordan gelirken (45-90).

2. teklik şahıs: -can, -cen, -acan, -ecen

tavşanı āşamacađ dolaşdırcan, furabilirsen furcan (5-226), ertesı gūn gelin gitcen uri (8-73), buna dedi istanbula ğadā sen götçen dedi (11-11), nerde incedin dimiş (15-7), u ğızım kırk delikten geçircen (17-228), perşembe gūnneri cuma gūnneri mezeri zirayet itcen (21-34), onu kendin şeyine bađcen (26-51), git alevi köylerine bađacan bütūn dađda tepededir (59-38), mecbur tutcan orası gelesiye napcan evde mi durcan (7-39), mevlid ođutcan denir, hayvan kescen denir (30-11), ille satcan, ne ğadā alcan (34-90) undan sona unu süzcen (46-116).

3. teklik şahıs: -cağ, -cek, -acağ, -ecek

Ek “nolceg” örneğindeki gibi ötümsüz şekliyle nadir olarak kullanılmaktadır.

mayıs birde sezon bitecek (2-37), aşādan ōlan gelmese nolcağ (6-241), kim gitcek urlara sorcağ (8-38), dışarı gitcek (12-2), hapsine u zaman kim ğoycek hapse unnarı (12-82), sona hapse girse nolceg (12-83), bağam benim bıyığları kescek mi (13-65), burē odaya ğucaz da odadan gitcek demiş (14-112), beş sene dört dört mü olcağ (17-21), işde bu ayın sonlānda ekip iki olcek (20-14), çeşmiden suy doldurcağ (22-17), ama napsın dayanılcağ (28-177), çünkü neden, seni beslēcek, bebeksin sırtında (45-32), otuz kıtımdan yuğarı olmaycağ (51-68).

1. çokluk şahıs: -caz, -cez

gine tarla tutmā ğayırcaz (7-39), babam öldü ikindi sona hemen hoca dedi bunu gömcez dedi (21-3), hālā daa yollucaz bağ adama (51-61).

2. çokluk şahıs: -cāsınız, -cēsiniz

üç sayfa dört sayfa yazı yazıcāsınız (5-47).

3. çokluk şahıs: cađlā, ceklē

üçüncüde annaşcaqlā ğali (8-1), neredese parayı alceklē (9-7), biz urdan burē getceklē diye baķız (14-111), bunu da öldürceklē (15-46), bizim çocuklā da yapcek, napcek iş yapmadın mı, kaçpı dışarı yapcaqlā gülüm (22-46).

2.5.3.1.6 Emir Kipi

Emir kipi ile istek kipinin kaynaşmış olarak kullanıldığı görölür. Çoğu kez istek fonsiyonunda kullanılmaktadır.

1. teklik şahıs: -am, -em, -an, -en, -ım, -im, -ın, -in

yatem (5-287), ben urde otuşem baķ burē gelem (5-34), iğerdekini ne yapam canım (5-124), ben napım masayı (8-142), ben alin gelin gidin de demiş (14-74), ben söylin sen yaz u vaķıt manileri (17-14), ne bilen ne ördünü (27-14), ne bilem ciğerime hiķ gitmedim filme filan taa (27-16), kaçınıyım demiřlē (34-60), sona gelir, bi ben çolümnan çocümnan ğonuşen der (40-24), nasıl unodayım seni (50-13), sabah namazı faķat namazı ğılāķan sarayın şorasını řôle yaptırım (52-38).

2. teklik şahıs: Eksiz olarak kullanılmaktadır.

geti geti parayı geti (5-420), gitme olan tanırlā (9-114), ge burē demiş (12-48), ālama sen (12-49), şu ğolundaķı saati çıkār demiş (12-76), ülen demiş kaķķ hadi (12-77), hiķ korķma (14-44), enki yüsüü ve baķam (14-61), baķma gözüm yollara (16-34), bigadiç davına baķ (17-54), kaçat baķam bu sen (24-16), dön ardına baķ yarım (28-82), gece saķız çıneme (32-12), önce içinden bi şey yap de sona ğonuş dışından, tasavurla önceden (33-21), çorba yap dimiş, fasile bişir, falan bişir feşman bişir (34-80), madem diyo, tiflisi metet (41-24), şunu yaķala (51-204).

3. teklik şahıs: -sın, sin, -sun, sün

allah bu ğünümüzü aratmasın (16-17), hayırlı işeylē damatlā vēsin demiş (8-39), nazar ermesin (26-142), onu dinnesin (28-93), ikimizin de adı anılsın diyor (45-6), allah hana eskilere ğöstermiş bize de ğöstermesin (46-77), kaķlaķları çınnasın (59-74).

1. çokluk şahıs: -am, -em, alım, -elim

e yi iç terledem (5-79), şu olanı yedinci ğat dibine attıram demiş(14-62), su şerbetten, hoşaftan dolduralım da içelim dimiş (25-65), şimdi açcık elin ayān kırıldı mı aha buna nazar ermiş, kalk okudam bi (27-54), kaşınıyım (34-7), kaçırım demişlē (34-7), geçem gelin övmesine (34-28), tarımdan bahsedelim mi (45-7), bırakam dimişlē (51-18), diyelim benim çocūm askere gitmiş (59-9), şeydem dedim, alam dedim (61-20).

2. çokluk şahıs: -n, -ın, -in, -un, ün; -ı, -i, -i, -u, -ü

bi de güümcü çarın (5-421), bi hayvan bulun (5-437), candarmalā gelî dağılışın (6-6), bi daa felencenin ğızını gedirin burē yatırın yatāndan kendinden (14-47), mēmede habar salın, mēmed gelsin bene inne vursun (14-101), bubacık şindik götmen çocuklān içine demiş (14-112) siz kusura bakmañ kızım dedim (14-146), görünmen hemen siz de dürbünnen görerlē bizi dermiş (15-41), para verin bakam biz çiçekleri gettik (17-177), ıscak dökmeyin (26-149), hani şey yapmayın demiş (28-12), onu demiş okula almayın (28-22), doğanmayın nerimana (34-45), siz bi oturun da ben bi namazımı ğilen gelen (40-50), buna dedi yālı yidirmen demiş (46-44), biri geliymiş ğavurlara ekmek virmeñ (51-6), çamaşlırlānızı deĝiştirin (51-121).

3. çokluk şahıs: -sinnā, sinnē şekilleri mevcuttur.

ğabarsinnā (28-37), kaç yimek yap yisinnē (34-125).

2.5.3.1.7 İstek Kipi

İstek kipi ile ilgili örnek tespit edilememiştir.

2.5.3.1.8 Şart Kipi

Şart kipi olarak yazı dilindeki gibi -sa, -se kullanılır.

1. teklik şahıs: -sam, -sem

bi de bunnarı yollasam (46-2).

2. teklik şahıs: -san, -sen

yapmasan da burda oturup durması da eyi olmiy (7-47), kırtarabilisen kırtar demiş (15-49), işte allahın vergisi bakısan ya (19-7).

3. teklik şahıs: -sa, -se

vermezse kız kaçā kıali (9-59), bubası ğız ne isterse unu alıyo (9-76), anem bari duymasa (9-105), bu havta gelse alcekdi bizim ōlan pareyi (11-22), ne olursa onu ekiyola (11-24), ğurudulursa şerbed oluyo(11-33), su ğızım sōle bi çıķsa gelse demiş (13-45), ğızım beni ğorcēn gelīse (17-53), yani kendi yapam dēse. istēse (17-202), ğēmemezlik etmese ya de mi (28-144), yayķacaķ istese (51-197).

1. çokluk şahıs: -saķ, -sek

ne ğördüysek aldıķ (27-45).

2. çokluk şahıs: -sanız, -seniz

beni demiş ğötseniz ya, türkiyeye ğaçırsanız ya (34-7).

3. çokluk şahıs: -salar, seler

ilkintiye yetiştirmek gibi olursalar ilkinden sonra ölü řēdir, ğömölür (26-63).

2.5.3.1.9 Gereklilik Kipi

Gereklilik kipi için -malı, -meli kullanılmaktadır, metinlerde bu kipe ait bir örnek bulunmaktadır.

memleketini sevmeyenin kıafasını uçurmalı demiş (41-25).

2.5.3.2 Birleşik Kipler

2.5.3.2.1 Hikaye Birleşik Zaman

“Ağızlarında, Muğla, Uşak, Kırsēhir, Gaziantep, Bartın bölgelerinden derlenen metinlerde, ğörülen ğeçmiş zaman ekinin ğeniş zaman eki üzerine getirilmesi ile yapılan

birleşik çekimlerin 3. teklik şahsında sonda bir “n,ŋ” ünsüzünün kullanıldığı görülmektedir.”⁶⁸ Bölgemiz ağzında geniş zamanın hikaye birleşik çekimi yanında şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman ve gelecek zamanın hikaye birleşik çekiminde, 3. teklik şahıslarda “n” ünsüzünün kullanıldığı görülür. Bu türeme geniş zaman çekiminde üçüncü çokluk şahıslarda da vardır fakat 3. teklik şahıstaki kadar sık görülmez.

Geniş Zamanın Hikayesi

1. teklik şahıs: kendim işden gayıttan devamlı tantellen ūraşırdım (38-19).

3. teklik şahıs: kesilirdin (8-79), vakti olmayan yapmazdın (9-86), hinci ni vā, cennettesiniz siz derdin (39-90), onun altında oyun türkü olurdu eveli (13-15), geçen bunnā sayardı (26-42), datlı yerine onu gönurdun (28-240), ğızlā da ğaçardın (40-36), düyün cemiyetlēnde o adam gelirdin (43-20), eveli fistan olurdun (46-112), o iki kişiyle oynanırdın (57-7).

1. çokluk şahıs: bizler türkü bilmezdik (3-34), unnarı okurduk yazādık (5-45), ilkin unnarı bilmezdik (6-120), ni günnē geçirdik a ğızım (14-108), bene vurağı ben una vurağım inne (14-130), yani bedava ekmek veridik (45-51).

3. çokluk şahıs: o ibram dayıyı bulurlādı (5-88), utanırlādın (9-62), bi yaramazlık hiç yapmazlardı (9-69), urdan bōle bōle annadırlādın eskiden (14-50), türkü yağdıla çağırılādın kövde (34-42), gelinin kafası işde lenger göyālādın (35-15), beli ārıyanın, beli sapanın ovarlardın (54-9).

Şimdiki Zamanın Hikayesi (-yo)

1. teklik şahıs: ben bilmiyodum bağ (6-20).

2. teklik şahıs: sen demiş namaz ğılmıyodun ku (52-43).

---

⁶⁸ Özgür Ay, “Türkiye Türkçesi Ağzlarında Fiil Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri Üzerine”, **V.Uluslararası Türk Dil Kurultayı Bildirileri-I**, Ankara 2004, s.329.

3. teklik şahıs: eskiden yapılyodun bôle kilim doğunuyodun (18-33), evela bigadicde oğuyodu havız bizim (11-115), bantta bôle sölüyodun ya bize (17-90), eskiden yapılyodun bôle kilim doğunuyodun (18-33), masal, oturup masalılan ũraşma fağıtımız olmuyodu ęu (38-18).

1. okluk şahıs: ekin ekiyoduk (9-19), goremeyoduk gormesini (27-35).

3. okluk şahıs: Şimdi neyle yapıyolādın (5-119), onu doğtura gtryolādı (5-122), insanları ĥuruyolādın (9-14), vermedin mi parayı her Şeyi yapıyolādı (9-14), dnlde keşkek diye ekini ęaynatıyolā ęaynatıyolādın (9-48).

Şimdiki Zamanın Hikayesi (-or)

3. teklik şahıs: geline ble elinnen srdrodu ęapıya (19-79), halikopter bile inordu ũle (28-206).

Şimdiki Zamanın Hikayesi (-i, -iy, -yi)

1. teklik şahıs: ben de madende alışıydim (61-23).

3. teklik şahıs: lan da oğıyidin (15-60), u da halasının adamı oliyidin (14-103).

1. okluk şahıs: hemen iki ağaç buluyuduğ (5-69), eskiden alışıydığ paramız değerliydi (2-76), heyvancılā bağıydığ (54-1).

3. okluk şahıs: kilim doğuylardı (2-24).

Görülen Geçmiş Zamanın Hikayesi

1. teklik şahıs: ben ble işlemel felen işlediydim (9-85), yatsı namazımı ğılmadımdı (46-27).

3. teklik şahıs: iki cz ğaldıydı urda (11-116), bi len le olmadıdın taa (14-91).

1. okluk şahıs: ğocağarının evine vmadığdın biz demiş (14-73).

3. okluk şahıs: torunun dn ęoydudular (26-98).

Gelecek Zamanın Hikayesi

1. teklik şahıs: çıkmacağtın taa emme zorunnan çıkardılā işte madenden (14-124), sağa da söyleyecekdin (58-9).

3. teklik şahıs: çıkmacağtın taa emme zorlan çıkardılā (14-124), hinci hiç şu olcağtın bu olcağtın (17-3).

İstek Kipinin Hikayesi

2. teklik şahıs: sen diyo ya ôleydin diyo (13-72), boğazını keseydin (13-73), u zaman diyim ben de döneydin (14-99).

1. çokluk şahıs: iresim çektireydik o zamanna (28-138), ablamın bi ölu oliydi, ğavağdan düşiydi, borda öliydi, buna ālanmaz mı (53-40).

Şart Kipinin Hikayesi

3. teklik şahıs: ğoca deden olsaydın (3-31).

2.5.3.2.2 Rivayet Birleşik Zaman

Geniş Zamanın Rivayeti

3. teklik şahıs: kiyik ğēmiş nerden ğeldīse çocua emzirip durāmiş (14-29), siyah giydin mi ğara günde durāmiş çocuk (48-26), biraz bi on gün dinnenirmiş (5-337), çok laf yalansız olmazmış, çok mal haramsız olmazmış (5-443), suyundan bizim buranın zebzesi hiç erimezmiş suyu (11-81), keyik derdin çocū emzirip durarmış (14-37), vağıt sıkışmasın diye ağşam ezenin yatsının arasında ğömülmezmiş (21-10), avcı onu bırakmazmış (5-227).

3. çokluk şahıs: başlānız kül bezi, ğözlēniz ğız ğözü dirlēmiş (14-34), tavuğlān kafalānı kıparılā kıparıla atarlāmiş, tūngerlēmiş, ğülüşürlēmiş (19-89), burē alır ğelirmiş, yirlēmiş burda (51-27).

Şimdiki Zamanın Rivayeti (-yo)

3. teklik şahıs: ufağ oluyomuş talı (11-36), ğızlan ōlan seviyomuş işte (17-41).

3. çokluk şahıs: devlê yiyi insanı urda yiyiyolâmış dimiş (25-32).

Şimdiki Zamanın Rivayeti (-i, -iy, -yi)

3. teklik şahıs: ğızlâ böyiymiş mi (6-28), anaoğuluna giden ğızannarı oğudiymiş (6-38), biri ekmek kapıp geliymiş (14-65), öteki ğız gelin oliymiş (22-33), biri dereye gidiymiş (23-8), çalıp geliymiş gene kitleniymiş dûmelê (24-8).

3. çokluk şahıs: eşiyilâmış (14-66).

Şimdiki Zamanın Rivayeti (-or)

3. teklik şahıs: unu tokturlâ söylüomuş (19-10).

Görülen Geçmiş Zamanın Rivayeti

3. çokluk şahıs: hırsızlık yapa yapa işde burda ğaldılâmış (9-11).

Duyulan Geçmiş Zamanın Rivayeti

3. çokluk şahıs: burê oturmuşlâmış (9-2), bôle insan atmışlâmış eskiden (9-17).

Gelecek Zamanın Rivayeti

2. teklik şahıs: cier ellemicēmişin bi yanına şey olurmuş (48-13).

3. teklik şahıs: kırk gün gezcemiş herif (5-229), ğarnında tesbik çekçekmiş (7-28), o da toplacekmiş yiycek (13-53), oğutmâ gidēkene dinnencekmiş (23-3), teke beşê kayma para kesilcekmiş dedilê (43-41).

3. çokluk şahıs: alğınna da martın sonlânda gelceklēmiş (6-34), nişannısını gelin yapcağlâmış (22-6).

2.5.3.2.3 Şart Birleşik Zaman

Geniş Zamanın Şartı

2. teklik şahıs: ertesi gün kesdirmek istēsen (18-7).

1. çokluk şahıs: bi kere de ölmezsek dedim ben ölmeyiz ğari (51-125).

Şimdiki Zamanın Şartı (-yo)

2. **teklik şahıs:** ne yana gidiyosan o yana uymā mecburuz dedi (5-9), gonusmaya korquyosan/ git anandan izin al (9-108).

3. **teklik şahıs:** gızım beni görcen geliyosa bigadiç davına baķ (17-55).

Şimdiki Zamanın Şartı (-i, -iy, -yi)

1. **çokluk şahıs:** elden ne geliyse onu yapardık (54-2).

Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

2. **teklik şahıs:** undan sona kırk vakti doldurabildinse memleketine dönin (60-6).

3. **teklik şahıs:** yahut bi odada yaşadısa (17-240), arası çok zaman geçtise mezar gaybolmadı da mezarın bôle yerine şeyaptısa taşladısa yerini belli yaptısa gıyına gömdürü (21-40).

1. **çokluk şahıs:** ğali bunu ben kaç kere sôledisek eh dedi eh dedi (8-54).

Gelecek Zamanın Şartı

2. **teklik şahıs:** çayı iç işçesen taa (11-106), iyer bubana görünmicesen hiç çıkarın (25-13), buna demiş ğavzacāsan ğavza demiş bubama (39-54).

3. **teklik şahıs:** hanķı hanķını yincekse ôle aha bu kû ôle ôle şeytmış (15-39), eğer aradaş olmıcekse dimiş (25-7).

2.5.3.3 İsim Fiili (Cevher Fiili)

İsimlerin yüklem olarak çekimlenmesini sağlar. Şimdiki veya geniş zaman, görülen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman ve şart olmak üzere dört şekli vardır.

Geniş Zaman:

1. **teklik şahıs:** -ım, -im, um, -üm, -ın, -in, -un, -ün

on-doğuz ay ğurbetteyin (2-36), halilim ben ya bubanne diyi (8-49), evlatlāmnan memnunum (14-127), evhamlıyım da (26-145), ben ğoca bi neneyim ğali (28-154) sekzen yaşıdayın (34-51) hastayın ben kaçamacam (34-124) ben ufağım (45-28).

2. teklik şahıs: -sın, -sin, -sun, -sün

sen güzelsin maşallā (17-71), sen şahseneme aşıksın diyo (41-15).

3. teklik şahıs: Eksiz olarak ya da -dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür ile kullanılır.

en ğırsal bölge burasıdır (2-58) ama ille bağ o kına mecburdur (17-191), hayvan zatu burē alışkındır (18-31), herkezin nar bāçesi ayırır (20-19), bizim iyce afattır (26-29), oynamak işimiz (28-29) danışıklık cumartesi akşamı misafirlere özeldir (44-10) ana giriş kapı tokattır (45-138).

1. çokluk şahıs: -ız, -iz, -uz, -üz, -ık, -ik, -uğ, -ük

“k”li kullanımı yaygın değildir.

adanalıyık (5-7), üç olanız evde (7-54) allahtan gelene ırızıyız ğızım (28-178) hazırcıyız eme şiy yok emeklilik gibi bi şeyim olsa gene (38-12) işde ôle eyiyiz (53-22).

2. çokluk şahıs: -sınız, -sınız, -sunuz, -sünüz

balıkçılara dimiş siz türkiyeden misiniz (34-6), e hepiniz buradasınız dedim (40-58) sizlē de yavuzsunuz ya (40-66).

Görülen Geçmiş Zaman:

Batı Anadolu Ağızları I. Grup'un temel özelliklerinden olan ek fiilin ekleşme sırasında ortaya çıkan“y” ünsüzünün erimesi⁶⁹ görülen geçmiş zaman çekiminde yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. teklik şahıs: -dım, -dim, -dum, -düm

---

⁶⁹ Karahan, a.g.e., s.154.

bakırcıdım ben (15-53).

2. teklik şahıs: -dın, din, -dun, dün

sen de aynıydın (28-117).

3. teklik şahıs: -dı, -di, -du, dü, -dın, -din, -dun, dün

Ekin ötümsüz şekilleri de kullanılmaktadır.

alaçam eskiden birlikti (5-182), îtiyardı saten (14-129) u da doğuludu (11-14), eski ismi kılledi (11-90), kaç numaradı senin babuçlâ demiş (12-90), herif zengindi heralde (13-46), muzafer ğardaşın yanındaydı (17-85), biraz huysuzdu (18-3), otuz üç müdü (27-46), o zamana başkaydı (28-38), kafam dalgınıdı (58-9), evleri kiradadı urda yakında ğızın (61-17).

Bu çekimde sonda "-n" türemesi yaygın olarak görülmektedir:

televazon yoğtun (3-32), bizim günümüzdeydin o da (3-45), öğretmendin (34-52), ev dam yoğdun, yatcağ yatağ yoğ, aşıcak ğaşığ yoğ (6-12), urdan bizim demiş çobandın bu demiş (14-41), urdan olan ğardeşi terzidin köyde (14-100), bubacık tez ağıldın (14-110) doğturdun (14-130), eskiden öküzlē vādın (20-27), kanser hastasıydın (26-61), olanlān ikisi öğretmendin (34-52), ay ölümüz dedim ben de pek yavuz canlıydın (40-71), bôle basmamız yoğdun emme o zaman hep doğuma (49-28), yalnız ğızlā çoğ terbiyelidın (53-18), çok güzel hanı şeyleri yeşillikleri varıydın (54-16).

1. çokluk şahıs: -dık, -dik, -duğ, -dük

eveli tepe üsdüündedik (13-13), onnālā barabadık işte biz (28-64).

Duyulan Geçmiş Zaman

3. teklik şahıs:

yani bizim türkiyedemiş unnā (11-2), merāmetlimiş heralde kumandan (12-27), ôle hinciki gibi u zaman türkçesi yoğmuşdun (15-29), bi at gelmiş ilerden, hızır atımış (22-13),

bi ğız vāmiş dünna güzelimiş ğız (25-15), o da ğızındaymış (28-186), ūlanmış zatı da hakirmiş (39-17), bi çukurun içiymiş (51-21), orda ermeni mezerimiş işde (53-56), aha o bu köyün muhtarımışmış (12-17).

1. çokluk şahıs: -ız, -iz, -uz, -üz, -ık, -ik

dünyada yokmuşuk (36-1).

Şart

2. teklik şahıs: -san, -sen

hamilesen meftaya öldüne bahtırmazlā (32-10).

3. teklik şahıs: -sa, -se

gençse taa bi deĝişik bi şey bağlarlā (21-44) gene sāsa kulaqları çınnasın (59-74), anası bubası iyce köklüse dedim (61-20).

2.5.4 Sıfat Fiiller

Fiillere gelerek onlardan geçici sıfatlar türetir. Bu ekler geniş zaman, gelecek zaman ve geçmiş zaman ifadesi taşırlar. Bölgemiz ağzındaki belli başlı sıfat fiil ekleri şunlardır.

-dık, -dik, -duķ, -dük, -tık, -tik, -tuķ, -tük: Geçmiş zaman ifadesi taşıyan ve en sık kullanılan sıfat-fiil eklerinden biridir. Ekin -dığ şeklindeki ötümlü hali de kullanılmaktadır:

benim bildîmi çocuklar da biliy yani gelenek olarak (2-43), ğazandıqlarını giyemedin (3-19), gelebildî yere gedan (9-55), yaramadık hale (22-45), hanede olmadık kimse (29-7), küde de almadığ insan ğalmaz (26-35), basmadık yer bırakmadı (27-47), olmadık olana ğavtan kesme (53-45).

-miş, -miş, -muş, -müş: Geçmiş zaman ifadesi taşıyan diğer bir sıfat-fiil ekidir. Metinlerde aşığıdaki örneğine rastlanmıştır:

aynı vicdanına ğalmış bi şey yani (2-39).

-an, -en: Geniş zaman ifadesi taşır. Bu sıfat-fiil eki -ğan, -gen fiilden isim yapma ekindeki “ğ, g” sesinin düşmesi ile -an , -en şeklinde kullanılmaktadır.⁷⁰

atışda da az bi kendini toparlıyamayan bi arkadaş vādı (5-18), şurda benim şurdağı oturan çocuk talebe o (5-61), dolaşan avcı (5-223), bunnarı ayıran eyi olmaz (8-44), vaqtı olmayan yapmazdın (9-86), hastalıklāda ğullanılan otları bilmem (19-14).

-r, -ar, -er, -ur, -ür: Geniş zaman ifadesisi taşır. Olumsuzu -maz, -mez ile yapılır.

ğaynar su ğaynar etin suyu (8-77).

-acağ, -ecek; -cağ, -cek, çek: Gelecek zaman ifadesi taşır.

senin soreceğın şeyler öle (2-42), öyle şurda burda şu oldu bu oldu dıcek bi yanım yok (5-24), aşılancağ kestene (5-196), ğullanılmıcek hale (22-44), yincek dimezsın (5-198), yatcağ yatağ yok, aşıcağ ğaşığ yok (6-12); gitçek (21-32).

-ası, -esi: Gelecek zaman ifadesi taşır.

қанат тaa дüne gelesiye қadar samanlın önünde asılı duruyodu (45-86).

2.5.5 Zarf Fiiller

Fiillere gelerek geçici zarflar türetirler. Zarf fiiller, asıl zarf fiiller ve aslında zarf fiil olmayan eklerin bazı ek veya edatlarla birleşmesi sonucu oluşan birleşik zarf fiiller olarak karşımıza çıkar. Bölgemiz ağızında tespit edilen başlıca zarf fiil ekleri şu şekildedir.

-қан, -ken, -қа, -ke, -қана, -kene: Bu ekin ünlü uyumuna göre kalın şekli olan -қан, son ünsüzünün düşmesi ile -ke, -қа; ve bazen sonda ünlü türemesi ile -kene, -қана şekillerine de rastlanmaktadır.

evlenirken neler söyleniy (3-35), kum torpasına kesēken çekēmiş tetie (5-20), felan yerden geçерке diyo (11-12), hep aqlımızdan geçivirü ālāқana sōlēken (17-30), orda diyo bi sene қалırқан iki sene қалırқан bizim burda diyo, meyvalıda diyo, o zaman тaa meyvalı adı

⁷⁰ Nesrin Bayraktar, **Türkçede Fiilimsiler**, Ankara 2004, s.74.

añılmıyodu (5-254), çaydan geçēkene bi sıkı çekmiş ğavurlā ona (12-17), süpürüke şahsinem de yanmış (24-10).

-a, -e: Bu ek ikilemelerde daha çok karşıımıza çıkmaktadır.

böyüttüm tek başıma aha bōle sürüye sürüye bunnarı ben (14-117), çevire çevire, kaçtıra kaçtıra bişirdi (8-117), hırsızlık yapa yapa urdan sana ğari yerleşdilēmiş burē (9-4), o kaynadı mı çevire çevire yapardık (9-36), birbirimize bōle gele gide çerkes oynu derlādi (9-56).

-madan, -meden: Olumlu fiillere getirilen olumsuzluk ifade eden zarf fiil ekidir. Eski Türkçede -madın, -medin⁷¹ şeklindeki ek bölgemiz ağzında aşağıdaki şekillerde kullanılmaktadır:

anası gēmeden yuvaya girmiş (13-55), yollā çamur olmadan (17-74), o kına yakmadan göndermez ille nişanı ōsun (17-185), ikindi olmadan önce çıkarlā (37-32), acızlık görmeden mahabeti yaptık (43-15).

-ınca, -ince, -unca, -ünce: Fiillere -dığı zaman anlamı katan bu ek Eski Türkçede -ğınça, -ginçe şeklindeydi.⁷² Bölgemiz ağzında dört şekli de mevcuttur.

çıkarınca babucu aldınan ğaçā adam (12-91), gerdirince bōle mekik hemen āzını açı açıvuru (13-93), gözleme olunca bolluk oluyo diyler (26-124), güzelce söylemiyince tükkannarı (34-105), bilmeyince ni bilsin (5-244), paray āzına kısdırıverince gidip vary (6-63), bitaa aşā oturunca būdan bicek kopmuş (6-213), genç bi ölü ölünce beyit atmak (59-137).

-ıp, ip, -up, -üp: Fiilleri başka fiillere bağlar. Eklendiği fiile “ve” ile “-araç, -erek” anlamı katmaktadır.⁷³ Bölgemiz ağzında ekin ötümlü şekli de kullanılmaktadır. Anlamı pekiştirmek için zarf fiil eki getirilen kelime tekrarlanmıştır.

---

⁷¹ Ergin, a.g.e., s. 343.

⁷² Bayraktar, a.g.e., s. 181.

döyneysiz dövünüp dövünüp genc öldü mü ağlıyık böyle (3-14), kumaşı ğıyıp ğıyıp ğıydırısınız diyolā (5-4), ufaķ arabalā gelip gitcek ğadā ğazmala kürekle yolu açtıķ (5-51), orda pişirip orda yiniy (45-128), bōle yas idib idib şeydirmiş (53-41), şōle bi yumurta kırıp yemeyiz (59-57), elma toplayıp toplayıp atıyo (5-204), āşammen yorulup ğalıyon (5-225), ğayırip duru (13-5), orta asyadan çekip gelmişler çekme (59-105), dutup da ôle saz ekibinnen nişan yapmazlā (17-110).

-araķ, -erek; -alaķ, -elek: Bu ek -a, -e zarf-fiil eki ile -raķ, -rek karşılaştırma ekinin birleşmesiyle Osmanlıca Türkçesi zamanında ortaya çıkmıştır. Eski Anadolu Türkçesi sonlarında -ı, -i, -u, -ü zarf fiil ekiyle yapılmıştır.⁷⁴ Bölgemiz ağzında -r~l- deĝişmesi ile “-alaķ, -elek” şekilleri de kullanılmaktadır.

para atalaķ şeker atalaķ gelir (26-26), uslu dōkelek gelir (28-128), büktümüz tellē taķılarak bōle başlar (44-3), hanini diye ālataraķ (44-22), sütle unu karıştıraraka buna karıştırma (45-13), burda para vā diyerekten da ğavurun kilsesi derlē orē (5-311), biz severek tabi o işi yapcen (9-60), oynādık canım türkū sūliyelek (28-80), suyu dökerek somunu ekmek verilē (28-127).

-alı, -eli: Eski Türkçede -ĝalı, -geli şeklinde kullanılan bu zarf fiil eki Eski Anadolu Türkçesinde -alı, -eli şeklinde kullanılmaya başlamıştır. Yazı dilimizde de aynı kullanımı devam etmektedir.⁷⁵

yani aķlım ereli burda halı doķuyan yok hiç (2-23), bir ay oldu mu olmadı mı seviye evleneli bilmem (26-27), bizim on sene oldu gelin alalı eme (17-1).

-dıktan, -dikten, -duktan, -dükten: -dıķ sıfat-fiil eki ile +dan ayrılma ekinin birleşmesiyle oluşmuştur.

---

⁷³ Bayraktar, a.g.e., s. 139.

⁷⁴ Ergin, a.g.e., s.341.

⁷⁵ Bayraktar, a.g.e., s. 202-206.

dolaştıktan sonra oğlan evinde yimek yiylē (37-47), sen diyo kazandıktan sonra bana ödēsın diyo (41-18), sabuncubelini yardıktan sonra (45-106), sen emzirmedikten kerı (46-89), ezan olduktan sonra (48-21), duyduktan kayrı gēmedik kāmaz (52-21), allahın emrini andıktan kerı sonra böyle bir muhabbet saşal öperler (3-26), bu mard ayı çıkdıktan sonra kesteneden bazı bōle küçük olur (5-193).

-dıķça, -dikçe, -duķça, -dükçe, -tıķça, -tikçe, -tuķça, -tükçe: -dıķ sıfat fiil eki ile +ça eşitlik hali ekinin birleşmesiyle oluşmuştur.

önünü kesdikçe virilē bire zarf (37-84), o diken sarardıķça çıkıyo da buna düşüyo (5-221).

2.6. Edatlar

Tek başına bir anlamı olmayan, birlikte kullanıldığı kelimenin anlamını destekleyen, kelimeler arası anlam ilişkisi kurma fonksiyonundaki sözcüklerdir. “Edatlar, ünlem edatları, bağlama edatları, son çekim edatları olmak üzere üç çeşittir.”⁷⁶

2.6.1 Ünlem Edatları

Ünlemler: Ses taklidi ile duygu ve hisleri anlatan edatlardır.

ah işte bole gızım diyim (6-196), o zaman *ah* ben bi tane tanesini buldum da yidim (9-30), *hade* sarıyo (5-105), *hadi* uğurlā olsun (5-245), ülen demiş kılķ *hadi* nacāma yazıķ yapcan (12-77), *anam* dimişlē, ülen ğarıyı kesdin cannandırdın (34-129), *hadi* ğonuş baķam ne dicen (46-60).

Seslenme Edatları: Seslenmelerde kullanılan edatlardır.

hu mari evdemin (27-67); *ay* ana, kimmiş (8-23), *ay* ölümüz derdim (17-69), *ay* ebecēzim diy (46-18); *baķ* bi bu şekil burası (2-4); *bilader* bizim eşek öldü ya. *len* demiş (34-116), *len* o zaman ôle ğaşcaķ gibi emme. *ülen* ne biçim ğaçıy ayı (51-187), *ülen* ğarı

---

⁷⁶ Ergin, a.g.e., s.348.

kağ (34-125), noldu *lan* sana göttülē (34-155); *le* biz diyiz adama, bizim ne zaman dolcağ (51-53), *le* şindi dimiş, çetelē dimiş ğurşunu verdirivirise (5-378), *le* ben aliverem (5-436), ğabağ düştü *le* bi ağ ğabağ dimiş (25-61); *a* ziynepe her ğün gidip geliyo orē (52-76).

Sorma Edatları: Soru sormak için kullanılan edatlardır.

acaba gözün vā mı (8-12), *acaba* niyle geldi (46-11); *hana* bu ğızın anası (17-139), *hana* hasda oliymiş (49-89).

Gösterme Edatları: Bir şeyi göstermek için kullanılan edatlardır.

ordan *énki* tarafa gene yan kesmeye geldi bene (51-187), *enki* yüsü ve bağam demiş (14-61), *ha* bu ğader bi lenger (35-15), *ha* urda çınarın dibinde (39-62); *aha* o bu köyün muhtarımışmış (12-17), burlā *aha* yusufun gelinin (46-6), *aha* barmām ğada (53-66), tülbent diyolā *a* bu beyaz şıylere bizim (17-223), *de* gördün yerlēde bi şôle şôle koğur otu dirilē (5-125), ondan sona *de* orlara ocağ yapoz (11-69); *işde* bu keseğayada durarlāmış (19-90), *işte* unnādan bi ulubatlā vādı (51-107).

Cevap Edatları: Onay ya da red anlamında kullanılan edatlardır.

e dedi bağa niye söylemedin yiğenim dedi (58-8); çerbaşı köv *deil* dedi (14-6), benim ğocam *diil* bu diy (25-47); *ya ya* büyük kağı (45-139) nağibe dedi, *ey* dedim (14-99), *ha* tuzlama (28-92).

2.6.2 Bağlama Edatları

Sıralama Edatları: “Bunlar arka arkaya gelen unsurları, kelimeleri, kelimekelime gruplarını ve cümleleri ‘ve’ manası ile virgül makamında birbirine bağlayan edatlardır.”⁷⁷ Başlıcaları “ve, ilen, inan” dır.

öküzlerin ve sığırların derisi (51-216), şu anda biz yeni nesil diyecem artık buna karşı durduğ ve bu şeyi kaldırdığ ortadan (59-24); tipsiler ilen loğum, şeker ne varsa böyle dağıdılır (3-64), davılınan düdüğünen öyle çıkariylar (3-53).

---

⁷⁷ Ergin, a.g.e, s.352.

Denkleştirme Edatları: Birbirinin yerini tutabilecek iki ögeyi birbirine bağlayan, birbiriyle karşılaştıran edatlardır. Başlıcaları “ya, veya yahut, veyahut”tur.

unnā da una para virē *yahud* unnā da havlu virē (15-70), bi patetis *yahud* ne sararsan sar ğatırınā (51-99), o cenk kitapları olurdu, hazreti alinin *veyahutta* muhammetin *felan* onnara baķādıķ (41-42), git o memleketi islāmiyete davet et diye undan sona *veyahut* da o memlekete örnek ol diye gönderilmiş (52-5).

Karşılaştırma Edatları: Karşılaştırılan ögeleri birbirine bağlayan edatlardır. Başlıcaları “hem... hem”, “ya... ya”, “ne... ne”, “ister... ister” dir.

hem bizi üzcedin diyo *hem* kendini üzcedin diyo bubası (13-73), *hem* düün oldu *hem* mevlid şey oldu (26-99); hinci ğari *ya* bicik douruyola *ya* ikicik (40-76), *ya* göreriz *ya* göremeyiz (46-34), *ne* namazını ğılabiliyon *ne* sepetini yapabiliyon (5-225), *ne* olan sôlēdi *ne* ğız sôlēdi (9-62); e anası bubası *ister* dilerse evine getiri *ister* dilemezse küserlêse evine getimez (40-37).

Cümle Başı Edatları: Cümle başında bulunup cümleleri birbirine bağlayan edatlardır. Başlıcaları “ama, amma, eme, emme, yani, hatta, çünkü, ancak, zaten, mesela, fakat, eğer, nehayeti” dir.

ama bu yıl, bu taķvime göre kaç yapıyo onu hesaplamak lâzım baķıp da şindi ona göre (29-4), ay on beşinden geçtikten sona *ama* gök ayın eski ayın (30-14), burası peg yer gösterdiler *amma* unnā biyenmeden burē oturdulā (9-1), *amma* bûle maaralā vā bûle şeyleri açık, giri giriverilēmiş yer altında görölüpdurula (29-209), eveli manileri çok biliyoduķ *eme* hinci ğızım hepsi aķlımızdan geçti ğari (17-35), eveli doķunurdu *eme* şimdi düzen bile yoķ ğızım (27-7), olan utansaķ bi şey *emme* çok bôle sakın (8-7), eskiden çoğ işlē õmuş a ğızım *emme* tabi biz bilmiz (14-30), *emme* bi de bunnā çıkış olcek ya canım (40-49), *yani* kurtulan oldu (9-28), *yani* ğari şindi ne diyem (28-80), *yani* adam haraç yirmiş devlet de bişey demezmiş (36-14), *çünkü* her çeşit ot urda (5-144), *çünkü* neden, seni beslêcek (45-31), *ancak* allah biliyo (26-59), *zaten* gelcēmiz gitçēmiz de yoķtu (21-5), *zatu* bi senede iki

senede ille film çektiriyom(27-16), *mesela* sen yapamin, tarlayı sen yapamin (7-40), *mesela* biz hamırdan yapıłana kaçamağ diyoruz (45-12), *fağat* arası da aşırı her daim bazara gidilmiyo (5-185), ağrabamızdı *fağat* cenazesinde bulunamadığ (41-4), *eğ*er demiş arkadaş olcek sene elmayı kesē, ortasına sene geri vire (25-5), *eğ*er unu tamamlamağ için doldurmadınsa medineye gidin (60-6), *nehayeti* yuğarda ğari kumandannarı askerleri toplāmış (36-34).

Sona Gelen Edatlar: Sonuna geldiğ kelimeyi cümlenin diğ

er unsurlarına bağlar. Başlıcaları “dahi, da, de, kı, ki, bile, değil” dir.

dahi yaşasan doksan yüz sene/ māşere yolcusun bir gün (26-110), ananeyi *dahi* unutmuş durumdayız (59-67); kaçmayıp da napcağ (28-70), arkadaşlā dailman da peygamberimizi bi ziyarettem bi burda ğari dedi (60-35); nazar ōmasın diye asālā ağaca bi şey di mi, ezip de yımırta kabıklānı asālā (32-16); canım ellēn ōmaz kı o, ayaklān çîniye çîniye çıkırcan onu (48-45), ey gün şehit olsun ki ben şunu yapacam (59-111); mezerinin içine bile belki kırğ elli tane yazma atıyorelā (1-27), yüz lira bile yoğtun ilk gittiklēnde (20-2), öyle öldü zaman değil de yedilini yaparlar, kırkında, elli ikilēnde ōle yemek verirler (55-17).

2.6.3 Son Çekim Edatları

Bağlı bulunan isimle diğ

er unsurlar arasında zaman, mekan, cihet, tarz, benzerlik, başkalık bakımlarından ilgi kuran kelimelere çekim edatı denmektedir.⁷⁸ Çekim edatı olarak kullanılan başlıca edatlar, “ğadar”, benzetme ifadesi taşıyan “ğibi”, sebep bildiren “için”, zaman ifade eden “sonra”, “beri”, karşılaştırma ifade eden “ğöre” dir.

çay *ğibi* içiliolā (13-81), bōle cami *ğibi* bi yere çapamışlā (39-34), doldurmağ *için* bōle bi halğa yaptı (11-1), e bebek oynatmağ *için* belediye başğanı geldi (43-7), yalnız o *ğadar* da hemen dışta var alamanyada var (2-56), öbür ağşama *ğadar* şey yaparız (59-60), *sona* çeşit otlā, kekik, ğır keki, uzun kekik, kısa kekik, kekik de çoğtur ormanlāda (5-133),

⁷⁸ Necmettin Hacıeminoğlu, **Türk Dilinde Edatlar**, İstanbul 1992, s.1.

sona yiniden bi daa geldilē (8-1), on seneden *beri* bigadıçta ğaldım (38-9), mendilin içine acık para ğorlā, herif kendi işeysine *ğöre* kaç lira ğoycaysa, elli bin, otuz-kırk bin neyse unnā da onu virerlē (19-63), duyuşumuza *ğöre* burada bi ¼avaķ varmış (57-2).

SONUÇ

Bu çalışmada Balıkesir iline bağlı Bigadiç ilçesindeki ağız özellikleri ile derleme sözlüğüne geçmemiş kelimelerin tespiti amaçlanmıştır. Derlemeler için günlük konuşmalar, hatıralar yanında masal, kırklama, doğum ve ölümle ilgili uygulamalar ve çeşitli inanışlar seçilmiştir. Böylelikle metinlerin farklı alanlarca kullanılabilmesi amaçlanmıştır.

Derlenen metinlerin incelenmesiyle Balıkesir Bigadiç Ağızı için ses bilgisi ve şekil bilgisi açısından şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Bigadiç, Batı Grubu I. Bölgeye dahildir, umumiyetle bu grubun özelliklerini gösterir. İlçe sınırları içerisinde köken bakımından farklı gruplar yer aldığı için dil özelliklerinde de farklılaşma görülmektedir, Örneğin Çepni köylerinde birinci çokluk kişi eki olarak -ık, -ik de kullanılmaktadır.

Yazı dilinde bulunan “a, e, ı, i, o, ö, u, ü” ünlülerinin yanında “â, é, ĩ, ĵ, ú, ũ” ünlüleri kullanılmaktadır.

Özellikle “g, ğ, k, l, n, r, v, y” ünsüzlerinin düşmesi, hece kaynaşması ve çift ünlülerin kaynaşması ile uzun ünlüler meydana gelmektedir.

Boğumlanma süreleri normal uzunluktaki ünlülerden az olan kısa ünlülerden düştüğü daha sıklıkla görülen “ı, ĵ, ú, ũ” dar ünlülerine rastlanmaktadır.

Bölgemizde ünlülerin büyük ünlü uyumuna uyduğu, yazı dilinde bu uyuma uymayan yabancı kaynaklı kelimelerde bile çoğu kez bu uyma uyulduğu görülmektedir (cenezesine, habarımız).

İnceltici özelliği bulunan “l, ç, ş, y” ünsüzlerinin yer aldığı kelimelerde, başta şimdiki zaman eki olmak üzere bu ünsüzlerle oluşan eklerin getirildiği bazı durumlarda büyük ünlü uyumu bozulmaktadır (duriy, burseye, âleşmişlê).

Bölgemiz ağızında küçük ünlü uyumuna uyulmaktadır. Yabancı kaynaklı kelimelerin ikinci hecelerindeki yuvarlak ünlüler bu kurala uygun olarak telaffuz edilmektedir (motur, huraz).

Küçük ünlü uyumunun bozulduğu örnekler getirilen eklerle bozulmuş ya da asli şeklini korumaktan kaynaklanan sebeplerle sınırlıdır (yiyoz, salon).

Bölgemiz ağızında düz ünlülerin yuvarlaklaşmasına ait örnekler (akbuba, çümenlêde) ve dar ünlülerin genişlediği örnekler (yonanlıā, aharda) sınırlıdır. Bu örneklerin bir kısmını yazı dilinde dar ünlülü olarak kullanıldığı halde asli yapısı geniş ünlülü olan kelimeler oluşturmaktadır (böyücek, geyim).

Yuvarlak ünlülerin düzleşmesi (yımirtanın, huraz) ile geniş ünlülerin daralması (kefinlînden, pantul) yaygındır.

Başta dar ünlüler olmak üzere “a, e, ı, i, u, ü” ünlülerinin düştüğü, bazı örneklerde ise bu düşmenn gerçekleşmediği ve dar ünlünün kısaldığı görülmektedir.

Kelime başında “l, r, ş” ünsüzlerinden önce “a, ı, i” ünlüleri, kelime içinde “ı, i, u” ünlüleri, kelime sonunda ise “a, e, ı, i” ünlüleri türemektedir.

Bölgemiz ağızında yazı dilinde kullanılan ünsüzlerin yanında “ŋ, ğ, ħ, K, k, P, T, w, F, C” ünsüzleri tespit edilmiştir. “K, P, T, w, F, C” ünsüzlerine sınırlı sayıda kelimedede rastlanmıştır(peKmezi, dePici, giTsek, suwācı, soFra, üC).

Ünsüz uyumuna bulunma hali, ayrılma hali, görülen geçmiş zaman çekimi gibi “d” ünsüzü bulunan eklerin getirildiği örnekler hariç uyulmaktadır (işde, yokdun).

Kelime başına ve kelime sonunda “ç, k, k, p, s, t” ünsüzlerinin, kelime içinde “ç, f, k, k, p, s, t” ünsüzlerinin ötümlüleştiği görülmektedir.

Balıkesir Bigadiç ağızında ötümsüzleşme ötümlüleşme kadar yoğun değildir. Kelime başında “ c, b, d, g, ğ, v, z”, kelime içinde “b, c, d, g, z” ve kelime sonunda “v, z” ötümsüzleşmelerine ait örnekler tespit edilmiştir.

Bölgemiz ağızında “ ç>ş, g-ğ>v, k>ħ” sızıcılaşmaları görülür.

Genellikle benzeşme sebebiyle -y->-l-, -r->-l-, -l->-n-, -r->-n-, -n->-l-, -m->-n- akıcı ünsüzleri arasında değişmeler olmaktadır.

İlerleyici ünsüz benzeşmeleri “nl~nn, ly~ll, ny~nn, ml~mn” sesleri arasında, gerileyici ünsüz benzeşmeleri ise “rl~ll, ğn~nn, rs~ss, zs~ss” sesleri arasında olmaktadır.

Aykırılışma sedalılık-sedasızlık yönündeki uyumsuzluk örneklerine bağlı olarak fazlacıdır. Boğumlanma noktası bakımından aykırılışma görülen örnekler ise benzeşmedeki kadar çok değildir. Aykırılışma örneklerine “n~l, c~ç, ç~c, t~d, l~n” seslerinde rastlanmıştır.

Bögemiz ağızında kelime başında “h,v”, kelime içinde “ğ, h, k, l, n, r, t, y” ve kelime sonunda “ç, h, k, l, n, r, t, y, z” ünsüzleri düşmektedir. Kelime içindeki ünsüzler düştüğünde çoğu kez ünsüzün yanındaki ünlülerden biri, özellikle de kendisinden sonra gelen ünlü uzamaktadır. Ünsüz düşmesi bazen ikiz ünlülerin oluşumunu da sağlamıştır.

Kelime başında “h, y”, kelime içinde “l, n, r, y, t” ünsüzleri ve kelime sonunda “k, n, y” ünsüzleri türemektedir.

İsimden isim yapan ekler yazı dilindeki kullanımlarının yanında bazı ses değişiklikleri ile de karşımıza çıkmaktadır. “+lı, +li, +lu, +lü” ve “+lık, +lik, +luğ, +lük” eklerinin genel olarak öteki ağızlarda da görülen “n”li şekilleri yaygın olarak kullanılır. İsimden isim yapan, kelimeye küçültme, sevimlilik gibi anlamlar katan “-cık, -cik” eki bölgemizde anne ve babaya getirilerek kaynana ve kaynata anlamlarında kullanılmalarını sağlamıştır.

Yazı dilinde şu an kullanılmayan “-sağ, -sek” fiilden isim yapma eki bölge ağızında eylemi çokça yapan ya da eylemden etkilenen manalarında kullanılmaktadır. Bu ek “utansağ, çekinsek”te tespit edilmiştir. Diğer ekler yazı diliyle şekil ve fonksiyon açısından paralellik göstermektedir.

İlgi hali eki için “+(n)ın, +(n)in, +(n)un, +(n)ün” kullanılır. Ancak bölgemiz ağızında ilgi hali sağlanırken, ekin geldiği kelimedeki hece düşmesi olduğu (ğuyun içine atıyolâmış), “a” eki getirilerek kurulduğu (her tarafa fotōraf çekmişlē), ünlü ile biten kelimeye “nin” yerine “yin” olarak getirildiği (dedeyin öldü gün) sınırlı sayıda da olsa tespit edilmiştir.

Yükleme hali eki için “+(y)ı, +(y)i, +(y)u, +(y)ü” kullanılır. Diğer ağızlardaki gibi diftong durumundaki ünlüler ile ünsüz düşmesi sonrası kaynaşıp uzayan ünlüler de bu fonksiyonda kullanılmıştır.

Yükleme ve yönelme hali eklerinde Eski Türkçe’den beri görülen hal eklerinin birbirinin yerine kullanılması bölgemizde de yaygındır. Anadolu ağızlarının bir kısmında bu ekler tamamen birbirinin fonksiyonunu üstlenmiştir. Ancak Balıkesir Bigadiç Ağızında karşılıklı bir geçişten ziyade ikili bir kullanım söz konusudur.

Vasıta hali “+n, +la(n), +le(n), +na(n), ne(n)” ekleri ile sağlanmaktadır.

Batı grubu I.bölge özelliklerinden olan iyelik eklerinin 2. teklik şahıs ve 2. çokluk şahısları için “ŋ”li şekiller mevcuttur.

Üçüncü teklik şahıs iyelik ekinin kelimeye getirilmesinde ek yığılması görülür, bazen bu eklerden ilki düşerek ünsüzle biten kelimelerde bile “-sı, -si” li kullanımlara rastlanır (āşamsı, budeysi).

Çokluk “+lar, +ler”in yanında ekin “n”li ve sondaki “r”nin düşmesiyle uzun ünlülü şekilleri ile sağlanmaktadır.

Bölgemiz ağızında kullanılan şahıs zamirleri “ben, sen, o, u, biz, siz, onlar, unlar, onnar, unnar, onnā, unnā”dır. Üçüncü şahıslarda zamirin dar ünlülü şekillerinin de kullanılması Anadolu Ağızlarından Batı Grubunun bir özelliğidir.

Zamir çekimleri sırasında 1. teklik şahıs ile 2. teklik şahıstaki ek ünlüsünün kısaldığı, bazı örneklerde ise düştüğü görülmektedir.

Kuzeydoğu Grubu özelliklerinden olan yönelme halinin “bağa, sağa” şekillerine birkaç merkezde ve sınırlı sayıda rastlanmıştır. Yine bu şahısların yönelme hallerinde “bene, sene” şeklinde zamirin asli yapısını koruduğu kullanımlar mevcuttur.

Yönelme ve yükleme hallerinin çekiminde eklerin kısmen birbirinin fonksiyonunu üstlendikleri görülür. Ayrılma ve bulunma halleri yazı dilindeki gibidir.

Dönüştürülük zamiri “kendi”dir. Üçüncü teklik şahısta iyelik eki almaksızın zamirin yalın hali ile kullanımı Anadolu Ağızlarındaki gibi yaygınlık gösteren bir yanlış olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşaret zamirlerinden “o, onlar, onnar, onlā, onnā” dar ünlülü şekilleri ile de kullanılır.

İşaret zamirlerinin edatlara bağlanması, bölgemiz ağzında ilgi hali ile, yönelme hali ile ve eksiz olarak bağlanmaktadır.

Bölge ağzında tespit edilen belirsizlik ve soru zamirleri yazı dilindeki şekilleri ve ağzların genelinde bu şekillerin ses değişimlerine uğramış şekillerinden farklı değildir.

Vasıflandırma, işaret, sayı, soru ve belirsizlik sıfatlarında diğer ağzlarda görülen ses değişimleri dışında yazı dillerindeki kullanımlar vardır.

Zarflar, bölgemiz içinde bulunduğu grup ağzıyla paralellik gösteren bir kullanım alanına sahiptir.

Fiilden fiil yapma ekleri şekil ve fonsiyn açısından farklılık göstermez. İsimden fiil yapan eklerden “+la, +le” sonu “n” ile biten isimlere gelirken ilerleyici benzeşme yoluyla değişerek “+na, +ne” olarak kullanılır.

Zamir kökenli iyelik eklerinden birinci teklik şahısta “-ın”, ikinci şahıslarda ekin “η”li şekilleri de kullanılır. İyelik kökenli şahıs ekleri farklılık göstermez. Kip eklerinin de yazı dilindeki şekilleri ile aynı zamanda “r” ünsüzünün düşmesi sonucu bazen ekin ünlüsünün uzadığı bazen de uzamadan aynen kaldığı biçimleriyle, fonksiyon değiştirmeksizin kullanıldığını görüyoruz.

Birinci teklik şahıs geniş zaman çekiminde bilerin ve bilirim şeklinde çift kullanım vardır. Birinci çokluk şahıs geniş zaman çekiminde “kazarız” ile “ğazarık” bir arada kullanılmaktadır. Ancak “-k,-k”lı kullanımlar sınırlıdır. Üçüncü çokluk şahıs eki için gerileyici benzeşme yoluyla ekin “-llar” şekline de rastlanır. Bu şekil kural teşkil edecek yoğunlukta değildir.

Şimdiki zaman eki çeşitlilik gösterir. Bu çeşitlilik yazı dilindeki şeklin iletişim araçlarıyla yaygınlaşması ve yakın ilişkiler kuran köylerin birbirini etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Batı Grubu I. alt grupta şimdiki zaman için “-yo” kullanılmaktadır. Bölgemiz ağzında bunun yanında “-i, -iy, -yi”nin yaygın olduğu “-ya” ile “-or”un da şimdiki zamanı ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Birinci teklik şahıs için diyin, diyorum; ikinci teklik şahısta “ı”lı kullanımlar, üçüncü teklik şahısta “r” ünsüzünün düştüğü halde ünlüde uzama olmadığı, üçüncü çokluk şahısta biliyollā (biliyorlar), yapıdırıyollar (yaptırıyorlar) şeklinde yazı dilinden farklı olan kullanımlar görülmektedir.

Şimdiki zamanı ifade eden eklerden “-ya” ile “-or”un kullanımı yaygın değildir. Derlemeler esnasında yazıya geçirilenler dışındaki konuşmalarımız sırasında da tüm şahıs çekimlerine rastlayamadık.

Görülen geçmiş zaman ekinin ötümlü şekilleri yaygın bir kullanım alanına sahiptir.

Duyulan geçmiş zamanın birinci teklik şahıs çekiminde şahıs eki olarak “-ın” da kullanılmaktadır.

Gelecek zaman birinci teklik şahıs eki “-can, -cen”dir.

Tasarlama kiplerinde şekil ve fonksiyon açısından yazı dilinden farklı bir kullanım bulunmamaktadır.

Diğer Anadolu ağızlarından farklı olarak görülen geçmiş zaman ile hikaye birleşik zamanın haber kiplerinin, ek fiilin görülen geçmiş zaman çekiminde özellikle 3. teklik şahısta “-n” ünsüzü türemektedir. Bu türeme, “annadırlādın” örneğinde üçüncü çokluk şahısta tespit edilmiştir. Ancak tüm kullanımlara yayılmamıştır. Sonda görülen bu ünsüz türemesi Uşak ilinde, üçüncü teklik şahsın geniş zamanın hikayesinde vardır.

Cevheri fiilin geniş zaman birinci teklik şahıs eki “-m” ve “-n”dir. Birinci çokluk şahıs ekinde ise “-k, -k” kullanımına seyrek de olsa rastlanır.

Cevheri fiilin çekiminde, ünlü ile biten kelimelerde ekleşme sırasında ortaya çıkan “y” ünsüzü çoğunlukla erimektedir. Bu erime bölgemiz ağızdaki diğer ekleşmelerde de sık sıklık olmaktadır.

Cevheri fiilin görülen geçmiş zaman üçüncü teklik şahıs çekiminde, zaman eki sonrasında bir “-n” türemesi görülmektedir.

Zarf fiillerden “-ken” bölgemiz ağızında ünlü uyumuna göre değişerek “-kan”, son sesteki ünsüzün düşmesi ile “-ka, -ke”, sonda ünlü türemesi ile “-kana, -kene” şekillerinde de aynı fonksiyon ile kullanılmaktadır.

“-a, -e” zarf fiili ile “-rak, -rek” karşılaştırma ekinin birleşmesi ile oluşan “-arak, -erek”, -r~-l- değişmesi ile “-alak, -elek” olarak da karşımıza çıkmaktadır.

SÖZLÜK

A

- abana** : düğünde gelinin giydiği kıyafetin bir parçası
- abılcık** : abla
- ağırılık** : kızın babasına düğün öncesi çeyizlerini tamamlaması için verilen para; başlık parası
- ahretlik** : müsahib, kardeşlik
- aksaya** : kırklama esnasında giyilen bir çeşit kıyafet
- alabada** : sulak yerlerde yetişen, salatalarda da kullanılan yeşil bir bitki, labada
- alağabağ** : bir köy kuşu
- alfat** : yabani armut
- alını sallama** : kına gecelerindeki eğlencelerden birdini yapmak
- allı** : gelinin baba evinden çıkarken üstüne örtülen kırmızı duvak
- altın sökesi** : altın konulan kese
- ana baba koğusu** : hoş kokulu, yeşil ve çiçeksiz bir bitki
- anacığ** : kaynana
- andığ** : sırtlan, eşici et yiyici bir hayvan
- aralağ** : aralık
- asar** : kale
- aspir** : yaşlılık ile insanın yüzünde oluşan siyah lekelerin her biri
- aş bakırı** : evde kullanılan bakırların en küçüğü
- āşamacek** : akşama kadar
- aşeriklî** : hamile kadının canının bir şeler çekmesi

- aşır-** : götürmek
- ataşlık başı** : evlerde ateş yakılan köşe başı
- avistos** : ağustos
- ayfan** : haşhaş
- ay gün şayitim olsun:** bir yemin
- ayırık** : bahçelerde yetişen bir ot
- ayvan** : hayvan
- B**
- babacık** : kaynata
- babuç** : ayakkabı
- badi** : hindi
- bağlalan-** : ısınan ve koyulan sıvı karışımın kabarcıklararak kaynamaya başlaması
- bālallar** : bağlarlar
- bāla-** : büyü yapmak
- balkan** : orman
- balkanlık** : fundalık, ormanlık
- bāsā-** : büyümek
- baş bālaması** : gelinlik giyilmediği dönemlerde gelinin başının da bağlanarak özel kıyafetlerini giymesi
- baş yağlığı** : tülbent
- bayraktar** : düğünlerde bayrak taşıyan genç
- bazarla-** : pazarın kurulduğu gün pazara gidip pazarlığı gördükten sonra dönmek
- bedave** : köyün misafir odasında bütün köylüye bedava verilen yemek
- bedevre** : ağaç pedavra kiremit altına
- bedirik** : pamukların çıkırıktaki eğrilmeden önceki hali

- bel sapıklî** : bel ağrısı
- berkeş-** : kötüleşmek, sağlamlaşmak
- bezdırme** : sade hamur
- bıcı ğarsı** : bıcı karısı
- bılaşıklık** : evin bulaşık yıkamak için ayrılmış köşesi
- bıldır** : geçen yıl
- bızā** : inek yavrusu
- bibi** : hala
- bostan** : kavun
- boyuncalaş-** : sarılmak, kucaklaşmak
- böyücek** : daha büyük
- bulamaç** : emzikli çocuğun anne sütü yanında aldığı inek veya koyun sütünden yapılan maması
- buydey** : buğday
- buzlu** : düğünlerde kadınların giydiği bir çeşit gömlek
- C**
- cem sür-** : cem törenine katılarak ibadet etmek
- ceneze** : cenaze
- cinimis kalesi** : hisar kalesi
- Ç**
- çalba** : adaçayı
- çalı ğulecî** : çalılıkların içinde, pınarların yanında yetişen bir mantar çeşidi
- çaltılık** : çalılık
- çekinsek** : çekingen mizaçlı
- çekme** : Orta Asya'dan çekip gelmiş, çepni

- çeşni** : yetişirken suya fazla ihtiyaç duymayan bitki
- çevre** : başa örtülen oyalı örtü
- çıķı** : bezin içine malzeme konulup bağlanmış hali
- çıķırık** : pamuğun eğirildiği, iplik haline getirdiği alet
- çıķış-** : göç etmek üzere yola çıķmak
- çimbar** : dokuma için kullanılan aletin ön tarafında bulunan demir
- çıraķ çıķar-** : evlenmek; evlendirmek, yuvasını kurmak
- çildirim** : unun yağla kavrulması, sonrasında süt katılmasıyla elde edilen yemek
- çimdir-** : yıkamak
- çivicik** : çiviye benzeyen ve ormanlık bölgede yetişen mantar
- çivit anbar** : dışı siyaha boyanmış,anbar olarak kullanılan iki katlı yapı; evli anbar
- çomça** : kepçe
- çotur** : bir lakap
- çuban mantarı** : tarlalarda çıkan bir çeşit mantar

D

- danışıklık** : Cumartesi günü misafirler için yapılan özel eğlence
- datlaş-** : sürtüşmek, arada anlaşmazlık çıķmak
- davlım** : öküzlerin ve sığırların derisi, bir karış eninde, ayakkabı yapmaya yarar
- davlum** : bkz. davlım
- dede bürgüsü** : rengi kırmızımsı olan bir mantar, meliki, bürgülü
- dernek** : Perşembe günü
- dēşet at-** : genç ölenin ardından beyitler söylemek, ağıt yakmak
- deņişik** : değişik, köydeki insanların birbirlerinin tarla ve bahçe işlerinde karşılıklı yardımlaşması, imece
- dibeg** : keşkek dövülen taş

dimi	: yazlık yatak
dişel-	: ayağa kalkmak
dişli ğaşık	: çatal
döngel	: muşmula; mezarda ayak ve baş uçlarındaki tahtalar
döşek	: yere serilen yatak
dükme	: kesilmiş çam kütüğü
düünü koy-	: düğün gününü belirle-
düven	: üzerine insanın dikildiği, bir çift hayvanla çekilen, buğday saplarını saman haline getirmeye yarayan, altı bıçaklı ya da keskin çakmak taşından olan tahta tarım aracı

E

ebe	: babaanne
eber-	: alıp bermek; getirmek, götürmek
ebi cecdi yok	: sayısı azalmış, nesli tükenmek üzere
eci	: anneanne
efe	: abi
eğitmen	: eğitimin üç yıl olduğu zamanlardaki öğretici
el ulā	: haber getirip götürmekle görevli uşak
ellezi	: güvem, özgüren, kocasinan(cehennemdere) köyleri
elyas	: ilyaslı
enik	: köpek yavrusu
énki	: şu
éşe	: ekşi
éşi kına	: ekşi kına; sulak yerlerde yetişen ekşi tadı olan ve yeşil yenen bir bitki
eye	: kemik

F

ferece : kadınların dışarı çıkarken üzerlerine giydikleri uzun, siyah kıyafet

fi : bir bitki

fur- : vurmak

Ġ- G

ġadın ġızımız : genç kızlarla konuşurken söylenir

ġalaba : kalabalık

ġara ġulecik : bir çeşit mantar

ġaralar : macarlar, karamanlar, ortamandıra, deliktaş köyleri

ġarantavuç : köy kuşu, tarlalıklarda olur??

ġarkıl- : büyümek

ġavza- : saklamak

ġaya çalı : karın ağrısı, vücut kırıngınlığına iyi gelen kurutulup daha sonra da içilen bir bitki

ġazayā : yeşil olarak yenen ya da yemeği yapılabilen bir bitki

gebe bōrē : yufkanın iç içe konularak yapıldığı bir börek

gecere : halının iplerini hazırlarken ip dolamaya yarayan alet

gedik : delik

gelep : ip çilesi

gelinbi : yenge

geniş zaman : sabahın ilerleyen saatleri, öğlene doğru

gerdeme : yemeği yapılabilen, yeşil olarak da yenilebilen bir çeşit bitki

ġir ebesi : sağlık problemlerinde başvurulmuş bilgi ve sağaltıcı yeteneği olan kişi

ġıran : etrafına göre yüksekte kalan yer, tepelik

ġıvraq : kadınların üzerine giydiği siyah dış giysisi

ğızılca havız gün : sıcaklığın çok olduğu zamanlar, ağustos civarı

gicirgen : yaprak kenarları kaşıntı yapan, yeşil ve böreklerde kullanılabilen bir çeşit bitki

ğoğul yā : katı yağ

ğōva : dedikodu

ğovrağ : mısır

göcen : tavşan yavrusu

göğüt- : suda haşlamak, kaynatmak

gök hene : nine

gömme : mayasız ekmeğin kül içine gömülmesi

göjüllerin çapı ğırıl-: üzölmek

göveri : bostan

göynek : elde yapılan kadın üst giysisi

gözer : deriden yapılan ekin elemekte kullanılan kalbur

gözermek : un eleğine benzer seyrek bir elek

gözü alazlan- : gözü bulanmak, göremeyecek gibi olmak

ğulecik : kuleyi andıran bir mantar

ğurazla- : kestanenin yeşilliğini kaybetmesi, kuruması

ğurban : kurban

ğuş maması : kuşburnu

ğuzuğulağ : ekşi ve yeşil, taze yenen

gücünü üz- : zoruna gidecek şey söylemek, üzmek

güççük : küçük

günebakan : ayçiçeği

güve otu : meyve kurularının kurtlanmaması için kaynatılarak suyu onları ilaçlamada kullanılan bir ot

güvenç : güven

güzün : sonbahar aylarında

H

halcı : alıcı

hallan- : büyümek, gelişmek, iyi hale gelmek

hapişane : af

hatıl : bkz. ustun

hele ğayrı : bir işi yapamayan beceremeyene söylenir

henk : oyun yeri

hindi : şimdi

I

ıbrık : topraktan ya da tunçtan yapılan suyu dökmeye arayan bir araç

ısrangı : ekmek hamurunu kesmeye yarayan alet

İ

iĝsi : tamamı yanmamış odunun yanmayan kısmı

ilmas : yılmaz

intibat : inzibat

ipek sabak : abuk subuk söz

Ķ-K

kaçamak : bir yemek

ķaldırĝaĝaĝ : kaldıraç

ķaniza : bir kız ismi

ķapama : et, ekmek, maydanoz, dereotu ve karabiber ile yapılan bir düĝün yemeĝi

ķari : artık

- karşına doğ-** : karşısına çıkmak
- karştırma** : bir tür yemek
- kartal-** : baklanın içlenerek kartlaşması
- kazılı** : kazı ali
- kepenek** : keçeden yapılan çobanlar tarafından giyilen bir giysi
- kırk gün daban eti bi gün davşan eti** : avcılık yapan kırk gün dolaşır, bir gün tavşan yer anlamında bir deyim
- kırk uçur-** : doğumu üzerinden kırk gün geçen bebeğin kırklandıktan sonra dışarıya çıkarılması ve gezmeye götürülmesi
- kıstı** : patlıcan ile yapılan bir çeşit yemek
- kışla** : saya, hayvan barınağı; kışın soğuk olmayacak, kuzey rüzgârlarına kapalı, hayvanların barınabileceği alan
- kışla mevkisi** : hayvanlarla kışın durulan yer
- kızı öv-** : gelin olan kişiye eğlence sırasında mani, güzel sözler söyle-
- kimersi** : kimisi
- koğur otu** : tedavi amaçlı olarak da kullanılan bir çeşit bitki
- komposta** : komposto
- koşu** : ödülü yöre kadınlarının yaptığı çöre olan düğündeki koşu yarışı
- köşe** : ateşin yanı
- köteş** : şilte
- köynek** : atlet
- kumdar(ı)** : mısır, süpürge gibi olan, boyu küçük ve eskiden hayvan yemi olarak kullanılan bir bitki
- kuruluğ** : yasla

- kuş kondu** : kuşburnu
külek : şapka; bebek takkesi
külte : ekmek yaparken fırın süpürmeye yarayan bir süpürge çeşidi
kümbet : küçük toprak fırın
küren : kızılılık

L

- lambır** : ihlamur
lambur : bkz. lambır
leçber : rençber
lenger : sini, tepsi
löbye : libya

M

- macın** : macun
malac : bir çeşit mantar
mamil : ev yaparken karılan iyice olgunlaşmamış çamur, evi sıvarken fazla çatlak ya da döküntü yer olduğunda orayı tamir etmek için hazırlanmış çamur
manav bakırı : orta büyüklükteki bakır
mari : seslenmelerde kullanılan bir ünlem
maşınğa : dikdörtgen şeklinde, bir gözünde ekmek yapılabilen soba
mayasıl otu : bir çeşit ot
meci : para ya da benzer iş karşılığında birinin işine gitme
mefat : vefat
meliki : kırmızıya çalar bir çeşit mantar
mençere : pencere
mend : dereye akan küçük su birikintisi
menfes : suyun geçtiği yer, küçük köprü

mesel : masal
metire : metre
mezer : mezar
mınık : kedi yavrusu
mıñar : pınar, çeşme
minnet : ekmek tahtası
müşahib : ahretlik, kardeşlik
müvtü : müftü

N

nalet : lanet, aksi
naştırapa : su içilen bardak
nina : ninni
nişan ur- : nişanlamak
nuzla : bayırlarda yetişen, kurutulup suyla kaynatılarak içilen bir bitki

O

o an üçürü : o an için
oğul otu : hoş kokulu bir bitki
oqlā : oklava
oquntu : düğün sahibi tarafından düğüne çağırarak davetlilere verilen hediye, şeker
oqu- : düğüne, mevlide ya da herhangi bir toplantıya çağırarak
olmadık olana ğavtan kes- : ortada olmayan bir durum için sonrasını hesaplamak
ölumuzu everdik, ğızımızı çıkardık: oğlumuzu evlendirdik, kızımızı evlendirdik
oñar- : iyileştirmek
oturama : düğün öncesi yapılan bir eğlence

Ö

ölü kolacı : çoban kolacı, el genişliğinde ve fazla kalın olmayan mayasız bir ekmek çeşidi

P

pabıçka : göbeği sarı, çiçekleri beyaz olan yabani papatya

padem : badem

pavrika : fabrika

payam : bkz. padem

pedirik : bedirik, henüz çıkırıkta eğirilmemiş olan pamuk

pelte : un ve süt karıştırılarak bebeklere yapılan mama

pesemet : hamurun içine susam katılıp dolanmasıyla yapılan ekmek

peşkir : havlu, yöresel kıyafetin bir bölümü

peşkir kuşan- : kadınların yöresel kıyafetlerinden bir parçayı, vücudun ön kısmında belden bağlanarak aşağıya sarkıtılan peşkiri giymek

peydef et- : hastalığın artması

peyner ormanı : alaca ağaçlardan oluşan orman; yaprakları fazla büyük olayan ve kışın onları dökmeyen genellikle taşlık, kıraç yerlerde yetişen orman ağacı

pırkala- : eleştirmek, taramak, konunun inceliğine varmak

pinter : şiniğin sekizde biri

pürçüklü : havuç

S

sağmal : süt veren hayvanlar

sarnıç : sağnıç

saqla- : ölmek, ölenin yakınları tarafından ölüm olayının gerçekleştiğini ifade etmek için kullanılır

- salıncak ğoş-** :salıncak kurmak, sallanmak
- salıkla-** : ağlamak, ağıt yakarak ağlamak
- samı** : sami
- sarıasma** : bir kuş cinsi
- sāya** : saya, kışla, hayvan barınağı
- sazana bi şe ol-**: sersemleşmek
- sepi** : düğünde serpilene şey
- sergen** : kıymetli eşyayı, kap kacağı koymak için odanın duvarlarına ve tavanın yakın kısmına yapılmış tahtadan raf
- sı ğadācık** : şu kadarlık
- siyirdiş-** : koşuşturmak
- sofra pulası** : sofraya bezi
- somağ** : su koymak maksadıyla oyulmuş ve kurutulmuş, maşrapa şeklindeki kabak
- sotaklık** : bulaşık yıkanırken akan suyun toplandığı çukurluk
- soukla-** : üşütmek, soğuktan hasta olmak
- sovuğla-** : bkz. soukla-
- su bağırı** : büyük bakır
- suwācı** : iki ucuna kova takılarak kadınların omuzlarına aldıkları ve su taşımaya yarayan ağaç
- suy** : su
- sülüs** : askerlerin bedava yolculuk yapmasını sağlayan kağıt
- Ş**
- şarapana** : üzümün suyunun çıkarılıp şarap yapıldığı yer
- şaşkın** : zayıf
- şaşta** : bir yemek

- şegebe** : şebeke
şimşirik : şimşek
şindi : şimdi
şinik : 18 litrelik yağ tenekesiyle buğday ölçmede kullanılan ağırlık birimi

T

- tabanla-** : koşmak
tabutla- : ölüyle tabutu hazırlamak
tatana : yaprağı büyükçe bir bitki
tavşan böreği : bir bitki
temmuz : temmuz
terlik : ferece, kadınların dışarı çıkarken üzerlerine giydikleri uzun, siyah ve kuşaklı kıyafet
tete : teyze
tınaz yabası : samanla buğday tanesini ayırmak için kullanılan tarım aleti
tın- : konuşmak
tokat kapısı : evlerin ana giriş kapısı
toķlu : doğum yapmamış kuzu
tor : cahil
törelmemiş : tüy bile törelmemiş: tüy bile çıkmamış

U

- urbā** : evlenme öncesinde kız ve erkek taraflarının takı-kıyafet ve diğer alışverişleri
urdancım : ondan sonracağıım
urub : pinterin yarısı
ūrunu kesmez : yolunun önünden geçip gitmez

- uruş** : mide rahatsızlıklarına iyi geldiği için kaynatılıp içilen, ağaçlara yapışarak büyüyen asalak bir bitki
- ustun** : köy evlerinde, genelde girişlerde, evin girişini sağlam tutan, çatı ile bağlantılı çok kalın ağaç gövdesi
- utansak** : utangaç
- uyku boncū** : uyku sorunu olanların üzerinde taşıdıkları kara çalının bir parçası
- Ü**
- ünne-** : çağırma
- üş-** : toplanma
- Y**
- yağlık** : eşarp
- yağa** : taraf
- yalabık** : çam ağaçlarının kabuklarının soyulup, ağacın sarı kabuğunun sıyrılarak yenecek hale gelen kısmı
- yalıg** : başa örtülen örtü, yazma
- yalım** : galiba anlamında kullanılan bir edat
- yaşılı** : kadınların kendileri yaparak düğün gibi özel vakitlerde giydikleri beyaz renkli üst giysisi
- yapşaklan-** : yapışıp kalmak
- yasır** : esir
- yastac** : saplı, genişçe ve kalınca ekmek tahtası
- yastıklama** : tarlada motorun döndüğü yer, tarlanın başlarının tekrar sürülmesi
- yatacak yatağ yok, aşıcak gışığ yok:** yatacak yer yok yiyecek yemek yok
- yavuz** : kolay, zahmetsiz, iyi
- yazlā** : evin önü açık üstü kapalı ve havalar iyi iken oturulan bölümü

yesir	: esir
yeşil emir	: baba evinden çıkacağı sırada gelinin üstüne örtülen yeşil renkli örtü
yılan ğavcī	: yılanın dönemi geldiğinde attığı derisi
yımcağ daş	: yumuşak taş
yivle	: su çulluğu
yygi	: yiyecek şey
yolamak	: patıka, vasıta girmez, sadece insanın gelip geçeceği yol
yonol	: yola yakın yer
yumka	: yufka
yūsañ	: yıkasan
yüklük	: evlerde yatak ve yorganın konulduğu perdeli bölme
yüreği ılı-	: korkmak
Z	
zāmatla	: zahmetle
zemerī	: kış
ziybek	: eşkiya
zūlfalī	: zülfikar

METİNLER

1	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Cemal Gündoğdu,77 Akyar Ölüm
---	--------------------------------------	------------------------------------

ölüm

- 1 açıldı mı. cemal gündoğdu yani. doğumum bin dokuz yüz yirmi dokuz. yetmiş yedi yaşındayım. şimdi bôle onun yakınlarına telefon ediyelē böyle evden eve yahut duyuluyo soğak bôle bir iki ev olarak. erkeklere erkekler bakar, kadınlara kadınlar bakıy yani. şimdi hazırlıyız, misafirleri gelecek olsa yakınları var ya onları çağırız
- 5 böyle cenezesine gelmek için. burada imam geliy hoca, müvtü hocası onu şey yapı burda yaykiler güzel ondan sona halk onla helallaşı, hakkını helal et felen şeklinde ordan dışerlere götürü, dışerleden mezere götürüz, ondan sona geliken ölü sahiplāna yakınlāna başınız sağolsun diyiler bôle şey. ondan sona yedinci günü mevlid okudiyiler yeni ölen adama, elli ikide ayrı okudiyiler. işte bôle bizim cenezelerimiz.
- 10 kadın olsun erkek olsun. çiçekleniy yani bôle bi gelenek olarak yani şeyine çiçek ekiyolar. yani öldükten sonraki eve yani her bayram bayramında ramazan bayramında, gurban bayramında mezerliğe giderler, toprağ atarlar. bôle çiçek ekerler yani mum yakarlar yani başına. gelenek olarak burda böyle yani. ben pek bilmedim için yani gelenek olarak eskiden beri bôle yapıliy. ben çocuklumdan beri
- 15 neye yapıldını, ben bunun şeyini bilmem yani. yani genç ölsün şey olsun bi fark yok ama acıma farklı olabili. şimdi allah göstermesin gencinle benim ölmem evden bi kiremit düşer ama bi gencin ölmesi o çatı çökē. ôle mi değil mi, ôle. şimdi genç kıymeti başka olu gencin. burası alevi köyü yani bizim geleneklerimiz şeylerimiz böyle amma başga diğer sünnü köylerinde nası olu, onu şey yapmam. sonra aşağı

20 yukarı bi sene geçti mi mezerini yaparlar, hayırını yaparlar, mevlid okudurlar, yani
bôle oluyo. bu çocuk ne yiy, tümünü aynı yemekleri öyle özel yemek olmaz. zaten
et bôle keşkek, her şey oluyo tatlıya ğadā. ev yemeklerin bilinmez mi canım he.
şindi ayvan keserler, ğazan ğaynadırlar. anons yapılır felen yerde bu gün filancanın
yıl dönümü var, yahutta mezeri yapıliy, herkez gelsin buyursun diye eTraf köylere
25 bile habar salınır. bôle ğırmızı yani ufağ ufağ mendiller gibi çeşit çeşit yağlık diyiz
biz türkçesi, onlardan bağliylar yani tabudun olsun mezerinin başına olsun. hatta
mezerinin içine bile belki kırğ elli tane yazma atıyorkā, yani biz ona yazma diyiz.
pazarda da yazma diyler zatı e onlardan bôle bālallar ağaçlāna bağliyeler, yani
başucuna ağaç ekiliy ya bôle tahtadan ağaçlara bağliyeler mezerin kenarlarına bôle.
30 bi ayak ucuna bi baş ucuna. kadın olduktan sona hepsine bağlaniy gencin, gence daa
çok, az önce annattım ya, sona ona daa çok değer veriyolar. ağaç almazsa fazlasını
da mezerin içine atılē, geri getirmesine imkân yok, geri gelmez hiş, artıksa o bôle
mezerde. hindi, adam mezer yaptı, onun artı bile mezerlikte ğalı. fazlası yani artık
demem fazlası. hindi kırk tane yazma var. onun yirmi tanesini onar onar
35 bağliler, yirmi tanesi fazla oluyo. genşlere hatta yaşlı ğadınnara felan bile yapıliy. u
senin dedîn yazma şeyleri. adamlara kefinlînden artan unu yani unu bağlîrler
ağaçlara erkeklere. kadınlara senin dedîn gibi gelîken görmüşsün. bak bu yüzde
yetmiş ôle, kadınların şeyi, o yazma bağlı şey. ğadın mezeridir onların tümü. adam
kēfide her zaman yapabilir, köy hayırı olarak. zengin adamlar yapıy. oluyo, köy
40 hayırı her yerde olur, ne zaman canı istese o zaman yapar adam keyfi, ekseriyetle
güzün olū, yani güzün demem eylül, ekim, kâsım aralıktan yani bu aralarda oliy
işler bittikten sonra, aylağ zamannānda. evet bôle yapî mesele, adamın birez
durumu eyidir, iki tene, üç tene hayvan alî getirî, keser. komşuyu çağiriy bôle. ôle
bize gelenek olarak bu senin dediklerinden yok yani hindi er işi yapî, örî, yarım kalî
45 diyin sen ôle deyil mi sen ôle şey yok.

2	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Cemal Gündoğdu, 77; Salman Akbulut, 35; Miraç Ergel, 53 Akyar Geçim, hastalık
---	--------------------------------------	---

geçim

- 1 CG-yüzde yetmiş hayvancılıkla geçimimizi sağlız. burası kır, yüzde elli atmış amaçlılıkla yani dış köylere zeytine tikime pamuğa balığa yani hinci yok da iki üç tene çocuk var, senle misel balıkta, bôle yirmi beş yaşında, on beş yaş arasında iki yüz çocuk var denizde. bak bi bu şekil burası, yani fakır yer, sonra aracımız bol
- 5 gerçi ama ôle māsul vere sulama teşkilatlarımız yok. o zamanları da yine yüzde yetmiş hayvancılıkla geçim sağlanıy bizim burē iskan olmadan manisada ğalmış yimbeş otuz sene, başğa yerlē ğalmış yirmi beş otuz sene. bi de bin sekiz yüz bilmem kaçta vefik paşa işey yapî, bu yürüklerne alevi, çetmileri. yani herkes diy, oldū yerde iskan olacağ diy vefik paşa. o zamanlar bôle bôle iskan olî. aşığı yukarı
- 10 yüz sekizen iki yüz sene felen arasında yani bizim bure iskan olmamız. daha eveli hayvancılıkla. adam o zamannar çadır hayatında, geçinin ğıllandan ğoyunun ğıllandan devenin tüylēnden çul yaparlāmış yani şunu çul ğabil et, doğuma ğabil et. çadır hayatında büyük büyük dođurlāmış, çadır yaparlāmış yani ôle. hindi deprem bölgesine devlet nası çadır gönderise ôle, çadırın bi deñişiklî olmaz. yani gene
- 15 hemen hemen bizim sülālemiz doğuma halı doğurlar, çul olsun. hele kilim gibi şeyleri bizim eski geleneklerimizde gene var. ama şindi çocuklara sôlersin şindi yapmiyeler başğa. hiç bu kövde hiç bi yerde ğalmamıştır. ama devlet şeyi altında var, yahut da fabrika gibi şeylerde yapıli doğumalar gine. hemen hemen türkiyenin bir numaralı yeri kıyalıdere ben bilirin doğuma üzerinden. şunun yerinde şey ğadar halı

- 20 iki yüz elli üç yüz ğayma, parayı şey yaptı mı onnā iki misli, metire ğaresini aşı
yukarı üç dört bin lireye, yedi yüz bin lireye kıada halı satıyorlar. biz ore gidip geliz.
yakın orası ğayalidere. ğayalidere, çakıllı ğarağaya bunnarın tümü aynı şeyi
doğuyular. u izmirde bile bu şey aldı kıayalidere. yani aklım ereli burda halı doğuyan
yoğ hiç. daa eveli vāmiş, çul doğuyurlar, kilim doğuyardı. çul bōle yayğı yapmak
- 25 için, yani keçe gibi, keçeyi bilirsin. bizde yapmıylar da yani eskiden yaparlāmiş
yani o köyleri de senin dedin ğayalidere tarafında yapıylar onlar keçe. çukurderede
felen ben çobanlık yaptım. kepenekleri felen orda yaptırdım ben çukurderede. yüz
elli kişi var, zeytin toplamakta. ayvalık , ediremit, bursa, gelenbe taraflarında var
ama biz işçi amale olarak yani mal bizim deel. eylülde başlar, hemen ekimin onu on
- 30 beşi yirmisine dōru gelir, kıasına kıadā geliyeler. biz hindi gitmiz. başka tütün
dikimine gididik, tütün mesela manisa, tütün bitiridik, pamık çapasına gididik.
- ME-nisanda giderler tütün dikimine, mayısa kıadar şey yaparlar, dikerler. bu temmus
aylarında çapa yaparlar, ondan sona ğırıma başlarlar temmuz ağustosta eylül. te
ağustosun sonuna ğadar ğırıma giderler. ğırımdan sonra...pamuğa giderler
- 35 eylülde. eylülde gelir tekrar zeytine giderler. zeytinden işte bu aralıktan sona...
- SA- bağ ben kendim on-doğuz ay ğurbetteyin, yedinci ay çıktım bağ aha mayıs
birde sezon bitecek. yüzde atmışı moturun yüzde kırkı tayfanın.
- ME-bunnara yövmiye gūnnük yövmiye hesap ediy. aynı hiç değişmiy
- SA-aynı vicdanına ğalmış bi şey yani. bağ ben kendim beş aydan beri şu anda
- 40 balıklıdayın. ne ğadar zor bir iş yani yirmi dōrd ay şey yirmi dōrt saat denizin
ortasında ğaliy.

CG-senin beşe soreceğın şeyler ôle. bunnar da biliy. ben gerçi bunnardan daha yaşlıyın. benim bildîmi çocuklar da biliy yani gelenek olarak görenek olarak. evelki nesilden bizden duydukları böyle.

hastalık

- 45 CG-hastalandımız zaman paramıznan doktura gidik, amaliyet olsun şey olsun.
SA-para da olmasa doktur da...ne bi tekme koyî.
CG-paran varsa bakiy.
ME-paran yoksa öbür dünyayı boylarsın
CG- eyi olmam imқан yok...malını satî, tarlasını satî, yani kendini kırtarmaya bakî
50 ölümün elinden. bi güvenci yok yani. ôle parası vâsa gurtuluyo, parası yoksa ölüyo.
hindi benim bi taraf gırılrsa bende ne verî. bi buçuğ millar iki millar aliy, undan sona bana bakıy doktur. bi güvencesi yok da devlet tarafından ama bazı güvenceliği memur gibi bağkıurda olanlar bazı tek tek var kövde yirmi beş otuz gişi. bunnar hariç parasına bakıy. köv galaba burası aşā yukarı
55 ME-sekiz yüz elli seçmen vā burda
CG-hemen iki bin beş yüz, iki bin yedi yüz vardır. yalnız o kadar da hemen dışta var alamanyada var.
SA-ablam ğaribanlık çok zor. en ğırsal bölge burasıdır. ben şimdi kendim pay biçîm.
ben hindi benim ilkoğul, ortaoğul ikiye giden çocüm yakınıym çalışmaya salım ben
60 aylık ama geçinemîm.
CG-oğula gidesiye üç ay, oğulla açıldıktan üç ay sona oğula gidî.
SA-hiç olmasa onu topluyo bunu topluyo. bak ben sana ne diyim. bene on iki aya yakın çocüm benim çalışmaya salim geçinemîm.

CG-oğulu bile erteliylē bağ pazar

65 SA-ođula giden ocūm benim pamıđ toplama gidē. pamıđdan geldi ođula gitti bařka bi řey diil. ođudabilen ođudiy imđanı olan, řindi benim ğızlarım var dōrt dūrlū sūper dersleri var ama benim imđanım yok ođudamam ben bunu. hadi bu ne zaman ođuldan çıkacak da bunnar çalıřacak diye ona bađım ben

CG-devlet şeyi altında hindi mesela bu sene bizim ortaoğul açıldı. on sene oldu

70 aılalı, on beş sene ama esas ortaoğul bu sene bitti. şindi on iki seneye ğadar mecbur oğudabilir, ondan sōra oğutmaz yani imđanı yoğ adamın

SA-on iki sene çıkarsa oyle řindi zor. benim geçen ğun ilkođul bire giden ocūm, her ğun ôretmenne para istiyo, ver on millon hikaye parası, ver o para ver bu para yani ğucūmüz yok yani. ıkmazsa benim iřim zor.

75 CG-oğula da ihtiyaçları var sen olmaz mı oğula ihtiyaçları

SA- eskiden alıřıydıđ paramız deđerliydi řindi temelli para deđersez. řindi temelli bozuldu yani. řindi bu bařbađan, řindi bu bařbađan denizcilē vurdu, ğaracılar ađladı. bi milyon liraya mazot aliy. denizci makineleri bi milyon liraya aliy...iki milyon liraya mazot yađiy. dūřun yani, denizi ğuldūrdū, řarayı ađlattı bu bařbađan. bunnar

80 bu gerçek diil mi. bu adam zaten ğazaniy. bir ğun biz yirmi dōrt saat alışdığ adamın ğazandığı on bir millar satış yapıy ğnlūk yani.

3	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Ceyre Ayhan, 74 Akyar Ölüm, düğün
---	--------------------------------------	---

ölüm

1 öldü mü başına otururuk. cezenemizin başında ağlarık. dış hazırlanır, dışarı çıkarsa u zaman cezenenin başında gene ağlarık Şeye ğadarı biz Şeye gidesiye ğadar ğabristanlığa gidesiye ğadarı ağlarık, salığlarık. ağlarık işte yakıştırık

yerli daşlara vāsam

5 yerli daşlar yarılır
ulu ğaba ağaçlara varsam
o da darılır
gencecik gittin
gönüllerimiz çapı ğırılır

10 bōle yakıştırırık ğafamıza göre. ağlarık genç gittiye yaşlı gittiye. gence genc ağıd ağlarık, yaşliye yaşlı ağıd ağlarık. bu cezenem yok ku, ne söylm ki. hindi ben sana ne ağıdı söylm. cezenem olsa uf daşar daşar dökülür yakıştırır ağlarım ğızım. cezene yok kun ağıt yakıyım. oturu cezenenin başında o an üçürü kendimizi ğaybedesiye ğadarı dōyegsiz dōvünüp dōvünüp genc öldü mü ağlıyık böyle. hindi

15 cezene yok kun ne diye ağlayalım.gene de bu güne diyim bōle genc öldü mü ağlıyık

ellerin lifin işleydin

gözlerin domur yaşlıydın

arķalarında ğuzuların ğaldı ağlıyı

ğazandıķlarını yiyemedin

20 aldıklarını giyemedin

muhabbatlarına eremedin

diye genc öldü mü bôle geşlere de ağılyık, ğızlara gelinlere geşlere de ağılyık yaşlıya da ağılyık. ne diyim ki.

düğün

hinci bizim bôle gelin gelin allayın emrini bi benim oğluma bi ğız var burada onu

25 gönlümden geçirdim. toplanırık yaşlı gelir evmizin ocaı derik, yaşlıları toplanırık, allahın emrini anarık bi, allahın emrini andıktan kerı soñra böyle bir muhabbet sakal öperler, muhabbet ederler. nişan urarık yer götürmelik bôle büyük hayvan keserik. yirmi otuz tene. halvasından böyle şeylerinden böyle bulunsa... çok eyi olur. bak araştırmalar var de mi, yemek araştıriylar, yimek yaptıriylar. böyle ağıd çekdiriylar,

30 türkü söylediyler, şeylerde var böyle diil mi. öyle bi topluma girsen çok bi şeyler yazar öğrenirsin. ne diyim ki, ğoca deden olsaydın belki sana daha çok bi şeyler ...yapar. televazon yoktun, bôle bi şey yoktu kun bizim günümüzde türkü hiç bilmezdik. kıyıĝı o böyle geşler şeyler bôle hep yeni öğrendiler bôle. bizi böyle buralarda yaşlı kişi bizler türkü bilmezdik. ne bilelim türküyü. hiç türkü bilmedik,

35 söylemedik. evleniken neler söyleniy. ğınada neler söyleniy ğınada. söyliylar ğına yakıylar, tabi o ne diyim ağıliylar ğıza

ev süpürseñ tozlu diller

ĝap yūsañ ğızım pisli diller

seni tumdan tuma düşürürler

40 seni sevmezler

böle ğına yakılar, ağlıyık ğızlara. bizim türkü oyunumuz yoħ. bizim ğaşıık oyunu var. ona göre de çalgı var. hindi bi tene bu alıyı iki ğadın ıkıyı türküsüz çalgıya göre ğaşıık oyununnan oynuyuk biz.

?-hayli vaıkıd oldu onlar da battı hinci

- 45 onu da battı bizim günümüzdeydin o da. hindi onan oynamiylar kın. hindi düünde gelinler ğızlar alıylar da davuluna da oyniylar, düdüğüne de oyniylar, hepinnen oyniylar. bizim günümüzde yoħtun o. öyle. biz atına çıkardık. eskiden nası mı evlenirdik. görü edekler işde nişan urarlardı. atına hindi gelinîne ıkıylar. u zaman dua anardık böyle al duanına böyle boydan ayak. abana derik biz...o abanaynan al
- 50 duanın böyle boum boğardıık, altınları ızardıık öyle ğına yakılırdın, öyle atına çıkardık. yenge çıkarırdı. yedi sekiz tene beygirinen, o yenge dediklerimiz de tabi geyinidin. onna gelini öyle duvağına ıkarırdık. hindi arabaynan gelinnik geydiriler, davılınan düdüğünen öyle ıkariylar gelinneri ğızları. bizim eskiki günümüzde öyleydin. böyle türkü söyleme yoħtun eskiden. öyle türkü yoğudun. öyle işde,
- 55 beline ğuşak ğuşardıın babası, uğurlar. ğapıdan çıkarır, eşig öptürürler, salıklaık öyle. ğomşular birikirdin. hindi öyle bi şeyler yoħ. hindi eskiden görenek gelenek aldırdılar eski göreneğı hindi. şindi allahın emrine peygamberin ğavlına derik, olan tarafı kendi akrabalarını toplar, ğız tarafı da akrabalarını toplar, gelir yaşlı bir ğişi oturur, allahın emrini, peygamberin ğavlını ğor ortaya. oğluma ğızına fatmeye
- 60 dünjür geldim alıya der. o da boyun ordan öyle dedi mi verdim verişim dönmem dönüşüm ıkrarı adım daim olsun aynı bi nikh şeyine girer ondan sora herkes adın erkek böyle ğocağlaşır. allayın emrini andıkçan allah muhammad ya ali, allah muhammed ya ali üç kere herkeş boyuncağlaşır, böyle verilir. Çaylar içilir, igaralar dökülür, tipsiler ilen loğum, şeker ne varsa böyle dağıdılır. sonra uña bi nişan urulur

65 böyle, edetimiz bu. ilk ağza saşal öpme oluyo.

4	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Remzi Özcan, Akyar Çeşitli kelimeler ve cümleler
---	--------------------------------------	--

çeşitli kelime ve cümleler

- 1 gözüm alazlanıyor: görüntü bulanıyor, bazen göremiyorum
halan-: git-, kaç-
tabanla-: koş-
alevi-sünnü
- 5 ay ali gün Muhammed beni kessin: bir yemin
gök hene: nene
kaldırğagaç
değişiklik yok
üşerler: toplanırlar.

5	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Akif Sungur, ⁷² Alanköy Hatıra, askerlik, köy yerleşimi, okul, hastalık, geçim, avcılık, bitkiler, köyle ilgili bilgi, hatıra
---	--------------------------------------	---

hatıra

- 1 istanbulda askeriz, orda e tabi herkez izinli gelen tezkereye ... gadar elbise yaptırıyollar. içimizde adanalı arkadaşlā vā, yahu budala manavlā diyo, güzelim maş... kumaşı gıyıp gıyıp gıydırısınız diyo, niye, bizim diyo, şalvarın iki ucunu bi araya getir de bi çek diyo namaza da yaşıyor oyuna da yaşıyor diyo. ne yerleri

5 ne yerleri diyolā. undan sōra ŧindi ŧurda bi ceryan telefon direklēni dikēken diktilē
direkleri o zamanları baqqal dükkanı vā ore oturduq, unnā da gelirdilē iŧçilē. siz
nerelisiniz, adanalıyık didilē. siz adanalı diyilsiniz didim ben. niye, adanalı dedimi
ben ŧalvarlı olur dedim ben. amca dedi, bizim ŧalvarımız gene vā dedi. odamızda
dedi. bi memleketin dedi, ne yana gidiyosan o yana uymā mecburuz dedi. haqqetten
10 dedi, ha bōle bōle dedim ben tamam haqqetten de dedi namaza da yaqqıŧır dedi
oyuna da yaqqıŧır dedi herif. bizim ŧalvarlāmız dedi o zamana da panayırd
duruyulādı, evimiz gene hazır balıkesiri geqqtik mi qqekeriz ŧalvarı diyolā. bu
memlekette ŧalvar yoqq ŧu diyolā. onun gibi tabi her yerin yer yōresine gōre uymaqq
zorundayız diyo. biz diyo ŧalvarı qqeksek de burda direk diksek herkes bize bakā
15 diyolā. amma diyolā esasında diyolā namaza da oyuna da ŧalvar gelir diyolā.

askerlik

bizim bandırmada dōrd ay galdım, orda acamılık git gel eqqitim yirine vādıqq geldik.
orda bi talim yaptıqq. baŧımdan ōle bi ...gelmedi. sadece bi atıŧa gittik, atıŧda da az
bi kendini toparlıyamayan bi arqqadaŧ vādı, una atıŧ subayı mermileri basıvedi silaha
tetı ŧu ŧekilde estirahate getirısin niŧannadı mı qqekēsın. tetik elde galmıŧ. eli tetikte
20 galmıŧ. urdan qqum torpasına kesēken qqekēmıŧ tetie dōrderli sıra sol tarafımızda
asker bōle dōrderlen boŧluqqtan geqqti, hiŧ bi askere tesadūf itmedi. u arqqadaŧa atıŧ
yaptırmadılā bi taa galan ayırdılar. bu hadise bi baŧıma geldi. usda olarak da
istanbul tuzlaya gittim. orda da bi hızzmet eri vādı o zamana beni yūzbaŧı aldı evine
gōtürdü. ōyle ŧurda burda ŧu oldu bu oldu dıcek bi yanım yoqq

kōy yerleŧimi

25 evelinden bu ŧekilde oturmuŧ iki mahalle orasına alan mahallesi, burasına balcılā
mahallesi, iki mahalle taa vā yuqqarda bi saat sıfıra. ura da bu kōyün mahallesi. iki
saat yuqqarda qqataqq var ura da bu kōvün mahallesi. atmıŧ birde mi olcaqq atmıŧ ikide

mi ayırdılā ğari, Şindi orası ayrı köy oldu. onun için işde bunnā iki mahalledir burda. canım burdan biz gideriz urē baĳķala, işimiz olur, işimizi görüz geliriz burē. onnar
30 orda ğabrisdanımız aha burda ğabrisdanımız bir. unnan burē bi arķadeşlē işi gelir. selamun aleyküm gelirlē, bu şekilde gelir gidilir. ğavğamız olmaz canım, ğavğamız olmaz. burda Şindi aha sen ğāşı mahallede olcan, işde birē bardaķ çay içdik, sen gittin, ben urē vādım, selamun aleyküm, aleyküm selam, dayı hoş geldin, işte taa ancak gittin sen. bōle bi samimi, iyidir yani. ben urde otorem baķ burē gelem, sen
35 arķamdan geldin, oo hoş geldin, bōyleyizdir yani.

okul

eğitmen üç sene oķudurdu, salādı. kırğ altı, kırğ beş, kırğ altı, kırğ yedide oķuldan çıķdık. kırğ beş, kırğ altı, kırğ yedi diyom, üç sene oķudū eğitmen o zaman. öğretmen olanna beş sene oķudurlādı. tabi ğız bizim zamanımızda zaten, kaç çeşit o, yedi yaşından on sekiz yaşına ğadā oķula aldıla. oķul yeni açıldı da kimisi bi sene
40 oķudu çıķdı oķuldan. askerlī çıķdı tabi askere gitcek. e ğızlā, bōyüklē gelin olcek. kimi bi sene oķudu, kimi iki sene oķudu, kimi üçü bitirdi. bu şekilde biz oķulu bitirdik. oķula vādık ama bize alfabeden bi başlattı, a harfinden b harfinden harfleri örgetti. ondan sonra kelimeleri örgetti. kelimelēden sonra yazı yazma, satır onları örgetti. e ilāned arada matematik, üç aşā beş yukarı toplam Şu, çıkartma bu ondan
45 sona bunnarı örgetti. sōra bi coğrafya diye bi dersimiz vādı. unnarı oķurduķ yazādık. hadi baķam ôleden sonra bi paydos ee iki sayfa üç sayfa dōrt sayfa yazı yazıcāsınız. ellēni ğırıp, bilek ğırılması çün, unnarı yazādık. sabālēn ilettik mi ôretmen unnara bi çizē geçēdi. bazısına peg eyi, bazısına eyi, bazısına orta. bu şekilde bi ders yapādık. ôleden sona da gidiyoz canım, çünkü bizim zaten o zaman

50 oğul felan ôle köy odasında beş altı bi masa göduğ ee bi de oturağ. orda yapığ biz oğulu, köv odasında. evet duvarını yapığ oğulun, üsdünü örtemedilē fakirlikden. e yol yoğ iz yoğ, nilen örtcen. onun üçün ilanāyatında kaç senesi atmışlāda mı olcağ yahut atmış ikilēde mi olcağ, oğula devlet o zamannarı geldi yaptı gene yol yoğtu amma yoğardan bôle ufağ arabalā gelip gitcek ğadā ğazmala kürekle yolu açtığ.

55 ufağ arabalān gelebildi yere gedan demiri, çimentoyu getirdi, araba orda yığdı. ondan sona Piğaplan burē çekdilā. biz de eşeklēlen, merkeplēlen çaydan kum çekdik burē çuvallan. bunnarı ğari kendim de çekdim eşemnen çuvalımnan da. şindi bu atmışta ğari ben asgerden geldim ya. urda oğulu yapığ. e o arada birez daa böyücek bi devre çıktı. arada bi oğulda boşluğ oldu ya, şindi onda da gene bi ôretmen geldi.

60 böyük talebeleri işte bi beş altı ay onnā bi oğudulā. ondan sona ğali ilersi beş beş. beş beş kaç sene olcağ. şurda benim şurdaki oturan çocuk talebe o. beşi burda bitirdi. undan sona beşten yukarı yoğ. yācılāda oğul var ya görmüşünüz geliken urda bitirdi beşi de, ortayı orda bitirdi. e buradağı oğul da şindi kapandı ğari, çocuk yoğ bi şey yoğ. biz o zamannarı zāmatla yapığ, oğul bitti şindi. çocuk yoğ,

65 olannarı da yācılara aldilā. yācılā örgetmiyi bi şey diye bi dağımları bigadıca verdi çocukları, bi dağımları ordan ev duttu. bu işlē böyle işte ğızım. yirmi altı yirmi yedi hane burda var, hane olarak ev. ğāşı yağa da aynısı yirmi altı yirmi yedi işte otuz hane yoğ, bigadıçtalā. yollā yetmiş yetmiş dörtte burē geldi.

hastalık

hemen iki ağaç buluyuduğ, uzun dört metre, beş metre bôle ğoyuyoz aha çulu. bu
70 da çulunan ğıyılānı bi dikiyoz sırtımıza aldımızda yācılara. urē ğadā alel acel cip filan geliyo, takşi filan gelemiyö da cip geliyo. urda da cibe atıyoz, hadi balıkesire, burseye nere istesek da o zaman gidiyoz. hep bōledi. birisinde çıktı, doğum çıktı,

aldık sırtımıza hadi baķam. yanımıza v̄edil̄e bi ğadın, onu bindirmeg ğin bi merkeb
aldık. e bu umuzl̄amız acıdı bu sefer merkebin sırtına b̄aladıķ ağağlan ucunu.

75 merkebi önden ğekdik, u Şekilde de ğötürdük. bi merkeb daa bulduķ arķaya b̄aladıķ,
merkeb de urda urdan ğitmiyo, ķafasını ķul̄ana deĝivirince, olmuyo. bu zamana
ĝadā hep b̄ole bi yapıdıķ emme benden evelkil̄e nel̄e yapıdıķ orasını bilmiyom.
biberli tarna ğorbası, adam sovuķlamıŐ. he tamam sovuķladı, yap biberli ğorba. e ôle
ya canım e yi iĝ terledem baķam, terliyese hastalık geĝē. îtiyarl̄amızdan bunu

80 ĝôdük. b̄ole yapıl̄adı ĝızım. başı āırdı mı, başı āırdı o zaman bizde az buĝuķ bi
patatis olur. unnarı b̄ole diliml̄el̄e, ĝāveye bulaŐdırıl̄a b̄ole burlara b̄alā, bi de bezlen
b̄ole sarālā, baş āırısına bunu yapıl̄a. su olur ĝarın āırısı, eskiden Şindi ğay yapıtımız
ıbrıķl̄a gibi topraķ bardaķ olurdu. sizl̄e biliyosuņuzdur. u bardā alırl̄a yine bu
ĝarnımıza ĝorl̄adı. ĝoca ĝarıl̄a bize ôle bununla ĝarnının āırısı geĝti... dirledi ĝızım.

85 Şindi ĝol, mesela düşdün, bacaķ ĝırıldı. mesela burda bazı bazıl̄anın ĝolları ben
kendim baķıverim aņnayabıldım ĝadā. bazıl̄anı ittiriverim kütürtü gelir. ondan sona
Şu eskiden ğetekde bi ibrahim dayı v̄adı, ĝolu ĝırılan, ĝolu ğıķan, bacaķ ĝırılan, bacā
ğıķan o ibram dayıyı bulurl̄adı benim küĝükl̄ümde. ondan sona bozbük, ğatā yakında
bozbük v̄adır hemen arası on beş yirmi daķķadır. orda da v̄adı bi ğıķıķĝı. yani

90 hastaneye gidip de hastanede halĝıya aldırmaķ, doķtura filim ğektirmek, bu yoķ.
zaten bilmiy millet. unnā bacaķları sarıvırıladi, işde on beş ĝün depinmicen, yirmi
ĝün depinmicen. e Şindi de bunnā hepisi arındıl̄a arındıl̄a. peldörende hacı halil v̄adı
bi. peldören v̄adır sındırgının son köyü. azcık Şu bizden tarafa gelir u da hadi baķam
hacı halilin yanına. ni oldu? benim ĝol acıyo. ĝol ğıķmıŐ diyo herif. motur yaĝınan

95 ôlayıp da itti mi küt diye düşüyo. hadi ğit. e ĝırıldı, unu da birez b̄ole muķavala
yanana b̄ole ĝoyu. pamık felan bulundurmuŐ, bez sarıvıyo, on ĝün dur diyo, on ĝün
sona ķonturola gel diyo. Şindi o hacı ali de öldü. e yerine bi ĝızı v̄ā, helime, Şindi u

- bakıyo burlāda. ama sen istesen burdan, taḫsi vā köyde, dolmuş vā köyde, istēsen git balıkesire filim çekdir, filimde sardır. istēse git ureye u ğıza sardır. bu herkezin
- 100 selbestlî. ūurda ğara...vā gelîken yolun başında ğalır. onu görememişîndir siz urda vādı bi ğırıkdan aḫnayan bi arḫadaş. ailesi bi düşmüş, bacā ğırılmış. neyle yaptısa onu halçıla yapmış, sarmış ayā. sardıktan sona bacak tutmuş. hadi baḫam balıkesire götürmüş. kim sardı bunu demiş doḫtur. beyim, ben sardım demiş. e ūindi neye geldin demiş. acaba bi arıza ğodum mu diye sene ḫonturole geldim demiş. bi
- 105 bakmış herif, maşalā demiş, iyi sarmışın demiş. hiḫ bi arızası yoḫ demiş. undan sona bi zaman u adam ğırıkçılık yaptı de u da öldü ūimdi da. e tabi doḫtura kitti mi film çekiyolā, sen burda iki ğün üç ğün bavır. ama ūu ğır doḫturlāna vardın mı hemen yaĝlıyo, siliyo, hade sarıyo. on ğün dur, on ğün sonra ḫonturol. ūindi ğır doḫturları da bunu yapıyo ğızım. bizim en yaḫın ğır doḫturumuz ūindi peldörende helma.
- 110 burlāda olurlāsa ben bazı denk getiriyom. bazı denk getirdîm zaman küt yapıvarıyo, geliyo, gitmiyo. bazı inciniyo, unnara da bi ḫoca ğarı ilācı, yımirtanın tepesini deliyom ben, onun bi aĝı oluyo yımirtanın ya, unu beliki sizlē de biliyosuḫuzdur, onun aĝımı ben silkeleyim, atarım, içersinde sarısı ğalır. unu alır gelirim, doldurum duzu ğur da bōle nane mi olur o. tuzlan, tuzlan, unu sōle bōle bi
- 115 beze yayarım ben iki damla da bi yā damladırım. adamın ğoluna bacāna bōle bi sarıverim, ūu ūekilde, aynı bilezik ūeklinde. iki ğün durdu mu adamın ğolundaki incinme de geḫē. amma duzlan yımirta. evet eskiden gördüklēm ğatran da ğorlādı, çamlāda çıra oluyo, unu çırasını bōle ğorlā yaḫarlā bekmez ūeklinde ğaba ğuyarlā. unu i ūimdi neyle yapıyolādın zati unu görmedim. amcam yapādı amma heralde
- 120 dikkat etmedik. ben onu örgenemedim. e ūindi ğatran olmadı gibi biz duzlan yımirtalan sarıyoz. bizim memleketin işi bu. unnādan annıyan yoḫ. eskiden unnarı işde, ūu...āzına ūōle bi ūey ğoduḫ mu, yatırdı mı... hadi onu doḫtura götürüyolādı.

evla içerdeki ne bi Şey yok.  le di mi. ama  oll damıŐ, bacakl damıŐ, unnarı hade yımirtalan, patateslen, duzlan sarıyoz ama içerdeki ne yapam canım, unu da bi

125 ula  oduğ mu  ale d ru doğtura  ot r yoduğ. Çocuklara da he de  ord n yerl de bi Ő le Ő le  oğur otu dirle, acığ bi  oğu yapar.  itsen o yann da v dir. unnarı topluyal  b le, unnarı b le di d vel , undan sona, una bi bezin  zerine  orlar. gene biraz duz ekerle de oc n  ob ne  oyuvurul   oca  arıl . unnarı da  le  ord m gene. ocuk irahatlaŐıvarı. eşit ilal  v , fitil v , di... oy , bilmem n pıyol  amma

130  oca  arıl n yaptı bu  oğar otudur. dolu, kimisi boş yapr  der, kimisi Őaplı der, Ő le Ő le ormanl da oğtur bu. bunnarı (aziz allah) topl l  cezveye aydanlığta  aynadırl , iiril ,  arının ağrısını kessin diye. sona bi de sar l  b le bezlen gene bunnarı da yap l . buna boş yapr  derle. sona çeşit otl , kekik,  ır keki, uzun kekik, kısa kekik, kekik de oğtur ormanl da. bunnarı da ierle,  aynadırl  da. sona yemek

135  zerine ekerle nana, maydanus gibi, yimesini de yirler. b le ot da oğdur bizde.   d rt çeşit kekik vadir. sona bi de Ő le Ő le yaprakları olur, una da  uve otu dirle. bunn dan de bazı yirde ana baba  oğusu dirler  icirgenle olur, onnarı biliyo musuğuz,  icirgene benziye. bazı yirde ana baba  oğusu dirle, bazı yirde oğul otu derler. unn  da var. aĐĐa aĐĐa iek açar, biz papatya deriz, sizl de ne diyosuğuz

140 bilmem unn  v dir. sona sarı sarı iek aa s le s le y sek olurl , unnara mayasıl otu derle, e mayasıla. undan sona bunnarı haziranın yirmi ikisinde  unn  kısalml  baŐl ,  un d n m  derler, sizl de nasıl bilmem, aynı mı,  un d nmezden evela bu otları toplıyal  çoğ arĐadaŐl  ekseriyetle  oca  arıl  toplıya bunu bi çuval b le, iki çuval. istiyene viri paralı-parasız, kendi devamını undan içer, çay imez.  nk  her

145 eşit ot urda, undan sona fağat bu otl n hepsini ben kendim bilip de, hepsini bilemiyom. Şindi burda otları bilen bi tek  adın v dir ekseri u da bigadiğta, hasta, yani devamlı bigadiğta duruyo, hasta  lunun yanında duruyo, u adamın evinde

bilmem bi paket çay vāsa vādır amma çuvalınnan ot vādır. benim evlêde bulunmaz, benim evde de çay bulunur.

bitkiler

- 150 şindi mantar çok toplıyalā, ben façat mantarlāda bi meliki dirlē bi şôle gulaç gibi olur da ğırmızı olur. bi u mantarı bilirin. kimisi kuşaklı mantar diyo, kimisi bürgülü mantar diyo, kimisi dede bürgüsü diyo. bunnara eve de getirtmem almam da. sadece u ğırmızı melikiyi alırım. amma yengen biliyo, o dede bürgüsü diyolar, bunnarı onnādan getirip bişiriyo. öteki dürlü gelici güzel mantar eve ğoydurtmam, çok
- 155 tēliķesi oluyo. kendim ayıramam zati. kendim alıp da getirmem, dede bürgüsünü görem, bu dede bürgüsü deyip de alamam ama ğırmızı melike olursa bi de şôle malac olur, bôle yırtta yırtta ğavurısın, melikelen o malacı bilirim, unnarı alırım. şu çarşıda çiçek çiçek ğavırı da yidikleri çiçek unun çiçēne benziye kellesili taraf çiçē oluyo ya o malac şindi bulunmaz. ekseri güzün aynı melikilēlen baraba bol bulunur
- 160 o. ben kendi o melikilēn o malac dedim mantarı yerim diğerini zati alıp da eve getirmem. şimdi ağaçlāda yetişen şeylē ğızım çamlā var ya çamlā. geliken gördünüz, yoldan gidēken çamları gördünüz ya onnarı bahar geldi mi şurda bu mard ayı çıkdıktan sona eğer vaķıtın müsayit olursa vādın çamın yanına, keser, tırpan bi şôle sarı ğabını sıyırısın. evelinden biz çok yapādık bıçaklan bôle çizarız, burasını
- 165 da çizarız, burasını da çizarız, burda bütün bôle u sarı ğabı çekerız. undan sona ağacına bıçā burdan bi ğoduķ mu yukardan aşā bôle sıyırız, una yalabıķ derlē, şakır şakır yiriz. he yalabıķ derlē una, unu bôle yiriz. undan sona, sona tepesinde uruş deriz şôle çanğallı çanğallı meyvalā olur. unun akca akca da tohumnarı olur, evinin. bunnarı toplarız, bi takım arķadaşlā cezvede bi temiz ğapta ğaynadırlar. suyunu
- 170 gene iğerler. ğarın aĝrısına eyimiş, ülsere eyiyimiş u çamdaķı uruş dedimiz şeyler. bazı yirde, bizim bigadıç ovasında armitlāda da olur o Façat hayvan yedimi zehirlemiş, hayvanı gebertirmiş o armutlādaki. çamnādaķınnā hayvana da

- doğanmaz, insan içtî zaman insana da doğanmaz. unnarı da bôle biliriz. e kiraz, getiriz şôle kirazı dikeriz, böyür. acı çıktısa keseriz, datlısını aşlarız. bi kirazı
- 175 böyüdü mü kirazını ôle yiriz. elma, ğızım evla bi kes de yi sona, lafı sona da ğonuşuruz ama kes de sona yenmez. balıkesirin dursunbey ğazası vā ya canım, urē pazara gidēdik, burdan kıatrlānan. vādīmız zaman tabi kıorucu nahiyesi vāmış balıkesirin, ben bilmiyorum, urdan kestene getiriyolāmış oraya. ore kestene getiriyolāmış, adam o zaman içi otuz lireye satıyo, biz yirmi beş lireye satıyo. tabi
- 180 adam varıyo sergiye pirincini, maķarna, yaĝı, duzu, hepisi ne vāsa orda yarım kilo da kestene ğoy diyo, dursunbey kestene yimez, yarım kilo kestene alır herif. undan sona faķat bizim alan kestenesini bilenlē de. alaķam eskiden birlikti bizim de dursunbeyin memurları, orman memurları burlara gelir giderdi. unnā bilir, hemen ğördülē mi alan kestenesi hemen unnā yapışırlā. e bunu da nasıl, kestene alcēsen
- 185 burda al der adam. urdan üç beş kışı de alırlā. bi daaki seferde arayala amma faķat arası da aşırı her daim bazara gidilmiyo. ğar bi kıapattı mı ğeçemiyon. bunu bilennē, alan kestenesini, ğördükden sona da bilir, duyduķtan sona da bilir ama evet ğorcu nahiyesi kestenesi ğelmiş bure ğördüm. şôle şôle dekerlek tek kestene, siyah mı siyahtır, e tabi ğavırıp da bi alamadın. ğavırdın zamannarı da bi soyulmazmış.
- 190 buranın kestenesi mēşūrdur ğızım. her şeyden, kestene satmaķtan da, elma da satālā, patetes de satālā da. ben bu sene kestene sattım, doķuz yüz bin lira para aldım. bunnan ğeçim sağlanır mı. bunu ben ğadā satamayan arķadaşlā da vā gene. bu mard ayı çıķdıķtan sonra kesteneden bazı bôle küçük olur devamlı taldan küçük olur. bazıları da bôle büyük olur. u ğüçük aĝacı keseriz bu büyükden aşlarız. iki sene
- 195 sona aynı büyük kesteneyi viri. bu mard ayı çıķdı mı nisan on beşe dōru herkez aşlancaķ kesteneleri vā aşıya. eylül girdi çıķdı mı, ekim ayının on beşi dedi mi herkes talının başına varı. o zamannarı bôle açılır. bunnān ğozası ğozanın içinde

duru bôle bunnā bu şekilde bôle. bu gözayı görsen sen zati buna yincek dimezsın. şurlāda vādır ben sana gösterem de nerlēde vādır kim bilir. eylül ekim on beş didi

200 mi da bazı yıla baқыye, ekimin onunda da başlanır, beşinde de başlanıyo. undan sona bunnarı adam bulur, yapabilen kendisi çıķā, indiri aynı zeytin silkiyolā, zeytin silkenneri gördünüz mü, zeytin silkennē gibi, ondan sona, dibinden de toplıyalā yalnız eskiden bi şôle bi şuma ğıstırılā da gözayı bôle dutālā sePete bôle ğurlādı. şindi ğari eldivennē vā, elma toplayıp toplayıp atıyo. ele batā bunun dikenini. efendim

205 mart ayına ğadā müsadesi vādır. ama şimdi ğarı martta durdursan hemen şurdan küçük içi çıķıveri. u zamana ğadā durdurabilirsin. ekimin baķ on beşinden bu marta ğadā durdurabilirsin. undan sona eğer unu bi toplu satmaķ istēsen, ekim ayı çıķtı aralık ayı, ocaķ ayı, şubat ayı, bu aylāda ihtiyacın ğadā bi çuval iki çuval satāsın. tabi yağ alcan, duz alcan, elbise alcan vesayire nēse. amma mard ayı böyün ğaç on

210 iki mi, on bir mi, on bir mi daa işte. şindi bu zamana ğadā ğarı harcıcan, bu zamandan sona içi çıķıvıra bunun. bunu, talı çok olur adamın, kendi de îtiyardır ben gibi, yapamaz, senin ismin ne? naci, e tabi, ölüm sen kaçā indiriyon, yövmiye kaçā alıyon sen, mesela üç lira-beş lira. tamam yarın bana kestene indir. naci, fēmi, siz de bana toplayın, āşama, kaçā indiriyon sen kestaneyi şu yövmiyeye. kaç, on lira-beş

215 lira nēse yövmiye vircen git, yapırdıcan bunu. e yapırdımadın anda e zate gidiyo. bu büyük āzını açtı mı bu hemen düşe yire. yire düştü mü de tabi o gelen hayvan yir de geçiyo. hayvan yir bunu. bunu hayvan dē urda görsün, geçi, hemen ... geçiri, sığır görsün geçiri, doņuz görsün, doņuz dahi yir. döküldü mü dibinde doņuz görmedikten sona onu hayvan yiyemez, çünkü o sert. a o zaman dikenne ğalır, ben

220 sana ne diyom aha. bu diken yukardan sarardıkça o diken sarardıkça çıķıyo da buna düşüyo.

avcılık

añnamadım. bizim burlāda avcı eğer ğar yaĝāsa, u zaman ğari üç beş kişi çıķā, dolaşı gelir. ôle her zaman tûfēni taķınıp kôpēni çekip de dolaşan avcı yokdur, bizde ôle avcı yokdur. avcılık yapmadım da yapmam da. e āşamacek geziyon, āşammen

225 yorulup ğalıyon, ne namazını ğılabiliyon ne sepetini yapabiliyon. undan sona tavşanı āşamacek dolaşdırcan, furabilirsen furcan, furamazsan... çekip gidiyo. kes bi tavıķ geç bi yana. onun için amma avcıda avcı onu bırakmazmış. kırĝ gün diyo daban eti bi gün davşan eti diyo adam. kırĝ gün dolaşcan da bi davşan vurcāmış. bunu ben dolaşır durun mu. he kırĝ gün gezcemiş herif. bi gün daa diye davşan eti

230 diyo.

bitkiler

sulān çıktı yerlēde bôle bôle otlā olur. biz onnara gerdeme deriz. sizde de aynı mı? bi kısmınna da bôle bôle uzun olurlā bôle büyük, unnara da ğaz ayā deriz. bundan on sene evel de ilerde ğaya ğalenin dibinde sırlānın yanındayım, bende o zaman bi çivit öküz, iki inek filan var, bi de ğaraca. ôle bi gezdirip geliyodum. orıya geldim.

235 orlāda iki kişi yatıyo, bi kişi de elinde bi çaķı. yahu napıyon sen dedim ben. ben dedi ot topluyom dedi amca dedi. ne diyosunuz onnara siz dedim ben. alabada diriz didi. siz de dirmisiniz alabada diye? ha, emme küçüklēnden, büyüklēnden diil. ben de orda gördüm, ot işini ben de pek añnamam. adam hemen iki iki yapraķ zaten. biz alabada. biz de alabada. yuķardan aşā inerken ben ķaleden iniyolā, ķalenin tepesine

240 çıķmışlā, her tarafa fotōraf çekmişlē, makine vā ellende. bôle dedim ben uzun uzun dedim ben biz bālā diriz didim. amca didi biz de bālā diriz didi. biraz ğarķıldım da ĝırmızı ĝırmızı çiçek açā onnā, undan dedi toplarız biz dedi. unnarı siz toplıyam. biz toplamayız dedim ben. neden, unnarı bilen yok bizde dedim. ôle bi merkebin yimedî ot başını arıdırmış. bilmeyince ni bilsin. de orda adam topladı, undan sona hadi

245 amca allāismarladık. hadi uğurlā olsun. siz aşādan mı geldiniz, yukardan mı geliyorsunuz? bu alan köyünün pekmezi de méşürdur. bütün balıkesirde bigadıçte pekmez satarlā. alan peKmezi de satā diğēr kövlē. bizim bu kövün peKmezi méşürdur da.

köy ile ilgili bilgi

akif ölüm diyo îtiyar bi omar dayı, bu kövlē diyo hepsi diyo alandan dağılma diyo.

250 peki alana nerden geldilē diyom ben de. urasını bilemem diyo. bozbük diyo, toprā bozdur diyo undan bozbük diyo. çatağ diyo, iki derenin çatı çat diyo. hacıömer diyo, yaylaya çıkarlāmış baharın buraya diyo. burda diyo herkes alana, kış güz geldi alana gidēlēmış diyo. o ömer diyo, ıalırmış orda kışın yalnız başına diyo. orda diyo bi sene ıalırқан iki sene ıalırқан bizim burda diyo, meyvalıda diyo, o zaman taa

255 meyvalı adı ağılmıyodu, devrişler ağılıyodu. adamın biri de ıalmış burda diyo. u da yalnız başına burda ıalıyo diye diyo devriş dimiřlē diyo. bu kövün ismi de diyo devriřlē diyo. hacıömerin ismi diyo, u ıalan ömer diyo, bi de hecaza varmış gelmiş diyo, hacıömerderesi undan hacıömerderesi diyo. bu kövün ismi diyo, devriş dimiřlē, burda ıalan adama diyo, devriřlē ôle ıalmış diyo, bi yanda da sındırgının

260 kövü orası gene kürendere vā, u dere de diyo, kürenli bi deremiş de diyo ondan kürendere demiřlē diyo. ıızılıçık, ıızılıçık. ıızılıcıa küren de diyivirlā bu köv yerlēde de, kürendere derlē u yere şindi. ıızılıçık kövü demiyola kürendere. gene ıızılıçık kövü vā uranın kürenderenin başında gene ıızılıçık kövü de var. bizim ufağılıımızda, bu kövde kimse ıalmaz, neden, on beş yirmi keçisi olur adamın, üç

265 beş ıoyunu olur, beş altı sığırı olur fazlası olmaz da. buna alırlā burdan şu ıarşımızdaki ııblada ıalenin arıasında ıarağol dirler, uraya yaylaya giderlē, yaylada baharın e tabi yāmır geldi zaman adam nerē gitcek, çamlara herif bi balta atıyo onnara bōle bōle tokımağnan furuyo bōle unnādan bōle sekiz ıarış tātā ıoparıyo ben boyda, unnarı bōle dayıyo üstüne de örtüyo bōle, onun altında duruyo,

- 270 buna yayla diyolā, ha evet. bazı yerde yûsek yerlere çıktı mı yayla, biz de bunu, bunun altına soğuluyoz. ğıyılāna da ğırık tātāları dayıyoz küçüklümüzde. biz de buna yayla deriz. çünkü bu yandan yāmır gelmiyo, bu yandan da gelmiyo, üstünden de gelmiyo, ğıya gidiyo. bi takım arķadaşlā, şu gene ğible tarafımızdadır, ğuzulcuoluķ yaylası dirlē, uraya varırlar, adam aynı bōle yaylayı yapā uraya, e biz
- 275 yayla buna deriz amma başķa yerde de sen şimdi balıkesirden yahut bigadıçten çıktın burē yaylalıķ. biz de buna yayla deriz. altına, bi yāmır yādı mi hemen altına soğulurız da. kövde hanĝı aylāda o haziran temmuz aĝustos, üç ay adam kövde bulunmaz burda. bulunur adamın ğabaķ vādır efenim patatis vādır, unnarı bi sulamā gelir. taa burdan bi yaylaya gitcek yicek işçek bi şi vāsa tabi baķķaldan gelecek dēl
- 280 ya tarlasından getircek. yaylada unu yicek. da onun için yayla deriz, bunnara yaptımız şeylere yayla deriz ķalan bunun altında yāmırda biz ğavzanırız. yatā ğalķarız da. tabi acek böyücek olur bōle e ondan.

hatıra

- adamın birisi şurda gelirken panayır vādır, ūradınız mı. acıķ yol sapadır da acıķ ğıyıdadır, şindi orē gelmiş, e burdan ilerde hanĝı köy vā demiş. yukarda alan var
- 285 demiş, aşāda çayır vā demiş, tamam. gelmiş urdan beriye, baķmış köy yok. e ūs köy alan, aşā yirde çeşme vā bi, çeşmenin altı da çayır. ya çayırda yatsam demiş sulak demiş, ūşürün. en eyisi řu alanda bari yatem demiş. urda yatmış ğāķmış. sabālēn beriye çıkınca burda alanı görmüş, beri ğıyına çıkınca e ğıran deriz ğāri, acik bōle açıktan bōle yüksekte bi yere çıkıvirince ğıran deriz, bazı yirde tepe geçe. urē
- 290 tepeye çıķmış, baķsa alan görünūpduru. ya sā tarafında çayır köyü, u da görünūpduru. eyvah demiş herif, bōle hikayelerimiz vādır. ğıplanızda ğördūn yir ğaledir. asar deriz ismine de kendi kövümüzūn dilinde geçen ismi asardır. faķat

- sādan soldan bôle sizİN gibi gelip de sorannā için de ale diye sorālar. asar diye biliyoz, az yūsek tepe ya, kŭçŭk dā ya. u zamandan biz asar diye biliyoz
- 295 bŷyŭklēmizden e asar alesi derlē gelen aradařlā bôle sizin gibi soranna. yiri de vā. şindi bizanslē zamanında avır burda durmuş. onun tepesinde ne bilem bôle birē buu metire geŇiřlīnde aynı bazı yerlēde uyu eřiyolā da su ıkarıyolar ya biz burda sağnı diyoz, uyu şeklinde eşmiş aynı udretten daş, daş aha burē daş, bunu eşmiş aynı bôle uyu şeklinde, a dene onnā ya on sekiz mi olca on iki mi olca
- 300 biri azcık řŷle kenarda, onun oldŷ yere ŷle sığırdı, oyundu, geçidi soulamıyo. acık uçurum yūsek yirde. buna oldŷ yer bŷle dŷz. Faat buna ilerden başka işcek suyu yo orda tabi tepe yūsek nerde nerde olsun su, şindi unnā yāmir suyunnan mı doluyo neylen doluyo ben de bilmim tabi. geli hayvan burē hemen içine sığır olsun, geçi olsun, geçi-oyun olsun. e oyunnā geilē orē donup alıyo. buna dař
- 305 doldurmuřlā eski zamanın bizim bŷyŭklēmiz da daşları bŷle oduynan araları arala alıyo ya hayvan geldi mi bŷle aralādan dařlān aralādan suyu iēmiř, içine amazmış. sona bu doğu tarafında avurun kilisesi dirlē, una avurun kilisesi dirlē, kilisesi vāmıř urda, undan sona oraya sādān soldān avurun kilisesinde para vāmıř diye... getirilē gelirlē, eřēlē. gece orlāda yatarlā. bizim bu kŷyden gidip de bi kişi de
- 310 eşmez, urlāda yatmāzlā da yani azıcılā vā ya arada bi şegebe gibi onnā gidip orda eřiyolāmıř orayı, burda para vā diyerekten da avurun kilisesi derlē orē. burası bŷle tŷla duvar, burası da taş, harç inşat duvar. biz bu tŷlayı otuz santim ininde ordan sŷkdŷk getirdik burda ekmek fırınları vā ya u şekilde fırınnan dabanına dŷředik, ekmek de bişirdik. yani tŷladan iki at ŷrmŷř herif. cinimis zamanından ama
- 315 bizanslān zamanından mı ne zamandan. annatmadılā, kimisi bŷyŭklēmizden yahut yaşlı bŷle duyup da gelenlēden cinimis alesi diyolar. e mesela bunu senden duyuyoz, sen sŷylŷyon, bizim bildimiz asar. urda alenin aynı doğu tarafındadır o. e

bi da bizden tarafa bağan yasde yûsek taş vâdır, ğavurun bayraq diktî taş dirlē böyüklēmiz. ğavur burda durdū zaman bayraqlarda olurmuş. u sağniç dedîmiz

320 ğuyulādan, suyu urdan mı içiyodu, ne yapıyodu unnā. biz asar biliriz. altında bi küçük tepe daa vâdır. ura da güççük asar...deriz. ğavurun, ğavur anbarları derlē. aynı şôle göt döşekleri yahut de sandık sandık şeklinde dövdürülüyo daşları vâdır orda, bizim gördümüz biz daşları biliriz. ğavur ambarları, ğavur ambarları dirlē. ni ğoyuyodu adam urē bilmem. yonanlılā geliyolā canım yonanlılā geliyo da bu taşlā

325 yonandan zatı evelde, bizanslā zamanındanmış. şôle bi hava müsayit olsa da ğiTsek göstersem size emme hava müsayit deil. bizim bigadıçte iki tane tarih hocası vâdır, bizim te ğāşıda aşāçamlı-yuğarıçamlı dirlē u kövlēden. yani bigadıçte urları bırakıp bigadice gidenlēden urda okumuşlā adamnā, tarih hocası olmuşlā. geldilē burē. burda soruyolā sen sordun gibi. bunu bu sene öldü ta güççük ... diye bi adam

330 vâdı, doğsan doğsan üç yaşı mı doğsan dört yaşı mı olcağ öldü ğarı bu yıl. u köv dedilē, yonana burdan adam götürdü mü? götürdü. giri gelen oldu mu? oldu. kaç adam götürdü, mesela otuz adam kırğ adam. giri kaç adam geldi, iki adam-üç adam. benim bildim dört kişi geldi, başka yok taa. şimdi bunna bunnarı yazdıla, çizdilē. bergamadan devesinne çıkāmış adam o bizim bu kıpla tarafımıza gelir, orda ğoca

335 yaşışlı diyolar, büyük çakıl vā ben hazetmem de büyük çakıl, orası kürtün hanımız. bergamadan çıkan kervanna nerlēde ğalıyosa aşālānı unuttum, bilmiyom, burē de geldi mi, urde biraz bi on gün dinnenirmiş. kervan diyolā devecilere. urē de kürtün hanı diyolā, o çakılın oldū yere. uranın ğarşısında da sünnü dağı vâdır. urda da sünnü kaşabası vāmiş o zaman içü, sünnü kaşabası, sünnü bağ kaşabamış orası. bağ

340 bergamadan o kaşabaya mesela îtiyaç hem ne yāsa duz götürüyolā. u sünnü kaşabasından da alıp bergamaya o kervanna ne getirip götürüyosa, araba yok ya, teyyare yok u zaman. devecilē hepsi te unnā, hep bunnarı yazdıla, çizdilē o tarih

- hocaları. e asar kövün ılcağ suyu vā bizim asarköve vādınız mı. bazı camiler virmişlē, camilē geçen gün namaz ğıldım sıcacık da, u ılcağ suyu filan hepsini
- 345 yazdılā. bi çekmişlē fotōrafını aynı bōle defter şeklinde, burlara yolladılā u tarih hocaları. sona burdan ğavurlān götürdū adamnan ismini yazdırdık. e çanağkaleye gidip savaşta ğalannan ismini, burdan götürdükleri adamlān yasırlān kaç kiři geldini hepsini yazdılā gittilē. da bunnarı tekrar olarak bi de şimdi řu gelirken görünür ama batıda ğalır, ařāçamlıda, urē řehitlē nese de şimdi aklıma gelmedi, şindi urda
- 350 adamnān isimnēnnen beraber urda demir şasa içersinde, meydanda, varıp görebiliyoņ. bu kövden kaç kişi gitmiş mesela on kişi, on sekiz kişi, kaçı gelmiş, dört kişi, isimnēnnen beraber orda yazılı. anıt mı diyolā bi şey ama dilim dönmüyo, diyemicem. řeyitlē anıdı, unnā bōle hepsini çıkardılā. bu ğalede mesela asar dedimiz ğalede, u ğavurun bayrağ diktı yeri, u kilisesini, hePisini çıkarmışlā bōle
- 355 deftere de bōle gösteriyolā. son gittikleri zaman çetelē bi şaat göndermişlē burē muhtara. bu sefer de demişlē ele geçmen de sonu selamet. cepe bozulmuş yonanın zati ğari. unnā virmişlē muhtara. herkes dağılır da ben ben ğalırım, beni dövēlē burda diye herkes köve toplansın demiş. yonannarı demiş herkesin yatāna gönderin sona demiş herkes köye toplaşmış taa, undan sona e şu ğāřıķı mahallede bizim
- 360 molla zeynel dayı diye bi adam vādı, biliyom ben o adamı. ben askerden geldinen mi ôle bi řē oldu, şindi adam o ilerde şalenin asarın dibinde yata urda arazisi urda, urda yatıp şalkıyo tabi, üsdünü başını çamarşını deņiřtirmiş. urda ğaymağ, yourt, süt nēse almış, yonanalara yime içme yapcağlamış burda. ilerden çıkmış şindi dışarıda olsağ gösterim de řu ğāřıda kestane talları vādır, oldū yirde bi harman
- 365 vādır, eskiden burda bi düvenimiz olurdu. burdan bi ip tağadığ burē, önüne de iki öküz, burdan bōle bu ... oturduğ mu bōle düven öküzlē dönēdik. u da ... düven sürēdik. sen gördün mü hiç sōle düven süren. düven olurdu ucu da acığ řōle

yuğarıda ğoca harman deriz uraya toplāmış herif kōdeki ōlannarı. bōle sopalan
dövüylāmış adamnarı. bizim böyüklēmiz burlāda küçük ôle beş yaşlānda falan aha
370 bu yengen, bubası felen biliyollā. furduğları zaman diyolā sopayı diyolā adamnara
diyolā burda diyolā biz patırdısını duyuyoz diyolā. bōle şıyle vurduğları zaman
patırtısı ta urdan burē duyuyomuş. tabi yonannılā işte yonanlā bozulmuş ğari cepe
bozulmuş da gitcek yir, ni yana gitcēni bilemiyomuş bi bölük burda, kōlülere
dövüyümüş. unda arğadaşın birisi hani ğari ğavırlara yonanlılān yatāna yollarım
375 demiş ya muhtar, yoğarda yatıyomuş da unda ğāğamamış. uyumuş ğāmış da geniş
zaman ōmuş. şu ğāşıdan geliyomuş. unda nöbetçi vāmış ğavırın. ulen çetelere habar
vēmē gidiyolā diye bi sıkı çekmiş bu, unda furamamış u adamı gene, yahu demiş
ğumandanı, çetelere habar vēmē gidiyolā, attım emme demiş, ğalmadı gitti demiş. le
şindi demiş, çetelē demiş ğurşunu verdirivirise, hemen yürüyem burdan ğari, tüfeği
380 neyi bırakıvāmış da ama adamnarı götürüyümüş. şu ğāşıya ğale deriz, asar dedīm
yerin gene altına varyolā orda bi itiyor. bi sıkı çekmişlē una, geşmişlē.
yürüyemiyomuş îtiyarlıktan, yoğarda bi çeşme dirler, burē bi saattir, oreye varmışlar
ğāşı yağadan bi îtiyar taa acık soğumuş, dōmüşlē ya, soğuyunca adam urdan
gidememiş, une de bi dekme ğomuşlē da nası osa gebercek demişlē geşmişlē şu
385 ğarşıda gözören kövü vādır, burdan görünmez, urda gene evli anbar dirlē te bağ
ğarşıdan anbar vā görüyon mu sen. ğara bi şe bağ, ğara bi şe görünür beri, u şekilde
aha bunun altına anbar, onun üstü de anbar, çivit anbar dirlē bunnara, bōle altına da
doldurmuş u kōlülere u yonan, u üstüne de doldurmuş, urda yağcāmış. ne, onu da
gözören kövüne ne bilem üş saat mı üç buçuk saat mı bilemicem ilersinde bi
390 düvertepe vā ğarağol, ğumandannarı da ğavurun urda oturuyomuş. daldırdık demişlē
binaya yağcaz demişlē. yağmağ, burē getirin demiş. urda yağcağlāmış ambarda.
anatarlık oluyo ya ambarlara kitlemek için, urdan çıkan soluk bōle ğurşun gibi

çıkiyomuş dışarı ağustos ayında. bunu ben böyüklēmden duydum. sona çıkarmışlā
urda hadi düvertepeye. düvertepenin altına da... dirlē, urē inmiş, ni yana gitcēni
395 şaşırmiş ğari. evla intibat yoq, urē dura burē dura simava yuqarı yörümüş. orda bi
kümeçınarlā diyolā, ben yine ğarşıdan görüyom da yanına varıp da ta ūramadım hiç.
urası da çınarlık çaltılık bi yermiş, kümeçınarlā diyolā ya. bizim de burda bi topal
vādı, bi bacā yoq, bōle iki diyneknen gidēdi, unu da götürmüşlē. sen bize ğurşun
atāsın hadi ya boyuna dövüyolāmış adamı tek bacaqla nese. tabi diyneklēnen herif
400 az daya yavaşlıyamiş herif önü uzayınca bi ğarışmış urda ğazallān içine. hemen
soqulmuş çaltının içine. topal ğaçtı, topal ğaçtı, hade baqam, bulamamışlā, unnā
gitmiş. unnā gidince urda bi çıkmış herif, ara iki saatten fazladır bōle yayan
yörümeklen arabala deil, bōle yörümekle iki saatten fazladır, hiç ses seda kesilince
urda bi çıkmış adam gece bu asar dedim yirin göltünde evelden duran bi adam
405 vādı, unun da mesela sene yayla didim ya, tarif ettim ya, ôle bi yaylası. e şavk yoq
adamın elinde, acıkmış, urları yoqlıyaqa, bizim de burda küçüklümüzde, bizim
valdem, allah rāmet eylesin, südü taşırdı ateşte, una da bi ğaşık yourt atādı da bi
ğarıştırdı. unu bi şeylen onu bōle bastırdı, yourt yapmağ çin. urda şindi bi sarğılı bi
şē bulmuş herif de gece, ne oldü belli deil, çekmiş onu yumşaq bi şē gelmiş onu
410 içmiş amma yourt mudu, ayran mıdı, süT müdü. e süT olsa da ēşir, ēşi de olsa herif
işmiş. gözlēm açılıvadı diyo. da ordan burē gelmiş. u yolda da ölcek didikleri adam
gece urda çıktı gibi şu bizim ğāşı mahallenin öbür tarafında bi unnān da yatā vā, u
da urē varmış yatā, yaylaya u da soqulmuş, ismi de şerif. şerifi öldürdülē ğavurlā,
şerifi furdu ğavurlā dirlēmiş. on beş gün geçmiş aradan, on beş gün sona ora çoban
415 mı vādı ne vāsa, adam ac acına yatıyomuş urda. baq da şindi u ğavur başqa bi yirden
geçemiyo, izmir dikiliyi bulmuş. dikilinin ğumandanına tenekelen dolusu altın
virmiş uranın ğumandanına. orayı o bölü geçirmiş. atatürk bi inceleyo, izmir

tikiliden geçmiş u blk. uranın ğumandanı kim? (senin ismini sormadım ben ğızım) gel kim uranın ğumandanı, kimdi, āmet bey-mēmet bey gel dimiş. ni ğadā

420 para aldın dimiş. almadım. geti geti parayı geti. parayı getirmiş herif. bi de gmc
arın demiş, arımlıřlā gelmiş. erit şu parayı demiş, eritmiş. a āzını demiş, dkmş
unun āzına. yar ğarnını da al kleleri demiş gmcye. seni demiş, para doyursun
demiş o ğumandana atatrk he. hadiselē bu ğadā yonandan

hatıra

u bizim gettilē bi zaman bi haftada alıřtıllā urlāda getti ne oldu. yahu ğardeşim. bi

425 uval diyo şle meşe ğoru gibi yanıpduzu emme diyo aelmenin ğolayı yok diyo,
dklpduru diyo, yığılıpduru diyo, Faat tordan bi kısımcık almanın ğolayı yok
diyo. ni ya adam zate ğılıcı ğaldırmış zate furca ne ğaırdı, zate silah da elinde
hemen. burda bi zeynel dayın vādı, sen de bilmezsın unu ya. siz zatı kendiniz
koruyosunuz da dedi. gidem de ben alıvirem didi. furusa benim ğolu fursun, furusa
430 beni fursun herif dedi. yav ğoca dayı dedi, aslı mı vā bunun kk yalan dedi yani u
zaman. aslı mı vā diyo kk yalan diyo, unnā da inmiřlē māraya da aç ğat
merdiven ekledikleri belli deil. yuardan inmiřlē... biraz diyolā urlāda bi ateş
yanmış da diyolā. ble ğar gibi bi ağalān yanan uçları ğalmış esi... diyolā. başka bi
řē yok mārada diyolā. ulusdamış, ulusda bu, ulusdamış da para ble dklpduru.

435 buydey sacı gibi diyo. aelmenin ğoleyi yok diyo. ğılıcı çekmiş ble diyo hemen
vurca diyo uzadıvasan ğolunu, ondan sona le ben alıverem, sen beni gtrverem
bi hayvan bulun da dedi ben size alıverem parayı dedi. yahu aslı mı vā bunun kk
yalan diyo. āmet dayın ya, ğoca āmet dayın.

Çeşitli kelime ve cmleler

şu iir Çerkezleri var ya urda bi yahya vādır, tabi gezgin adamda laf bol olur, ben

440 diyo yağırlāda diyo hafız vā diyo, onun bi ġāvesi vā başġa bi şē yapmıyo diyo. yav demiş ki diyo ormancı diyo yav sen nası idare oluñ buna ya. ya ben buna idare olmuyom ya. ya ben her akşam gece yarı oldu mu...

çok laf yalansız olmazmış, çok mal haramsız olmazmış

yağırlar

445 koğar otu

çaltı

kaniza: kız ismi

malac: bir tür mantar (kuzu göbeği)

ğavzanmak: muhafaza olmak, korunmak

450 yalamık

çangallı

ğavıllı

6	Konuşan:	Hacer Gelmiş, 78; Yasemin Demir, 21
	Derleme yeri:	Aşağıgöcek
	Konusu:	Hatıra, sohbet, düğün, hastalık, günler, çeşitli inanışlar

hatıra

1 beni de dutmadı, benim ġızannānda bicezini duttu, en güççüklēni duttu. ġalanını dutmadı. biz işte oğumadan ġaldık bûle. bize şē oğuttulā, hoca işeyisi oğuduğ biz, namazlādan oğuduğ işde. unu da şey yapālādın evelden oğutmazlādın, oğutmadinen biz oğulda durāğan, candarmalā gelî dağılışın, candarmalā oğutmazdın, candarmalā gelî dağılışın derlēdi. biz dağılışırdık. ġıya toplanırdık. gene candarmalā geliy yahut buün yahut yarın gene candarmalā gelî dağılışın, ûle ûle oğuduğ biz. ûle varıp da

işeylede okuyamadık eme işde kendimiz namaz gılcek ğadar biribirlēmizden ğapmalan ûle okuduk. bûle çoban olduk, hayvan çobanı ilkin. napcan okul yok pi şey yok. ayānı bascek ğadā oldu mu çoban yaptılā bizi. gelin olasıya ğadā çoban

- 10 olduk undan sona evlendik desen ev yok dam yok, şu yok bu yok. undan sonacım işde zeren zebil bizim işlere bakma sen. ğayna ğaynata öldü, bizi ğaynana dudumadı, ğaşdıķ geldik burî. ev dam yokdun, yatcaķ yataķ yok, aşcaķ ğaşık yok. nelē çekdik de işde bu güne geldik. mustafa diy kin beņe ana sene ben diy bi halı alıvırım burē diy. ben de diyim kin mustafa ben napcam halıyı diyim. ben diyim
- 15 vaħıtında diyim kilim bile görmedim, geşdim halıdan diyim. şey diyim sen duymadın mı diyim şide diyim gökçerde anan çarıķ giyēdi unnarı unuttun mu sen diyim çöp külünün üstünde yatıydi ya diyim yabannāda diyim, unnarı unuttun mu diyim de işte ôle ôle, bûle oldumuz çok bile bizim çok.

sohbet

HG-ğayının ôlanının ğızı ya, şey ğardeş olirlara bizim erolla ikisi

- 20 YD-ben bilmiyodum bak

HG-onun dedesi aramazanna ğardaş oliylā, ikisi ğardeş oliy unnā. nerde gördün sen unu?

HG-hana şey aşadaki gelinin altında. hani şey vara üstünde su şeysi vara unun üstünde .... unnā almanyaya gidip varyi da unnara emine silkiveri, emine silkti de

- 25 ben de ğapçıkladım de bene de vēdi emine unnan cevizlēnden. ôlanın cevizleri sene haram mı olcek, sen de al dedi, ben de aldım. şiylen telefeni geliy mi, gülistannan

YD-hı hı.

HG-napiymiş ğızlā böyiymiş mi?

YD-büyüyorlarmış ya iyilermiş.

30 HG-e unnā şiyde martta gelicez diylēdi gelceklē mi?

YD-gelceklē, on gün sona gelecek onnā.

HG-on gün sona mı gelceklē?

YD-hı, on gün vā onnān gēmesine, martın onunda gelceklē.

HG-alğinnā da martın sonlānda gelceklēmiş.

35 YD-onu bilmiyorum da.

HG-ôle ğızım işte. bizim esengül de şiymiş e ğali. cuma günneri de anaokuluna giden ğızannarı okudiymiş. urē kendi dersine giriymiş.

YD-o bitiriyo mu okulu?

40 HG- işte taa oқиye, oқicediye taa dört sene oқucediye ğaç ediye? aқılsız. gelin oldu gitti ğari, bubası da barışmadı. evden çıkardı gene emme barışmadı bubası. kendi de gitti adabazarına yirleştirdi geldi. urde oқиye. adamı çalışiymiş, kendi oқиye. cuma günneri de ğızan okudiymiş. öteki günnēde kendi oқumā gidiyemiş.

düğün

olū ya olmaz mı, aynı yapıylē gene, aynı düün yapılē. nolcek ilkinki düünlere uymiy

45 ki hinciki düünnē. getirilē apost ne diylē adını da bilemiyim ben unnān. getirilē, öte dingildiylē beri dingildiylē işde. evelden bizim düünümüzde biz şē yapādık, bole kendimiz çalādık da kendimiz ğaşıklan oynādık. hinci ôle şey yok. kendimiz çağaradık türküyü kendimiz. türküçüdük biz, çok çalādık, oynādık, çağıradık ğızkan. e hincikinnē ôle deel. hinci ğarı kimersi davıl getire emme kimersi getirmiy.

50 gene bizim köy Yannāda getiriylē de şeer Yannāda getirmiyile. bizim işte düünnere cuma gün, hinci cuma gün geliylē, cuma gün geliylēdi, döşek dolaşdırıladi. bôle yorgannan döşek işte geline ne vēdilēse unnarı dolaştırıladi ğız evine iletirlēdi.

urdan oynālādı, urdancım şē yapālādı, getirilēdi. undan sona şey gün, cumartesi gün
düüncü birikirdi. bazar gün gelin çıkardı. ûle olurdu. çivilē çaқdirilē, undancım
55 gelinin heybesine yımcaқ daşları göyilē şôle daş göyilē undan sonacım kül göyilē,
hamır göyilē. iş çoқdu. burda ôle yoқ ğari hinci. girēken evelden pek bi şey
yaptırmıyılādı hinci ąapılara yālā çaldırılēmiş urdancım göyun derisi yazılāmış,
göyun gibi ğarib olcāmış, bilmem nelē işde. ğaçırdın, evelden davıl çalālādı, hinci
davıl çalmilere .... vurālādı. oturmalāda oyunnā çıkarylādı. urdan abidinin düününde
60 şiy oyunu çıkardılā deve oyunu. ûle deve geliy bi bizim şeye bizim bubalāna bôle
süriy ąafasını urdan sona nabiy bu diy. napcaz diylē, para istiy diylē. urdan ąaktırı
ąaktırıvirin ôle. ne istiy bu diy, ne istiy bilmiy min diylē. seņe diylē işte para istiy
diylē. paray āzına kısdırıverince gidip varyı ğari u da. bûle oyunnā çıkardıla. şiy
vādın, ali vā, topalın ali diylē, āzına şiy aliy de ğazı şüle bi şiyile yapmış, vay bene
65 olan dertlē diy, pof diyiveri, bi bölük yanına varyı. ûle ûle oyunnā çoқ çıkarylādı
evel zamannın şiylēnde, hinci yoқ. niyle yapālādın. hinci getirivirilē şey, oynuyolā,
tüynüyolā, hadi. aşāyoldan geleni hinci bile oynilara, aşā yoldan çıktı bayrān ucu
diye, hinci gine oyniy unnā unu. geçen oynadılā da ğırıldıla bayā. şiyinin önünde
oyniylē, davılın önünde oyniylē, davılcılā alıviri da ğalan oyniylē. baқma biz
70 kendimiz çalādıқ da oynādıқ. hinci unnā davılcılā davıl çaliy de unnā oyniy evelden
ôle oynālādı işte. dışda hiç oynamazdıқ, evlēde oynādıқ, bole evlēde oynādıқ. bizim
ev göcaman. hinci bunnan şiy sunanın anası işte işey yaptı vaқıt, gelin oldū vaқıt, bi
de yāmır yağdı āşamsı, allahım gice bi yāmır bi yāmır, doldulā su bizim eve. oyniye
oyniye sālām yirleri ğalmadı. urdan evdedi, çıkamadılā ğari dışarı. ilkin şîle arabalā
75 yoқtu ya āşam olan ğalırdı illa. ertesı gün giderdi. hinci āşam geliylē gidiylē, geliylē
gidiylē arabalānan, evelden ûle olmazdı (unnādan kesin de yiyin baқam, bi bıçaқ ta
vādı burlada ama.)

sohbet

biri ğız, ğocaman olan öldü, ötekinnē duri, birisi almanyaya gitti. almanyada ğızanınnan düzeninnen, urdan da hacıya gitti. hacıdan geldikten sona gelmedilē taa
80 işte. burda bunun dayısının ğarsı unnā da almanyada, ôle ôle burda kimse yok. bi güççük olan vā u da şeerde duriy. madene gitti, madenden emekli oldu. u da madende duriy. madenden hinci geri emekli oldu da çıktı da bire kövlere satış yapmā gidiy. mısdava sen unu yapmasana, bi şey annayabilin mi diyim. ana diy annamasam gitmem a diy. git dedim madem. eveli gün geldi, cuma gün geldi dün de
85 ...cā gitti, bu gün baķam nere gitcem dedi. napcan, ôle şeylē sati, mandalina, portakal, domata, cacık, işte hepsinden biber undan sona hepsini bulduri işde püsküüdünnen ğızan yêcek şiylē hep, hepsini sati. kövlēde sati. şeerden aliy. kövlēde satiy. ekmek sati, ekmek aliylē (... ğoma sen yi)

hastalık

e toķdurun olursa gidiz toķdura işte inne vurduriz burda kendimiz undan sona
90 dermen yapiz işte ğarnımız acidinen ğayve içiz, nana içiz işte yapiz bi şiylē de geçenneri ğānım acıdinen sen didilē souķtan olmuşundur didilē, ğānına didilē fikis çal da didilē, naylon ğoy o zaman düzelir didilē. unu yaptık. buün yapmadık a bi kere. böyüklē diyivirilē gene emme biz de işte yapmā üşeniz. ta evelden toķdur yokķan işte ôlen ölürdü ğalan ğalırdı, iki kere iki kere hasdaneye yatdım ben. gene
95 napcaz bilmem, gene yatmabilcemiz balıkesirde yatdım, bene sen didi ğoğul yā yime didi, ziytinyağı yi didi. damarlān dıķanıp ğalıy didi. ben de didim, ben de didim yiyemim e didim. îtiyarın yiyemin işte. unu yisem iyi, yiyemin .... yiyemin. su da unu yimezsen u zaman çiçek yağı yicen didi. hinci çiçek yağı yiyin. çiçek yağını ğızardin. yahut domatasını ğatin unnan banıp da yiyin. ôle ôle işte unnāla

100 geşti vakıt, ni olcağ. burdan götürsen urda yēsın. burden götürmedikten sona orda ni yicen?...sona ni götürcez de ni yicez, kendimiz yapamız ki. işte hep şekerden, şeker, tansiyen, kollerstel, şey uri yûseliviri. hastaney yatiz. bende dedi, toktura çıktık. sende didi, daş vā didi şeerde de. u da daş vā didi. şē yapıdık de saqaryadan su getirdilē bene. suyu içim ben aynı hastalık duri. musdava bende daş yok didim.

105 bende daş olsa didim, beni ırahatsız ide didim beni, daş yok bende didim. una sene ben didi, hastaneye götürm didi. hasdaneye götürdü beni, vādık, toktur bi mayene yaptı beni, sende didi daş maş yok didi. kim diymiş sende daş vāmış diye didi. senin damarlān dıkanmış didi. tansiyon yûselmiş, şeker yûselmiş didi, kollerstel yûselmiş didi. urdan beni götürdülē, işiye guydulā. bi ğarı vā una ünnettılē beni onun da bole

110 çangallı çungullu bi şiylē vā urdan benim bacakları döşedi, surlara döşedi, kollāma döşedi, her yanıma döşedi, aynı şiyleri mi dinniy, atan şiyleri. urdan hemen beni toktur hemen yazdı hemen sizin geldîiniz saat olmadan hemen beni götürdülē, yatıdılā hastaneye. hemen yatmamnan baraba hemen ôle yüz yukarı yatmadan hemen aldılā, geldilē, serumu dağdılā. burda bi havta, on beş gün, on dört gün mü

115 ne yattım. ondan sona eyi olduğ ğarı.

günler-bitkiler

biz de ôle diyiz işte dernek diyiz, perşembeye dernek. cuma āşamı diyiz, hinci sālı diylē, cuma āşamı diyiz cuma işte ûle diyiz biz. hinci ğarı çarşambaya çarşamba diylē, perşembe diylē, sālı diylē, biz ûle dimezdik evelden. aylara hinci aylara da işiy diylē sözüm şubat, mart, nisan, mayıs, haziren, temmuz, ağustos diylē. ilkin ûle

120 deildi. ilkin unnarı bilmezdik zātı biz. işte ne vāmış zemeriyeymiş, hamsin, zemer, avustos, eylül, ekim işte bōle olūdu. hinci dizeliyiviriylē, ekim, qasım, aralık, bilmem ne geçiy. ocağ ayı bilmiydik işte zemer diyilēdi. zemer kaçmış, kırkbeş

günmüş. hamsin kaçmış, kırk beş günmüş. avistos kaçmış, kırk beş gün mü, üle olurdu. hinci ayları sayıp da geçiviriylā. asımı vā, avistos, eylül bunnādı işte.

125 hinci eylül diyilē, o zaman ızılca havız gün dirlēdi. ızılca havız gün geldi dirlēdi. avistos geldi dirlēdi. ôle sayarlādı. hinci ekim, asım, aralık geçiy. hinci bazarlā Şiyde oluyo, Şiyde cuma āşamı diyiz biz de unda oliy. hinci bazarlā Őeerin bazarları. ilkin bazarda olurdu, hani bu hinci bazar diyiz e u bazarda olurdu ilkin. urdan. nerē gidin? Őeere gidim sözüm, ne gün gidin? cumartesi gün. cumartesi gün giderlēdin,

130 bazar gün bazarlarlādın, gelirlēdi. hinci perşembe gün gidiylē bazara di mi. hinci bazar perşembe gün oliy. evelden bazar gündü bazarı. hinci Şey iŐlē deĝiŐik. kirazlā yapilē, elmalā yapilē, cevizlē yapilē. patetis, fasülle, sovan, işte günebaan, susam nohut, misir yapilē gene. tabi yapannā yapıy, tālası olanna yapıy. ekinneni ğaldırıylē, bi sene ekin ekiylē urdan bi tālaya ekin ekiylē. biri bi yanda biri bi yanda

135 ekiylē. bu yıl hinci bu yannarı ekin, bu yannarı gene günebaan olū. bildir, bu yıl yazın bu yannarı günebaandı, bu yannarı ekindi. ôle ekiylē. bala ekiylē, işte ekiylē de ekiylē. eme hinci ekmicez ğāri diyle, işey yiyiveri deyince, domuzlādan alaĝoyamiyle. bizim de vā hani surda işey dikdik de biz asma biz de ğaynadīz de bu yıl saman ğurudu da bu yıl yapamadım ben. önünde vā tallānda hep salımnā. siz

140 bizden yaşlı Şiy vā eyüboĝlu var emme onun ğonuşması ğıt. seilē seilē satilē işte, undan sonacım üzüm satmilē peKmezini satilē alan olusa. vādınız Şarapana vā, unun içinde eziylē, suyunu ıariylē. ğazannāda ğaynadiylē. undan sona tavalā vā, tavalāda ğaynadiylē. ben ille bacan didi Şiy siziĝ emine halanın ôlu, izmirli bilirsin unun gelini, işiy āmedin ğızı. ben ille bamā ğitcen, ille bamā ğitcen. ba beri

145 dedik bizde. bûle unun hoŐuna gitmiş u da ben de savırcan dimiş, üle Őeylēlen saviriler e Őır diye hoŐuna gitmiş. ben de savırcan dimiş. otları da bilmiydik. işte toz... oudurlādın bi yanīn ārıdı mı oudurlādın, hocalara oudurlādın. u zaman

toktur inne yoktu ya, bi şey yokdu. ölen ölüdü, galan galırdı. e ondan eyi olcek
olannā sunnan bunnan eyi olurdu ileçlen ğarıçlan. çocuklān, uFaç çocuklara şey

150 ğoyunboķu sarālādı ğānına ğarınarı şişdi mi ğoyunboķu sarālādı. ondan sona
yımirtanın sarısını sarālādı göbeklēne niye bōleliklen işte ilaç yaparlādın türlü
şiylēden, unnālan sarālādı pirinç. olursa olur, olmayan giderdi. gelincik, işde acıdı
didik ya ğānı şişe, ğānı aciye, u zaman gelincik diylē, gelincik ōmuş bu diylē. bizim
benim ğardaşım vādın uFaçdı bōle ğānı şişdi nēdeyse ölcek ğari, topulaķdan bi ğari

155 geldi, ben didi size yapıviren didi. surda çınarlā vā bizim, şeer yānan ziytinyannan
bi ōladı çocū her yanna bōle, ayaklānı, ellēni, kavalānı, her yannanı yüzünü,
gözünü, ayaklānı, her yannanı ūladı, ūladı, ūladı. ziytinyağınnan urdan çınar yaprānı
da aldı geldi. çınar yaprānın üstüne bole bi dōşedi şeyin üstüne. onun üstüne de
yatırdı. her yannānı kavalānı, her yannānı ayaklānı bi dōşedi, yinden gene üsdüne bi

160 sardı eyi olur ğari didi, hiş ğarışman didi, eyi oldu ğari. ne bilen ğari souķladı mı.
bilen ğoyan mi vā nile olduunu. biz bole ğarınnan felan acıdı mı çınar yaprā alıp da
ğoyiz, kelem yaprā ğoyiz, çınar yaprā ğoyiz. bi de ot oliy bōle ğoca yapraklı tatana,
ilkın oliydi burlada tatana dirledi, unu ğoyādıķ işte unnānan eyi olurduķ. ğoca
yapraklı yapraklı şōle el gibi gibi yapraklı. unu çocuklā geliydi de ğoyduķ. ağaçtan

165 düşmiy. unnā bōle bōle talları oliy. ot gibi bitiyo ot gibi bitiyo, unnarı ğuyādıķ.
çetlenbik mi, çetlenbik ğoyilē bizim haceranın ğızının, ebesi taķıvēmiş çetlebik,
çetlenbik daķıvēmiş, daķılcek ğadā vā ya, daķılcek ğadā vā una da. bilmedî yapmadî
işey yok ğāşısında. de urdan gelîlēmiş, bene gelîken ünneyi, ebe ebe ebe. şey demiş
anası, ebe ebe deyip durî bu, ebesinden mi doğdu bilmem demiş. sen kimden

170 doğdun, ebemden doğdum diyimiş. ōle gülüşüp de ğırılıylē. ebeñden diyi niye
doğdun diyi, dedeñ ōleli ğaş sene oli diyi. gülüşilē ona da işte. nazar, nazarı olusa,
ona iyi gelîmiş. musalādan demiş bi çok ğarılā gelî bi çok ğarılā geli demiş, hamama

gidiylēmiş dimiş. bi araba dolmuşlā da demiş, unda ğoca mēmedin ğızanı teybi
açamamış mı. undan sona teybi açıvāmış. naptın sen dimiş, naptın dimiş. şu ne diy,
175 baqsana dimiş. ūle söyliyile, mani söyliy ūlan urdan, bubası uzun olur almanyanın
yolları diyi, annaşılmaz bilmemneleri dilleri diyi, vādım aşmış bizim evin gülleri
diyi, ūlan ğonuşturi unu diy ğari. duydum aşmış bizim evin gülleri diyi. benim ūlan
öldü de işde kıanser oldu bilimin, kıanser olunca toktura gitti balıkesire tokturdan şiy
yazdıla u ğadā da hasta deydi, izmire yazdıla, izmire bir havta bile durmadı öldü u
180 da, urdan burē ölüsü geldi. urdan geldinen ben ğari yattım. benim de ğaybım oldu
mu uyķum çok gelir, uyķuya yatarım, ğaķmam. ūlanın urdan habar gelmiş geliy
diye, ölüsü geliy diye. ālemlē surlāda ..... evcēzlēn üst yanında alemlē āleşmiş,
sızlaşmış. benim hiç ğabarım yok. u zaman ūteki evde yatıydım ben. urdan geldi
biri, şiy didi, sen taa yatıymin didi. yatim didim ben. sen yatin de seniñ olan ölmüş
185 didi, ölüsü geliymiş e didi. allahım ben bi ğaķtım eme, baķtım da her yer. zatı ben
ğarı tutulmuş ğalmışım. hiç ālamak da gelmiy, tonmaķ da gelmiy. zatı ben ğari
sazana bi şe olmuşun bi sazana. ordan ğari niyse gömdülē niyse. bi gitsem de
baķsam olma mıdı, baķmadıķ. undan sona ğarı işiy diy bana ğızı, ne diy bilimin?
ebe diy, taa diy ğayırımın bubama diy, ğayırın ya diyim ben de, hiç aķlımdan
190 çıķmıy diyim. şiy diyim, a ğızım ben diyim

balkesirin canları

balkesirin hanları

sovlaşiy canları

izmir hastanelerinde

195 niyle verdin canları

diyim ben ah işte bole ğızım diyim

yol üstünde dērmenim

suyu yoğ da dönmüyor

içerimde yandı çırası

200 ...saçıp sönmüyor

unnarı diye diye diye ağliy ağliy ağliy. undan sona ğardeşim de öldü, kendi adamım da öldü. ben bununıu gibi görmedim. ūlanınkı gibi görmedim, tabi kendinden oliy ya kendi etinden diriy ya. heralde evlad acını allah kimseye göstermesin. cenabı allah kimseye göstermesin evlat acısı bi başka oliy. işte ūle ūle hinci ğari ğızanna

205 ğalanı durē emme, onun da ūlannan biri evlenemeden taa duri. kızlā gelin oldu, u unnān en böyükleri u durî taa. kimsi peg evlenin demiy işde. az gene bi şey olmalı. hinci ben ūlanım olmasa ben yaparım burda, yat yat yat yat. bađ siz geldiniz, e siz bene yapıvācasınız hinci gide varısınız ūle di mi? ūlan gelese ūlan beni ya tođtura götürü ya bi derman ara. ya ben burda ölsem ğasam kimin habarı vā. bađam napcađ

210 ben bilmiyom ki. onun da vā ğarı hasda, ğarıya mı bağsın bene mi bağsın. benim anam da yattı, altı sene yattı benim anam. benim anam işideydi u būle ğalkim demiş oturmuş yolun önüne, ğağın demiş, bi ğağın dimiş yeniden aşā oturmuş. pi da ğalkin dimiş, bi taa aşā oturunca būdan bicek kıopmuş. undan kıalkamadı. dört sene yattı. dört sene uFacık ğızan gibi ben onun altını aldım. işe dört sene deel altı sene. de

215 pullā ğocadı mı kıurtlā döküliy. u ūle yattı işte. zatı ben bi ūlan bi ğızdığ. ūlan istanbula gitti vādı, burda ben ğaldım. kim bağcağ, bende başka kim bağcağ, ben bağtım. allahım diyin, benim diyin tuvāletimnen namazımı ğilmā nāsip et diyin ben hinden sona diyin göveri ekmē mi gitcen, göveri ğazmā mı mı gitcen diyim. evelden gidiydik emme. evelden būrölce de ğaldıridik, nohut da ğaldıridik, susam da

220 ğaldıridik, hepsini yapıdik emme hinci yapamız ğari. hinci nere gitcez de ne yapcaz biz. allaha unu yalvarin işte. allahım yatağlara dūşürüp de kıapılara bağtırma,

- muhanete muhtaç etme diye yalvariz. bizim biri vâdı burda da aynı bizim yaşadı. bûle âşam benim de yukarda gelin vâ, onnân evinde oturmuşlâ. ben gitmedim de unnâ oturmuşlâ, bole soFra gömuşlâ. u da sovanı yimezdi, sovanlı aşı yimezdi. şē
- 225 dimiş gelin bizim, cennet yinge, sene aş göyuvesem ya ben, sovanlı aşı yimin ya dimiş. bōrölce aşı vâ dimiş, samsaklı diye yimezsın dimiş. badılcan aşı vâ, sovanlı diye yimezsın dimiş. sene ğari ne yidircez biz dimiş. u da dimiş kin, bazar ekmē vāmiş, iştedimiş su ekmekten bi dilim ve, yirim ben, dimiş. yi, dimişlē, çay ğumuşlâ, undan yimiş. āşam ğakmışlâ gitmişlē. burda bi ğomşu vâ, şurda ūlan,
- 230 unnân ikisi gitmişlē, vāmiş evine yatmış. sabah oliy. aşādan damatı geliy şeye götürem diye, tarlaya götürem diye. geliy, kapı sürgülü. açılmaz kapı. urdan aşā tarlaya gitmiştir dimiş, tarlaya vāmişlē tarlada da yok. urdan gene yenden gelmişlē ğızınnan damatı. yenden gelmişlē. evde bakmışlē tavıkları vādın. taa tavıkları açılmadan durūmuş hıı dimişlē, bu ölmüş. unda mençereyi camını sökmüş olan,
- 235 mençereden girmiş. āşamına neyle yattısa ôlecene ğalmış. ben una gitmek istemim demiği de. tālaya gitceklēmiş taksiylen. diyemişmiş, anan ölmüş de ondan gitmim dimiymiş ğarıya da gitmicem diyemiş. u da diymiş neden gitmin, tālaya gitmē gelmedik mi burē. anam belki diymiş belki başka yire dündarcıa gitmiştir diymiş ğarı. u da diymiş gitmicen işte diymiş olan bilmiş heral öldünü, gelmiş a ordan.
- 240 sondan dimiş kin anan ölmüş dimiş nere gitcez dimiş. de geldilē de ğali gömdülē. hani ūle işte. aşādan olan gelmese nolcak

7	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Hatice Bulut, 46 Balatlı Geçim, çeşitli kelimeler
---	--------------------------------------	---

geçim

- 1 hatice bulut, balatlı, bigadiç balatlı köyünden. bizim ev ğıylānda fidanlāmızı ekeriz, domatiz, badlıcan, biber fidanı ekeriz, undan bir ay, on on beş gün sona domatis

- fidannāmızı ekeriz. fidannāmız böyüdü mü mayıs aylānda da tarlamıza dikeriz, sularız unnarı. acık fidannāmız böyümē başladı mı unnarı bi çapalarız,
- 5 aralānı süreriz, ğazarız. undan sona...aylānda bunnarı biz motorlāmızla süreriz, aralāna ğarıĝ açarız, ğübüre atarız. adamnāmız sulāķana biz aralānda otları yolarız, içlēndeki otları yolarız, gezeriz işte. undan sona avustos aylānda da, domatislēmiz oldu mu, birbirlēmize deĝişik yaparız. unnarı toplarız, tarlamıza götürürüz. undan sona toplarız domatalāmızı. e ķarpuz ekeriz, burdan ne ekîz biz başķa be? ha biber
- 10 ekeriz, salķa biber, ĝırmızı biber ekeriz. urdan her şey ekeriz. işte onnarı toplarız, fabriķalara yollarız. undan sona unnā ĝırā yādı mı bitē, undan sona kış bāçesi ekeriz, unnarı ķaldırız. yerine kelem diken olur, urdan ķarpız yerine kelem dikeriz. turub ekeriz, lahana ekeriz, marul, ..., kelem. undan sona unnarı da kışın salı ğün toplarız. çarşamba ğün de yıķarız mıņarda, hazırlarız çeşmelēde. ondan sona
- 15 perşembe ğün bazarımız olur. pazara gideriz, sergi atarız, unnarı üç beş ğuruşa satarız. başķa işimiz oliy bizim başķa işimiz olmiykin. ôle oķumamız yok, yazmamız yok, belki çalıřmā ğitmiz, kendi işlēmizi acık acık unnarı yapiz. ev işi, yicen içcen ha burē süpürçen, başķa iş yok ki. haa, bu ğün çamaşır yıķadım, üslēm ıslak ni yapcan. ûle yaparız işte ramazanda, yimē ünneriz arķadaşlāmızı, iftara
- 20 açtırırız. e unnā da bizi ünnē, biz de urlara gideriz. oturuz bôle aķşamnarı sohbet ederiz. terafi namazına giderlē. giden gidē, gitmiyen gitmez. ķatılırız, bizim bôle ķadınlān özel yeri vādır üst ğatta, ora dopdolu bôle dolā, çok giden olur. gideriz. toplaniz işte, oturiz. çekirdek ğavuruz, fisdık bişiriz, elma portakal soyarız, çay bişiriz oturuz saat ona ğadā. ondan sona dovuluruz, yatarız. e yapan yapā börek
- 25 yapā, göveç pişirî, tatlı yapā. tatlısından duzlusundan bişirilē. annadivirim hadi. bizim bi ıramazan girdi mi ilk ğünü ğara mercimek bişiririz evlēmizde, unu üç komşumuza vireriz, undan sora ğoca ğarılā ôle derlē, ğızım bu biz bôle üç öĝün

- viridine ğarnında tesbik çekçekmiş derlē bizde, bizde ôle aynı âdetimizi yaparız. bişiriz evlēmizde üç komşumuza vireriz. undan sona ramazannada iftar vireriz
- 30 komşulāmıza birbirlēmize. herif bôrek yapā, datlısını, duzlusunu yapā seni iftara çağırır. biz de urē gideriz. orda o ğün iftarımızı açarız. yir içeriz, namazlāmızı ğılarız, oturuz. ondan sona bi de bayramnāda bizim baqlava açarız. unu herkez açā bayramnāda. baqlava yazarız bi ğün evela fırında bişiririz. unun datlısını da dokeriz bayram gelmedene. undan sona evimize gelene gidene bi tabā ğoyarız herkeze
- 35 yidirmek isteriz, tattırız. baqam tatlımız eyi olmuş mu diye bôle gelene gidene ikram ederiz. vireriz. undan sona bayramda işte el öpmē çıkarız komşulāmıza gezeriz, yaşlı ninelēmize dedelēmize gideriz, gezeriz. ğübre qaça, marul aliz qaça. kiralā çıki, daqarı bilmem qaça. aha hinci işeylē yoq, bitti tarlalā. gine tarla tutmā ğayırcaz, nāpalım bilmim. mecbur tutcan orası gelesiyeye napcan evde mi durcan.
- 40 tarlan çok arazin çok, bizde yoq. mesela sen yapamin, tarlayı sen yapamin. yetmiş beşe verin dölümünü, bi taqarını yetmiş beş millona. yohut yüze virin. yüz ona virenne bilemik vā. e atmışa da viri herif yetmiş de viri, tutabilişine. e biz unu ğari çalışız, yazın çalışız çalışız de u herife kira ödiz. e unun da içinden sene ne ğali saten. bi de kendin yalnız oldūnu düşün, amele götürin. e yövmie bu yıl on üç
- 45 milyon mudu, on iki midin, on iki. on iki milyon yövmiye, e on îsan götürüvedi mi saten dünya para oliy. e domatayı da virin elli beşe. ğübrenin torbası da yirmi beş otuz millon. e hana sana ne ğaliy, hanı mazutlā. yapmasan da burda oturup durması da eyi olmiy, mecbur yapcan. eme tarlān vāsa gene üç beş ğuruş ğalā. bizim tarlamız olmadından bizlē içinden çıkamiz. çok zor. yaşlı mı işey genç mi. tarlalānı,
- 50 hayvan, kendi çok yapı. ekin eki, saman. ekini qaldiri yerine darı ekii. hayvannara silaj yaptırı. e bizlere virmi sözüm kendi sālām da genç yapı. eme yapamadı halde mecbur bize u da vicek. işte onu diyim, hayvanım vā diye herif kendi yapıy. hayvan

çok, tee otuz kırk tene hayvan vā, oliy mi o ğadan şunnan bunnan doyar mı. biz de üC olanız evde. birimize vēse birimiz bene diy, birmize vēse birimiz bene diy.

55 birimize vēmeyivese vēmiy, tutun ellēden. e üç elti, benim bey üç ğardeş, üçü de olan, ğızları yok hiç.

çeşitli kelimeler

annecik: anne

gōva: dediğodu

8	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Dudu Alabak, 72; Ürkiye Filiz, 72 Bigadiç-Merkez Evlenme, hatıra, yemek
---	--------------------------------------	---

evlenme

1 DA-tanışılā olanlan ğız, sona yiniden bi daa geldilē. üçüncüde annaşcaqlā ğali, urda, siz de bize de buyurun, benim olan da bōle yapıy. biri bi kere kesdi yanna balikesire oldudu ya, unnarı annadıyin. aha unnarı, undan sona gittik, hadi biz de gördük. olan gözlüklü, güzel bi şey, evleri vā üş ğatlı göca saatın dibinde. e balkesir

5 bigadic bi gibi. ha urdan ôle unnarı gördük. hadi olan ğarşıladi, bilmiz biz evi tariflen gittik. olan urda, anaları bubaları da balķında. baķdıķ, vādıķ, çıķdıķ, ottuķ. ğızlan olan şōle ottu, olan utansaķ bi şey emme çok bōle sakin. bizim hinciki şeytanın g... bu, hinciki vādi yer, olan şeytan. çok işiy uyanıķ çok. baķ reyanınķı ôle diil. gülmesini bile kis kis o. çekişirim ben de gülüvuru bene. da urdan gali,

10 urdan oldu ğonuşdu. biz dedi baķ haFtaya gelem dedi, gelin dedik. aha haFtaya geldilē, cafer gene söz vēmiy. eme bu olan yaķasını biraķmamış hiç benim olanın. biz ğızı vere sōleniz. ğıza, ğızım baķ buna mı istin, acaba gözün vā mı. dört sene, beş sene annaştı bunnā, annaşdı. olan asker ömuş gitmiş. gidince olan urlāda ğari duramiy. burdan da istiyennē vā, ğız vāmi ben una vācin diyi. olan bura egeli, üş

- 15 günnük izinnen yüsük taqiylē. ha geliy bura istemē, allahın emri peygamberin ğavli dedi emme sati işi pişirmişlē. virdik. ertesi gün de gittilē niylē aldılāsa burda bi şeylē getti zangıduķ zunguduķ, ne şeydiylēse işde. utları bunnarı getti arķada hincik sema u evde oturiy, u ut çalanın evinde oturiy. sema kira evi yoķ. evleri aķçayda aķçaya da gitmiylā. aķçayda evleri vāmiş gitmiylā. hep ōlanın işi burda diye. hadi
- 20 ordan iş oldu bitti, üç ay, beş ay gelindi hadi iş boķlandı. benim gelinde suç. ben dōru ğonuşurum baķ. madem sen kendin istedin, e ilk evela ğızdan evela anası tor. ben, benim de ğızım vādın, üş sene nişannı durdu, ōlan u ğadan yaptı, benim ğız baķmadı, lafdan annamaz. anne ōlanın biri bene āzını yüzünü yamiy ōlanın biri. ay ana, kimmiş, bōlemiş. geldi anası bubası, yapşaklandı. eyi dedik memleketin yerlisi,
- 25 astsubay de mi alıp gitcek. aha ôle dedik emme bu dinnemedi, bozuldu iş. hadi dinnemedi benim şiy, attı işeylēni, unnā ōlanın gitmiş barmāndan yüssû almış emme ğızdan ni āladı ni āladı. cafer de āladı, dinnemedi gelin, ille atılcaķ, āladı āladı. hadi urdan ğari işiy yapıdık. bozuldu iş ğari. e ōlan işeye geldi burē, ğali izinniydi o işeyi bitmiş. geliy, ben görmim işde, ben arķada yatim. burda ğomşu bōle aşādaķı da
- 30 tamirci kiracının. hanın yanda vā taķsilē baķ, kaç tane taķsi vırr çarpā gidēmiş onnarı. böyün ôle yarın ôle, birinde benim ōlan kısdırmış onu, seni de Yus seni seni pezevek, niy bu demiş. bura demiş cadde, edebinnen geç, tamam abi, tamam abi demiş bōle yapmış da. indirmiş ķolundan tutmuş cafer baķ, askerden geldîne oliy emme bi sene felen olmuş geleli ōlan. ōlan işetmiy burdan da yāmır gibi yağiy
- 35 istiyen, u istiy, bu istiy. biz de işetmedik, biz de bōle virivimedik. hadi baķam una virme ğali işetik, bu balıkesir yaķın. bir astsubay yazıķ bōle işey yaptı durdu, gitmiş de dükkana allahasmarladıķ dimiş. biz sevdik emme çok uzaķ yir memleketi, ne oldūnu bilen yoķ. kim gitcek urlara sorcaķ. allahasmarladıķ dimiş gitmiş dükkana amcaya. semaya iyi günnē demiş, hayırlı işeylē damatlā vēsin demiş. balıkesirli ğari

40 ye vazgeç. una da söz verildi oluvucağdın, bu önüne önüne çevirmek. ee...u
bırakıldı, e bu olan hatırlık vēmemiş dükkana vāmiş, şindiki, şindiki varıca.
allāsmarladıķ u öteki assubay olan. caferē allāsmarladıķ demiş gitmiş. u, u gitti,
sonaķı geldi. una da verilmedi, hadi eski nişannısı. emme rahat dirlik bilmedi herif,
dükkana gitmiş, amca ğari veca ver mēmede. ölüm demiş bunnarı ayıran eyi olmaz,
45 baķ demiş gözlēnin yaşları nere aķiy bunun demiş. çıķdı geldi burē. bunnān düünü
vā. bunnara gitdi ğızlā aldı da şeyi, gelin aldı ğızları gitti. olan burē çıķmış gēmiş.
ben de oturin ğari, urda yassı beclin a aşāda. ay ana aşadaķı tamirci ya, arabası vā,
olmaķ vā yaptırmā geldi. ay ana dur dur, ölüm dedim sen dedim hüseyini mi aradın
dedim. hemen geldi de boynuma sarıldı, halilim ben ya bubanne diyi. ben olanı
50 acıciķ bi şey gördüm, bilmim nere oldūni. gedi gitti, aha ôle. ôle dirkene, ay ana
napam kın, nidem dēken öteden cafer kövden çıķdı geldi, köve gitti u da. undan ğari
u da gördü, u da sarıldı. başladı cafer ālamā. napim ben bunu hinci diy anne diy.
emme balıkesirden buldudu ya işiy. olanna çoğ güzel ğonuşdu. burda üş kere geldi,
gördük biz. ğali bunu ben kaç kere sōledisek eh dedi eh dedi. u ğadan sıkışdıķ, on
55 beş gün üç haFta sallandı bu iş. hadi urdan cafernen ğonuşurķana yaparķana gēmiş
ğari unnā ğızlā, yoķarı çıķmışlā, çoķ görüylē. babanne misafirin mi vā, güççük. vā
misafirim vā. e ğız bildi, özlem ğāşıdan. geldi, bi sarmaş dolmaş. hadi ķapının
önünde arabalā vā nedi o gün işey. pindilē gittilē ğari. aldı ğızları anasını şaķıdıķ
şuķuduķ oynamışlā ğari oha bunun ğızı düvün yapıdı bi kere olan everdi. aha urda
60 çıķdı geldi, aha ôle napcan. sona işde ğali nişan düün hem allahın emri peyğamberin
ğāvlinnen istemē geldilē. e saten oldu. hiş ğız ben daa nişan istemim dedi. yūsükleri
daķtılā işde düün yapıdıķ.

hatıra

- DA-benim olan görmüş bi nişanda, bôle demiş bi gız gördüm ben demiş bedianın nişanında, düvününde düvününde. e unnā da ğari soruyulā. görümce ôreniyo beni.
- 65 hadi ğali istemē geliylē. ben olanı hiş aķ mı ğara mı görmedim. görümce geliy, ğayınna geliy. ya ben hiç görmim, bu ğadā mı safım ben. bi görmice varılı mı olana. ben ğari ôle dedim. işey kimdi unu, hacı muaremnen fadīme vādı. fadīme ben varin emme körmedin ben onu. gızım dedi aynı görümcen gibi güzel bi şey u dedi. ey ana ben sana gösterim onu. tālaya gidēkene at arabasınna gidēmiş hamza beni ha
- 70 görcek, aha ben burdan çıkāķana ooo firt gidiylā unnā. hiş görmedim tōbeler olsun. eh nişan olduķ, hiç ôle alem evinde. nişan şerbet içildi. e hadi undan sona düğün, düğün oldu, keşkeklē bişdi, keşkek çıpāķana berice baķdım ğari ben. pencereden diñeldim, baķdım. hiş baķ keşkek çırpılı, ertesi gün gelin gitcen uri. bôle olan deliķanlılā keşke çırpı. bôle bôle şiyenen. niy unun adı, unnān işeyisi olur küreg olur
- 75 küreg. ğapamalı olur gız evinki, keşkek nohud olur. olan evinde oliyi bu ğapamalā işeylē. ğapama işde ekmē ıslıyılā ya et suyunnan, üsdüne de et dökerlē bôle. bi daa su dökerlē ğaynar su ğaynar etin suyu. üsdüne madanoz dereotu, ğarabiber işde ğapama bu. yinden gız evine daved oliy, olan evi daved ediy. sonadan da niy bulāsa herkez kendine göre dana yapıylā ğali. eskiden ğoyun kesilirdin. dana mı vādın. aha
- 80 ôle ôle oldu gitti gızım. ertesi gün de hadi davullānan dümbeklēnen gelin almā geldilē. hadi gelin çıķdı. hadi çay ğıysına. çay ğıysına göttülē, urē beni çıķardılā para attırdılā şıye, mend, mend midin o, mende. davullā burda bekliy, öteki davullā çayın üstünden gitmiy. uvanın ucunda beklē, davullā arabalā sıra sıra sıra, hadi olan evine gidin ğari. olan evinde de ğayınna ğaynata bi de görümcenin ğocası benim
- 85 ğoluma girdilē, göttülē. avluya ğadan göttü, merdimene, merdimenden olan alıp seni götüri yoķarı, içeri. davullā çaliy dışarıda. düün işde bôle. ha mende para atılır. adı mend, aķarsu bôle cay gibi yalnız ôle gidē. urē ille para attırılā, hinci gene mi

atırılēmīş. hinci gine atılırımış, geçen kim dedi. sorun diyim ben semaya. sema attın
mı para ura diyin didim. oturup da bi ęonuşulmiy kin gelen giden. aded olmuş. ha bi
90 de geline, gelinin bôle ceplig oludu. u ceplîn içine elmayı para soğarlâ bôle her
yağasına undan sona sende u ocû otutturulâ, bi ôlan ocû, ôlan olsun diye. ocua
viresin o elmayı. birini de alin, çaya atin urē mende atin. bi dolmuş geldi, ęalaba
kendileri. tağsinin içine aç kişi sığcek de urdan bôle ęalabalık ęalabalık. yani u sôli
bu sôliy ben satin yerlên diplêne giriylim, ôlanı anca gördük, görmedik nelē ôlanı.
95 mektuplan ęonuşiz emme görmedim. o beni bi bedianın düünü mü nişanında mı
görmüş. nişandır o nişan düün canım benim düün evela oldu. unnâ nişan yaptı da.
danalı torun ęülüyo benim ęonuşduklâma, bi kere ęocamanca, tağır tağır ęülüyo.
anne diyo...

ekmek-bazlama- tarhana yapımı

DA-maya tutâsın âşamdan, éři maya. sabâlên unu yumurusun. yumurduğdan sona
100 ęabarır. topağ topağ yazâsın ęoyâsın işiylêne. undan sona bi saat urda durâ, undan
sona fırına gidêsın, fırında atarlâ içine, bişē. bi saat bişē. bi saat yumurduna durâ, bi
saat da içinde durâ. undan sona bişē ekmeğ olur. bazlamada duz ęoyâsın acığ, acığ
ęarbonat, soda ęoyâsın, acığ yâ ęoyâsın. bi yumurta ağarım ben, yumurum unu.
yumurduğtan sonra ęatıca yumurum, sôle ufağ ufağ bôle üleşdirim, alarım elime
105 işeyi, oğlâyı, sôle sôle aarım. topağ topağ ôle hurâ ęoyarım. ondan sona yağarım
tüpü, ęoyarım tavayı üsdüne, yâlı isdiyen yâlı isde, acığ yâ ęoyarım yânan işey
yaparım. yâsız yapana yâsız yaparım. üsdüne kendi süre yavı peynirnen yir. bu da
bôle ęüççük yâsız istiy, ortanca yâlı istiy. eşit çeşit ęadeleri, bôle bazlama da bu,
bezdirme. taraneyi de, ęazan taranası. ay ana sen bilmiy min? biz manav, buranın
110 yerlisiyiz. ben hiç sevmedim neyinese tarana. işey yapmış da adanada yapmışlâ da
ęız bene de getirivēmīş ęēmīş. bi salçası salçasını ben geline vēdim, salçayı

beyendi, taranasını sevmedik. durdu durdu döküldü unnā da kuşlā kırtlā yisin dedik.
bizim taranaya beñzemiy. bizim tarana yourdunu çalāsın, yourd alarız, eşidiriz.
éşidmem hinci ben ğari, eskiden eşidirdik. unu ğoyarız ğazanın içine. u

115 ğadan da su ğoyadık, bi kere gelin hiş su ğoymadı. undan sona salça ğoydu bi şişe,
kiloluğ şişiden. nohud ğoydu bi çelik tencere. onun aldı ğadan un ğoydu. topağladı
topağladı, çevire çevire, kaçtıra kaçtıra bişirdi. altını ğari sönderdi, basdı işeyi, nise
kürei. küreknen basdırdı basdırdı, toğmağ toğmağ oldu bôle toplandı. aldı onu de
şurlara yayğı yaydığ mendillenen, ufağ ufağ bôle dökduk, ufağcık kıopardık bôle.

120 dökmeğ dirlēdi. kim vādın yanında, bi kimse vādın ğı, vādın emme aklım ermiy
ğari. de urē yaydığ, andan sona durdu, uvaladığ. yapığ bôle yapığ yapığ. tefserdi
mi ğalbır vādır bôle gözer, onun üsdüne ğoyduk, ince ince geçdi altına. bôle
üsdünün işlēni de yapığ yinden yinden ben geti kendim yapıvirem dedim. atı
atıvirilē... atılı mı o. ôle yapığ yapığ, geçirdik, güzel incecik oldu tarana. serdik,

125 üş ğün dört ğün balğonda bôle serdik, ğurutduk, torbanın içine ğoyduk, afiyetlen
yiyiz. canım eskiden sade nohud ğoyādık yourtlan, şindi salçalı, kimisi domates
salçası ğoyiy, kimi biber salçası ğoyiy içine. pazarertesinde istē üş ğün istē bire ğün
üc ay ğadā tutcin ğandilde oruç. u üç ğün tutuli ğāri ğandilde mi ben bi ğün tuttum,
tutmadım, ne olcek işde ôle.

düğün

130 ilk āşam kına gecesi don anteri ğiydiridilē elmāsiye sonadan dallı pullu alınırdı di
mi eskiden dallılā pullulā vādı bizim erişivēdîmiz zaman. ben hiş dallı pullu
giymedim. u çekyadın hağında bunda mı di urda mı bilmim. benim diil u ğari
anamdan ğayınnadandır unnā. nōcağ unnā işiy. nolcağ unnā. körüklü ğamıklı deriz.
ha körüklü bôle burası, göstēsem ya bu burda mı, burda mı, hanğındadı bilmem.

- 135 ğarım ğarım ğarışdırmış geçen benim battaniyelē felen yoķ. yoķardaķı ōnden aldılā sandıķları ūüne de bir ğodu ğodu, hinci o sandġn modası gedi diye yinden gene iki dene sandıķlādan getirdi. unnarı da baķ burē ğoydu. ūř denesini ğoydu burlara. ben nabim...ğoymā vaķdim yoķ bunu. hinci eyi, ķapıyı ekiverim ben arķada yatim. ğışın ben burda yatarım, soba ğorum. e burdan yorğanı mı ğocen. minderlē vā,
- 140 yasdıķlā vā. yoķar yanı boşaltdı. bi yandan da doldurdu. burdan masasını ğötürdü, ğırma diye. hinci de bōle tekerlekli masa çıķmıř, onu istiy. hadi ğızım künah dedim hincik bu halimle ben...kendi masası vādın. satin bu da kendinin. ben napim masayı, benim masa ařālāda. unu şiye indirdilē. unu ğöttü gitti yoķarı damatlā oturamiy dedi burē ğoydu. ōtede de kendi masası vā, ununki büzülmüy. bende
- 145 buradaķı ğırılıy bōle ufacıķ oliy. e hinci de cuma ğün tevhid ekdiririm diye unu da almış, ğötmüş balķonnara daķmıř. geçen ottulā iki damat, biri ğali ğüük yapmiy de ğocaman damad ayānı bi ōle ğoyi bi bōle ğoyi. ben de tutdum da ben burē uzadim e sen de burē uzad dedim. ōle sofrā ğoydu ğocaman urda oturiz, e rahat yorili de ayām dizlēm diyi āriyi diyi. āřam oldine ayakda. bōle yapami işde masa
- 150 istiy u ayak. yo daa dūne sıra vā. duru u masa urda. sıralamış aşanın sandalyeni ıķarmıř. ařāda yincek. ōlan evinde gene masaları sıralācaķlā. iřde keşkeğ nohud olcaķ ğari geçen napcaķlā. e çorba, başğa ne olcaķ, iřiy keşkeğ deņiřdi iřey cafer bilmiy bene bi řiy sormida iřiy. almış bi de ğırdırmış, getdi geldi. e ben de ne bilem iřiy ben keşkeğ bilim de unu bilmim unun ne oldūnu.

9	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Mūminat Yılmaz, 80 aldere Hatıra
---	--------------------------------------	---

hatıra

- 1 evden ıķmıřlāmıř bunnā, burası peg yer ğoşterdiler amma unnā biyenmeden burē oturdulā, bari hırsızlık yaparızdı hırsızlıknan geiniriz diye, burē oturmuřlāmıř.

burası bayırmış. hırsızlık yapa yapa işde burda ğaldılā diyolādı eskilē, biz bilmiyoz da. işde nenelē dedelē ôle dirlēdi. hırsız olalım diye ğaldıla da hırsızlık yapa yapa

5 urdan sona ğari yerleşdilēmiş burē. burlādakilē hep çalarlādı gelirlēdi, böyle... ateşe şiyleni koyarlāmış da korun üstüne ayaklānı koyarlāmış da bôle pişirilermiş. aaa ğabarıyo dirlēmiş. zornan parayı alırlādı ôle. neredese parayı alceklē, e yanāsa ne olcek. vāsa verîsin yoğsa da kendin bilcen. ôle dirlēmiş, eskiden ôlemiş. başka yoğ ki yicekleri yoğ ki hırsızlık yapıyolā da yiyolā. hiç bi şey vēmeden bunnā ğafası eyi

10 çıkarmışlā döve döve çıkarmışlāmış bunnā urda hırsızlık yapıyla mı bilmem. urdan hiç bi şey yoğkana geldilē diyolādı. burda hırsızlık yapa yapa işde burda ğaldılāmış, nenemgillē ôle sōledi. tabi hırsızlık yapın insana da öldürüyolādı, ğuyun içine atıyolāmış para virmedilēmi bizim de. undan sona dereye atıyolāmış insanları . ğuruyolādın da. hırsızlık yapıyolā ya bunnā vermedin mi parayı her şeyi yapıyolādı

15 işde, hırsız ne yapmaz. ôle yaparlādın. işde bu geldi yolun yanında, acığ yukarda ğuyu vardı, u ğuyun içine bizimkilē insan attılā ğurdu, öldürdülē de. onun içindeki suyu hiç içmeyin diyolādı, ğaPatılādı bôle insan atmışlāmış eskiden. işde tarla ekiyoduğ, tarlalā yapıdılā, o zaman darı ekiyoduğ, mısır...yiyolā ya mısır işde onu ekiyoduğ. ekin ekiyoduğ. ...onnān ekdiklēni biz de ekiyoz işde. bunnarı ekiyoz,

20 suvan ekiyoz, her şeyi ekiyoz. işde onu ğaldırıyoz yiyoz, u zamanda ôlēdi. leçberlik leçber işde, orağ biçerdik, ekinnē bôle elle biçerdik, ondan sona düven diyoz biz ekinnē bôle sürēdik sürēdik de onu yinden gene tekrar savuruduğ. undan sona üğüdürdük, unu yığadığ gene, undan sona üğüdürdük. dermene getiridik de dermennē vādı o zaman. urda üğüdür getiridik de ekmek yapıdık. bôle has un has

25 ekmek yoğtu bizim zamanımızda. işde ekmek bişirir de yirdik işde o zaman. oldu kimisi kök işte de anam ôle sōlerdi. tee gittik de ot getirmē dedi, otların şeyleri samsağ ğafası diye yidik de dedi, hepimiz bôle hasta olduğ dedi anam, getirdi toğtur

- ilâc, toktur yokdu o zaman pek de göcağarı ilaç yani kırtulan oldu, kırtulamayan öldü. işde ôle kendi kendilêne açdan geberiyoduğ diyo anam. o şey çekirge gelince
- 30 o zaman ah ben bi tane tanesini buldum da yidim ama benim olur hiç bi şeyime de geberiyoy diyomuş bi ğarı. ôle hiş yicek işcek yokdu u zaman, çok çekdilē, aşıktan çok ölen oldu diyodu çekirge geldî zaman. undan sona darı unu, u kaçamağ diyo ya ben kaçamağ yapardık da ekmek yerine yicez. undan sona u şeyin içine karıştırırdık ekmēn şeyin bûdey unun içine karıştırırdık da unu ekmek yapardık.
- 35 bizim zamanda da gene vardı. ğaçamağ işde u darıyan yapıyoz, u darı unundan yapıyoz....koyez, o kaynadı mı çevire çevire yapardık, pişiridik de. çerkezlēn yaptı işde tavuğ kesdik mi, işde u undan gene tavūn suyuna koyardık ôle karıştırı karıştırı u da bulamac gibi şey yapardık unu da yirdik. kıcağulağ diye susam koyardık içine bôle bu kıada bu kıada, gene yapiz unu u adet çıkmadı daa. unun içine
- 40 hani susam koyardık kaynatıyosun susam yiyosun daha hālā yapıyoz da, işde unu yapādık. undan sona hamuru bôle çeviridik çeviridik de, bôle bu ğadā bu ğadā kesēdik, susam dövēdik unun üstüne dökēdik, ya da dökēdik, paylaşırđık da unu da yirdik. ba ğoca bağlayı çekiyoduğ de, bağlayı biliyin mi hinci bağlayı, o kırudüne onu çekēdik, işde unu tertemiz yapādık, unu kaynadırdık, işde bulamac gibi u da iyi
- 45 oluyodu. u da ôle yirdik. hani bôle ispanakmış undan sona samsakmış her şey, göklük yokdu. ekmiyoduğ, bilmiyoduğ yani u zamannāda. bu ğün sona ğari hepsini bildik de hinci ispanak ekiyoz, sarımsağ da ekiyoz, suvan da ekiyoz ama u zaman ekmē bile bulmuyolādı. düünlēde keşkek diye ekini kaynatıyolā kaynatıyolādı. çeşit çeşit işte unun içine kıoyarlādı, u keşkek, nohut, ondan sona patatis işde unu
- 50 düünnēde yapādık. her düünde işde unu yapıyoduğ ama hinci pirinci yapıyolā, çorba yapıyolā, hinci deñişdi ğari şehir, şeherden hepsi selate yapıyolā, şeherden

getiriyolā hinci deñiřdi ama bizim zamanda işde u vardı. başğa yapmazlardı. bizim zamanlarda unu yapıyoduğ, başğa yok diyom ya göklük yok ôle selate yapma, undan sona her şeyi yapma bôle fasille felan yoğtu. uru fasille işde alırsan işte unu

55 aynatırsın. biz arřık bôle oynardık. birbirmize bôle gele gide erkes oynu derlēdi...u geřdi ali u oynamıyolā da, işde biz ızlen ôlanlā arřık oynādığ dūünlēde. e ôle ya arřık oynuyoz, onuřuyoz, birbirmizi seviyoz, seviřiyoz yani. ızla ôlan seviřdi mi dūnūr yollā. unda yollādı mı hani ben seviyom dir ız, ôlan da seviyom diyo ya o zaman bōyūğ artık...işde ôle. vermezse ız açā ali. vermedi

60 mi ız açıyodu. vermezse işde verirlēdi. biz severek tabi o işi yapcen, sēmeden verilmez. ız o zaman anasına ne gitcen diye sōleyebilirdi ne bubasına sōleyebilirdi. ne ôlan sōlēdi ne ız sōlēdi, bizim ôle adetti, utanırlādın amma kendileri seviřdilēmi sene sōylē, annesine sōylē işde ôle. birisi sōlettiridi, birisine sōlettiridi, olmasa kendimiz sōleyemezdik ôle. bunu ben seviyon da buna ben

65 varcen denmezdin u zaman. eskiden tūrklē örüşmüyolādı demiş ama biz örüşüyoduğ, onuşuyoduğ, birbirimize oynuyoduğ. ondan sona oyun bitti mi gene bi eve gidēdik, toplu gidēdik, ôlannan ız arşı arşı oturulādı onuřurlādı gece yarısına adā, sabahlara adā oturuduğ işde ôle. ôle arşık durādığ biz, ama allaha řükūr bi yaramazlık hiç yapmazlardı. ôlannā da oturudu ızlā da oturudu, sōle bi şey

70 yapmazlādın. ôle adedimiz bizim. hinci başğa da ôledi adetimiz. bizim istelēdi, biyenirse senin dedīn gibi veriyolādı. verdilē mi ağırlık alırdılādı bizim ağırlık diye para alırlādı. ızın bubasına para verirlerdi. ızın bubasına ız ne istēse, ızın bubası ne istēse hani bubası yapādı ız ne istēse. ne istiyosa işte, para istiyodur başğa istemezlēdin. işte ağırlık deye para alırlādın, başğa bi şey vermezledi. ôlan da

75 hiç arışmazdı, kendi dūününü yapmā ūrařırdı ôlan. ız tarafı, bubası yapardı. parayı veriyo ya. verdi mi parayı alıp gidiyo bubası ız ne isterse unu alıyo, ne

çıkarsa unu alıyordu. bubasının da vakti varsa tabi karıştırıyo bi şeyler alıyo, vakti
varsa ne çıkarsa undan, unu alıyo, eyi olurlardı. hinci her şeyi yapıyola ya, evi
düzüyola, undan sona şe yapıyola, bi bohçalık alırdı bubası, ağırlık giderdi, başka
80 hiç ev eşyasımı, ôle şeymiş yokdu bizim zamanda. almağ yokdun, getirmek de
yokdun. e çember, gönlek şey işte ğızannā sevindirmē felen şey. unnara çember
yaparlādın. kızın ne isterse işte güyneklik felan yaparlardı. başka ne olcek bi bohça.
sandık koyarlardı amma boş sandık ne öyle dolu, bizim parayı yapmā başlādıladı
ama hinciki gibi yokdu. yaptım dese de yokdu zaten. ben bôle işlemelē felen
85 işlediydim, bayā her şeyim vādı, bubam bayā şeydi zengindi, yapdım her şeyi de.
altın filan yaptılā. yalnız vakti olan yapā, vakti olmayan yapmazdın. bire söz verdilē
mi ğızı vercez diye, hālī vakti yok de mi...bubası fakir, bohçasını alıp da olan evine
giderdi. hiç bunnā bilmiyo gibi yollālādı eskiden ôle. benim elim bile verdilē de
bile bile verdilē ama bi bohça verdilēdi. hani bilmemelik getirdi ôle. yolladılā. ôle
90 yaparlādı kimi. anası bubası yokdu, dayısındadı, dayısı ne yapabili yani. hadi zengin
olur biraz yapardı, zengin olmayan bi şey yapmazdı yani bizim zamanımızda. kına
gecesi de şeyi yapardı, ondan sona iki gün de oğurlādı. davul tutādık biz. davulsuz
hiç düün yapmazlādı. davulu çingenler davulu tutārdı. iki davul bi zurna unnar
tutarlādı da iki gece hūrādı. bi gün şey tutuyo, topluyor, düüncü topluyor, ertesi gün
95 de gelini çıkarıyor işte ôle ôle hani düüncü de toplardı şey yapardı, davullan
yapıyodu. davullan işte burazancılar felan vardın da çalarlardı, oynuyolādı. erkeklē
oynādın, ğız felen oraya girmezdin. davullu olurdun, davulun yanına ğızlā
girmezdin. yalnız mızıka vardı bizim. ertesi āşam gelin çıktı gece de diil de ertesi
āşam çıktı gece mi işte ğızla olan toplāşırılādı kendi kendimize mızıkaaynan oynādık.
100 de davulla çıkmazdık, erkeklē oynadı davulla. çalādık biz bôle dümbelek çalādık
gümbür gümbür, türkü çalādık.

105 tavuğ koydum kmese
tilki bari yimese
ben bi yar sevdim
anem bari duymasa

yeni bdan zm al
salkımını uzun al
đonuřmaya ıorıuyosan
git anandan izin al

110 gitti gelirim diye
yolu bilirim diye
ah itti yemin itti
gelir alırım diye

115 gitme olan tanırl
seni yolcu sanırl
zadı bende talih yoğ
ellerimden alırl

yet ğali, ğocağarı o ğad sl. kendi kendimize topladığ mı oynadığ, hinci ne trk
slyol ne oynuyol...olann da geliyo bize bağıyola, biz de o zaman oynuyoz.

120 perşembe akşam gelin ıığardı. e undan eveli de bi ğn vğana davul giderdi işte.
davul iki ğn furardı, ne zaman gelir o zaman sen bilirsin.

10	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Yunus zden, 72; Müzeyyen zden, 66 aldere çeşitli kelimeler
----	--------------------------------------	---

Çeşitli kelimeler

1 göklük: ıspana gibi yeşil olan Şeyler

şaşta

intiham: imtihan

geyim

5 bilhasa

beribat

eger: eğer

doğtur

pulis

10 suvama: sıvama

büyük: büyük

ocunma: ęocunma

penere: pencere

muzeyen

15 urda aldı

renebilmek

seyar: seyyar

ktrmek

genelekler

20 taķındıđımız yerler oldu

eletirik santralı

ampil

üst ğıydaki

11	Konuşan:	Emine Can, 74; Halil Can, 76
	Derleme yeri:	Çayüstü
	Konusu:	Sohbet, geçim, köy hakkında bilgi, çeşitli kelimeler

sohbet

1 HC-doldurmağ için bôle bi halka yaptı. iki dene davşan, birini tutulā, imirozluā vādı şeyde çanaķķale imiroz ada, unnā ğavur da, yani bizim türkiyedemiş unnā. undan sona unu yüzbaşı göttü gitti.

EC-sen içmedin yalım çay....

5 HC-davşanı yüzbaşı göttü, göttü e yimek için göttü, yicek. işde u imirozluān birisi bi tüngeci ortaya davşanı yaķaladı. emme birisi ğaşdı davşannan. şey mi...belki yetmiş sekzen yaşında vā o oķuldan şeyden ğoğuşdan çıkıyo, ...deirmenin yanına varıyo kaķa kaķa her gün ikinci sırasında alayın önüne geliyo, ordan geri gidiyo. talime felan çıkmadı zate. bu...bu taraflādan heralde. her gün bôle gelirdi. gerisin

10 geri gidēdi, talim yok, yaşlı. sona birisi vādı gene ali demirdi onun ismi, u bene beraba ya şeydi sülüs vēdi şey emir subayı. buna dedi istanbula ğadā sen götçen dedi. istanbula ğadā getdik onu biz. benim diyo felan yerden geçeke diyo, kesēlē diyo, ķorķa ķorķa gittik. heralde orlāda suş mu yaptı, ne yaptı bilmem. doğuludu, u da doğuludu. sonra o, isdanbulda onu ben bıraķdım, ben isdanbuldan burē geldim

15 sona ğari. vāmı bi. parasız, parasız kesiliyo o...sözüm sana buraya vilayetine gelene ğadā parasız gelin. urdan çıkdıķ biz. geliboludan vapura pindik, vapurdan istanbula geldik. istanbulda üş gün felan ğaldıķ orda. perşembe gün pindik araba vapuruna

bandırmaya geldik. bandırmadan aynı gün balıkesire geldik. balıkesirden ğalan burē köye geldik.

geçim

20 HC-buyde, baĳla, nohud, mercimek, fasille,

EC-tütün, yapı...ĝari

HC-tütün, parası alıyo tütünün. işde bu havta gelse alcekdı bizim ōlan pareyi, teslim etmiş tütünneri. işde buydenen ikisi, yime içme unnā oluyo. baĳla, mercimek, nohud ve çiçek felan ekiyola bazen hayvannara, arpa, yulaf undan sona fî. ne olursa onu

25 ekiyola, unnā ekiliyo burda unnāna geçim, unnāna geçim oluyo. tütüncülükle geçim oluyo. zebze de oluyo, marıl, ısbanaĳ, kelem, pıransa, turp.

EC-ōle bi şey de...de domatayna.

HC-domata da oluyo. işde burda bāçalāmız vā, bāçalāda unnāna idare oluyoz. ekini biçdiriyola şindi ğalan makina vā ya makinenen biçdiriyoz. eveli bōle hep urānan

30 biçiyoduĳ. şindi ōle biçiyo.

EC-baĳ anan yiyo.

HC-erik, erik şu gördün ağaĳlāda da erik unnā. ĝara erik, bardaĝ erii. yiyoz, ĝurudulursa şerbed oluyo, hoşaf. ayva vā burda.

EC-burda ceviz çoĳdur ceviz...çayüstü emme.

35 HC-aaĳlā atadan dededen, dolu küün altları ceviz. olan yüz tane cevizi olan vā. sona yeni cevizlē çıĳdı, onnādan diktilē. millet şimdik, ufaĝ oluyomuş talı, verimli oluyomuş bi de. laylonla örtüyo üstünü, laylonu biliyon de mi? bildîn sere, sere oluyo. undan sona unnā tarlaya ĝocaman sere yapıyo, onun altında ĝuruyo. şe aylānda eylül aylānda başlıyo. aĝustos, temmuz, aĝustos. temmuz evel de mi

- 40 ağustosdan? ağustosdan başlıyo dikilmē, şede temmuz aylānda, eylül aylānda. eylül ayı taa sona urlāda ğırılıyo ğalan. undan sona
EC-dipden başlanır tepeye ğadā ğırılır mevsim mevsim....saranır.
HC-ilāc atarlā. tulumba vā, sırt tulumbaları, görmüşüñdür belki, unnānan atıyolā ilācı. undan sona erimē başladı mı ğırılıyo ğalan. hazıranda dikime başlanır.
- 45 hazıranda başlıyon, eylül ayına ğadā, ekime ğadā tütün ğırıyon ğalan.
EC-ôle şey, şe ayında şimdi ekildi, bu ay ne, mart, martda depildilē, hazırana ğadā dikiliyo. ondan sona çapalano. bi ta ardından bi ta çapa, ilk çapa, soñ çapa dirlē. undan sona dibine başlālā sıyırma. dibin.
HC-eskiden ôle bi şē yoğdu şimdi sıyırttırıyolā canım.
- 50 EC-ana, ucaltı uç, üş kere, dört kere de ğırım. löbet löbet ğırılıvarı...unnān ipe dizoz dizoz dizoz, çomā...hadi...seriyolā bôle.... başkı yapıyolā...
HC-eskiden ôle bi şē yoğdu şimdi sıyırttırıyolā canım.
EC-ana, ucaltı uç, üş kere, dört kere de ğırım. löbet löbet ğırılıvarı...unnān ipe dizoz dizoz dizoz, çoma...hadi serin. seriyolā bôle. unun içine ğuyuyolā...başkı
- 55 yapıyolā islip islip...bi boyuna alıp geliyolā, bi boyunu...undan sona bi başkıcı tutor, bi tane başkıcı, sandı vā. bôle...sandını dolduro dolduro burğulo, basdıro basdıro, bi diko, al sene bi balle tütün. balle derlē una, unu ğari tüccarlā geldinen...hinci tüccar da gelmiyo ğari. sözleşiolā hemen gelio sözleşiolā kaçā gelecek, kaç kilo, ondan sona gido, vero, teslim vero ğari sözleşistü tüccara. hinci
- 60 verildi bizim de parası alincek, yatırıldı geldi ta moturunan burā ğadan ayāna ğadā getürü. anadın mı, dipden dırnaa diyivēdim işde. ufek ufek ayfon tenesi, biliyon mu sen ayfon aha onun gibi toumu olur. sen bilmiyon mu?
HC-....bilmezlē canım
EC-...

- 65 HC-bāçelē için fidan oluyo
EC-çekirdēni çimyoza daa çekirdēni, işey yaptımız yok.
HC-aha burada...de o şeylēn içinde vā işde orda.
EC-u tütün toumu baq.
HC- unnā orda çitladı mı, ondan sona de orlara ocaq yapoz...içine depoz galan
70 onları.
EC-onları...büyüdoz bāçalara ne zaman olsa dikoz...tamam mı?...hinci öteki ayda dikcez işde. ha nisanda, lisanlāda domata felen dikoz işde.
HC-...beş gün sona çıkcek bu ay, böyün yirmi altısı deil mi? otuz bir çeko ya bu.
EC-nisan, onun ardındaki ne, eylül mü
75 HC-nisan, mayıs, mayısta, haziran
EC-mayısta dikoz mayısta, mayısta fidannarı, bu sebze şeylēni filan dikoz.
HC-fidannā dikilir.
EC-kimi fidan nası erişdi, uzaq, ayı günü belli diil. yiyen yiyo, satan sato gızım kendine gadā olan yiyodu.
80 HC-kendi bāçanda...teze teze yirsin. bizim buranın zebzesi çoğ güzel olur baq.
EC-suyundan bizim buranın zebzesi hiç erimezmiş suyu. biz de hem gübre atmayız hiç, gübresiz.
HC-gübre atılmaz
EC-atıldı mı hemen su gibi eriyiveri. şey zebze. biber şeyysi felen gızartması eriyiveri.
85 HC-gübreli oldu mu yavuz olümüş.
EC-balatlı kövü, çok getiri unnā, kelem melem ôle

HC-kittiniz mi balatlıya felen hiç. bigadıcın yanı öte yanı yakın, on beş dakke felen bigadice.

köy hakkında bilgi

EC-esas adı kılledi bizim kövün adı.

90 HC-eski ismi kılledi.

EC-kılledi eski ismi, hinci heb isimnē deişdi kôlen ya, buna çayüstü ömuşlā, bu kövün adına bizim çay geçiyo. hoca dedi.

HC-köprüden geçdiniz ya.

EC-ondan sona bôle gelennē bu kövün adı cevizli, cevizli kövü, cevizli köv olsun,

95 cevizli diye cevizli diye biliyolā işde burları da yine. esas adı çayüstü.

HC-şimdi eski adı kılledi.

EC-kılle

HC-...ismi kılledi, sona çayüstü. şimdi...yoğarda bubangillē gördü ya işde hamamın suyunu, üs gıyıda hamamın suyu vā, aşā gideri dere. dere üsdünde oldūna

100 çayüsdü.

EC-aha bu suy hamamdan geliy bizim.

HC-sıcak verdilē ya bu suyu...u hamamdan geliy.

EC-bizim kövün edirafı suymuş, suy çokdur hep. her mahallede mınar güldür güldür her mahallede.

105 HC-dört dene şey demiri var urda, un demiri. daşlān, su...

EC-tamam mı, içiyo muş, çayı iç işçesen taa.

HC-dimek yani hocalā çıkıyo ya kalın, kalın demek bilmem ni demekten geliyo. eyimiş kövün ismi dedi havızın duasına geldi...

EC-olan ...burda vaiz veriyo.

- 110 HC-vaiz vedi de alın dedi, mekkeden gelir işeyi dedi. eyi isim dedi ıllenin ismi dedi. yani fena, iyi isim dedi...işde urda u adam şeytti, ertürul...bu halil hoca.

EC-sepetci, sepetcide mi dur...bilmem.

HC-şēde duruyomuş canım.

EC-nerde duruyo...

- 115 HC-e kirazmınarda. kirazmınarda bitirdi, evela bigadicde okuyodu havız bizim, iki cüzü ğaldıydı urda, dağıdıvumuş hoca. urdan gelince ben de vādım hocaya bōle bōle dedim. sona kirazmınara yolladığ, kirazmınarda urda bitirdi hafızlı.

EC-burē geldi de hafızlı...hocası. erturul...hoca bu şey tarafında ...erturul. Çanađđale yanında.

çeşitli kelimeler

- 120 yağış

nāsib

énki

tüngemek: hoplamağ

sülüs: parasız

- 125 mele: mahalle

dilin tavsır: tekrarlamak

fıncağ: hamidiye

mandara

bozyir: selime

- 130 barac

örgendi

abi: efe

anacık-babacık

aba

135 bicik

andıq: yiyici, yırtıcı bi mahluq, sırtlan

göcen: tavşan yavrusu

kedi mıncığı

enik

140 mınık

köpek mıncığı

tavıq

peşkir kuşanmıyolā

tezgah

145 pedirik: pamuq

çıqırnıq: beriği eğiren

ottuu yir

mençere: pencere

12	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Halil Can, 76 Çayüstü Hikaye, hatıra
----	--------------------------------------	--

hikaye

- 1 ... gibi bi şey, u esasmış u da, şimdi mezerlie varıyo, mezelikten hep bôle elini(nere gitcek bu? dışarı gitcek), elini çanānı alan ölü kaçmış yimek āma gitmişlē bôle. birisinin bôle boynu buruğ gitmişlē. ikinci bi sefere vāmiş gine aynı ōmuş, yine onun boynu buruğmuş, una demiş, senin demiş hiç kimin kimsen yok mu demiş.
- 5 beriki adam cannı, ötekinnē ölü. nîse benim demiş bi anam vādı demiş, bubam felen öldü. bôle oldu bôle oldu demiş. arķamdan hayır yapan olmadı demiş. demiş senin anan nerde demiş, e felen bölgede benim anam demiş. gitmiş u adam, onun anasını bulmuş. anasını bulunca anasına demiş ki, senin ōluna demiş hiç demiş bi şey ...sālında bi yardım yapmadın mı demiş. baķ demiş, olun demiş bôle hep sakin
- 10 sakin duruyo demiş, ben demiş felen zaman gördüm demiş. nēse anası u adama parayı veriyo, o adam dağdıyo bôle şeylere saabilere sözüm yurtlara, oğullara, hasdanelere. undan sona adam üç gün sona ...iki gün sona yine gidiyo mezerlie. bu sefer baķıyo ķu adam güleryüzne geşmiş urdan ğalan, u boynu buruğ adam. noldu diyo, işde diyo, anama sen vādın da bôle bôle dedin ya diyo. anam benim arķamdan
- 15 o paraları hepsini diyo dattı için diyo bene de yemek vedilē diyo. urda bitiriyo işi.

hikaye

bu bubaköyün altında bi mezer gördünüz mü siz, yolun ğyında? denememişinizdir onu. aha o bu köyün muhtarımışmış. çaydan geçēkene bi sıkı çekmiş ğavurlā ona, burē gelmişlē, sizin muhtar çayda balıķ tutuyo demişlē, burda köyde. sonra bizim köylülēn birisini yine bu köyün altında kesmişlē. unu da köyün altında...benim

- 20 halamın adamını sındırgı cüneyt başında urda kesmişlê, urdan götmişlê etmişlê de. bakırlı dinen, ...biliyodur belki bakırlı efe vâmiş bu şê tarafından, işte kırkağaç tarafından, bakır köyün adı da bakır da. unnā burda bizim bi bina vā ğarşıda, onun altına beygiri bālamışlā, unun beygirini. aha o beygirden ötürü çoğ haķaret yapmışlā bizim köye. beygir tabi ğavurlān hayvannarı gelince, urda kişineyince, sona başka
- 25 bi adamı taa burda dövmişlê. bizim köyün insanını, hepsini, camiye doldurmuşlā da yakceklêmiş. bigadice burdan bi şey yolluyolā kaat. urdaki ğumandan olmaz diyo ôle bi şey, tabi ğavır da gene işey etmiş, merāmetlimiş heralde kumandan. olmaz demiş ôle bi şey demiş yanına burdan gelene bôle, buradaki kumandan patır patır padırdamış yani ğavurca. şiy unu yakceklêmişmiş sona çoğ kimse dövmişlê bizim
- 30 burda. sona benim halamın adamını işde şeyde kesmişlê ta cüneytin başında, cüneytde sındırgının, urda kesiyolā. unnā iki kişimişmiş, bubacık sākana allah rāmet eylesin ğēdi de adam. işde bu hamīdiyeli, yoķar derede oraķ biçiyoduķ biz, urda annatdı. bu ğavur bôle bıça biliyomuşmuş, bi depme çekmiş ğavura, dere vâmiş urda, cüneyt çayırı deriz biz u çaya, bi atıyo kendini. urdan derenin altında bôle bi
- 35 şey vâmiş evğarlı yer, urē girmiş, unun içi de biraz şeymiş işde havalı, urdan kendini şeytmiş, oğ aramışlā emme bulamamışlā, urdan kendini kurtarmış. faķet bizim halanın adamını kesmişlê urda ğavurlā. yonan eskiden ğēmiş de işde çoğ haķaret yapmışlā işde o bakırlının bakırlıda çete, ğavurlara ğāşı geliyolā ya. undan, unun beygirini sizi şeyttiniz diye undan ötürü haķaret yapmışlā köve. çok dövmişlê
- 40 kōlülere. allah rāmet eylesin, öldü, şurda bi adam vādı ğara mēmed denen. bôle dut vādı ğocaman bizim bu caminin önünde eveladan. cami taa işde dört beş sene oldu bu cami olalı. caminin yanına dutdan bôle çomak kesmişlê de adamın ayaklānın altına altına bôle vemişlê sopayı düvmüşlê, çok düvmüşlê. ğemişlê eskiden bizim abim vādı eskiden benim böyümüz, burla dam beşdi, üsdü evela. bôle kiremidli

- 45 deildi. burda yatıyomuşmuş çocukçkana, burdan ğavurlā beygırlēne çıkmış çıkmış ğēmiş. hemen urdan yürümüş, ...bāçe vā de urda ilerde bāçeye gitmiş, urda da bi îtiyar nine vāmiş vēmiş rebiş...tēze diye. unun yanına vāmiş, urda bōrölce sııqlān arasına girmiş urda da alıyomuş ğalan urda. öteki de una, nine de una, ge burē demiş, ālama sen. abim ğōmüş işde burdan ğavurları ğelīkene. gelmişlē evin
- 50 önüne...eskiden burları...satı...televizonda gösterolā ya napolā gidēkene, kimersini öldürolā, kimersini şeydiyolā ğavırlā. ğēmiş, eskiden ğēmişlē. ğēmişlē burē. yicek micek işde tavuqları felen hepsini hemen hayvannān kıafasına bi topus vurālāmiş, kesēlē yırlēmiş. ğalmışlē. olmıyanı napcek yakmışlē bile, yakmışlē. şurda ilerde bi saman daşı deriz biz, ğoca ğaya vā, ğayanın altı aha bōle un gibi. urda bu kōlülē, urē
- 55 eşyalānı saklamışlē. gitmişlē urda unun u eşyalānı felen yakmışlē ğavurlā. samandaşı, eskiden ğırlādı saman da şimdi ğoymuyolā ğalan, şimdi her şey ğoleyleşdi, patoza verivero herif bazı balle yapıdıo bazısını getiriyo, damın altına ğoyuvarıo işde. haķaret çoğ yapmışlē işde o baķırlı denen belki buban felen duymuş, baķırlā baķırlı efe vāmiş eskiden çete ye, unun şeyine...şurda bi ev vā
- 60 unun altına ğoymuşlē. basdırmā basdırmışlē eme hayvan. duymuş ğavurlān atlānın sesini, kışnemē başlamış. aha o beygırin yüzünden çoğ haķaret yapmışlē köve bizim ğavırlā. ğambır denen birisi vādı burda, öldü u ya, bi de incırliden dalmış, kitmişlē bu öte taraflāda kōlülē de soyğunculuķ yapmışlē unnā. emme son zamanda unnara adamaķıllı sopa çekmişlē emme öldü diye bıraķmışlē emme bi şey olmamışlē gine.
- 65 bōle bi yere gömmek içi götürolāmışmış. biribırlēne arabayla getirekene birisine demiş kin, bu kıambur dedīn jandarmadadır da adam, nasısın demiş, ben demiş ğaşcam baķ demiş öte arkedeşine. nise işde bu ğüvem vādı biliyoņuz mu bilmem ğüvem ğüvem burda, öte tarafda. incieli yanına gittiyseņiz incırlı. o ğüvemde onun ev baķ u tarafa ğıtsinnē unun aķrabaları unu dövēlē baķ, şeylē hala soruyolā

70 adamnā. velhasıl o ğambur dedīm bi tūngüyo bôle avlu vāmiş.... avlunun üstüne öte
yana geçiyo, unda arķasına bi köpeg daķılmış. köpēn boĝazını hemen sıkılmış. öteki
unun arķasına işēdirke öteki de ğaçmış. ûlelikle ķurtulduķ diyo. ve şeydmilē de ûle
ķurtulmuşlā, urlara varannara sorālāmiş, kimlēdensin şôle bôle ya. ben bile olan
kirazmıñarda oķurķana ķorķa ķorķa gidēdim ya. ķonaķmıñardan öte gittin mi, çamın
75 içine girdin mi, çamın içinde ķorķulcek. talebelē işde sizin gibi köylere gidiyolā ya
talebenin birisine şu ğolundaķı saati çıkar demiş. elinde ğocaman nacaķ vāmiş, şu
dükmenin üsdüne yat demiş. kescek. ülen demiş ķalkķ hadi nacāma yazıķ yapcan
demiş. ķaķ ķaķ demiş, emme saatını āmiş elinden. ğolundan saati āmiş. çoĝ ömuş
olalı canım çoĝ ömuş, işde ben öle urlāda...şeyttim. ğonaĝmıñar, ğaraĝol vā urda
80 şimdi ta duruyo....ĝaraĝol. kirazmıñarda vā, sepetçi vā. işde u...hamam vāmiş bi de
da da ılcası diyolā. gitmedim, ben gittim urē de hamama gitmedik. urlāda yapmışlā
u ğambur didilme dalı. unnā soyĝunculuĝ yapmış hep. hapsine u zaman kim ğoycek
hapse unnarı. sona hapse girse nolceg. şindik hırsızı yaķalolā, baķāsın üş ğün sona
dışda.

hatıra

85 şimdi damadın babuçlānı saķlıyolā başĝa biri. onun yanına bi de yardımcı
aķrabalāndan. unun babucunu saķlıyolā, dışarıya çıkān ucunu gördü mü urdan alcek,
saķlēcek başĝa yere. u zaman damadı biraz tūngetceklē undan sona. sona ğüvey
girdi ğün, ertesı ğün sabāla ayānın babuçlānla geliyo...ĝandırabilise adam, baķam
diyo. bazısının aķlına gelmiyo işde. bizim yiĝen vādı bi allah rāmet
90 eylesin, öldü. birisi demiş ki ķaş numaradı senin babuçlā demiş. şu numara. baķam
çıkā da baķam demiş. çıkārınca babucu aldınan ĝaçā adam. undan sona arķasından
baĝırıyo emme. baĝırsa ne yapcek, anadın mı. aldınan ĝaçıyo, sona bi şey bāşiş

vicek alcek ğalan para şeyi babuçları. ğızı alce zaman şeydo parayı...sona gelin
gelince geline de veri para damat, eve gelince hoş geldin hasan dayının ğızı yaut hoş
95 geldin hüsen dayının ğızı. bubasının adı nise onu sora. para verir o da yüzünü açā.
televizyonnāda görülüyo ya canım. sona şindik burdan gelinin araba geldine...taşsi
olsun...ğocaman bi şey ğoyuyolā önüne başiş alıyolā. başiş aldı mı o zaman yolu
açıyolā, ondan sona gelin evine geliyo. eskiden bōle bi şey yokdu. şindik geşdīniz
köprü vā ya, gelin doleşirkene ille o köprünün yanına varıyolā, urē beş on ğuruş
100 para atıyolāmış derenin içine. ordan gerisin geri geliyo ğalan. damadın evine geliyo
gene. eskiden hiç bōle bi şey yokmuş sade dolaşıyodu köyün içini hemen bu ğadā.
he işde aydet çıkardılā onu ğalan. emme yabana da gidiyo gelinnē şeyde de. bak
bizim birisinin kaç denedi unnā dört dene midi ğız unun be beş mi? bi ğız ğaldı
hepsi yabana gitti. birisi dikķonā gitti, ikisi çekirdeklie gitti, biri bubaküve gitti.
105 şindi bi ğız ğaldı evde.
ğāvelen ikisi de açıkmiş de mi?

13	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Emine Can, 74 Çayüstü Sohbet, düğün, masal, hayvanlar, bitkiler, aletler
----	--------------------------------------	--

sohbet

1 tütün diktim söküldü
yaprağ yere döküldü
tüçcarla ucuz āmış
boyunnarım büküldü
5 boynum büküldü ğaldı. ucuz vemişlē, az demişlē parayı de, undan āloz. ğayırp
duru, ğonuşoz şiylē, aha telefonāna ğonuşoz. u urdan alo ben burdan, ālaman
bakarız biz size diye unnā da urdan bize selam yolluo, para yolluo baķın bunnā

kendinize diye. di mi napā taa ala, hıştınman ğari. almanya almanya zalım almanya, ayırdın bizi ğızımna ikimizi zalım almanya diyom diyom ālıom. e ari napen.

- 10 almanya ayırdı göttü onu. bi ğız, bi ğız; bi lan, bi ğız. siz.... onu adamı aldı göttü almanyaya, ğari urda duruolā. ...iki sene üç sene duruolā da le geliolā köve. gelmolā burlara ya. ...sene ble hatırıma getirim getirim, bi hususi benim yanıma ge. eveli tepe üsdüdedik. ietmedilē.

düğün

...davul gelir. davulnan köyün içersine eyasını gezdirilē gelinin. undan sona ğız

- 15 evine iletir lan evi, asālā aıkları, elbiselēni. onun altında oyun türkü olurdu eveli, hinci le deil ğari. hinci deişik. davullā le alādı seni arabaya pindiresiye ğadā davul alādı evlēde. lan evine ğız evinin arasında ikisinin, le olurdu. bitmedi mi ğı, yetē. ü gün durdumun, üçüncüsü gün iye gidē gelin gezmē gidē gelinne güvey. güveynin babulānı salālā, ayakaplānı. urdan una para vimeyince ıarmazlā ğari.
- 20 para veri de güveyi le ıarı. ondan sona ğız evi a piiri, yemek yapā ide, hep ğomuları ünnerlē, yidirilē, iirilē. oyun türkü ğari u zaman yaparlā. gelinin oyna orta yerde emsallarla oynalā. ben çoğ ğonumā gelmo, iki dene ameliyad vā bende. iki tene ameliyat oldum.

masal

EC-eveli bi vāmi bi yomu, allān ii çomu. bi evin bi ğızı vāmi, bi evin bi ğızı.

- 25 aha sen....bi ğızmi. onu da lövümü, o bi ğız lövümü. anası bubası ālamı, paralanmı, ālamı, ırpınmı, ğız geli mi ğari. sona ğızı ie ğan tutmu, ğandan lmü ğız. ğari bubası kafeyi oynadmı gitmi dālara. ığmı gitmi, yo. teden bi, gece bi atlı geiyomu, mezerin içinden, ble bi andı eip durumu mezeri. can kırtaran yo mu, can kırtaran yo mu diye ğız da bağırıomu. ğız o andın edī,

30 üzerini eşmiş etini tenini, ğanı boşaltmış andık. ğız kannanmış bu yol. sona o atlı
vāmiř yanına. sen dimiş in min cin min? ben ni inin ne cinin dimiş, ben bi evin bi
ğızıdım, öldüm, hinci kannandım. beni ille çıkar köve götür dimiş, evmize dimiş.
atlı bunu çıkarmış güzelce mezerden, paltosunun arasına sarmış ğızı. ēnizi bilir miņ,
bilirin. buban ni bōle adı diyivēmiř ğızı. ğēmiř köyün içine, felencenin evi nerde,
35 aha şurda. o nerde hinci kendi u. u demiřlē yok şonşu ğarı, bi ğızı vādı, öldü. kafeyi
oylattı gitti dālara, yok demiřlē. e bulama mısınız siz unu? e nēde bulam? bulun
gelin siz, ben unun çaresine baķcem unun ğızının demiş herif. bulun gelin emme
ğızı göstermiomuş hiç. kıızı göstermemiş saklamış, çıkıvumuřlā dālara kövün insanı,
ğızın bubasını bulmuřlā gelmiřlē. e sen demiş niden bōle yaptın hemen ölmene
40 demiş bōle şafa oynā mı. sōle bōle onun çaresine baķarım ben, bularım ben adam.
nēde ğarik nēde demiş, benim ğız gelecek yire mi gitti demiş, bulamazsın sen unu
ğarik demiş. bularım, bulamazsın. şakmış adam dışardan ğızı sakladı yerden ğızı
giyindirtmiş anasına da ařāda geyindirmiş, şuşandırmış ğızı, bubasının boynuna bi
sarılmış bubam diye, öteki ğızım diye. ğari bunnā bi sarmeş dolmeş ğıznan
45 āleřmiřlē ğülüřmiřlē nise. iyeri demiş sati adamımış, su ğızım sōle bi çıkısa gelse
demiş bi halı hēbe demiş altın ğoycen demiş, herif zengindi heralde. herife bi halı
heybe beygirine altın sarıvımış. ğızını diriltmiş ğēmiř, eyi ōmuřlā hinci kıızı
řeytmıřlē ğēmiř, çoluķ çocuk sābi ōmuř. kırk ğün kırk gece davul yapmıřlā, gelin
ōmuř. tamam mı.

masal

50 davşan, davşanın yavruları vāmiř, sona şiy dimiş, bu dimiş evmizden dışarı çıkman
demiş, ben dimiş size yiygi bulma ğidom dimiş yiygi. çıkımış anası gitmiş, mınīni,
civcisi şeycini evde bırakmış mıncıķlāni. çıkıvumuş anası gidince tarlalān içlēne

- mıncık. o da toplacekmiş yiyecek. sona urda bi şey bulmuş, demir parçası bulmuş davşanın yavrusu. ana davşan yok yavru ... bulmuş gēmiş, onu de sōle bi yere
- 55 gomuş. anası gēmeden yuvaya girmiş. geliyo anası. annecim ben diyo, bi şey buldum diyo. nedîni ben bilemedim diyo. sene gösterem sen bilebilirmin baķam diyo davşana anası geti baķam diyo annesi, getir onu. anası da bi baķıyo. bu diyo, ben buna bi aķıl erdiremedim nidîni bilemedim diyo. baban gelsin, una soram diyo anası. ondan sona gōyuyolā. sona babası geliyo. anası, bizim diyo şe diyo, gitmiş de
- 60 diyo de orlādan mıncıkçıķ bi şey bulmuş gēmiş nidîni annıyamıyon ben, sen bilebilimin baķ baķam diyo...bubası öte baķıo beri baķıo, buna bi maķas dirlē diyo. sura elini soķāsın, sura da bōle yapar elbise dikerlē, keselē diyo. sac bıyık keserlē diyo. ellemen surda dursun da düşmana gelirse soķuvuruz...odamıza gidioz yatoz sen de yat yerine diyo davşana bubası. bubası anası, o evde yalnız ğalı
- 65 maķas. baķam benim bıyıkları kescek mi diyo davşan bıyıklānı kesmiş. saşları da kes...baķam diyo saşlāmı da kescek mi diyo. hadi saşlānı da kesio davşan yavru ...baķam su benim ğulāmı da kescek mi diyo, ğulānı da...ğulānı da kesio. hadi bi çıĝrış bi baĝrış. hadi bubasınna anası siidip geliyo odalāna. noldu, napdın sen? ūlana baķmışlā ğulaĝ al ğan. ğulaĝ al ğanlı oldun sen diye baĝrışıp geliyoa
- 70 anasınnan bubası urda ğari. ğulaĝ kesilik, ğafada tūy yok ğulā yok yavrının. napdın sen. işde bōle yaptım bōle etdim. ben sene diyo demedimin elleme diye, bu saş bıyık kesē elleme demedim mi diyo. sen diyo ya ôleydin diyo. ğulāmı kescem diye boĝazını keseydin nolcedin diyo. hem bizi ūzcedin diyo hem kendini ūzcedin diyo bubası. sen diyo kendi yaranı kendin eyi et diyo. sarıolā sarmalıolāmış,
- 75 götürüolāmış işde taa o maķası da suya atıvurulāmış.

hayvanlar

kedi mınıcık, kedi mınıcı. köpek ondan minik, köpek minî. işde ğarantavuk, alağabağ, keklik, kô kuşu unnā çok. unnā çok, unnarı yaza yaza sen baş idemezsin. işde ğarantavuk... kô kuşu, keklik, sona taltaka, ...sariasma taa çoğ emme hatırıma getiremom işde. ğarlengeç. eee leyleg ... sôledim, aqbuba. leyleg ayrı aqbuba ayrı, göğercin, göğercin kuşu... unnā işde bayır kuşu bunnā, bayırlāda, ya.

bitkiler

boş yaprā, ğaya çalı, bunnā boş yaprāna ğaya çayı, unnā ilaç işde. çay gibi içiliolā. ğarın ārılāna, ğalp işe el ayak kırgınlıklāna, vücut ğırgınlına, unnara da iyi geliyo. sona yimē de pişirmē de urda alabada deriz, gelincik, ğazayā unnā toplanır, gerdeme.

aletler

85 işde bedirig şiy oluyo pamığ atādık da pamı, unu bedirig yapādık...yastaca koduk, urē bi tutam pamuk, elinde su kıada taa odun parçası, ufalādık bedirig, parmak ğadā bedirik. onun çıkırıklānı...çıkırıkda eyiridik u bedirikleri. unu ğarik bôle her şeylē doğurduk unna, çuval vādın, çuval dikdiridik, tezgah, çuvallık...doğunması. unna yapādık.

90 unnā işde mekik olu da sôle mekik olu. masır olur masır, parmağ ğadan masır olur, unu mekîn içine ğonur. beş şilē beş şı ya o, o şışin içine masırı ğorğan mekin içine de onu oturdurlā. unu ğari unnā doğurlā, yüzünde şiy oluyo demirden, çımbar. çımbardır, çımbar, demir. onu bôle gerdittiri de doğuması iyi olur. gerdirince bôle mekik hemen āzını açı açıvuru, bez ôle doğunur. ayakçı, ayaklāna göre ayağ

95 tātadan. ayaklan ona basāsın bi...bi...

14	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Rahime Karanfil, bilmiyor; Nagibe Uzun, 79 Çeribaşı Hikaye, masal, hatıra, düğün, çeşitli kelime ve cümleler
----	--------------------------------------	--

hatıra

- 1 dedemiz ôle dermişdin. şurda vādın bi ğadanalı deriz, urlāda. eveli ziybeklē olurmuşdun ziybeklē. ziybeklēden kırtulamamışlā bu yaķada. dedemiz diyiverimüşdü. zeybeklēden kırtulamadına burda da parashanemiş, burda parashanemiş. şurda mezar gedii deriz, tulara gidēkene, urda parasanemiş, samannıķ
- 5 deriz. urdan üç köv unnā bi yere toplanmış. mezerlikde üC er başı. anacī doķtura göttük de ilhan ğavunoğluna, balıkesire. şey dedi, ne dersiniz, çerbaşı. çerbaşı köv deil dedi, hiç mezerlikte oķumadınız mı dedi, üC er başı diye yazılıpduru urda dedi. üC er başı diye yazılıķ ğızım dedi, neden bilminiz dedi. sen de bana şey baķ biz bilmiz dedim, o yazılādan anlamiz dedim. anacıa yavuz baķ dedim, aha bōle. undan
- 10 üç er başı diye ondan ôle diyim, ondan duydum, ilhan ğavunoğlundan, doķdurdan. üC er başı yazılıp duru diy, urda diy. işte niy olcek ayol. bunun adem dōrd aylıķdın bubasının öldünde, kız vādın iki üç yaşlānda. en abileri sekiz yaşındadın. urdan ōlanlān birini de evlatlıa vēdim kırķācın ēlyaslā köyünde, öte yıl ura vādıķ ğēdik, onun yanına vādıķ ğēdik. o da evlendi, iki tene olu vā ceylan ğibi ğız vā, gelin oldu.
- 15 aha ôle ôle bōle yaşadıķ işte biz, çalışa çarpına bunnarı gördük pesledik, allaha şükür, hamdolsun. işte ben ordan duydum, üç er başı diye yazılıpduru diye bilim bi. şurda tarlamızın ortasında dedemiz vā, mēmet dede dermişdin dedemiz, mēmet dede dermişdin. şurda vā bi dede, o şeyde vā bi umar dede. a bōle bōle urlādan biliz biz, başka ne bilcez biz. kendi işimizlen başımızlan. hiç bilmin ğızım, işe bōle duyeyz
- 20 biz, bōle biliz, bōle duyiz, omar dede. yalnız bu dedenin adını bilmim. bizim tālanın orta yerindekiñin āmet dedemiş, ôle biliz. yapiz hayır yapiz de urē götür, gidilē

gızannā urlāda oқиylē, ğuran oқuyolā,...bereket yāmadı mı loқma pişiriz, hayır yaparız, tepme yaparlā, onnarı götürüz dedelere. çörek yaparız şeyde saclāda. ki üç tene saç urarız, kimimiz yazā, kimimiz bişiri. ebelere, gelene geçene yolun çatına

25 ğuruvuruz. loқma bişirilē, lokmayı biliñdir?

hikaye

ğaçākana ğadının biri çocūnu dereye atmış da ğaçmış. kendini kırtariyo nefsinı ğurtariyo burda ğadanağalı dedīm. dereye atmış, bizim tarlan öte vādır dere. urē çocūnu atmış gitmiş ğarı, ğaşmış. urdan sabālān gēmiş de kiyik emzirip durāmış çocū, kiyik. kiyik gēmiş nerden geldīse çocua emzirip durāmış, ufacık çocū una bak

30 sen. eskiden çoğ işlē ōmuş a ğızım emme tabi biz bilmiz. ebecik diyivirüdin bunnarı dedemiz diyivirümüşdün, biz de ebecik diyivürüdün, sene diyivürün ben de ne yapam ğızım. dedelēlen alaқalı deilmiş de қalan bu қadınnā ğalan қаçarlāmış. başlānız kül bezi, gözlēniz ğız gözü, ziybeklē. hinci anarşistlē vā ya o zaman da ziybeklē vāmışdın. başlānız kül bezi, gözlēniz ğız gözü dirlēmiş. doқuma şiy

35 dartınırlāmış ğızlā қорқulāna. başlānız kül bezi gözlēniz ğız gözü dirlēmiş, aha bōle bōle dedemiz diyiverimiş de ebecik de bize diyiveridün bunnarı. keyik derdin çocū emzirip durarmış sabālayın gēmişdin ğarı. atılı mı evlat, atılmıy de mi. atmış da gitmiş, başını kırtari ğarı, namusunu ğurtari ya.

masal

ōlanın biri ava gitmiş. iki yılan... gelirmiş. tüfē bi çekmiş, ardındağı yılanmış

40 ölmüş, önündeki dünya güzeli ğız ōmuş. önündeki dünya güzeli ğız ōmuş, urdan bizim demiş çobandın bu demiş, beni ādı ğaşdı. beni demiş bubama iletive, bubam sene dünya ğadā para vere eline demiş, ama demiş. paraları āma demiş, parmāñdağı yüssû iste bubacın demiş kız tenbihlemiş. yüssû aldīne gitcen gitcen ğazdān üsdüne çıқcan demiş, ğazdān üsdüne çıқcan, bi yalacan yedi cin dev çıқа demiş, hiç қорқma

- 45 demiş. yedi dev çıka demiş. yedi devlere bi da yala bene burē bi saray ğurun dicen demiş, ğazdān tepesine demiş. neyse ğazdān tepesine ğurmuş, yedi devlē çıkmış. yedi devlē çıkmış, ōlana bi saray ğurmuşlā. bi daa felencenin ğızını gedirin burē yatırın yatāndan kendinden demiş. getmişlē, yatırmışlā. sabālān ğız alke bae ki yok urē bae bayır burē bae bayır. uykuda āmışlā ğēmişlē yatırmışlā devlē. urdan
- 50 bōle bōle annadırlādın eskiden. niyse, urda duriylāmışdın bi yaliylamış niy cannarı istese unu getirimiş devlē yiyiylēmiş... yaliymış niy canı istese onu getirilēmiş yiyiylēmiş urda yaşıylāmışdın ōlanlā ikisi. hinci urdan bi ğocağarı ğēmiş, ğoca ğarlā cazı oliy diylē ya bi ğoca ğarı ğēmiş onnara şey demiş, de urlāda demiş ōlana bi ğoca ğarı vā demiş, misafirle alam mı demiş. alma demiş, kim bilir neyle
- 55 ğoca cadı demiş. hadin demiş yūreği dayanmamış, al baam demiş bari al baam. barmāndan yūssū almış gitmiş ōlanın. ee ura bamış bura bamış yok, yedi dev ğēmiş. ōlanı yedi da aşırı, kōpēni yedi dağ aşırı atmış ōlanın. kōpeklēn ōlan geze geze geze bi halden buluşmuşlā. buluşdine hurdan gitmişlē gitmişlē gine bi aşçı dükkanına durmuşlā, bu aşçı dükkanı da o ğızgillēnmiş. parmānda yūssūk vāmışdın
- 60 ōlanın atıvāmış aşının iine. unu da bubası ğörmüş mü, hemen ğocağarının yanına varıyo, ğocağarılā cazı oluyo ya ğocağarının yanına varıyo. enki yūssū ve baam demiş ū ōlanı yedinci ğat dibine attıram demiş. ordan hemen ğocağarı yalı yedi dev ıı. adamın kōpēni kedisini, urdan bi de kedi peslemişdin ōlan, urdan yedinci ğat yerin dibine atilē ōlanı. bōün ōle yarın ōle gine kediylen kōpek hanı nası bōle
- 65 kediylen kōpek diylē ya getirilēmiş, biri ekmek apıp geliymiş, biri de zatı tavu apıp geliymiş getiriylēmiş ama su yokmuş. ōlan bayılıymiş. eşıylāmış, eşıylāmış, eşıylāmış, yüzlēne aliylāmış suyu ğuyunun dibine. dōle ōle yarın ōle sıanlān biri ımış da hey demiş aslannānı bāla demiş, benim askeri yiyilā demiş. sıan bolmuş emme aslannānı bāla demiş. ben demiş aslannānı nası bālyen demiş, beni buradan

70 çıkar ôlesine...sıçanlara. çıkarıram noldu. işte göcağarı benim barmâmda yüssük vâdı da çaldı da göttü de beni bura attırdı. daılışuvumuşlâ kövün içine, getmişlê bi yığın yüssük önüne yımışlâ. benim yüssük yok demiş. dur dur demiş sıçanın biri de ordan çıkmış. bi demiş urdan demiş göcağarının evine vâmadıkdın biz demiş ben alin gelin gidin de demiş. olmaz demiş, biri ben de gitcen demiş, biri ben de gitcen

75 demiş, üçü gitmişlê. biri lanbanın dibine çönmüş, biri de bi dibine çönmüş. biri āzına yüssû āmiş biri de guyrünü goluna soğmuş, öteki de lambaya bi tekme. āmişlâ gitmişlê, olanı çıkarmışlâ. yedi devlê yine. o aşcı dükânının yanına göca bi saray gurdurmuş sabâ gadâ. sabālân galkiy o aşcı. allahım bu ne bôle. urê bakmışlâ hurê bakmışlâ urdan da işte bôle bôle ben annadıruvun da uyur gâla bu.

80 gâzan gâyniy daşın diye, at goşın goşın diye hanini yaparlâdın işte gızlara. bubasız gızlâ gelin olu mu bôle bôle sôlêlerdin.

hatıra

çocuk ya ikisini onun yanına bıraktım. ikisini de ademnen gızı aldım göttüm. tütün dikmê gittik, tütün dikmê gittik. sabālân aş pişirdik yidik. fiydan yoldum, geldim kittim, fiydan yoldum geldim. geldim bi tepsi... yaptım yidik hep beraba, kaşıkladık

85 yedik içtik. ben dedi tarlaya varan da sürgülüveren dedi. gel dedim. tarlayı sürgülemê geldi bizim sürgüeri sabanları kim daıttı burlara dedi. yana dedim bizim mēmed āmiş dedim, o daıttırmışdır, kim daıttırcek. ordan düttün dikez biz, adem ufacık, gız da ufacık yanımda. hatçe loğumları veri bak bu dedim. mēmet dedim, hatçe loğumları yiyivürü çocün bak bu yo ademin loğumnâni yiyivürü hatça varın

90 ...senin dedi. golanya çalivê gızım. ordan nēse gēdi geşdi. bi ôlen ôle olmadıdın taa. eveli öküzçü olâdın. öküzçü geldi, nagibe? ey. hadi. ni vâ? mēmet kiyfi gâçırđı. diymenin önüne vâdım burda bizim tallık...vâdır diplēnde, vâdım...naptın sen dedim. ben çok hastalandım. neren dedim. midem bulane, kafam dönüy. ilâc āmiş āşamdan habarımız yok. evlê onnâ dört dene çocuk, ırahatım olmiye deye

95 öteki eve gidiy, yatiy. urdan āşamdan da ilāc āmış, bōle ellēne dōkūlmüş, bacaklāna
sürmüş ilācı. urdan ŗiyici de, baqqal da baqqam demiş bu ilāc da öldürmesin de
mēmed seni görem ben demiş pireler demiş. pire oldunen ôle ya, ne gādā evlē temiz
olsa ille pire oliy. urdan neyse vādım, ne yaptın sen dedim, ben çok hastalandım, u
zaman diyim ben de dōneydin. deirmencinin ğripini vāmış, nagibe dedi, ey dedim,
100 burda ğripin vā attır bi. ğripini attırdık biz mēmede. urdan ōlan ğardeşi terzidin
köyde. mēmede habar salın, mēmed gelsin bene inne vursun. mēmede i de ...
vurduğ mu biz. urda kövün hocası ali hoca geldi ğurdu, u da halasının adamı
olıydin. ğaynatanın ğardeşinin adamı oliydin. u da geldi deirmende o inneyi furdu
mu. ğripin de yutturduğ mu, ğripin de yutturduğ mu mēmede biz. mēmed taa leyla
105 ya da urdan bi kere yourt gettilē içirdik mēmede biz bi kere kıstu, yok ğari, mēmed
āşam ezeninde öldü sala vedilē geldilē. dört dene çocuk burda yuulduğ ğaldık biz.
şu evlēde duridik işte adem urē ev yaptı hinci. o evlēde duridik, eski evlēde duridik.
urları sonradan kerı yaptık. dört dene çocuklā yuulduğ ğaldık, nābāsın. ni ğünnē
geçirdik a ğızım, şükür bu hallēmize, hamıdolsun yaradanımıza. ni ğünnē geçirdik.
110 ni ğünnē geçirdik. burē de getmedilē, bubacığ tez ağıldın, odaya ğuydulā ōlūsünü.
biz boyna getceklē, sallan gettilē geldilē deirmende öldü de. biz urdan burē getceklē
diye bağız. bubacığ şindik götmeğ çocuklān içine demiş. burē odaya ğucaz da
odadan gitcek demiş. odanın nünde yiykedilē de geldi geçivedi işte. ôle ğaldık biz
ğalan, ğalıvādık bissürü çocuklān. hinciki gibi olsa moturlā kıtırlā dolu, yok bi şey
115 yok, satı o zaman bi şey yokdun. bi şeycıklē yokdun. pek çekdik biz. şükürlē olsun
yaradanımıza. çolūmu çocūmu everdik barđardık işte ōlannan birini evlatlā vēdik u
üzüliz ğalan una çok üzüliz. çok üzüliz una. böyüttüm tek başıma aha bōle sürüye
sürüye bunnarı ben ondan sona tarlamız olsa canım ğurban. tarla da yok, dee urlāda
işte alemin oldū yirleri süriz, bi adım biliy, dōru daşā geliy sabannā. onun ğarşısı

120 vādın bi tarla, orlāda avlu yapiz, şiy yapiz, ğali on iki yaşına girdi ibrām, ğoca olan
on iki yaşına girdi, çaltılara furdu furdu tırpanı kesmiy, attıda bi gitti. urdan ölüm
gitme āladım ğaldım burda. gitti. vāmiş madene. hadi dimiş yarın girişini yaptır ge
demişlē. bi madene girdi, ondan sona işte otuz beş yaşında emekli oldu, küçücükten
girdi, otuz beş yaşında emekli oldu. çıkmacaktın taa emme zorunnan çıkardılā işte

125 madenden. madenden ta hiş baķ biribirilēne sendin bendim yapmazlā dört çocuk,
dördü de hiş biribirine sensin bensin yapmazlā hiş bōle. bōle geçinirlē, bōle
geçinirlē, hana allah ırız olsun evlatlāmnan memnunum. de ben yirmi beş sene
sona ğocaya gittim, yirmi beş sene sona, çolüm çocūmu everdim, barķardım da
undan sona ôle kittim, yoķ çoluk çocuk nerde. ğarı olcaķ ômadı, îtiyardı saten. u

130 bana baķtı, ben una baķtım. doķturdun, u bene vurağı ben una vurağım inne,
biribirimize. ôle toķturluu da vādın da hep çevre kōle eve gelirdi. gine ev vēdi bene,
ev vēdi bi tarla vēdi urdan da āmadım. yinden unnarı biraķdım, burda tarlası vāmiş
u iki tarlaları aldım. u zamannāda ni vādın bi millon para yatırıvudu urdan te şurda
ufaciķ aha şu ğadā bāçe vā, iki tarla. ben dedim bunnarı alcam da dedim buradan bi

135 şey āamacam dedim. bi tarla vā urlāda virerlēse virerlē, vimezlēse vimezlē. iki olu vā
unun da bi ğız vā, ğız almanyada. ğız almanyada, ôlannan biri köyde baķķal gene
faraşda, vādın mı bilmem faraşda. biri faraşda baķķal biri de şeerde iplikçi dükkanı
vā. yuķardan aşā gidēken, sağa geli, sola geliy ha, üsen uzun. bi ğız vā unun gine
eyilēdir, bayramnaşmā gelirlē burē benim yanıma bayramnaşmā filen gelirlē. güçük

140 ôlan gene hiş bi laf duymadıķ da ğocaman bayā gücūme gitçek laf sōlēdi. güçük
ôlan o sōlēdi laf der daa ķafamı bozup dura der. ķafamı boziy taa der. bangada iki
millar parası vāmişdın, iki millar parayı urdan balıkesire alma gittik. ...balıkesire...
urdan geliken bayā datlaşdıķ ikimiz biribirimize. aha güçük ôlandan bi lafını
duymadım. dün, dünnden öteye telefon çekti. tize. ey. gelin, siz vādıķ emme

145 bulamadık, kesdene ğuyuvuduĝ ore. kesdene ğumuşlā burē. kesdene getirivēdin tūze,
orē ğuyuvuduĝ, seni bulamadık, usura bama. siz usura bama ızım dedim,
bōun dedim, gelin dedim anasının yanına kitcek dedim, felili anası baıylē uē gūn
uē gūn. gelin dedim anasının yanına kitcek bōun, gūn de yavuz dedim dedim hacı
gidem dedi bene gittik ğari dedim. eyi yapmışınız dedi. bayramnaşmış

150 ..... onunki de ğēdi mi dedim gedi dedi. lanı vādı evli, şiy mūhendis, dee uzalāda
duriylā. de unnā felan ğēmişlē. ğız vā fatma, tani mi bilmem, fatma uzun.

dūĝūn

dūünne dualı oliy hinci ğalan, davullu olmiy. davullu yapan heves eden davullu
yapiy, havas etmeyen dualı yapıylā. duvalan ıkarılā, duvalan ğuyarlā gelini. ēlence
155 yapıylā, gece ēlence yapıylā. yapıylā ēlence yapıylā. yapan yapıy, yapmıyan
yapmiy. yapıylā gece ēlence yapıylā, getiriylā, okistira mı ne diylā ya. unnarı
getiriylā gece bi iyence yapıylā. ına gecesinde peg ēlence maz. ğari bilmim ğız
tarafına da tutcaqlāımı ēlence. ğız tarafı da tutturiy bazı. burda kendileri de tutiy
ēlence. bilmim ğalan, şeerden gelecek ğız. burda kōy hocasıdın da, kōy hocasının
160 ğız lan sevişmişlē, işte kōy hocasının ğızını getceklē hinci burē şeerden. şerden
gelin getcez. de fisdannı getirivēmiş bene de, du burda kendim kesdim diktim. ana
dedi niye ūraşın, allah aşına da ura göttüm de alt yannanda ğız... al ge de sen dedi
ben makineye gezdriyerim ilēne dedi. urdan ğēdim hinci ben de satı. hindi ezen
orda oldu satı. dikiş dikiy boyna, şalvar dikiş, dūün şalvarı dikiy boyna.

eşitli kelime ve cūmleler

165 u er başı-yūcelbaşı

ebe:nine

e fe:abi

annecik:anne

ilmon: limon

170 anacığ-babacığ

analık-babalık

aba: abla

15	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Hatice Küçük, 75 Çeribaşı Hikaye, sohbet
----	--------------------------------------	--

hikaye

- 1 urē tiren indirmiş unu, otmuş çocū ğucāna āmiş bôle durmadan āliymiş. yavu sen niye ālin demiş îtiyarın biri ğemiş de. ben ne ālamin demiş, bu dālā bu kûle bizim kû diil dimiş. ben davutlādayın dimiş. u adam da dimiş bura da davutlā deimiş. emme unun unnān kövü diilmiş davutlā ğari urası unnān küvü dimiş. undan sona
- 5 adam tabi parası yok, adam ölmüş ğaynası ğaynatası ğēmemiş. u hademelē parasını vimiş satı da urē davutlara, memleketine hadi gitsin diye pindirivēmişlē bunu. undan sona ğarı adam sen hanķı Őiyde nerde incedin dimiş. Őiy istasyonda incēdim ben dimiş melse istasyonda, mesla istasyona gerisi geri tirenciyi sōlemiş ğariyi çocūnnan uri tirenci uri ğemiş. burda incen ğari dimişlē una. çocūnnan undan sona
- 10 ğari davutlara, urdan aliy zırlıy aliy zırlıy gitmiş. ğayınnası ğari.....görünce, ah ğari olan öldü, bu gelin bôle oy biz aramā gitmedik diye ālaŐıylāmıŐ. işde ôle ya. atatürk zamanında yani harb ômuş ya, harb olunca benim anam u zaman gelin ômuş işde. burlā ğavurlānmıŐdın, bu memleket burlā. urdan sonacım ğavurlā ğari emme ğavurlāmıŐdın emme ğavurlā satı osmanlı dōvleti ğaldırımıŐ burlādan. osmanlı
- 15 dōvleti, senin yazın vā ya benim yazım bile yok, unnā burları silmiş süpürmüş. amariķanın bile esaması yokmuşdun o zaman. ğaynata allah rāmet eylesin ôle dirdin. ameriķaya o zaman ameriķa hinci baķ amariķanın ucu buca yok. urı urdan

- ğaçan bi ğavur, buradan ğaçan ğavur, burdan giden ğavur buna toplanmış, hurē ôle ğurulmuş ameriķa u zaman için. osmanlı dövleti kaç yüz sene bilmim ben oķur
- 20 yazarın senesi bile va unnan. iy ondan sona burlara ğari türkleri ğuymuşlā Şiy tabi burası türk Şiyi diyiviridi. ğoca odaķı. derlē. kırķ halkası vāmışdın bunun ğari. bôle kırķ halkası kırķ tene. atları bālıcek. burası Őinci kimisi ôle didîne cingen misiniz siz diylē bize, çerbaşı cingen Şeysine benziy diylē. u zaman balıkesirden burē urdan sonacım atları yaymā getiriylēmiş. bu bizim Şu tarafda Őôle bi yirlē vā bôle sulā
- 25 Őiydi yāmur oldu mu çoĝali bu boyu at yaylamā getirilēmiş de urlara da bālālarmış u oda Şiy gibi hayvannarı bālıcek işde o atları u ğün için. bi de mezerde bi daş vā oķıylē yazısını, ben oķur yazarlīm yok, u işte u zaman için burda unnān baŐımış mın bilmem niydin oķınlē sōliy. bôle dinelip duri ya insan gibi işde yazmışlā ne bilem ben eski yazıylen yazı yazılā. ôle hinciki gibi u zaman türkçesi yokmuşdun. osmanlı
- 30 dövleti zamanında hepsi eski yazımışdın. eski yazı da oķıyannā biliy. burasını yazıyı. uri ğari undan sona türklēden ğēmiş ğonmuş bu çerbaşı kövü diye ôle ğāmiş adı. kimi de diyi siz cingen misiniz diyilā bize ya. bu kövde dineleni yok hiç....bile yok bu kövde. er başı, içeri başı, atları başı. önceden üC er başı ğeĝmiş de urdan sonacım burē at yayma geliyle ôle çerbaşı diye bôle ôle ğāmiş buranın adı. hususi at
- 35 yayma gelilē. burlā köy dimiŐdın ğızım u zaman, osmanlı dövletinde Őeylē ekmiş ğali tarla bahçe ğāmiş. çetelē, çete zamanında. faraşlı yācı unu bıraķdırmış ğarik. unnā hırsızlık yapıy ğavurlālan annadın mı. ğavurlā bi yerden çıķıymış, çetelē bi yerden çıķıy, birbirine ğarŐılandına, hanķı hanķımı yincekse ôle aha bu kû ôle ôle Şeytmış. büyük tepe deriz, biri urdan baķāmış dürbünnen. dee u dērmen yolunda
- 40 birbirine girilēmiş de ğavuŐmuşlā, urdan biz gitmecemiz demiş de baŐlarım niko...ya da...başını. ğörünmen hemen siz de dürbünnen ğörelē bizi dermiş. e urda birbirine Őeytmışlē. bi de ğarı vāmışdın için de u zaman için ğarı niyle Şey bilmen

işte ôle. eski şiy lē bunnā, ğaynata anadın da bu köy ôle köy ômuş. bu günün berinde boynundan kesceklēmişdin. benim bi de amcam oliy bubamın ğardeşi, faraşta u yācı
45 vāmiş, u çetelere şiy u ğavurlānan ğari unu şiytcek yaķālāmişlā götürüyo, bi de ğayırlādan cemilmiş, cemili öldürmüşlē. yaķalandılā ya. bunu da öldürceklē, benim amcam oliy, hırsızlık yapıy, kimi ğavurlara kimi şiy lere ğari ğarışmış ortalık ğızım o gün için. undan sona u adam yalvarmış, yācı ğari dedeme ôle demiş ille sen bunu kırtarabilisen kırtar demiş de, ğulānın ta dibinden burdan kesmişlē, nişan ôsun
50 demişlē de biz yaptımıza dair, biz elimize geçdik de ğulānı senin ôle derdin, ğulaşız ğulaşız. aa ğulā yoķdun. sülāye u sülāye gide, ğulaşızlā diye. unnara saırlā demiylā gördün ya, ille ğulaşızlā diylē işte bunun ğulāsı kesildīnden.

hatıra

askere giden....benim aklımda ğalmadı. bakırcıdım ben, hepsini biliydim amma hinci aklımda yoķ. aa çivt sürmelere gittik, gelinne ğızlā dirlēdin emme ni bilem.

55 gemi gelir yanaşır
içi dolu çamaşır
çanaķķale çalkanırsa
çok gelinne ālaşır

o gün için aha bunu bôle şiytmışlē türkü yani...bunnā gitti, işte bu biliy.

60 ğonuşmamız bôledir ğızım. istedilē, istiyince ôlan da oķiyidin tabi ğazanamadın. urdan sonacım oķuyidin, iki senede e ôlan ordan ben oķiyen ya felen demiş bubasına. ben hiç satı ğızım diye ğonuşmadım bile. i unun urdan ğazanamasın nolcaķ diye, biz az kıpaķlı gitti. yani unnā kendileri ğonuşıylāmış aralānda ôlanla ğız. biri balıkesirde oķiy, biri burda. biri eski yazıyı oķudu, ôteki de eski yazıyı

65 oġudu emme. ġıza ũle siz gibi ŧiysini gitmedi, olmadı. yani ġuran iŧeysinde, ũle oġudu. e unda geldine de ġazanamayınca iŧte deũle yapıvādık sevdilē biribirine verivēdilē. unnā urlāda oġıyannā el ũpmez, erkek eli annadın mı,... ũtekilē oġıyannā ŧıydennē, urda ġursda oġumadı ya ġuran oġumayana unnā hinci senin dedīn gibi davullan dũmbeklen yapā. gelin ġızı burē erkeklēn ićine ġuyarlā. u

70 erkeklēn elini ũpe unnā da una para virē yahud unnā da havlu virē, edad ũle gide iŧde. sizin masalā oliy ya ũrmece, ũle masa olur, ćarŧaflā oyalı olur yazmalā oyalı olur. yaŧmak boncuġ yaŧması, ġız tarafı onnarı yapā, yapā hazırlālā.

16	Konuŧan: Derleme yeri: Konusu:	Hatice Ernur, 65 Davutlar Dũġũn, inanıŧlar, bitkiler
----	--------------------------------------	--

dũġũn

1 dũũnnere baŧladımız anda evela yumġa piŧiriz, yazdırız bũle. bi ev ũsan toplanır, hep kũvcek gelirlē onnarı bũle yazarız yazarız kũyũmnere dolduruz. dũũn cemiyeti baŧladı mı hurarız bũle bi ġazan et. yumġanın ũstũne senīn dedin...bizim tirid una diyoz emme bizden aŧāki... ekmeklēn ũslēne etli etli yapıyolā, yani biz unnanı ũle

5 bildik. dũũn cemiyeti gelir bizim. dũũnũn baŧladī gũnden keŧkek dũveriz. yani beŧ teneke felen yani ġoca tenekelen beŧ teneke felen dũveriz. unu dũũnde gelene gidene yidiriz. biŧiriz, biŧittiriz aŧcı dutarız yani. undan sona o gũn ġari keŧkein dũvũldũ gũn ġoca kũve yime ićme yaparız. umum kũv gelir. odalā, camılā dolā, dũũn evi dolā, yidiriz ićiriz u gũnde yollarız. ertesi gũn ġari gelen misafirimizi aynı

10 gene kũvlē aynı yir. ġoca ġoca ġazannara hurarız. bire bućuġ teneke hurarız. hurarız, ġoca hayvan keseriz, bi ġazan et hurarız gene. helva yaparız. helva az gelcek olsa hinci bi de hũŧmelim yaptırıyoz. iŧte bũlelikle aynı kũv ũć gũn devam edē dũũn evinden yē ićē bizim. eskiden bũledir baġ, ũć gũn devam edē, yani hinci millet...ha ŧunu yapıvaram da ha ŧu gũnde bu dũũn telaŧası geŧsin dimeyiz biz. dũrt

- 15 .... ekmek yaparız dört çuval undan. bi çuval ... ğararız. dört fırın ekmek yaparız. yimeysi içmeysi ğadan milletin ğarını doyuruz misafir õsun kõlü olsun çok gelir gide çok ye içeriz yani yimēmiz boldur, allah bu günümüzü aratmasın, eyidir, eyi huzurumuz eyi. yani tabi ya herkez bi ekmek davasına ğoşduri di mi. cuma gün başlarız. cuma gün başlā, keşkek döveriz davullan. cuma gün āşama kına yaqarız
- 20 ğoca kövün içine. herkez kına yakınır. cumartesi gün olur, gelen misafirimize yakıvuruz. cumartesi gün gece gelin ğıza yakıvuruz. damad olana yaqarlā ondan sona o gün õle geçē. ertesi gün ğoca köv ğarşıya geçē, ğarşılanır davullan zurnalan. bārışa çırışa geline gine aynısını yidiriz içeriz. õle ğoca ğoca ğazannara hurarız. ğoca köv gelir, yir, içe, ondan sona gelin āmā gideriz. gelin almā gideriz davullan
- 25 zurnalan. gelini āşama aldık geldik mi iş bitē ğari. işte bõle bõle biz ğızım adın ni bilmiyom da. bizimkinne yeni yaptı düün işte bi yeni gelin aldı.
- yol üstünde ğarınca
aldım avuc dolunca
balıkesir üstüme göçtü
- 30 õlumdan ayrılınca
nacaq urdum talına
çığağodum yoluna
ğara yirden ğemiş vā mı
bakma gözüm yollara
- 35 diyo. ...bakırlā çok oldu bizim düünde, bakırlā çok oldu. halen taa o ğarının türkülēne ālacam geliyo diyo. illa ki bi ğızım olsa....kapidan...ğızı da ğemiyo ya
- inanışlar

goyun dersi atarlā gelinin ayānın altına ordan gelince koyun derisi melaïke gibi ōsun diye.

bitkiler

40 bōle daş diplēnde, derelēde kekik şeyleri unu da her îsan gullanmaz işmez yani bi de böreklere şeylere gatarız yapākana. nuzla deriz bōle bi bayır otu vādır, unnarı, nuzla, unu şıye guruduruz, ūlarız nane diriz biz kendi yetiştirdîmiz ôle, nuzla da ôle şeye gâtılır. yani bi de ôle şey gullanırız guru, yemişin gurusunu, guruturuz biz yemişi, erik felen guruturuz unnarı u suyu gaynatırken o nuzlayı içine gaynatırız suyun içinde,

17	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Alime Yıldız, 56 Davutlar Düğün-mani, ölüm, kırklama, çeşitli cümleler
----	--------------------------------------	--

düğün-mani

1 bizim on sene oldu gelin alalı eme, nuray ta beş sene dört dört mü olcağ. benim gız da gitti balıkesire göcaya eme aha kövde oldu düün evde oldu düün. ôle, bizde ôle adet. hinci hiç şu olcağtın bu olcağtın. ôle damat saç yaptırmā gidiyolā hinci ğari de şeye gitmezlē damat tıracımış, bilmem ora... ôle şeylē yoğdur hiç. herkezin kendine

5 göre bi adeti vā, bağ biz televizyonlādağını görüyoğ, bizde ôle adetlē yoğ. yörüklē aynı biz gibi yapıy iki gün duri atıylē ya yörüklē aynı. açığ açığ ne diyiverem ben ne bilem de gelin almādını mı

burların nergizi

başının morlu bezi

10 ôretmenim yavuz eme

bırağıp gitcek bizi

diye ğaşıqlāla şaķ şaķ oynadıķ, ôretmen de ālādın biz oynāķan ôledin ğızım ğoca
ğoca şaktıķ şaktıķ. hinci ôte yana oynadılā ya şıyle oynıy şaķ şaķ şaķ şaķ oynı onnā.
ni diyolā. biz ôle oynuyoz. oynāķa evel ğızımız manileri bilerin ben de. ben söylin

15 sen yaz u vaķıt manileri. yazāmısın onu. e ben yarı yerlēni heb unuttum emme. hinci
ġari evel iyıydın, güzellig, ôlan ğız, sevda sevü deniyodun. hinci acılā çok ayrılık
giriyo bize. hinci ôle şeylē söylüyo. eyice ġari ġardeş bunun ġaynanası benim
ablam almanyada, biri balıkesirde, ğızlām balıkesirde, ôlanım şeerde. hepsine ayrı
ayrı ālıyon ālıyon da mani sôliyon. (ġızınķını virdin mi, ben kendiminkini ġuydum)

20 ben hep hinci ġari acı türküsü sôliyom, yar türküsü sôlemiyom.

yāmır yavā sel gibi
şılaşıyor pul gibi
soran beņizimi sorā
için yaniy ġor gibi

25 ocaķ başında sacım
şişelerde ilācım
soran beņizimi sorā,

deminkini mi sôledim, onu sôlemedim ġari. ġarışdırıvirün ālāķana, aķlımdan
geçivirü işte baķ... içimde acım dedim onu heralde ben deminkine. işte ôle ôle.

30 ğızım evel buna vādın ya hep aķlımızdan geçivirü ālāķana sôlēken

bāçalāda ayrılık ni o ayrılık
yapraġı ġıvırık
üst üstüne geldi

ğardeşim senin ayrılık

35 mı dedi. āladım āladım sōledim eveli manileri çok biliyoduğ eme hinci ğızım hepsi
aqlımızdan geçti ğari. kafalā el virmiy kafala. ni sōledim ğaşmalan ilgili?

şeker misin bal mısın

şeker visem yir misin

hökümetin önlerinde

40 bu yar benim dir misin.

ğızlan olan seviyomuş işte, hükümetin önüne varınca, e ana buba davacı ya geri
alırsa alamam diye ondan kōrkuyolāmış.

şışede muşanır mı

niķahlı boşanır mı

45 aldın benim ciğerimi

ciğersiz yaşanır mı

tālası dönüm dönüm

bostanı dilim dilim

dünyamıza geleli

50 gördün mü bōle acılı ölüm

arabın alına bak

çıranın yalına bak

ğızım beni görcēn gelise

bigadiç davına baķ

55 ...iskele davına baķ diyon, iskelidin, ğızım beni görcen geliyosa bigadiç davına baķ.
analā niylē sōlüyo. alıyo... ora aķlına geliyomuş, bigadiçte ya ğız da balıkesirde sen
de balıkesire baķ ğızımız ğapının önünde. niylē sōlēdin.

bāçalarda ısmanak

gidelim ğonaķ ğonaķ

60 evelki günnerim ğara

hinciki günüme baķ

ğızım hinciki günüme baķ derdim kendi kendime ālā ālā sōledin. hinci ğari biz hep
şiy türküsü sōylüyo ayrılık türküsü, o ōlan ğız türküleri yoķ. evela onlā pek sōlēdin

gelinin adı āşa

65 yazmeyi serdim daşa

almanyanın dağlarında

zabtlē gibi yaşa

selahatine türkü yaķādın bayırlara gidēdin de hinci bi tek u ğaldı ya ğari. ay ōlumuz
derdim anan elde ōle ālıyo ālıyo, ğarı şimdi türkölē çağırıvēdim dedi

70 bāçalāda éşe elma

sen güzelsin maşallā

yollara çıkınca maşallā

almadan gel almadan

yollā çamur olmadan

75 gediklêden aşın gittin

al bezlerin solmadan

diye nuraylân zübeydeye hep türkülê söyleyivêdim ben şindi. evel manileri pek sôlüyoduğ genşkene a ğızımız hinci ğari yaralı yüreklê de kimi bi yerde kimi bi yerde. ğardeşlê ôle acılı öldü, ğayinnâ ôle öldü hepsi, almayadan ölüleri gelince

80 hepsini sapıttıq kafalâ ermiyo zaten. eveli niylê sôlüyoduğ da hinci geşti. görümcenin adamı öldü ğardaşın adamı öldü ğızımız almanyada hep kıza oldu da öldülê. hep cenazalâni burlara gettile. unu mani yapmış yapmış da ğari orda kıset dolduruvumuş bunun ğaynatasına. ğaynata ablacık da gelince adam bize hep sülûvurudun. benim adım muslu emek diyo o, tenini yıkadı kôlünüz cevdet, muzafer

85 ğardaşın yanındaydı hep diyo. acını demet demet paylaştık diyo. işey emine cafere sôlüviriyo eminin ölüsünü ğari orda o. ne o ekmek yoluna ğurbetlere düştün, ecel terine nerde burada mı içtin diyo. haa ğaynar ğazannâda ekmek yoluna ğurbetlere düştün diyo, ğaynar ğazannarda bişdin, ecel şerbetini burada işdin diyo. buzdan kıymış biribirine kıza yapınca ya ğari bi annatıvuru baştaķınnanı emme aķlımızda

90 yok, ordan biliyom öldü seneyi. seksen bir yılının kırlı kışı bantta bôle sôlüyodun ya bize, ordan biliyoz ğari. ocaķ ayının on beşi ...kırlı kışı...

olan tarafı bizim bi çıkâ belki iki yüz yazma belki üç yüz yazma örtü bôle. iki yüz elli vâmiştir bizim raat bôle çember, hep bâlarız. yani hısım aķrabanın adamı öldüyse, u kıarı duriyse, una yazma örtü vireriz. ğari öldü de adam ğaldıysa havlu

95 vireriz. söz bitti mi, söz kesildi mi loķum şeker virerlê. bu aşalâda çıkulata gül viriyolâ ya bizim...bizim bi sandık loķum götürülê, şeker götürülê ğız evine işte sözkesti. orda olan işey ğız evi de olanın gelennênin hepsine sobet iderlê, ğonuşurlâ, çayını içerlê, gidêkene de yimêni yirlê, gönderilê. ondan sona da ... ôle oyun türkü ômaz. sona bi bayram olu, düün olu, ğıza eşya alırsın bôle giyim kışam,

- 100 kendince bûle tatlı gıyāsın, ekmek yapāsın. börek diyoz biz bôle sinilēde börek yapāsın. ondan sona ekmek yaparız, kendi somun diyo lā başka yerde, düz ekmek yaparız. gıza işte bôle bi şeyledir geyim kuşamdır, olana da o gız göyē de mi? bôle bi şilē gıoyarız gıza ni ilazımsa kendine göre işleme işlecekse bôle işleme işlēse...yimek yiyon ya yimek yirlē ondan sona olan evi gız evi de gıza virē niyse
- 105 golanıya gül suyu, bôle sigara, çaķmaķ, bi çiçek, cerez, mendil, iş çamaşırı bi gāt iş çamaşırı gıyar lā, bōçalar lā, bālar lā. ondan sona da hunna da olan evine bi yiyecklē bi şiy lē gōrlā. götürülē olana işte kendi aķırabalānı çağırılā olan evine gider lē. orda bi yimek yirle, bi kendilēnce bi şenlik yapar lā işte oynar lā, çalar lā aynı bizim bu şiy gibi bi teyibi açıvurlā, bi kaset koyar lā, ôle dutan dutā bizim onu pek dutmaz lā, onu
- 110 dutup da ôle saz ekibinnen nişan yapmaz lā. kendi aramızda vādımız evde yidik iştik mi çayımızı içeriz yimēmizi yiyeriz. e hala, tiyze, amca, dayı, hısım aķıraba gideriz, ora varınca da işte kendimizce bi muhabet sohbet yaparız, oynā çalarız. olan ôle gılā oyniyen demez hiç, ikisi beraber oynamaz lā. ondan sona geliriz. biraz haydi zaman gelince herif kendi zamanına gelince işde düün yapcaķ oldu mu hısım aķrabayı bôle
- 115 şiy daıdır, eşya daıdır hediye, hediyeleri daıdır. dünün günü geldi mi keşkek dövme gideriz giyim kuşam filen uzun etekleri giyeriz olan tarafı telleri taķınırız. gideriz bi meydannıķ vādı orda keşkek döveriz. gızlā hep onnanı giyē. doķuma gömlek yanışlı işlemeli, yani kuşak deriz. kısa uzun diyo lā borlāda, zıbın giyer lē, üstüne yaşmaķ tartınır lā. bez yaşmaķ o keşke gittikleri gün. o günü bi taa gına gecesı gün de org
- 120 olan işde o vaķıtta şehir usulü giyer lē, bôle satın işey lē, hazır, pazardan alınannarı giyer lē, orķun önünde, saz ekiplēnin, oynar lā, çalā. ondan kerı geldik mi eve kendimiz sōleriz bi de. baķır çalā, manilē sōleriz. herkesin kendi tarafı, giyim kuşam, gine o zamanda buz lūlā olur bizim giyinmē. buz lū vādı bôle, buz lū dedimiz gömlek, bôle telli telli üstüne çeket telli telli gıyafet. altına buz lū gömlek giyeriz,

125 üstüne de çeket giyeriz, erkeklen çeketi gibi aynı borlara ğadā bôle tel daķınırız bu
tellē nası olā arķasına süpürge gibi, biygir ğuyrū gibi olur. telleri de daķınırız kendi
aramızda oynā çalarız ondan sona ķıneye. önden davullā, arttan erkeklē, arķadan
ķadinnā. tee şu geldīniz ğarşı gedī geçeriz. olannā bağıra çığıra oynıya çalā, ğızlā da
arķasından. şindi sora geldik mi de oyun yerine olannā oynā ğızlā baķā. oyun bitti

130 mi erkeklē yimî, ğızlā da ğız ālatmā gidelē. ğızın annesi ğızım gidiyo diye ķınadan
gelince mani yapa yapa şiy dirle

at kişiner ğoşın diye

ğız anadan düşün diye

ğazan ğaynar daşın diye

135 at kişiner ğoşın diye

ğız anadan düşün diye

ha nine ha nine

diye mani söylüyola. ondan sona ğızın anası boynuna örter ağlıvuru onu. “bāçaların
nanası / hana bu ğızın anası” diye sôlerlē. ğız varı boynuna tüve. ğari mani yapa

140 yapa ğızına ālıvuru o. işte ğari ôle ôle ne bilem ben sôlerlē emme biribirine
benzemez ğızım herkez kendine göre.

ğoca evlēm ğızsız ğaldı

ğoca baķırlām susuz ğaldı

benim evlēm ıssız ğaldı a ğızım

145 aş bişersen tozlu derlē

aha su getirsen tozlu derlē

aş bişersen duzlu derlē

el evleri ğıymetlerini bilir mi a ğızım

diye anaları ālıvurula ğızlāna ālıvurula ālıvurula. ondan sona ğız arċadařları, ğız

150 yengeleri anasını ayırılā, elini yūzünü yıċarlā. gelinin ğulaċları saĝır olmasın diye bi
ĝoca baċır getirilē. ğūmbūr ğūmbūr gelinin önünde oynarlā, řaċ řaċ oynarlā. ōlan
evine ĝali. yoċ ğız evinde oynecek gelin āladıċdan geri, geline alıvuruz. gelinin
ĝulaċları saĝır olmasın diye ōlan yengeleri hep tellēnen pullularlan ċařıċlānan
önünde oynuyola. peg oynarlā. ondan sona oynadılā mı daĝılıřırlā. herkez yinden

155 elbise deĝiřtirmē gidē. bi de ūCetekleri ĝiyerlē, unnā bizim řiydir, řu yōrelēde
ċıċıyo. ūCetekleri ĝiyerlē, al bezleri baĝlanırlā, ċember mi diyonuz bunnana?
ċember de diyoz, bez de diyoz, yazma da diyoz.. al yazmaları řaĝır řuĝur
baĝlarlā. telleri daċınırlā, ūcetekleri ĝiyerlē. herkez ĝol ĝola daċıřdı mı davulun
arċasından gelin almā. ōnden davul, arttan ĝızlā, arċadan ōlanlā. ĝız evi eřyalānı

160 isto ōlan evinden, eřyaları bi araba moturlara yūklerlē gelin āmadan. ĝızlā orda
gelinin yanında ĝalır, erkeklē o eşyaları indirmē gelir eve. eşyaları indirilē
ĝari...taċsiye pinen onnā biz gelin alıcı oluyo diyoz de mi? gelin alıcı oluyo diye
taċsilere herkez dolā ĝızlā. yirmi otuz taċsi olur, varılā gelin evine ĝalan işte gelini
ālaya sızlaya bi duva yaparlā gelin pindi mi vererlē şekeri atarlā arabadan şekeri,

165 allasmarladıċ. hadi ĝari arabanın önüne de geċerlē. gelin ċıċınca ĝari, ĝızı pindirdilē
mi aċrabaları hep başından şeker atar. gelin inēkene de ōlan tarafı gelinim geldi diye
ĝaynana ĝarı gelinim geldi diye zatı ċıċaĝoru. ōlan aċrabaları, ne ĝadā damatın
aċrabası arċadařı vāsa o vaċıt onnā atā. geline ċapıya yā sūrdürülē. ūċ kere bismillā
ċekdirilē, ařdırılā ċapattırılā ċapıyı. o evel tereyā vādın, hinci tereyā mı vā sana yaĝı

170 sūrdürülē ċapıyı. yā gibi aċsın, uĝurlu ĝesin diye. melaike gibi ōsun, ĝurban oliyi ya
ĝoyun. ĝaynana ĝarı hemen kirli bezini başından doluarı...ĝız ċıċtīne de hinci ōlan
evi ĝız evinden hemen bi ekmek aliy. ekmek gibi oturaĝalsın evinde diyolāmış. bi

çivi alırlā çivi gibi çakılsın ğalsın diye. aha ğaşıķ çalarlā görmeden, anası görmeden,
bôle bardaķ çalarlā..olan yengesi alır bunanı. alem ālāķana ğızı bindircem diye

175 ālaşırlā. olan yengesi de i şeylē araķlā orlādan çatal bulur, ğaşıķ bulur, perde bulur,
doldurur hemen çantasına hemen götürmē. gelinin çiçeklēni getiriken taķsinin
önüne ğuydulā mı olan evine gelirlē, para verin baķam biz çiçekleri gettik. gelinin
seccadesini getir, para verin. para alırlā. ôle ôle düünneri yapā gideriz ğızım. biz
āşam olduna ğadā...

ölüm

180 anamın ellēne kına yaķıvodum. şimdi sen ğari abla dönemezsin dedi. u biliyo ya
senin dedi orlada nişanı kim yapvacaķ hiç olmadıķ nişanı yaķam da, sal yaptılā
da göttülē onu. ölcek zati ğarı, depinemiyo adam da baķamıyo, baķmıyo adam ne
yapsın mecbur götceklē, orda ğari ölsün, ğaldı işte orlāda o hastanede. baķ
hemen...can çıktı mı bôle nefese çıktı mı u sayılı nefesi gösüne çıktı mı kına
yaķarlar ille.

185 cennet taamı ya, o kına yaķmadan göndermez ille nişanı ôsun. gelin olana da kına
yaķarlā bizim, tekbirlen, aminnen, ilahinen geline kına yaķarlā. sünette de yaķarlā.
ğarılara öldükten sona hemen öldü mü soumadan yaķam derlē ıscānnan girsin.
soudunan girmez. cenazeyi yıķarlā, o kınaları yıķarlā. yıķarlā tertemiz. gine
sarardıyon, o nişanı oluyo, aldı ya o nişanı diyo. kınalı gitsin, cennet taamı dirlē

190 ille eline ayana kıneyi yaķarlā. yıķadınan onnā çıķa gide. tabi āzına, burnuna,
ğulaķlāna, barmaķ aralāna şiy ğuyuyon ya, pamuğ ğuyuyon ya hep, o zaman elleri
kınalı ğüzel olsun derlē. eziyet olmasın orlāda bi şey diyip de eziyet ômasın diye,
yıķadına ğoyuyolā ya yıķāķana mecbur bôle mecbur. āzına burnuna apdest
aldırıķana verin. elinnen bu burun deliklēni bôle ğarıştırıyon bôle ğuru ğāmasın diye

- 195 ğarışdırıyon virdîn vaqıt yıķarķana. ondan sona pamuķ ğuyolā, ben yıķādım ya ķaş tene, mecbursun ğuru yerlēne, ğuru yeri ğalmasın senin olcek yıķadın mı, tertemiz yıķadın mı hiĉ bi şey yoķ. yıķadiyne ne olcaķ. ama ille baķ o ķına mecburdur. tabi, cingennēde ğördüm de ben de orda sancısı dutmuş da, sancısı dutunca doĝum yavuz olsun diye ķına yaķıyolā bizim...ĝız napıyonuz siz didim. ķadın dourcaķ da ķına
- 200 yaķıyoz. e dedim ķadın dourcek diye ķına mı yaķarlā diyola. gezdiriyoż yastımız da vā ama oturmuşlā yolun üstüne.....ĝāşıda doum yaptı ğarı. e eveli işlē bōle midin hinci ĝızım fenninen. yani kendi yapam dēse. istēse. istemezse eziyed ōmasın hinci hasta diye öldüne yaķarlā. çiçek ğuyuvurulā onun uhuruna bi külte çiçek ğurlā ğurbettese. ōlu vāsa ĝızı vāsa çekindii yani belki dirlē ōlemiyo, unu isdiyo, eşyası
- 205 mı vā gömlē mömlē vāsa. bezi mi vā ōle çekindî insanlara, yani perşan olur... vēmez, bu derlē birinden çekiniyo. mektubu mu vā, mesela askerdese vāsa mektubunu ğuyarlā. bunun bubası işte ğaynatası almanyadadın, bubam ōlürkene, bu dirle çoĝ eziyetli oķuyoz oķuyoz da yasin oķuyuvirilē niyse ğuran oķuyuvirilē. u didilē bi bekledi vā. yani ruhu teslim edemiyo, bekledi vā, napam? bunun
- 210 ğaynatasının mektuplānan bi gömlēni gettilē, ĝōsüne ğoyuvuduķ, yasin oķuduķ, o iş bitti. demek ki una çekiniyomuşdun didilē, ōlemiyo. inanĉ ğarı ne bilem, ōle ya ĝızım, batıl mı unu allah bilir. başımızda sahibımız vā bilemiyoż ki ōle herkezin kendine göre yöreleri var. ōle yapıķ, bubamda da ōle yapıķ işte mektubunu ğuyuduķ. telefonnā mı vādın evel. gelen giden yoķ, izine gelmedi. ğaynatanın annesi
- 215 öldü de ĝızım, iki sene oldu işte, e u da baya bi eziyet çekiyo, yatırın beni, ķaldırın beni diye işde. ğurbette yani torunnarı hep dışta, çekindiklēnden hep ğuyuyoduķ ōle, çiçek u unun içi, bu bunun içi diye hep bōle çiçek ğuyuyoduķ. yani dirlē çiçek, bu ĝızının bu ōlunun bu torununun diye çiçek ğuruz üstüne.

kırklama

- bi eşya kalmaz, hepsine bi külte çiçek soğāsın içine bôle...kırk suyunun. fesiñ
- 220 vādır, yeşil çiçek bālarsın bi külte peslēni ğuyarsın unun içine süpürge gibi. u kırk suyunun. sonacım kırkladine o kırk suyunu anası, ne eşyası vāsa hepsi gide ğari yıkanma. kırk tene bôle oluğ altından akan daş ğuyarlā, bi gümüş ğuyarlā, ya bi gümüş yüssük, bi altın yüssük ğuyarlā. bi de hinci işey yapıyolā, tülbent diyolā a bu beyaz şiyelere bizim, undan tabi çörek otu da atıyoz. çörek otu atıyon içinde ğaynıyo,
- 225 içinde ğaynadına, ğāmasın diye urdan süzüyolā. kırk delikten geçiyomuş bu, hicrana da sōledim ben u baş hemişeriye. yenge telefon açtı bura, kırklancam emme izmirde hinci bursaya geldi bursada. nasıl yapım ben ille bene tarif et. u ğızım kırk delikten geçircen, kırk daş alırlā bu akan oluğ altından. hinci oluğlā aķā aķā aķā altından kırk tane ufağ mercimek gibi bôle, mercimeci biliyon mu ôle, nofud danesi gibi daş alırlā,
- 230 bismillah çekerlē, yıkarlā, bu kırk suyunun içine atarlā, gümüşünü, altınını, bileziini de atarlā ni vāsa, u çiçē de bālarlā içine. çocūn annesinin ne ğadā eşyası vāsa daşyon emme evin eşyasını daşyamıyon kun. o kırk suyundan buna hep soğarlā soğarlā evin içlēne seperlē. yani kırk basmasın birimizi diye. aķsaya...ġiyilirdin. işlemeli ğömleklere ġiyēdik ğız oldu mu, ğızıma yaķışsın deliġanlı ğız olunca diye.
- 235 ôlan oldu mu üCetekleri ġiyēdik, gelinime ġüzel yaķışsın diye, şindi ğari ôle bi yaşlılā hemen kendim temizlendim mi temizlendim. hemen çocū temizliyolā, kendini temizliyolā tamam. gine de evin içinde ne eşya yıkancağ gibi vāsa, e bu ğolduğları da yıkayamazsın kın, hinci kış ġününde mecbur örtüsünü yıkan. undan u kırk suyundan ille seperler. nere kırklı ayānna basdısa, bu odalara hepsine girdise
- 240 hepsine seperlē. yahut bi odada yaşadısa. bôle başına bāladığları tülbentleri virerlē. boncuğ, şindi bizim zamanımızda, hinci hazır bezlē vā, biz altına sardımız bezleri deñişirdik. bire nazarlık viredik, bire.... hinci ôle yapmilē, ya baş şapkası deñişirlē,

ya tlbentini deniştiriyol. ya bire bez viriyol, ocma kırık basmasın diye. naķıřlı
naķıřlı yaparl. reg otu ğuyarız ille. hinci ğari bi don giydiriliyo, evel biz sıkı sıkı
245 u iş ğundandan bldık. u iş ğundna da bi klte bismilllı bismillsız yatırız diye u
rek otunu ğuydık, zerlik toumu v bi unu da ğuydık, az da suvan samsaķ sapı
ğuydık ocn ble iş ğundna ineli...ya bcına bldık. e kırıkıslın, her daim acele
edsin, bismill aķlına gelmedi ille o rek otunu, bi de bizim borlda ada ayı
diyonuz siz bi boş yapr v bizim. canım boş yaprn ... o kırıkı ğarının yastnın
250 altına da ğuyarız o ada çayını, ocn altına da ğuyarız bi pıaķ, yani kırıkı ne olur
ne olmaz, allah ķorusun. e kırıkı ğarılan teze gelinin yanında gezmiş şeytan derl
zati. ble bi şey omasın diye o rek otunnan boş yaprnı ille ğuyarız biz. boş yapr
diyoz borlda. teze gelin ayneye baķmaz derl. o ğarı zate oleden sona çamaşır
yıkamaz gn yarı oldu mu bezini hić yıkamaz ole sona. gn yarım oldu mu kırıkı
255 ğarı kendini de bıraķmazl eşyasını hić dışta bıraķmazl ecinni, şeytan ole bi řey
gtr diye kırıkı ğarının hić dışta ocnunun da kendinin de bezleri eveli yıkardıķa a
ğızım ama gene de dışta ğalmazdın.

Çeşitli cmleler

seten diyosunuz aşalda. seten yorĝanladan.

18	Konuşan:	Halime Yılmaz, 35
	Derleme yeri:	Davutlar
	Konusu:	Dĝn, çeşitli kelimeler

dĝn

1 dnn bir hediyelerimizi daıtık yaķın aķrabalarımıza. ondan sona cuma gn
aķřamı, cumartesi gn ocuĝa ķına yaķarız bi yengelni airdik. ocuk da zati ķına

- yaqtırmadı, biraz huysuzdu. pazar günü de yine şeyden gelinden önce sabalēn arabalālan yakın akrabālānı çağırıyon arabaları, arabala dolaştırıp geliyon çocū. işte
- 5 evin yanda mevlid okuduyo hocalā mevlid okuyo. sünnet çocū geldikten sona yimek veriliyo, misafirlere yimek veriliyo, çocū zati işte misafirlē darlışmadan şeyapsa veyahut ta ertesi gün kesdirmek istēsen o gün kesdiriyon. yani o gün şey yapāsan sünnet kıyolası hazırlıyon çocuğa, süslüyon, orda kesdiriyon. özel bi kıyafeti yok yani. çocū sünnet kıyafeti alıyon. aynı normal kıyola oluyo. tül perdeye
- 10 yapıyolā yani ğıvrıyolā kenarlānı. ondan sona işey yazma asan yazma asıyo, şimdi sade yapmak isteyen sade yapıyo. etīne de işte araoyası felan yapıyolā, uçlānı da kıyolā kıyolanın. yenge yazmaları, çocūn kıyafetlēni koyuyolā üzerine, üzerine şeyden, ğırep diriz biz, şey yorğan yaparlā üzerine bizim. yani nasıl yapmak istesen ôle. yani özel işeyimiz yokdur, yimek aynı olur üç gün yimek olur sünette de.
- 15 yemekde çorba olur, et olur, pilav olur, nohud olur, hoşaf olur, tatlı da helva yapan köy yerde helva yapā. keşkek olur. helva yapan helva yapā, yapmayan hazır hōşmelim alırlar şimdi hōşmelim. önce helva, gine karılır helva, u da düünnere gelennere, misafirlere ğonur helva da ğarılıp da. yedi çeşit felen yemek olur bizim burlāda. düün işey yeme ayrı olmaz aynı olur. et, sade tavuğ eti pişirmeg isteyen
- 20 tavuğ eti yapā, tavuğ eti istemeyen dana eti, ğoyun, ğuzu yani ni istese unu pişirir. etsiz ômaz eme. arpa, buday, mercimek gibi şeylē, ısmanak gibi. misal... kendimizden fazlası satmak bilmeyiz, kendimize anca yete, ôle işeyimiz fazla yoktur, ôle fazla da bi şeyimiz yok yani. işte madencilikten emekli olannā, almanyadan emekli olan, işte kendi yatırımına emekli olannā daa çok yani. çokçası
- 25 da gençlē durmo zaten köv yerinde iş olmadı için. e çobancılık yapıyolā, ğoyun yapıyolā. işte ğoyunna geçimini sağlıyannā vā. ğoyunculuğ yapıyo, onnan adam sıkorta yatırıyo, unnan idare oluyo yani. yüz ğoyunun mu vā onnā hiç satmazdın

yani ğocayanı satāsın. erkek ğuzusunu peslēsın ğurbannık olarak onu satāsın, yani anası sende durā devamlı. onun dişilēni kendin üretirsın ğoyunnān. yani undan

30 ğoyunculuğ ôle devam edē, alıp da satmak yoğtur yani. alırsın amma kendin de yapcan yapmak için alırsın. hayvan zatı burē alışkındır, Őu dağa salāsın, alışkın oldū için kendi gelir u zaten ağşam tekrar geri. devamlı başında çoban durmaz. kırkarız, unnā satılıyo yani, eskiden yapılyodun bôle kilim doğunuyodun, bôle adamnara felen pantul işey yapılyodun Őimdi hazır alınıyo kilimlē felen satılıyo.

çeşitli kelimeler

35 abılcık:ablacık

amcacık

efe:abi

eberdik: getirdik götürdük, işi bitiriverdik

nefsinin künāsını çekeriz

40 ğunah ya

boş yaprağı:adaçayı

çetmelik

nuzla:

çeşni: susuz yetişen bitki

19	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Makbule Karadana, 70 Değirmenli Bitkiler, hamur işleri-düğün yemeği, sohbet, çeşitli kelimeler-cümleler
----	--------------------------------------	---

bitkiler

- 1 éşi kına, ğuzuğulağ, ğazayā ôle, unnādan hep toplarız, unnarı bişiriz. bunnarı da suvanna ğavırız, ôle bişē fırına süreriz bi güzel olur. çivicikleri de göğütürüz de evela ısaç sunan, unnarı da suvannan ğavırız ôle bişiriz işte. ôle biliriz. güççük de te ôle çamlāda çıkiy, çamlada. huna da baç çalılān içlēnde olū, piynarlān, gülecik,
- 5 çalı gülecî deriz. u da çuban mantarı, ğara gülecik, çümenlēde çıkiy, tarlalāda. huna da tavşan böreği diyolā, işte toprān içinden çıkiy bôle allahtan işte allahın vergisi başsan ya. bu da güzel olū. ôle kes kes gene bişirdi mi yavuz olur. yiyoz banoz da duza, ôle yiyoz, salata yapoz ğuzuğulaqlanan, ôle yapoz. gelincik toplarız. ğuş maması deriz, kuşkondu diyolā ya. u da çok eyiymiş melat ğı. unu tokturlā
- 10 söyliümuş, āmede de söyledilē ğızım da. erdoan toktor kuşkondu yidiriğ dedi. kuşkondu dedik neykin dedik. kuşkondu, kuş maması diyoz biz, tarlada oliy, ot bôle gelincik gibi. yeşil olur bôle gelincik gibi yaprakları işey gibi olur. uvalāda olur, tarlalān içlēnde, bāçalāda. unnarı toplarız. bizim burlāda ôle otlā vā işte unnarı biliriz biz. hastalıklāda ğullanılan otları bilmem. ôle toplolā da gine bayırlādan. ôle
- 15 boş yaprā toplarız, içeriz unnādan. boş yaprā falan bayırlāda oluo unnā da, urlādan getiriz. ôle ôsürük falan oldunan denk gelirmiş unnara denk gelirmiş souk alğınlına şeye. kına otu bizim bildîmiz ota, altın otu ğayalāda oliy, vā bizim burlāda, bayırlāda oliy. altın otu diyiz biz. kına gibi altı aynı, unnā denk gelivēmiş, ğayalāda oliy bizim. içoz biz unnarı ğaynadoz da. yılan ğavcî, yılan bôle ğavını atıveri ya

20 yerlere. u çok denk geliy. hani bi kere kayıdın içine sardın da yuttu mun o eyi geliy, yılan ğavcī siyile, siyili hemen geçiri. diken olur...undan sona bayır ğazaya deriz biz ğazaya olur, onnā dağlāda olur. beriki gelinciklē, ğuş mamaları onnā uvada olū, tarlalāda, bāçalāda. evelik, unnā bāçalāda olū. kış otu işte unna hinci.

hamur işleri-düğün yemeği

saat sekiz buçuқта yumurduķ. bi saat olmasını bekledik. sıcak sulā yumuruli, bi saat
25 olmasını bekledik. ondan sona da tātalara, u gördün tātālā vā ya unnara yazdıķ. ekmek tātası ama biz evela şilere yazıoduķ da... hinci ôle diyolā. yazdıktan sona da fırını yaķmā indik işte. yaķdıķ, süpürdüķ, bıraķtıķ. şimdi de çıkarmā gitcem. fırında ni yapcaz ğızım, işte götür... çırpı götüröz, yaķoz, süpüroz ekme getiroz vuroz. ôle yapoz işte. şôle toplanoz, baķ bôle çay yapoz, yiyoz. çörē de, ispanā ğavuroz,
30 ekmen içine ğoyoz, unu yassıldoz, çörek yapoz, ôle oliy. börek diyoz ona da işte. bayramnada yapoz onu, ıramazan bayramında bol çörek. ıramazan bayramında biz unu onā sini yirmişē sini yaparız u çörē, aha benim yazdım şeyi. hunu bayramda yapoz, her zaman yapmoz. di mi müşeref ôle di mi? pesemet, pesemet yapmadıķ, pesemedi hemen bôle yuvarloz, doloz, pesemet oliy. hiç bi şey ğoymoz, bi şey
35 ğoymoz. hôle yazoz hemen susamna, bi şey ğoymoz de mi müşeref bôle oliy. hemen susanman yazoz, bôle doloz, pesemet oliy işte. iki şinik, bi şinik ne olusa, bôle oliy. āşamdan nohudu ısloz. sabālān bişiroz, erken kılķoz. hinci düün yemēni, āşamdan nohudu ısloz, sabālān ğazanı vuroz ğazannarı. keşkē yapoz. keşkek, huruz, huruz tavla ğaroz. ôle unnarı bişiroz. ondan sona dağıdoz düün aşlānı. keşkē de
40 çekdiroz ekinden, unu ekoz, ğazana ğoyoz. evela bi suvan dōroz, acıķ suvan ğoyoz.... ğoyoz ekini, yağ ğoyoz, su ğoyoz. u urda ğorda ğayniy. ğorda bişiriz. ôle bişiy. keşke ôle bişiroz. hayır aşı, olma mı, hayırlā oliy, çok oliy bizim hayır köyde.

yazın oliy bizim. köy hayırı da oldu, unu da yaptık. köy hayırı da yaptık. ôle şey hayırı olū, mevlid oқudurlā, sūnet yaparlā, ûle hayır olū. nohut bişiriz, çorba bişiriz,
45 pilav yaparız, hōşmelim alırlā. masaları ğorlā, herkes geli, oturu. köylüyü davet ederlē. kāya bağırı bütün çoluқ çocuk hepci, kövün insanı. unnā yirlē gidelē, işte ôle olur. işte millete bôle bire bire sōlenmio da u bağırıvari, millet geliy u zaman duyi y hayır vāmiş diye. felancanın hayırı vā buyurun, ôle. mevlid oқudoz hayır, hocaya sōyloz, hoca da urda қari bağırıvario. felancanın hayırı vā. ğaradananan, bütün
50 kövli davetlidir. hôle gelivrolā. işte bôle yapoz. oқuntu veroz, şeker dağıdoz düünnēde. yabana verdi min bôle oқuntu, urlara қayıт yaptırıyolā, kövde şeker dağıdoz. қına veroz mūnasip yerlere, ôle işte. қoca kōlüye veroz. kōlüye veroz hep, denk gelene veroz. yaқın aқırabalara yazma aliniy, şalvar aliniy. hunnarı aloz, ôle yapoz. ğızım kendine ğalmış ğari, biri duri ğızın burda demin vādın ya hani sen
55 yaşlāda. u nasip işeyi ğari, kimi küçük gidiy, kimi büyük gidiy. herif istiy, veriyo, ôlana ğız buliy, ôle viriyolā. bubası da istiyo, ôle sōylüyolā, işde onnā da istiyo. virerlēse u oliyo işte nasibinen. pazar ğünnē de isterlē, cuma āşamı ğünnē de isterlē perşembe, ôle istiyolā, viriyolā. u āşam verilmez hemen. bi bi daa gelir. havtaya gelir. bi sōz virerlē gelcez diye. bi daaki havta yālık gidē. yağlık verirlē. işte unnarı
60 da ôle yazma gibi, havlu gibi şey ğorlā. unu ğorlā. unu ğorlā, unu yalık diye virilē. çarşafa dikola, yazma, havlu, işey. unu ğötürolā işte ôlan evine, una yālık deriz biz, ôle olu. ğız evinden ôlan evine gidē. bi de ağırlık, tabi onu bilmo mu onnā. bi mendilin içine acık para ğorlā, herif kendi işeysine ğöre kaç lira ğoycaysa, elli bin, otuz-қırқ bin neyse unnā da onu virerlē. modalā işey, pastalā felan olūmuş hatçe,
65 çiçeklē olūmuş. ilkin ôledin. hinci ôlemiş, hinci pasta ğetirolāmiş, çiçek ğetiromuş ôlan evi. yālığ almā geliken ğız evi. hinci çok türlü türlü. undan sona da toplanır hısım aқraba, aş pişirilē, yidirirlē onnarı. ôle olu. ondan sona dağılınır. hiç bi şey

olmaz ğari napcaqlā şindi. beş ay sona mı evlencek ôle, unnā kendilēne ğalmış ğari.
nişana geldî zaman da nişan olū, ôlan evi anana beri elbise alî. yazma atā, yaşmaq
70 atā, basma atā, nişan yaparlā, oynarlā. ğız evine bilezik altın ne yaparsa yapar,
unnarı yaparlā. ôle bi oyun olū mālede. işte ôle. ôlea düün harman ҡalkıtına yapcaqlā
tii yazın, nişanlandılā, yazın yapcaqlā tabi alemin işeysine göre, haline göre. e
kimisi bi sene sona yapı ğızım, ôle ya.

hiç bi şey olmi millet oyniy dağılıy, oynuyolā, ҡalgı tutolā, oynolā, ağırolā. hazırlıķ
75 olū, ôlan evi keşķēni işeysini, nohudunu hazırlā. ğız evi sepisini hazırlā. ni olcek
başķa. ôle hazırlıķ olu. cümey gün başlā. cümertesi gün bazar gün gelin ıķar.
cümey gün davul gelē, āşam sepi sererlē, oynarlā, ôle olu, cümertesi gün keşķek,
nohut bişer ôlan evinde urada ôle olu. pazar gün de gelin ıķar, oynarlā. gelini alırlā,
giderlē işde. ôledin işte. yenge ebe yengesi bu geline bôle elinnen sürdürodu apıya,
80 apıya aştırıyodun ôle, işte ôle adettin. şindi yapmolāmış. başķa bi şey olmaz,
yapılmaz, ni yapılcek. apıyı kitlerler, para alırlar. ına yaķarlā. ôlan alomuş gelini
yatıromuş, atomuş aryolanın üstüne, ben görmedim. hinci ôlemiş. evela yoķdun,
hinci ôlemiş. ôle işte oynarlā, ına yaķarlā. hısımları yaķā bôle özel biri, aķrabaları
yaķā, unnā yaķā. hinci yazma, ğalan adet mi o, ğız gelin oluķana da mı vā mı melat
sohbet

85 benim dedem burē bôle obancılıķ gibi gelmiş, burlāda ğalmış, derekōyde, e elli
atmış sene olodur. burda bizim ğaryādı deriz biz, kōy vāmiş. mezerleri vā daa baķ
burlada. yav ebemgillēn evi u temçezlēn evi vā ya mēmet urda durmuş ğavurlā.
şeygillēn şinasigillēn evinde ebemgillēn evi de unnā yan yana ya ismel, tavuķlān
ķafalānı oparılā oparıla atarlāmış, tünģerlēmiş, ğülüşürlēmiş unnā. anamgiller de
90 unnara ocuk baķarlāmış küççükkene. ğavurmuş işde bu keseğayada durarlāmış.

çeşitli kelimeler-cümleler

persi

peyner ormanı:alaca ağaç

meliki

kulecik

95 çivicik: dökülen çam pürçeklerinin altında olan bir mantar

kara kulecik: çimen kuleciği

yolamak: patıka, vasıta girmez, sadece insanın gelip geçeceği yol

minnet: ekmek tahtası

ağzını kediler mi yedi?

100 keseğaya

çaşuv: çavuş

20	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Sefer Aşık, 63 Doğançam Geçim
----	--------------------------------------	-------------------------------------

geçim

1 madene on iki yaşında gittim ben. bir ay çalıştırdım mı madende yetmiş lira alırdım. yüz lira bile yoktun ilk gittiklende. çalışa çalışa işte emekli olduk. ondan sonra işte göyun keçi yaptık. evla keçi yaptık, keçileri sattık göyun yaptık. elli göyunu yüz, yüz bir göyunu elli milyona virdik bi sene vâdeli. bak şimdi bi göyun

5 üç yüz gayma. ondan sonra o göyunnarı satdık yine iki yüz tane göyun aldık, iki tene çoban tutduk. iki ay bôle kendim kittim yannāna bi olan bi de ben. biriniz birinin yanına biriniz birinin yanına gidiz, bacaklānı tank gadağ kaldırız biz. olana

- dedim bundan sona göyuna moyuna gidemicem, naparsan yap. u göyunnarı sattı bi sene vādeli beş milyara bi sene vādeli. undan sona işte araba aldı. bi sene bu
- 10 taşımali burdan yolbaşına öğrenci taşıdı. undan bi şey edemedi. ura bıraqtı. undan sona şeye girdi banvide girdi. banvide çalıştı doğuz yüz kıayme aylıkla arabanın yakıtı orā ait. undan sona ura da bıraqtı şindi balıkesirde kıulalān taşıranlını aldı. şindi urda çalışı işte yirmi tene felen işçisi vādın. işçi salımlā düştü, on altı işçi vā. işde bu ayın sonlānda ekip iki olcek, araba iki tene araba vā bizim elimizde. undan
- 15 sona o orda çalışı, göyunculuk bıraqtık undan sona biz ğari göyunculū bıraqtık. işte ora ireşbercilik yapiz. buğday ekiz, günebakan ekiz, köy yerinde ne eksen, misir nohut bunnarı ekiz. unnarı yapiz. bāçe yapiz işte narları köyün suyu nöbettir bizim. saba ezeninden ôle ezenine ğadā iki hane salā. ôle ezeninden ikindi ezenine ğadā iki hane salā, ikindiden yatsıya ğadā iki hane salā suyu. herkezin nar bāçesi ayrıdır.
- 20 sulā havtada sulanır bāçeleri nar bāçeleri. narlā ondan sona yetişir tabi alıcı geli, bi bazar yapiz u fiyattan en topliz havtada üç dörd kıamyon. iki kıamyon narın çıkışına göre gönderiz. undan sona uraqları şeye biçdiriz, düver biçerlere biçdiriveriz ôle işde bôle bôle geçim yapiz. şindi deñişik yapıylē köy yerde bilin? ona gidilē, buna gidilē, deñişik yapılē, meci yapılē. meci diriz, tarlaya oraķ biçmē götürüz bôle
- 25 götüriz paraylen de götürülē de hali faķti olanlā paylan da götürü deñişiklen götürülē. biçtiriz, demet yapiz unnarı bağliz bôle şıylēn. ondan sona arabalan harman yirine çekidik. eskiden öküzlē vādın, motorlā mı vardın eskiden, harmana ğonādık bir ay iki ay harmanda dön allahım dön dövenin üstünde kıafalā ğızādın ıscaklā biynimize çökēdin ıscaklā. bi ay harmana tavıqları götürüdük evlēden
- 30 harmana. harmanda yirdik yimî, harmandan kıalkādık, samanı çekēdik, deñişik yapıladıķ beş altı kışı. yabancı bulādık, dama dePici bulādık, samannarı dama ğuyādık eski işlē bôle çok zor şimdi çok fenni işlē, şimdi döverbiçerlē vā, iki günde

harmandan alkı balle yapdirin hayvannara. hayvannara balle veriz, eskiden zordun
ileşbercilik. şindi her şey fen, adam şindi diyo urda güveri eki, minber mi diylē ne
35 diyle işte unnarnan azıveri, eskiden apanan azılırdın şindi ok fenni işlē ūle.
burda bizim burda hi ayrım yodur. bazı yirde ev adınları hi dışa iş yapmaz.
bizim burda adın apaya da gidē oraa da gidē, bazı yirde gitmiylē, oduna bile
gidē. şindi git şu ayırlān adınları vā yaz geldi min eřeklēle günde...tek odunu
adınna ekē... adinnā gidi, ormancılā yaali diye ūle bizim burda ayırım yo
40 şindi bazı yirlēde adınları alıřtırmazlā, ev işi yapā sade bizim burlāda adinnā
ora da biē apa da azā, her işini yapā. ev işini yapıy, tarla işi, bayır işini yapıy,
kei bile güdiylē.

21	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Gūlfiye Ařık, 42 Doanam Ŗlūm, eřitli kelime ve cūmleler
----	--------------------------------------	--

Ŗlūm

1 dovanam kūvūnde Ŗlūm adetleri. arnı řiřdi būle edirafı davul gibi oldu zaten.
zaten anından al bez gibi edirafı Ŗldū babam. babam Ŗldū ikindi sona hemen hoca
dedi bunu gūmcez dedi. ūmaz ūmaz dedilē, gūmcen bunu oā. ondan sona acele
acele yıadı, tabutladı, mezere gūttūlē ařamı onnā varıp gelesiye adā mezerden
5 zate ramazan gūnū dıřta da ĩnsanımız olmadıندان zaten gelcēimiz gitcēimiz de yotu
da hemen gittilē gūmdūlē geldilē. urdan arasından gitek vā heralde ya dūnyasına
doyamadı diyolā Ŗlūnūn arasından gūzleri aı oldu mu Ŗyle dirlē. Ŗqlende on bir
on ikiye adā gūmēlē. Ŗqlenden sonra gūmerlē, ikindi vatine adā gūmerlē ikindi
sonra Ŗleni aşam ezene adar gūmerlē, vaıt sıışmasın diye aşam ezenin yatsının
10 arasında gūmūlmezmiř. yalnız o zaman gūmūlmezmiř. undan sona yatsı ezeninden
sona Ŗleni sabaya bıraılır Ŗlū. sabaya bıraırız. sabāleyin de yıarlā. undan sonra

yıkarlā, hazırlarlā, telal bavırlā cenaze hazırlanmış derlē. undan sona ğonu ğomşu toplanır, misafirleri toplanır, undan sona toplanırlā. namazını ğırlarlā, erkekler namazını ğırlarlā yıkarlā, tabutu hazırlarlā, mezere götürürlē. kadınlā da eve girerlē,

15 okurlā. ondan sona evlere dovuluşur kadınlā. ğonun ğomşu hep yimek getirilē, u türlü türlü u unu getiri bu bunu getiri. herkes toplanır, misafirlere yimek virerlē, yimek virerlē davuluşur, misafirleri savarlā, dışta misafir gelirse unnanı yollarlā. akşam oldu mu gene okur, toplanırlā gene yasin okurlā. yedi ğün yasin okurlā, yimek getirirle getirirle, yasin okurlā. ondan sona kırkına kadā beklerlē, kırkında bi

20 hayır yaparlā. tepik çekerlē, yimekli bi hayır yapālā, keşkek yaparlā, çorba yaparlā, patetes yimeĝi yaparlā, tatlı yaparlā, hayırını yaparlā. arkasından şiysini yaparlā duvasını yaparlā, davuluşurlā. ölü bekletilirse uzaқта akrabası varsa bekletilirse yaz ğünüse pervane taĝarlā evin içini serinletirle, kış ğünüse fark itmez onun için, fark itmez, bekledirle. başını beklerle sabaya kadar dıştan misafir gelcē vāsa gelir hazır

25 yıkarlā, hazırlarlā. erkekse erkekler hazırlā, kadınsa kadına hazırlā, yıkarlā. telal bavırlā. namazını ğılamadı mı para ödiy diylē, parasını virle. bizim burda devir yapilē yeminine, namazına, orucuna diyle. devir bōle yaşına ğöre para verilē bizim. ha bizim taa hinci yengemin bizim kövden hacı öldü, işde hacıda ğaldı. beş yüz milyon ödedilē devir parası bizim köyde burda. böyle sapantı suppuntu gideselē

30 gidelē ôle. tellal bavırlā a bi ğünde işte ramazanda tellal bavırlā, mezere giderle öyle namazından çıktılāmı arabalarlan dolarlā giderle mezere. mezeri zirayet ederle gelirle. kadınlā da gitçek olan kadınlar da gidelē. kadınlar da vara gelir zirayet ederle gelirle. mezeri zirayet itcen perşembe ğünneri cuma ğünneri mezeri zirayet itcen. sene havtada bi sefer mezere varıp diye ama yasin okurlāmıř, kıran

35 götürülēmiş okurlāmıř mezerde ruhlarımıza řād işey olsun diye okurlāmıř mezerde ôle. öldü mü ölünün arkasından giydiĝi eşyalān hepsini hiç bırakmazlā. ayakĝabı

elbisesini hepsini davıdırlā bôle faqirlere yoqsullara ôle zebillere davıdırlā bizim ôle hiç bırakmazlā ya hatıra gibi bırakannā bene hatıra gāsın diye gızından ôle bırakan bırakır bırakmayan ben istemiyin hatırlamak istemiyin diyenne saten hepsini

40 davıdırlā. yaqınsa o zaman yan yana gömerlē. arası çok zaman geçtise mezar gaybolmadı da mezarın bôle yerine şeyaptısa taşladısıa yerini belli yaptısa gıyına gömdürü. yerini belli yapmadı da gayboldusa gömemes, zaman yaqınsa gömē uzaksa bilemes saten. kadınsa kadına işarettir, erkekse erkeğe, kadına allı bi şey yaparlā, ötekine bi şey yoqsa erkek bu derlē. gençse taa bi değişik bi şey bağlarlā,

45 bu gençmiş heralde dirlē.

çeşitli kelime ve cümleler

ayfan: haşhaş

payam talı: badem dalı

emir allahın olsun

22	Konuşan:	Ganime Aygören, 57
	Derleme yeri:	Durasalar
	Konusu:	Masal

masal

1 aş baqam, hinci bi gelinnik gız vāmiş, bi de ūlan. nişannımış. nişanı emme buna düün yapcaq paraları yoqmuş. olmadınden gitmiş çalışmā ūlan. bi atını almış, bi hıbesini. bi anası vāmiş, itiyar anası, gitmiş gitmiş gurbetlere işte. nere gidem kütahyaya, anqaraya, istanbula. urda istanbulda çok çalışıyla ya çalışmış yedi sene.

5 yedi sene çalışmış urda. u gitti ğali ya, aşık ğarip gitti gelmedi diye nişannısını gelin yapcaqlāmış. gelin yapcaqlāmış emme, ğarga vāmiş, tam cumartesi gün kına gecesi oliy ya, kına gecesi senin nişannın demiş gelin oliy ğarga. ğarganın dilinın önü

- bildim de geldim demiş. senin gelin oldün duydum da geldim demiş. bak aldır unnarı, aldırı min? aha buna bi hiybe para doldurmuş. bizim burda hiybe yaparız
- 10 şiyelere atlara eşeklere mesela. bunnarı demiş, bi de at tutuvumuş. yürü sen ana bildirmiş bûle bûle. ben gitcen demiş tabi gelin oliy didine. e unda gelîkene gelîkene atı çatlâmış. koşturi der at, çatlattiynen bi yorgun ôle düşüne düşüneymiş otmuş da. bi at gelmiş ilerden, hızır atımuş. hızır bi at yetiştirmiş, atınnan galan u atınnan gēmiş burē. bu goca tal vādır dî urda oğulun yanda. goca talın yanına otmuş. hinci
- 15 elinde de şiyisi vāmış, kemanesi, niyse sazi. otmuş uri. gızlā giyimli giyimli işte telleri dağınmış, bizim tel dağınırılā. gelip geçiyilēmiş çeşmiyi. çeşmiden suy doldurcağ. unu da bi kirli ğardeşi vāmış sen gibi ğız ğardeşi. kalanı giymiş giymiş işte allı pullu u kirli, u da geşmiş suya. ğızım demiş, herkez allı allı giymiş demiş, sen niden giyinmedin demiş. benim demiş bi abim vādı demiş. unun nişannısı demiş
- 20 benim una ālācam geliy, gelin oliy da demiş. ben ondan geyinmedim demiş. unu illere virilē demiş. gelir o gelir demiş, sen de git giyin demiş, arkadaşlānnan beraber demiş (ālādı dayanamadı) hinci gitmiş, ona demiş. bizim ğaribe benziye demiş gēmiş. bi ūlan gördüm ben demiş mınarın yanda. git sen de giyin didi bene demiş. sus demiş uruspu demiş. zilli demiş. ōlanı sevdin demiş. burda bene diyodu mu demiş.
- 25 aa ana demiş. u da kŭlüyüz biz. ille bizim ğarip demiş. hinci āşam oturama olurdu. oturama, kına gecesi yapıylē ya her yirde bizim de bu dükkanın yannandadır. urlara gezdirisek seni ğayınnanın yanlana, urda olurdu, ben taa urda sanîm unu. urda oynāķana bi dıngirt demiş, dıngirt...vurmuş sazına, herkez oyniymiş. ğız da size ne ben sizi mamutlān evinde sanim üst yanda, urda oturiylē sanim. sende bi iş vā
- 30 dimişlē, çal baķam, aa. çal baķam, aa. sen suna çıkarmışlā bunu saz çalmā. ben çalāsam demiş ortalık dailır, bozulur ortalık demiş, karışır birbirine. sen ğarışamağ, biz varız dimişlē, sen çal sazına. unnā çalmış, ötekilē oynamış gençlē. urdan gelin

ğız, öteki ğız gelin oliymiş a ğari. bildim ğaribim bildim, bildim, elimin kınasını daşa sildim dimiş. vāmam dimiş, vāmam, vāmam, ölin gidin vāmam dimiş.

35 benim nişannım geldi diye öteki olana vāmam dimiş. napam napam, napcan vāmam dimiş. u kirli ğızı öteki olana virmişlê. kirli olanın ğardeşine, ğaribin ğardeşine. una gelin yapmışlâ... unu gelin yapmışlâ, berikini de ğaribe vermişlê. her şey sulf olmuş. işte aha bu ğadâ. bitti. masalın sonu bitti. hikaye eveli olan işlêmiş bunnâ, olmuş eveli bunnâ.

masal

40 u niyenen arķadaştı? hinci bi urdan şiytmışlê. arķadaş olmuşlâ hepsi. huraz, aya, urdan tilke, urdan taa bi şey goç. hinci şiyttinek bunnâ. kedi de. orda onnâ hepsi işey yapmışlâ. çiğ çıkarı...biri, kedi tala çıkmış, u tala. urdan eşek anıryımış. bi unu bilimiverim canım, goç da ...bunna menemen mızıķıcıları diy bi eşeg olmuş. eşek tabi sahipsı ğullanılmıcek hale geldinen harman yanda salmışlâ. kedi de îtiyarliy,

45 unu da çıkarmışlâ dışarı. köpek de işe yaramadıķ hale geldine tabi saıbımız bizim çocuklâ da yapcek, napcek iş yapmadın mı, kapı dışarı yapcaķlâ ğülüm. u da ûle õmuş. unnâ hepsi toplanmış hinci bi bi eve. hırsızlân durdî eve girmiş unnâ. hırsızlân durdî evde de hırsızlâ bûle ocaķ yakmışlâ. masalâda yime işme yapmışlâ. unnâ da unnân oldu yere girmişlê. kedi diy, küllüe girmiş tee bizim ocaķlâ vâ hinci

50 benim evde görsen sen ocaķ yakız ğızım. u urda diy hırsızlâ ciğara yakım diye kedinin gözüne, ğor diye kedinin gözüne...ķapıya vâmiş, ķapıda köpeklê şitmiş, aşâda eşek anırmış bõle. urda da yukarda tutun gelin bunu dimiş diy hırsıza tutun dedim dimiş diy. evden hırsızlâ da niye ûradını bilememiş diy. unnâ senin dedîn biz unnarı kitaptan oķuduk.

23	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Neslihan Ersoy, 67 Durasalar Masal
----	--------------------------------------	--

masal

- 1 bizim bi büyü ğardeşimiz vādın. hinci burdan bi ğaçak gitti burdan. gittinek bi ağanın yanına durmuş. ağanın yanına durdunan ağanın bi ğocağarı vāmiş. ğocağarı bi hastalanmış. bunu oğutmā gidiymiş. oğutmā gidēkene dinnencekmiş bu. bi ğuyūbilezî vāmiş. ğuyūbilezînin urdan ğuyūbilezînin içine üstüne dinnenin
- 5 diyimişdin. bi ğaçırmış mı içine. ğoca ölmüş gitmiş urda. u ğarı ūle ōmuş. undan sona bi de ağanın yanına vāmiş. üç ğız ōlanım vāmiş. üç ōlana bire oğ atıvāmiş. oğ atıvēdinen hinci bōle dere ğıyına düşmüş. biri yoğarı düşmüş, biri taa yoğarı düşmüş. düştünen biri dereye gidiymiş. dereye u da şıytinen u ğız vāmiş, u dereye sokuluveriyemiş, ğabının içine giriveriyemiş. hinci ağaya una tamā idiymiş. u ğız
- 10 gözelmış ğari. urdan biri geliymiş, süpiriymiş eve, u pismiş. biri taa geliymiş, u da ōleymiş. ōtekine tamā etmiş. şıy dimiş, eğer dimiş sekiz ğarış boy dimiş, doğuz ğarış sağalı olursa dimiş, urdan bunu ben dimiş cellet etmicen dimiş. hinci ūlan unu cellet yapcekmiş, gelinine tamā etmiş. gelinini alcağmış elinden. hinci buna hiyar demiş, getirin demiş. eğer hiyar bulabilirsen dimiş, cellet disin. eğer bulamasan
- 15 demiş. gitmiş hemen tabi niye geldin enişte dirlēmiş...ğali. biz dimiş bûle bûle didi bene bubacığ dimiş. hemen gitmişlē ğızlāla hiyarı getmişlē. bûle. gelinine temā etmiş ğaynatası. de bunda bōle işte.

24	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Seviye Erkoz, 57 Durasalar Masal
----	--------------------------------------	--

masal

- 1 hinci şahsinem sevmiş ğıza ūlanı. sevdine ikisi birbirine aşık olmuşlā çobana. aşık oldunek anası virmecek ōmuş. bubası, ğız da seviymiş, bi şiye dûme dūdürmüş zehirliyce. goval çaliymiş ğali çoban. çoban govalı çalāķan şiylennen şiysini şiydiymiş, dūmeleri açiymiş. bi de ğara ğoyunu vāmiş, govalını çalmış gelmiş,
- 5 çalmış gelmiş. şiyin başına varyı, ğoyunnā döniymiş hep ğovalla. döndine ğız vāmiş, ğızın adı şahsinemmiş. damat gicesi gün tabi dūmelēni açiymiş ğalan bu dūmelēni açāķana urē çalmış. en son dūmeye gēmiş, şiymimiş, açılmıymiş. tekrar dūmelē kitleniymiş. tekrar gene çalıp geliymiş, çalıp geliymiş gene kitleniymiş dūmelē. elinnen varışvāmiş. elinnen varışvādinen şiy ūlan yanmış. yandine
- 10 şahsinem saçının telini süpürge yapmış, küllēni süpiriymiş damatın. süpürüke şahsinem de yanmış. ikisi de yanmış. yandine ğabire gömmüşlē ikisini de ayrı ayrı. gömdünek aralānda bi gül bitmiş. u da tiken, eşek tikenı dirlē bizim bırda. engel tikenı aralānda bitmiş. biri beyaz gül aşmış, biri ğırmızı gül aşmış. bu beyaz güllēn ğırmızı gül undan ğalmış. beyaz güllēn ğırmızı gül aşına biribirlēne diycek
- 15 oliylemiş. tam şiytce zaman aralānda u tiken engel olmuş. engel tikenı dirlē una. u ayırıymiş ğızlan ūlana. u ūle ōmuş. kapat baķam bu sen...

25	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Gülistan Demir, 67 Durasalar Masal, hikaye, çeşitli kelimeler
----	--------------------------------------	---

masal

- 1 ğadınnan ūlanı, ūlanı şiytmiş bubası çalışmā gitmiş uzaklara çalışmā gitmiş. çalışmā gittine ōlan da büyümüş, on yedi yaşına girmiş ūlan bubası gitmiş gēmeme suretiyle ğurbette çalışiymiş sözde avrupa devletinde. on yedi yaşına girdine ana demiş ben bubacın yanına gitcen. ölüm demiş sen yalnız niylēbilcen? yok ana ben
- 5 giderin demiş. ğadın ōlanına üç elma virmiş. ölüm demiş, baķ bu elmalara, eğer demiş arkadaş olcek sene elmayı kesē, ortasına sene geri vire yarısını demiş. eğer

arķadař olmicekse dimiş elmayı yir geĉiviru dimiş. elmaları doldurmuş lana hinci birine virmiş ocuk, hemen onnā yimiş bütün. Öbür biri ğartmış, tiyar denniymiş, kendi memleketlndenmiş u. u kesmiş virmiş. haa bu bene arķadař olcek, dimiş.

10 almış gidiylmiş hinci elmayı kesip virdine susamıřlā ğalan yorğun gidke susiyl. bi ğuyuya inmişl. Öteki lan demiş, sen in. u lan inmiş, on yedi yařındaķi lan suya şeyttine daşı ğaldırmış ben seni ldrcen, ıķarmicen demiş. iyer bubana görünmicesen hiĉ ıķarın. tamam demiş lan söz vermiş, ıķarmıř lana. ıķardine gide gide varyıl bubasının yanına hinci buna. vādina demiş kin bubası lan bi yere

15 ķapamıřlā ğalan emme. bi ğız vāmiř dnna gzeliymiş ğız. ķapamıřlā, ķapadine bunnā. sen demişl lan bubasına grnmiymiş. adam baķiy lanına tabi on yedi on sekiz sene geĉtine, benim lan bu ğadā vā, aman benim lan bu ğadā byd m diymiş. tabi adam ğard öteki tiyar grniymiş. ğard lan. bubası ulalı. benim lan bu ğadā byd m kn? sen ne diyin buba sen dimiş, ben bu yaşıma girdim,

20 büyümez olur mun hiĉ, lan. iy buba dimiş bi dnna güzeli vāmiř dimiş, ben unu alcan dimiş lan. u dnna güzelini de sati grd yoķmuř. iy nası alcan sen lum, unun yanına varılmaz. yoķ lum. buba dimiş varılır o. biz onu getittiriz. e lanı ldrtcekmiş emme. kime getirtcen. işte bilmem kim getire. tamam dimişl, lanı işdiymiş. gidkene bi ğanadı ğırık ğarğa. evela ğargiya raslamış ocuk. ğarğanın

25 ğanadını sarmış, ğarğa ğanadından bi tüy ķoparmıř vermiş. tekrar şeydirke ğarınçalara raslamış. ğarınçalan üsdüne basmamış, beklıye beklıye bi ğanatlı ğarınca çıķmıř arķadan. u da ğarınca ğanadından dutmuş virmiş buna. tekrar gidkene bi balıyi, balık daşın arasına ķısılmıř şeydiymiş. balıyi de dutmuş, ķurtarmıř daştan. u da bi pul virmiş. lan gidken gidken bi ğoca ğarının başında

30 bit vāmiř, bitlni ğırıvomuş. u ğarı da dimiş kin, lum dimiş, sen nere gidin? ben dimiş bilmem neri devlden ĉek almā gidin, dev ota. lum dimiş urda, ura gidene hiş geri gelmi dimiş. devl yi yi insanı urda yiyiyolāmiř dimiş, gitme. ben gitcen

nine dimiş. allah işini ıras getsin ölüm dimiş. sen niyle gitcen ölüm. bi bayrak
yapcan dimiş. devlêden ûle kırtulursun dimiş. devlê ilerden beri geliken demiş bu al
35 çapıtı alcan, bayrâ sallıcan dimiş, unnâ ürktü mü dimiş, u çiçê kıpıp kıaşcan dimiş.
ğarı bayrâ salliy, çiçegi ūlan kıpiy çiçei dönüy arkasına geliy. geldine o kızın oldū
yere getiriy. buydeysi, çovdarı, darısı, misiri, hepsi birbirine ğarışkımış. bunnarı
sabâ ğadan ayırcan dimişlê ūlana. i ūlan ne nasıl ayırsın, hepsi birbirine ğarışık sabâ
ğadâ ayırılır mı o. ğarınanın tüyünü bi ūfeliy, şıysini şıysine ğarınalâ sabâ ğadâ
40 hepsine ayrı ayrı yuvmuşlâ. buydeysini, çovdarını, susamını işte hepsini. geliyê
bağıylê, hayır. denizin dibinde dimiş altın yüzük vâ dimiş dünna güzelinin anası onu
da getirebilir misin dimiş. tabi ūlan boynunu içine çekiy. büyüün sabâ ğadâ unu da
getirisin. unu da diy olan içine boynunu çekiy. ğarğanın tüyünü ūfeliy. unu da
denizin dibinden balık aliy, ğargeye getiriy, ğarğa da aliy, ūlanın yanına getiriy.
45 sabalen bağıy u da şiy. dünna güzelini getmiş. gettine, tabi öteki ūlana vircek, ğard
ūlana, öldüriy. kız da diykin u zaman, damat gecesı gün. kırık gün kırık gece düün
yapmışlâ. ben diy bu dünna güzeli diy benim ğocam diil bu diy. beni bu getmedi ki
diy. ben buna vâmadım diy kız. benim ğocam diy başkadın diy. sıkıştırılâkan süyliy
ūlan. öldürmüşlê ğalan. siz dimiş gidin, samsakdan, eveli samsakdan ilâc
50 olurmuşdun. göbênden akıtmış ūlanın, ğabirinden çıkartmış ūlanı işeytmış.
göbeyinden akıtmış. emme uyuduğ ha dimiş ūlan. uyursun sen dimiş, seni dimiş
ūlan öldürttü, ben cannandırdım. u zaman dimiş kin ūlan benim yiminim yirine
geldi dimiş ūlan. annatmış u zaman nasıl oldu, nasıl oldu. bûle oldu, bûle oldu. beni
dimiş bu ūlan arkadaş oldu da ğuyuye indim, bubacıya görünmeyisiye bana yimin
ettirtti.
55 bene devlêden işey ettilê, seni de ūle gettim ben dimiş. ūle işeyttim. ūlanı
öldürtmüşlê, öldürmüşlê u zaman. u kızlan da ūlan evlenmişlê. hı, istedi ūlanna,
getiren ūlannan, ha unnâ ikisi evlenmiş, muradına ermiş. unnâ muradına ermiş.

ğızım aha bûle, taa çok bilin emme kimersini aklıma getiremin. çok annadıvarın ben sene emme kıofa dalgın.

hikaye

- 60 hinci işeytmiş ğalan ğabaqlıya tospā ya ğuşun biri aqbabanın biri tospāyı tutmuş havanın ğatından atmış. ha demiş manav hemen sanmış. ğabağ düştü le bi aq ğabağ demiş, alam gelem de yiyem demiş. varyı bi şiy tospā ğaplumbāmiş ölü. allah allah. ovadan atmış, aqbuba atmış. u aqğabā. şindi macır da baqmış aharda, bi ahırda kilim yıķeymiş biri, kırmızı boyalı. o demiş, hanım demiş, al beri énki baqıracı
- 65 demiş, su şerbetten, hoşaftan dolduralım da içelim demiş. bi baqır dolduriylē, götüriylē. āşa fatma demiş, siz de gelin demiş. bi ahır şiy vā demiş, hoşaf vā demiş. siz de için demiş. hepsi dolduriylē götüriylē. dadı fazla dadı yokmuşdun. şekerini de siz ğatıvarın içine demiş. kilimin boyasını şerbet dedi ğari işte. işte kilimin kırmızı çıķmış ya boyası, hoşaf demiş birē baqıraç dolduralım hoşafı da içelim demiş.
- 70 yörük de baqıy tospānın pislīne, ayran gibi, yourt gibi gölün içine işemiş tospā tabi işeytmiş. ooo demiş, ayrana baq demiş, niye malına zahmet itcez u ayranı içelim. yörük bōle şıdermiş ğızım. yörük ayranı çok sevēmiş, manav da ğabā çok sevēmiş. bizlē ğabā çok severiz.

çeşitli kelimeler

efe:abi

- 75 örgetti

şaşkın: zayıf

26	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Nuray Erdoğan, 40 Esenli Düğün, keşkek, geçim, ölüm, inanışlar, çeşitli kelime ve cümleler
----	--------------------------------------	--

düğün

- 1 bizim zamanımızda tefçi vardı, ondan sona mevlite döndü düünler, şimdi ilk akşam mevlit okunuyo gene. duvalan kına yakılıyo, ikinci gün akşam kırmızı gül oliy. e kırmızı gül de gız evinden gideler oynalar, bizim ilk evela gız evinde olur oyun. sona gız evinde oyunu pitiriler gelirler olan evine. olan evinde oynar gızla çocuğ,
- 5 hısım akrababa ne varsa para tağar kına gecesinde gıza. e ondan sona da dailir. pazar günü de oyun olur gene genellikle. oyun olduğdan sona dünür alayı deriz biz, ilkinti kınası. şimdi bizim ne varsa çanağ çölmek, bûle mutfağ eşyası olarak battaniye hedeli ne sen ne getirisen onu düün alayında bairılar, anasından, bubasından, işde gaynasından, gaynatasından onu hısımından akrabasından bairılar. sona gelin
- 10 almak, e gelin almak da her yerde belli balıkesirin yöresi zaten. gelin almā geliyo işte yengelē, e çocün yengesi girē ilk evela içeri. e kapıyı yengeler belli bi miktar para karşılında açalar. bizim burda gelini ya amcası çıkarı ya dayısı çıkarı ûle bubası abisi varsa bubası çıkarmaz. bi de adetimiz bizim gelinin arkasından işte çöreotu koyālar çanā, bi de ekin, bi de su, onu atālar ille. bereket bolluğ olsun diye
- 15 ille atılır o, ondan sonacımda e çocuğ evine gittilē mi işde, bizim çocuğ evinde karşılar damat. ordan para atalağ, şeker atalağ gelir gelini alır. e ûle oluyo gülüm işde bizim ûle fazla şey ben televizonda görüyom şimdi de bizim ûle fazla gelenēmiz görenēmiz yoğ hani ôle gelenek diye bi şey. millet git gide şeye dönüyo. mevlide de işde geliyo mevlid, mesela hafızlā geliyo, mevlid okuyolā, ondan sona

- 20 kına yakılıyo geline. ertesi gün hiş bi şeycik olmuyo. gelip alem gelinini alıp gidiyo. pazar gün. şimdi ğızımızın düünü olcağ. eltimin ğızı vā nişanı. mesela mevlidsiz oldunan gittinen olan evinde oynaniy. damatlālan sādıçlar oynar. bubası amcası mesela ūle şey vāsa oynar. gelin ali oynamaz. gelini gittinen de kimseye göstermezler ocuğ evinde ali. gelin ondan sona girer ieri. olan kimseye
- 25 göstermez. damat görü alın aşam. mesela normal gider iyize baarsın. istersen bi yeni gelin oldu, sizi ore götürüdim ben ee hep adetler ūle ki. ben bu düüne hi gitmedim saten, yeni düün oldu. bir ay oldu mu olmadı mı seviye evleneli bilmem bizde de gelin gelmez işde gezē, mesela hısıım araba ne varsa gelir. sen de otuz türlü ben diyem kır türlü yemek yapılır, ne alına gelirse. bizim iyce afattır, ok
- 30 olur iyce. iki sofrā mı olcağ üç sofrā mı ne alına gelirse yaparlar. bizim düünnerin genellikle yemē işde keşkē. u fasile zaten belli, nufut aşı belli. keşkek ok yaparlā bizim, güzel olur keşkēmiz. keşkek işte cumartesi günü aşamı keşkek pişirilē, orba, fasille, keşkek, yapan datlı yapar yapmayan genellikle datlı yapılmaz bizim burda sadece misafire ğadar olur. şeyi de u keşke de būle üç ğazan falan olur bizim,
- 35 küv gelir alır unu. küde de almadığ insan ğalmaz. būdayı dibegde düvün, şimdi düvūlmüyoda hazır alınıyo aşuralı keşkek nası hazır alırsan aynı undan. işte iine iki mi tavu ğoycaqlā, bi mi tavu ğoycaqlā, üç mü ğoycaqlā, durumuna ğöre pişiriyün. erkeklē onu düvüyūlā ğazanda, ondan sonacıma ilkintide keşkek yālıyon tuzluyon işte keşkē.

keşkek

- 40 ğızım ne şeydirsen onu ğatıyon işte, genellikle keşkek, üzüm, yemiş ne nar, elma, fasille ne alına gelirse oyuyon aşureye. en az on eşit falan geiyo, geen bunnā sayardı, on iki eşit mi oldu, on üç eşit mi anne dediler. hani hep būle yapıyoz. keşke alırsın pazardan, yıarsın, tencerede aynatırsın, fasileyi, nufudu, mısırı ıslarsın. mercimek ğoyarsın iine. varsa būrūlce ğoyarsın, onnarı da beraber

45 ğaynadırsın. üzümü, elmayı, yemişi, kayasıyı, onnarı ayrı kaynatırsın. onnarı, biraz da üzümneri şēlere şeker ğatıyon, hepsini ğaynatıyon öteki keşkēn içine, ğaynamış olan ayrı keşken içine ğarışdırıyon, yenden gene ğaynadıyon onu. ondan sonacım şekerini ğoyuyon, ğarışdırıp servise veriyon. ne bilem, akşamdan pişirdimize, iki saatte mi pişdi, üç saatte mi pişdi. heni genellikle iki saatte pişmez heralde. keşkeg

50 aar pişiyoy. ekin piştine. mesela kimisi çok pişiriyoy, kimisi az pişiriyoy. mesela ben iyice pişmişini severim. kimisi diri bırakıyoy, onu kendin şeyine bakcen.

geçim

erkekler genellikle bizim küün erkekleri işde leçberlik yapar. evde balikesire çalışma gitmeyen evde hayvana bakar, çifçilik yapar. îtiyar neneler patik örüy, gençler de çiyiz, dantel, kıanaviçe. al al nine patikçidir. buna menekşe deniy. onnara

55 üç güllü deniy, te onnara üzüm deniy. bunnara da halı deseni deniy.

ölüm

dedeyin öldü gün bile inanamadık öldüne, bilsen, onu ancak allah biliyoy. bi gün bekledik dedeyi ölcek diye, üle şetti, ertesi gün de zatı gidin de bamyayı ğazın gelin dedi, bamyayı ğazmā gittik. aha dede biz geldik ölüpduru adam. cenabı allah, unu ancak allah biliyoy. e bi gün öncesi de ölüm iyisi oldu dendi. bi gün bak onu bekledik

60 biz dedeyi ölcek diye. ertesi gün tälaya gittik işte u gün ölüm iyisi ömuş akşamları öldü. kıanser hastasıdın. ölcēni bilsen hanı mezarını ğazarsın diye bi laf var, bunu ancak allah, hani ölcēni bilsen gitmezsin u gün bayıra. mesela ilkinden sonra öleni gömmezler. ilkindiye yetiştiremicek gibi olursalar ilkinden sonra ölü şēdir, gömülür. ilkindiye vaķti geçti mi ölü gömülmiy kıali. yani sabahtan öleni de

65 gömerler ölen ezanından sonra genellikle öle gömülü. hani bi akşamdan mefta yerinde yattınan iyimiş diyolā di mi ana? üsdüne, ölü evde bizim o gün akşam oraķ koydular üsdüne. şişmesin diye bi de yazdın çok sıcak deydi şeyleri çalıştırdılā,

aşşam ezanı oқundū saatte vantilatörleri çalıştırdılā, bi de oraқ koydular üstüne şişmesin diye. genellikle abdesini alıp oturuyo, sadece dua oқuyon. başında kuran

70 bile oқunmuyo öldünen. ilkin bubamı gördümde hani bilmiz hani kuran falan oқutmazlar içerde. dışarda oқunuyo diyo. analar atalar beklermiş. hep ölü oldunan başı beklenē işte. bizim ölüyü hafızları yıkar. şeytmeyiz burda, girmedim ben hiç anamı da zaten şeye ondan sona erkekleri hocalar yıkar, ğarıları da hafızlar yıkar. yıkayana ğadā duruyo kıyafeti üstünde.. kalktı mı ğocağarı çkarıyo üstünden.

75 dökeriz yenden ğazanı dolduruz, yıkarız ölüyü, pırtılarını ne varsa. bizim küyün adeti çok iyidir o yönden yani. bi ölü ölsün, mesela hısım akraba sen hiç bi işi ellemezsin. çandırdan bi sadıç geldi, anamın ğardeşidir, bubam öldüne. o gün bize herkez yemek getiriveri. kim öldü, kim ölürse mesela komşu ölse biz götürüz, sen misafirinnen ilgilenirsin ölü gittikten sonra. hısım akraba konu komşu senin bu evini

80 çıkarılar, suvālar, çamaşırını yıkalar, yerleştiriler, sen misafirlerinnen şedirsin. üle yaparlar bizim genelde. verilir mezarıcı ekmē verilir yedinin öldü gün erkeklere. her türlü ona da geze gibi her türlü yemek yaparsın. hısımını akrabanı, hocaları şeyleri toplarsın, ona verisin. yenden yedisi gene ayrı olur. ğarılara yedisi olur, adamlara da mezarıcı ekme veriz. ölüyün öldü gün yalnız yemek pişirilmez bizim ölü evinde. onu

85 konu komşu, hısım akraba getiri. kimi yerde ğazan dolusu aş yapıyılara ölünün öldü gün gelene helva ikram edilir, misafir olsun küden olsun. irmik helvası verilir. unu bizim mesela komşu bizde insan öldü komşu ğarar bilirse. bilmezse başka giden herkez ğarıyoya şimdi helvayı, üle ğarılır belli bi insan da ğarmaz helvayı. ölüden işde iman ğurtarabilirse sağa yardımcı olur helvayı ğardın diye ne bilem onu allah

90 bilcek heralde bilmiz ki gülüm. baş salına işde millet tebareke oқunurkan gelir, ertesi gün gelir. hısım akraba, konu komşu gelir başsalına. yedisi oқunurkan gelir, küv gelir yedi gün hısım akraba. bu kadar işte, dostlar sağolsun, allah iman

kurtarmak nasib etsin denir. üç camimiz vardır. üçünde de sela verilir. işde hocalar sela verirler. adını soyadını sülêler, ne zaman gömülcêni sülêler. telefonnan elin

- 95 ayân tutasa kendin arâsın, tutmazsa öteki hısımın aqraban arar, o ona o ona iletiyo işde. e allahın emrine bubamı sakladık, yarın cenazesı var, buyurun gelin mesela bizim ûle derler. vefat ettinen normal geçiri gündüzden tebarekesini oğudurlar. geçen sene, eveli sene biri öldü, işde îtiyar nene öldü. torunun düünü koydudular hem düün oldu hem mevlid şey oldu. ôle yas tutulmas hani ölünün arkasından giden
- 100 o gün gidiyo, gitmeyen işte hariç günde gider. genellikle arfe günü gideriz. giden gider gitmeyen işde genellikle gidiliyo. arkasından şimdi mesela garılar çok gitmez de adamnar gider bayramlar, biz de arfelerde gideriz, her arfe gideriz mezarlıa. aile yerleri çok gızım mezarlar şimdi bizim bôle sıralan gömülüyo herkes. mezarlık çok dolmuş, aile ôle eş eşe, yan yana gömülen yok gızım. hiç duymadım. yeri belli
- 105 olsun, kimdî, ne zaman öldü belli olsun diye taş tikilir, mezarı yapılır. ee doum tarii yazılıyo, ölüm tarii, adı, soyadı, babasının adı. allah rahmet eylesin, allah taqsiratını affetsin denir.

inanırlar

haram girmesin golla keseni

qabirde melekler vurur enseni

- 110 dahi yaşasan doqsan yüz sene

mâşere yolcusun bir gün

bu dua gibi bi şey ya, dua gibi bi şey.

ilkintiden sona kül dökülmez, iyi dildir diyilê. langır langır döküyo. aqsamnan kül dökmek iyi diildir derler.

115 bi kırklıkan bakılmaz aynaya, başka hiç aynalan ilgili bi şeycik bilmiz işte. kırk gün aynaya bakılmaz diyolā. bi onu biliz, başka bi şey, iyi diildir diyılar. ayna kırılması hiç duymadık taa bizim ana. bi onu biliz işde biz.

ķaza geşdi mi başımızdan çevirelim de sadaķa verelim deniyi. çevirip de veriliy. başından bi ķaza geçti mi tuz çevirelim de bi dul ğarıya verelim ya fakire, o oluyo

120 işde.

...bolluķ olsun diye bi onu biliz başka bolluķ bilmiz. bizim ne bilem evel hıdrelez mıdrelez olmiy. alem alıp başını piknie gidiy. evel salıncaķ ğoşulurmuş şedilirmiş, şindi onlar hiç yok ğızım. millet o ğadar şeytti ki hıdrelezi bilen bile yok.

ğözlemelen ğoşmerim oluyo ille hıdrelezde, ğözleme olunca bolluķ oluyo diyeler.

125 eşimiklisi ğözleme, sadesi bezdirme.

bi yaķmazsın ekini, yaķdın mı ğıtlıķ oluyo diyeler, cenabı mevlam herkezi afattan ğorusun

kül atınca soķā diyi. kül üstüne eşetmezsin mesela. kül üstüne haplamazsın işde una şey diyo. una şıtan ulaşır insana diye. kül üstünden atlamıyoz işde ûle. şitan bulaşır

130 yalarmış sabāya ğadar. bulaşık bırakmayın ana ğocamannar ûle derdi ya

dûmeyi üstünde tikersen aķlını tikermişin. unu bilmiz de yalnız çıtıpdı üstüne vurûsan aķlını tikēmişin diye unu duyduķ.

bi biz cumala sela arasında fırın ğızdırmayız. meleklerin ğanatları yanāmış diye unu cumala selayın arasında, şey ezanla sela arasında atmayız. biz de ekmek atmayız,

135 çamaşır yıķamayız işde. ezan sela habermiş. ezan beklenir, arada durur. hani ev işi el işi gene yapıyoz. çamaşır, bi ekmekle çamaşır var.

u gün hayır çok tutā ille ölüleri dolaşmış diye u gün yaparız hayırı, cuma günü de kıran okunur genellikle, işde her gün okunur da o gün daha çok ibadete yapılır işde.

140 ûle şeylê hiç duymadık. yalnız hayvannar çok kaçtınan çok kış olur diyular, bi onu şēdiyoz.

uyku boncū, uyusun diye ğızana. bu da kırşun, nazar ermesin deye. nazarı eriyō da. ağaçlādan şeyden ğara çalıdan muska yapıylar ğızannara şey bu da ağaçdan. işde ğara çalı kökü nazar ermesin diye. deo ağaçlādan o. geçen gün keserkene şeyttim.

145 işde u uyku boncū, ben fazla uyuyamıyom, evhamlıyım da, onu buldum da daķım bari kendime dedim.

ġaynaķ su dōkmeyiz biz, başġa sulan ilgili bi şeyimiz yoġ bizim. ġaynaķ suyu dōkmeyiz hani yere. o zaman cinnē perilē haşlanırmış diye. o zaman cinnē şey olurmuş, anamız ısaķ dōkmeyin diye on kere sūledi.

150 turnaķları genellikle topra gömün derler, yakmayın.

fazla şeytme işin rast gitmez diye ûle derler hani. ananın bubanın ilencini alma, işin rast gitmez diye. gene hiç duymadık biz.

ġarşiki ağaç çam başķa yok, kendimiz padem ekeriz, armut işde ûle şeftalilik şeylik bizim burlāda. taa ilerde alfat oluyo, yabancı armut. padem çok var, her tarle kenarı

155 pademlikdir. dut olur küy içinde, yemiş olur, erik olur. eken işde ûle ekilir. ûle belli bi şeysi yok. mezarlıkda selvilik.

çeşitli kelime ve cümleler

ıscacıķķan: sıscacıķken

manaf

utansaķ: utangaç

160 dada: bebek

ana

buba

ağa

maşakat: çile

165 hıdelez

ısaçlamak

bilāder

ūlan sütün kediyi kuvmaz: oğlan kahramandır, sessizdir.

eltiyin olu: eltinin oğlu

170 çeşmeli çitlenbik

afyon

nofut

suvan

27	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Gülseven Erdoğan, 70 Esenli Örgü, hastalık, hatıra, inanışlar, çeşitli kelime ve cümleler
----	--------------------------------------	---

örgü

- 1 bi de sıkı örerim iki üç sene giy tepişmez hiç. vay anam vay. balıkesirde, ipçi vā, buün pazar geliveri bizim bura. ölüm alıvarı bağa balıkesirden. ne bilem kim biliveri, on yaşımdan beri yapmışımdır. her işi yapıdık, bayıra gittik, bāçaya gittik her işi yapıdık, öldük kıli. adam öldü, yedi sene oldu adam öleli. ne yapalım gızım.

5   alem bayıra gidiveri, ben evde ğalıvarına. üç günde dört günde bi çıvt örün. eskiden çok eskiden iki çıvt bile örüdüm günde. eski camlar bardağ oldu ari. ben oya örebilim mi a ğızım. bizim zamanımızda oya yoktu. eveli doğunurdu eme Şimdi düzen bile yok ğızım. hazır Şindi her Şey kli. e yorgan, yatağ, arŐaf doğurduğ le, arŐaf doğurduğ. doğurduğ işte ble te cırt cırt, bi te bi beri. uvallığ denirdi una.

10   çok gtird. halı satadı. ben çok sıkı rverin de, tze senn Őeylerin çok gzel oluvri diyiveri. menekşe deyi gelin, ben bilmim. aaa lana dağıvarı adını. kilim doğunur, halı doğunmaz. balıkesirden alınıvarı, doğunuvarı hazır ip. yaz da reriz kŐ da emme yazın rlverimiŐte iki gndr rveriz te bunu bağam, bun pitmez, yarın  olcağ. e bilemin ğızım, ne bilen ne rdn. ileri çok rdk emme Şimdi

15   remim. bu kŐın zatı remedim çok, bu yattı hep.

hastalık

ne bilem ciğerime hiç gitmedim filme filan taa. zatı bi senede iki senede ille film ektiriyom, bu yıl gidemedik hiç. çok hasda, srg olursa gitcez heralde. ayda bir giderin doğtura. on beşte giderin, ayda giderin, çok giderin doğtura. Őeirli lum bağıvarı bağa, balıkesirde lum v bi tene de. o emekli de, stnden işte bize arne

20   ığarttı, o bağıvarı. hiç para vermem ben, muayane parası. zele gidersen verisin, haplarma hiç para olmayı. eskiden de vdı bizim gnmzde doğdur ğızım. hiç biŐeycik ığmadı, hiç. film filan ektiriven hiç ciğerlde hiç. yokdu yok, doğdur yokdu. zatı hasta olmazdığ genđkene hasta mı olurduğ. evelden ay bile yokdu ğızım. var mıdı biz ğızanđan yokdu ya canım. dver dver y yirdik, Şindi nerde.

25   ada ayı boş yapr...

hatıra

kaşta gittim ne bilem ben hiş bilmim, kaşta gittim ura ben? aqşamki yedimi bile bilmirim ben gızım. adam vardı ya yalnız giden var mı. ğarı hiş gidemez. bi kerecik. ama biz ğalabalık gittik. ğalabalık çok ğalabalık gittik biz. bi haneden yedi mi vādı. yedi kişi gittik. iki biz adamnan, iki de ğız ğardaşlan ğocası dōrt, iki de damatlan ğız

30 altı, biri kim vā. haa amcamın şeyleri vādı üç de, doğuz kişiydik. urda pindik dolmuşa. ay bi dua oldu. dua yapıldı, pindik dolmuşa, hadi balıkesire. balıkesire vardık, anqara, ğoca arabalara pindik ordan tenyareye haydi ciddeye indik gece. ordan işde hacılık yerine ertesi ğün sabālan. otuz üç ğün mü durduğ mari otuz beş mi, evde ğaldık işde ğöreve gitdik. vazifeleri yapığ yapığ, otele geldik, gece

35 yattık. gece yarısında gene kalktık, gene gittik...ğöremiyoduğ ğörmesini, hacılıkda adam olsa umreye giderdik belki, dursa şimdiye gitcedim. oluyo ama hani hiş ğördümüz yok. balıkesirde var aha kaç tane. mevlidlere geldi insanlar, e biz gitmedik onlā da gelmeri şimdi ğari. ben seni toyğarda bi hacı arkadaş var, hamide de iyce ona benzettim ilkin gelirkene. kespıttan bi hacı varmış da yedi kere mi

40 gitmiş sekiz kere mi, ben urda ğalcam, urda ğalcam. giderken ōlunan ğızınnan halallaşırmiş. yedide mi ğalmış sekizde mi, her sene gitmiş. engeri ğalmış. gittik ye pazarlara gitmez olur mu, her şey aldık. her şey ne istersen var orda, her şey çok, burdan çok orda. ğadife aldık gelinnēn işde hepsine basma, ğadife, boncuğ, incik, ne alcan başğa. bi çuval hurma, iki tanker zezem. sona da hediye alıvarısın, yaşmak

45 alıvarısın. her şeyi gettik, ne ğördüysek aldık biz ğalabalıkta...toplu toplu giderdik. damat çok gençti. kaç yaşında gitti o mari, otuz üç müdü? otuz üç. her yanı ğezdirdi. basmadık yer bırakmadı. biz gene gidemedik. adam benm hastadı, her yere soğulamadı eme gene vazifeyi hepsini yapığ tam...

inanışlar, çeşitli kelime ve cümleler

50 hıdrelez zaten bi kere gelir, ileri biz işe gitmezdik hıdrelez geldi diye. şindi hiç bilen yok ki. gözleme yapādık. hoşmenim ğarıdıķ. şindi alem bi gün evde ğalmayı. hıdrelezi filan bilen yok şindi. gelene gidene yidirisin, kendin yirsin....

nası inancan nazara, hasta olursun oğutursun iyi gelsin deye. şindi açık elin ayān kırıldı mı aha buna nazar ermiş, kılķ oğudam bi. alır götürü, oğutur. gelin oğur.

55 hastaysan oğuyuvursun sana. benim ölen adam da una nazar dualarını falan üretti, çoğ oğurdu o. nazar oldu mu oğuddurusun, kurlşun döktürüsün. şurda komsu var bizim. şindi hasda oldu mu bunnarı götürüm ben, bunnara şey tavası var tuz patladır, çat diye kafalarına döker, örter, kurlşun döktürür. kimden nazar erdiyse kurlşunda çıkar, ğarıdan mı erdi, adamda mı erdi deye. hasda oldunan canım emmez

60 anasını, o zaman hasda denir. doğtura götürüsün. şindi doğtur vā, ûle şeye inanan vā mı. ûle dağılmayı bi şey, evelimiş o. şindi alem ğızana bi şey dağmayı. eskiden boncuķ, gök boncū, nazar boncū dağılırdı.

canım ısaķ su da dökülür mü melāikeler yanar derler. caz caz yere ısaķ su dökülür mü?

65 tırnaķları keseriz, her yana atmayız, gömeriz toprā. gice de kesmeyiz.

ana baķ, soyun gel hemen kaķ ğazaķ ğiy sırtına, sesine baķ, şiiş.

bi komsuya gitti mi “hu mari evdemin” diye hayķırız.

nayle nenen: naile ninen

28	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Bedriye Öztürk, 67 Hamidiye Hatıra, kırklama
----	--------------------------------------	--

hatıra

- 1 hani o zamana biz bilmoruz da anam ôle dedi, ninem felan hani ôle dedi. urlâdan ekmekdir işeydir çıkarıvarılâmış gelene istemē geldîne napsınnā canım ya ya. unnā zatı ilkin burā gelirke, bizim burasının îsannarı işeylē, bayraklā karşılamā çıkmışlā unnarı, ğavurları, buradan yarı yoldan gelivorula gibi gelir bana annattıktan sona. bi
- 5 şey yapmasınnā deye bayraklā çıkmışlā. çıkınca bu köve unnā bi aķaret yapmamışlā. yapmayınca kılle vā şurda, kılle, onnā karşı çıkmışlā, onnara çok haķaret yapmış onnā. hani ôle duydum ben. ondan sona orda ķari onnādan ķari ğavur kırması felen te şimdi bile nalet onlā. ğavurlukları ûle diyiverilē. hani onnā ķaşı çıkmışlā. bizim onnā ķaşılamā çıkmışlā bûle, ķaşılayınca bi haķaret etmemişlē
- 10 hiç. de orda şiy bu emine yengem dedi, bizi aldı gitti de dedi, kesip yiceklēdi derdi. ya bilir o gene de ya ya biliyo o baķ çok bilior orlarını. ondan sona baķ demiş, bi bölük bunnā yiyip işceklē demiş, hani şey yapmayın demiş, ne yicek işcek bunu yavrulā demiş. emine yengem annadıvuru. onun şiy anası, bubası, ninesi. ninesi diyiveri ķarik analarını torunnara. hayır hayır şey yaşarın emine yengem, çotur dede
- 15 nine deyivurudun canım. hani ķari geri vēmişlē. merāmete geldi de geri vēmişlē ķarik dedi. annadıvarıdı şindik annadır. anam da ninem işte orlāda yimişlē içmişlē kesmişlē almışlā hani bi şey deyen omamış gene. ûle yani, duyuşumuz onnādı ğızım hani. kendi ķari ben bilmorum orlarını ğızım annadan oldu mu. acıķ taa yaşlılā...vā da, vādıķ eme de o ķada sıkı dildi. şindi baķ bi ğızan ğalmadı baķ, gidolā. hepsi
- 20 gidoruz şimdi. bizim o zamannā işte arayan soran ômadı. işiy rāmetli hüsmen aĝa vā ya dayım şiy onun başı kel demiş. eveli yara çıķadı, şimdi yok onlā fatme. çıķadı

- canım. o kel demiş, onu demiş okula almayın. bi de yazmayıvāmıslā beni, ğalmışım ben. ordan dēdi rāmetli ölmeden, dayın birçağ yolmā gidēsın bağ okula şey yaptırtırmadım seni bağ okula yollatmadım ben. bi gün birçağ yoluveresin bana
- 25 dedi rāmetli. nerde yoluvarıcam da hani gidēdik iyiydi gene. ağam gitti, küçük ğardaşlām gitti, ben ğaldım arada, hiç gitmedim ben hiç. onnā üçe üçe sene ikişe sene gitti gene küççüklē. ağam beşten çıktı canım, o beşten çıktıydı. hani ben gitmedim, hiç gitmedim ben. vādı okul, okul olma mı, benim zamanımda vādı hani gitmedim. ne iş yapcan, iş yok a. misir ekēdik, misir ğazmā, ufağ, oynamāğ işimiz.
- 30 iş yok fatme hani yani. şindi ğızannā nerde oynacağ, oynamāğta oynādığ, işiy yapādığ işte nolcağ ūle ūle vağıt geğıridik. ha şūle on sekiz yağında kağıvādım bura ben nolcağ. ondan sona tūtūn çıktı ğali gene acığ acığ yapmā bağıladığ. hani gençe bile, tūtūnlē acığ acığ yapāka işte leşberlik, yapdığ işey yapdığ, şindi ğari hiç bi şey yapamorz işte oturorz, aylağ. çalışamorz ğari canım. napcan pis, süpūrmek
- 35 istiyoru, yıkağ iştoru işte ôle ūrařorz bağam dūnya işinde hani. te evelkinnen tūylēni bilemicem bağıka hani, taa ilersini bilmorz hiç hani. anam dedi rāmetli. şey hani ôle dedi. ğoyuvā atike onnarı hadi ğabarsınnā. değışik be ğızanım, o zamannā bağıkaydı, şindikilē gene bağıka. kağıtım geldim bura, ben iki ay durdum, o durduğtan sona dūūn yaptı. te ğar vādı benim dūnūmde torda. hani şiy evelki gibi sağın bağın
- 40 gene ğözūkmezdi, gene fes giyilirdi. şindi ğafalā ağığ zatı canım. bizim o zamana ūle dildi. hani ğapalıydı gene. ha kağıtım mı. kağıtım bura gedim. ondan sona dedeyle ğari ondan sona hasan ağama hayğırdılā. ğoca...felen baraba ta sındırgıya gittik. sabaya da saba ezanında vādığ ora ğağıtımnan. bi vādığ, nēse ğari o āşam o gün ğaldığ işiy yağım küççūk canım, on üç yağım da. on sekizimde kağıtım da ana
- 45 yağım şiy nūfusta küççūk. şindi ben oldūna bubam yazdırmamış beni. ircep de oluvādına, iki yağı aramız vāmıř, onnā bile ekiz yazdırvāmıř bizi. de ondan yağım

küçük geloru. bubam da hani bi şey demedi ırâmetli hani küçük deyip de hani geri bile alırdı hani gene. ordan yattık, ondan sona gölcüe geldik, gölcükten karşı ordan bura onbaşı felan beraba geldik. bak dedi ben sana dedi arkamdan geldine dedi.

50 şurdan yan yoldan geloruz a. gēme dedi, çocūn arkasından ayrılma sen dedi, hani kanuna uyduruvārı canım. o da gene te olan evine yardım edoru onlā. nīse ondan sona burā geldim ben. karşı bitta işte iki ay durduk. şey anam şey etti, döşek felen. iki yastık, iki döşek, onnā doğuma guruvādı bana rāmetli. he doğudum, doğudum gene, dine gene ayaklarımle gene kendim doğudum gene. ye doğudum da amma iki ay

55 sona düün yapıvādılā. yani gelinlik bican urbalā vādı eveli telli telli vādı ya, onnā vādı, bi kat alıvādılā, işte iki kat basma, nolcek bi şey yok şindi. şindi çok goları. o zamannar az bi şey. niyse te işte üle olduk geçtik, bu güne gēdik bakam, bilmorum karşı gerisini hani. hazırlık ne olcek işte doğuduk işte bi acik işte bi şey alıvādılā hemen, nolcak başka. eveli yoktu üle adet yoktu zaten. şindi hani çok üle her şeylē

60 de o zamannā yoktu hiç. tūle çanağ çalālādı hani eveli hani ekip yok bi şey yoktu hani işey yoktu hani. onnāda çalādık oynādı gızlā. ha ha de ya ya üle oynanırdı işte. gız da çok yokdu benim zamanımda fatme. hemen şindi aşeba vā ya işeylerin, bi o vā, bi de ....kuruların. ondan sona zīnep çavuşların, ben. üle fazla gız yok erişkin. mehtap abanın medine. onnāla barabadık işte biz. düünnere gelir gidēdik hemen işey

65 yapādık hani. düün işte üle oldu geçti işte ne yapam. türkū çağırıydik, türkū çağırıydik oynayan oynā. türkū çağırıvarıdık, onnā oynādı ben de çağırıvarıdım gene. çağıren dedim çağırtmazdı bana.

yüzüklē çiçek açtı

saniye göcaya gıçtı

70 kaçmayıp da napcak

ircep gucağ açtı

saniye abla vā, bağ şimdi, bu işi de şerfe yengem de gelmiş ya bura.

ağçalan çeşmesi güre ağā

üstünde ismail yatā

75 kendim geldim hafız dayı

penbe cancanlā yete

deye çağırıldı biz de çağırıydik onnarı ūle. başka ağılıma geliveri mi. sūle... hepimiz bi ötekinnē de çağırı gene. ben çıktı mı onnā çağırırardı, ben çıktına, onnā çıktı mı ben çağırırardım. tef felan yaptım, būle tef çağırıldı gene. oyun kāş kāşya

80 oynadığ canım türkū sūliyelek yani řari şindi ne diyem

anterisi ağ yarım

dön ardına bağ yarım

senin olmadın yerde

benim işim yok yarım

85 unuduvarım mari. gülēlē bi de

kırlama

e dünya... ebeye hayırılā gelirlē, kadın olur bizim burada. bağ onnā, onnā gelirdi, hani şiy olurdu gızannā. ondan sona göbēni kesē, yıķā, giydir. ondan sona çari yatırı. sandī, anasının yanına yatırı, anasını yatırılā. e nolcağ başka canım. göbēni kesēlēdi de şey sona o göbek anasından zatı şiydeye canım dağılı ya ordan kesēlē, o

90 göbek de düşdükten sona onu alırsın cemiye götürü de atālādı bizim o zamana. şindi aramorlā gızım onu. cemiye götürüverilē, okusun cemiye gitsin diye, ya ya ondan sona ora götürü atālā tabi göbē düşdükten sona. bitta şali. ha tuzlama, ondan sona

- göbē düştü mü tuzlarız. tuz atarız, her yaķasını tuzlādık. ondan, onu dinnesin, onu dinnesin. bana çok atmıslā ğaliba, çok terlivorum ben de. Şindi atmorula fatme
- 95 tuzlamaya. heralde ondan be ğızım. acik acik ativerilē, hiĝ acik acik olur mu. bi pańca bire bûle alabildîn ğadā, bi bubasından anasından atāsın ğari ğardaŝından, yengesinden dayısından, dinnesin unnarı diye acık ondan acık ondan hani tuzlāķa atādı ebem. undan sona, tuzladıktan sona iŝey ğaldırıldı. yüklün üstüne arķasını dönēdi ğaķtırıldı üç kere, te ondan sonracāzım ûle yapādı hani. sayi ablam da ûle
- 100 yapādı di mi. ben unuduvarın bazısını, çok unuduvarın. eveli unutmazdım da ğali unutmā baŝladım fatme. ondan sona yarı kırķını yapāsın. yirmi gün oldūna yarı kırķını yaparız. ondan sona suyu iŝey yaparız hani suyuna ğaŝıķla ölçēdik hani kırķ ğaŝıķ ğorsun, undan sona çıpılāsın onu yıķāsın. yatırısın giydirisin unu herŝiysini. undan sona ğari bütün kırķını da, hemen yirmi gün sona bütün kırķı olur. gene aynı
- 105 ölçēsın suyunu, ondan sona ğorsun, yıķāsın gene. gene yatırısın, undan sona ŝiysine ha tuzlu suyuna sayi şiy atālā bûle sandīna atālā ğiyiz yapsın ğızsa, ğocuķsa arabaya götürülēdi, şiye götürülē, tālaya ğivte gitsin diye. ûle yapālādı bizim. ondan sonacāzım ğari bitta bütün kırķını yaptına ondan sona o gün ğari gidirisin hadi ğari annannesine ğari kırķ uçurmā gidēsın. kırķ uçurmā varısın ora, ondan sonacāzım
- 110 gelirsın ğari kırķlānız bitta yani. ğari bilmen ğari ûle yapādıķ. bıcı ğarsı esas bizim anamın.... bizim.....küĝükleri adı ya oncāz iri...ebe unnā bûle hiĝ gitmezdik ŝeere. şimdi ğızım ğarnını yarıp hemen alıvirilē, ûle yok, hiĝ yoktu. yalnız bi şiy fatme, şiye mari te bu hüsen aĝamın ğarsı alırķa işte oncaz işde duumāneye. toķtur yok evel, oncāz işte avır gitmiş benim bildīm, bi de fatme işte ŝeylerin, ismal
- 115 dayının fatme. bi o gitti, bi de hocanın ğarsı vādı, şide durudu.... durudu o evde, hocadı adamı kendisi, o da aĝır gitti, öldü. onnā işte, şimdi olsa ğurtarılā. ilk ğızanda seni nası ğurtardı, sen de aynıydın. burē gittilē götürdülē ğurtardılā, o toķturlā vā. o

zaman yokdu ğızım, yoktu tokturlā o zamannā. e napcan, ölen ölüdü ğalan ğalırdı.
gencecikkene gittilē onlā. hüsen ağamın ilk ğarısı işte o gitti. ya işte te ûle be ğızım
120 ne diyem.

inanışlar

şindi bi kuş ötüvürü, vay aman ötüvürü aman ölcek vā bizim burada diyi, onnā hiç
diyiverilē, ben ne bilem. onnā kafadan diyorsunuz, bi şeycik bile olmaz bizim dede
hiç kıanmaz ûle, onnā masal onnā der bize. aqlına gelivemoru îsanın canım,
annadamoru. e ûle baķ hani bi. düün austoslānda kıapıyı yāladıķ, bûle gelin almā
125 oturulur, para atālā bizim daķālā. şindik, o zaman da ûle de, ondan sonacāzım şiy
gelin arabadan ine. bi somun ğuyuvardıılādı una bide suyu dökerek somunu ekmek
verilē o ekmē acıķ acıķ bûle burdaķı îsannara daıdılırdı. undan sona suyu da bûle
uslu dōkelek gelir, geldikten sona kıapıyı ondan sona gelir gelin yanıbaşında yālā üç
kere, bûle bûle yālā, üç kere yālā, benim zamanımda ûleydi. ondan sona sā ayānı
130 atāsın ğirēsın içeri, ateş başını öpēsın, orā para atāsın. kıapıdan ğireke de atıvarısın,
baķ gene ben unduvarım şiyleri. ondan sona orā atāsın orā atāsın ğirēsın, ondan
sona kıari kııkarılā, oynāsan oynāsın acık, ğeç olduna kıari gelin kııķmayıvardı
bittaya. hani ûledi bizim adetimiz dūnümüz de hani. iki āşam kıına olur. gelin düzēlē.
hani ondan sona iki āşam iki ğün oynālā burada bizim. hep ûle ğidıvarı zaten hep di
135 mi fatme ûle ğidıvarı. şindik salon yok bizim. salon yapsınnā da bi āşamda bitirilē
mi bitirmezlē mi bilmem fatme di mi. ya. işte tûle be ğızım eveliki adetlē ûle hani
bizim zamanımızda, şindikinnē kıafa acıķ saçıķ, başı miydanda. benim ûle diildi,
bûle fesim vādı, iresim çektireydik o zamanna, şimdi baķālādı, şaşālādı.
türkiyedekilē hiç bilmiyolā onnarı. eveli tûleydi. işey burdan uurladiyne daķılır,
140 önüne daķāsın telini. şindi ben turda, şurda oturuvurun taa gelinke kıar vā, kıştı
benim dūnümde. de urda oturuke feride ebla ğeldi de aman elini öpmē. gelin ufaķ da

olsun büyük de olsa elini öpēdi. alkam alkam dēkene o sana akmadım ben indik. hi unudamacan, orda oturuvarı. dūūn diye gēmi...diye gēmemezlik etmese ya de mi, yalnız bura anamına ok gelir gidelēmi ya gelirlēdi onnā bura, da

145 geldilēdi ite ūle. ı di mi bura bu soba vādı, tora kūuk eve bene be altı iyizim vādı, serivedilē yok satı be ayol. yuarı arı ıtı urası bo, bi hasır burada baa bi ey yok. yūklūn perdesi bile yok hi. ben indi bu, bu evin ii benim gelin evinden, o zamanından at at iyi imdi. ha gocaarı evi indi di mi. yok bi iy ūle halıdır kilimdir hi yok be ızım. adet yokdu o zamannā, bizim zamanımızda. niyse

150 perdesiz, bi at sona yaptı, gerdik. iki at yata zati, ū bile diil canım. indi dolu, kendine oluru, ocuk evi yapıvarı, ok oluru. indi. aysel geldine emme indi benim ū tene, bi tene dūtū, iki tene de mezarlıta vā ızım, altı tene oldulā. ū tene indi burada benim, iki ız bi ūlan. bu gelinim ite, ūteki de bunun ızı, u da abamın gelini. ben oca bi neneyim alı. gelinimin gelini vā. ya arı ihtiyarladı aliba di

155 mi. ben ali ihsanı askere gitmeden everdim eveli ūle hemen hemen dūūnū yaptı. nihat oldu ite gelinin eyi, o on gūnnūktū askere gitti. on gūnlūktū oldūnda ızan, ocuk oldu ilkin. e askere vādı geldi, nabalım ite dede iki buu sene durdu asker benim, ok durdu bi altı sene, yedi sene durannā ūmu ondan önceleri. indi arı askerlik azaldı canım. ya sannā ok, o zamannā ıtmı heralde daa ok ok

160 yaptırılāmi.

hatıra

ū ocū bi de ana buba, imirik. tūtūn dikmē gittilē de kūlgede būle, meenin dibinde talın dibinde, orda bi dūūveri. orda yanıverilē. āam oldu, bekle allām bekle yok. aman arama ıtılā gittilē. bi de basalā orda ate vā yanıpdurulāmi. gūndūz de fatme yanāmi onnā ya. ha gūndūzden oldu zati, ikindiden eveli oldu o.

- 165 ğoca yoldan hep arabalā bile görmüşlē, şöferlē bile görmüşlē, kāşı geloru bu tarafta yol bu tarafta ğalara, ûle hep görünmüş. az taa ūramasa kül olayazmışlē, ğara kömür olmuşlē ğızım hepsi. hiç îsandī belirsiz satı. oldu gene ya oldu. evleri ğalivādı. candarmalā geldi baķam nesi vā nesi yok deye, allān bi tarnası bile yokmuş evin içinde fatme. bitmiştir. ben de sandīna baķam fatme dedim baķam yuwķa
- 170 ğomuşlēdır sandıķda mandıķda bi şey yok, giydikleri sırtındaymış. gene aç durmazdı, gene sofralānda gene bulurlā yirlēdi. yok ki canım ğalaba. buba bi yana talan. ana bi ana nası eyi baķcaķ ğari. allah da ûle yaptı onnara gittilē şimdi ğızım işte ya. beşini birden ûle cenazelerini ûle ğoydulā ğoydulā götürdülē bir bir. ğapğara diyorlā. ali osman beklēmiş orda kimse ğalmadı diyo fatme. cemiye indirdilē zatı,
- 175 bura indirmedilē eve. anası geldi, dışta anası, ğēdi, o bile geldi. hani bōle oldu işte te bōle. gene halime yengem gene gene bile iyi dayandı fatme mari di mi. ama napsın dayanılcaķ, çarelē yok ûle ya allahıtan, allahın emri ķari ûle olmuş. allahıtan gelene ırazıyız ğızım, ya.

hatıra

- şıye gittik de şeye felen gittik de şeye felen vādım ben camiye. hısımlā vā bizim
- 180 hısımlā vā orda bizim ğaynam o taraftan ğēme. bu bozğunlukta gelo ğaynam, geloru da bi ğız ğardaşınna bi çocuk ğardaşı gelivirile bura bu köye bizim. bu ğa burda dayım vā o da öldü ya anam da öldü, ğaynam ordan ğēmiş. orda ğardaşının çocukları vā, ğızları vā, onnara gittik biz. bizden ğocamannā yok zatı şindik, onnā hepsi ômüş, yamen dayım, mıstava dayım vādı onnā orda hani, ibram dayım, onnā
- 185 yok. bi bayise yengem vā fatme ama evde yok o da şıyde bursadaymış o da ğızındaymış. orda duruvarı. bi to ğāmış büyükleri, hani acıķ taa küççükleri vādıķ, beş, dört beş, dört āşam ğaldıķ orda. ordan gelirke beri, çanaķķaleye ğēdik, ora

düzlük yere çıktık ûle her yağa. amma şehitlê ben diyom sûle su duvardan te bôle fatme, sen vâdın mı? ondan sona fatme, şiy, şûle bahtım da aynı birisi bahtıvarı,

190 cannı gibi gedi bana. amcana dedim, amaney ge ge dedim bura cannı mı niy dedim bahtsana, baht ora dedim. cannı gibi bahtıpduru. gene allah tarafından gene ûle gözükmüş, ya ya onu herkez ûle göremezmiş onu. cannı gibi bahtıpduru ûle, iresimlerini yapmışlâ ûle, hiykel yapmışlâ ûle pabuçları tüfekleri elinde, ondan sonacâzım mermilê elinde bûle goluna almış, goluna almış mermiyi bi gucaqlamış,

195 kim nasıl avır diyon, nasıl tutmuş onu bilmem. allah kuvet vemiş heralde. ya ûle gördük urlanı gördük ûle te. ya işte gızım ni yapıvıcan ordağılâ işte yani şeymiş, şeyit. mezarlıkları hiç belli diil fatme, bûle taşlâ vâ ama yazılı üstleri, bûle bi halka bi de orta yanda vâ. onnâ hani mezarlıkları, zatı çam öteleri. bi şûle gavurlâ da vâmış a barabar a. zatı deniz gıyı ya canım, şûle hemen kâşısında fatme hemen

200 şeyde, çamîn içinde onların mezarlıkları. onnâ bile gelilemiş ziyarete. edirneye yakın zatı onnâ. şavıqları gözükmüş orda. hemen bi vilayet vâ hemen, ora geçti mi öte tarafı gavur kari bi daya. bize düşman işte onnâ. o çanağkalede, orlâda, denizlê şeyapmış bizi kurtarmış. onnâ olmasa, hani çok ölen olmuş. sındırgılı bile vâ bi tene fatme. yazısı sındırgılı dedi. yazısı sındırgılı didi. vâmış, ha her yerden vâmışlâ onnâ

205 ayrı gitmemiş. onnarı ayrı şeytmemişlê heralde. bizim şiy türklê ayrı ama mezarlıkları hep belli diil. haliğopter bile inordu ûle. deniz şûle mari fatme şûle bûle deniz bi yandan bûle düzcecik burası bunun. allahım yarabbim urası derin de urası niden didim. allahın işeyi di mi. te urlara vâdık gördük biz, taa başka yerlêde vâmış amma bûle maaralâ vâ bûle şeyleri açık, giri giriverilemiş yer altında görülüpdurula

210 kapıları. urlara hep saklanmışlâ. ya o zamannâ işte cenabı (sen içsene hazel) ırhatsız da bahtam hasta olmahtan hiç yimemek iyi. habibe yengen gêmicek mi?

yemek

tarna pişiriz bulğurulā katkılarız, yuurtlarız unu samsaklarız. ispanak yimēni de yaparız ûle. ûle onu da samsakla yuurtlarız. onu bilmerilē. urumelide gelinnē dedim de ben. tarif ettin de ben yaparım yengem dedi. yaptı mı bilmem taa. domatalā da vā

215 taa yapılcağ gibi de elimiz dîmedi, gezmē göttülē bizi. ben ona pişirivicēdim gene de. hani bürülce yemēni, ondan sona pilaf yaparız, çorbasını şēriye çorbası, o çok gidoru ben de onu bıktım iyicene. hep aynı değişiklik olsa di mi fatme? deniştirmorula be. hep aynı yemekleri yaparız ğızım, ha, çok çeşint yapmazlā gene di mi? orda da ôle gene hazel. şindi çorba yaptılā bizim fatme gittik e, undan sona

220 bûle kıstı diyelā ona bile ona bilirsina. mor patlıcanlā soyuvarılā, döşeyivarıla. unda ğıyma içine, undan sona onu pişiriverila. ondan sona tavuğların bacağlarına bûle...fırına sürüverile ötekini de pilafı yaparlā işte. baklava vāmış işte zatı baklavayı bitiremedik...her yağa baklava. hanı unnādan yapmışlā hep baklavaları. undan göydulā hep orda bize. aynı yemeklē vādık biz de ûle. ben de dedim de bûle bûle

225 dedim. yeşil patlıcandan biz bûle aş yaparız dedim ben ıramazanın ğarısına. ben dedi yenge dedi yaparın onu dedi. ben tarif ettim ona yaptı mı bilmem ben geldîne karik. ha sormadım bittaya.

ya, şindi çorbasını yaparız. şeriye çorbası ğızım yāla, ondan sona işey et aşı pişiriz. patatis ğoruz içine. undan sona pilaf, pirinç pilafı yaparız, onda hoşafı olur yanda

230 yahut ta ha salatası olur, datlısı hōşmelim alı... bazı kadayıf ıslālā. işte onnarı yaparız hep. te onu yaparız biz işte. ğızım bizim zamanımızda keşkek bişiriz çorba, ondan sona ğabağ bişiridik. ğabağ yeme yani datlı yerine. undan sona ta başka taa ni yapılır bilmem ki. düülür ğızım o, ğabından ayrılıyo ya yıka paklāsın, ılcağ suya atāsın ğazanda pişirisin. katkılāsın onu. ondan sona çari küçük çanağlara ğor ğor

- 235 yirsin. işiy de olur, nuut yime de olur. onnā fasille olur bazı. ûle yapılırdı onnā o zamannā, şindi çari kaçtı da hemen pişirilēse gene yuurtlu yemek yapıvarılā, çorbasını, pilafını, et aşını, datlısını, hoşafı, salatası işte unnarı yaparız. soyādık durādık onu, sarı ğabağtan bile yapādık, aq ğabağ olsun sarı ğabağ, şekerini atāsın
- 240 onun datlı yerine onu ğonurdun. bi de şey yapılırdı hani yuvğadan da saraylı yapādık hani, saraylı yapılır yuvğadan da. yuvğa yapāsın, pişirisin onu sacda. yazāsın, unu iki üç hamur pişirisin onu börek, ondan sona çari şekerli su yapāsın. ıslāsın onu çapāsın, datlı. unu gene saan dolusu ğurduq. yinmoru şindi datlı yinmoru. onnarı yapādık. gene şiyde keşkek pişēdi ya bi de börek yapılırdı. unun
- 245 hoşafı vā mı yok mu gene orasını bilemicem.

doğum

burdan da bi yumurta ğordu, geçiridi onu çabucaq oluvāsın ğızan diye. ilkin suya gidēdik biz. ārı tuttu mu suya gidēsın çabuk ōsun ğızan diye. gittim ben kaç ... bakırlālan su gettim omuzlarımdan.

29	Konuşan:	Fatma Öztürk, 49
	Derleme yeri:	Hamidiye
	Konusu:	Hatıra

hatıra

- 1 bin üç yüz doqsan üçte üç kişi gēmiş burē. hani şindi şindiki kullanılan milādi taqvime göre diil. üç kişi bulğaristandan, bulğaristanın şiy şehrinden niy o, osmanpazarı şehrinden üç kişi geliyolā. buna māmud hoca, velağa, ğara hasan denilen üç kişi gēmiş ilk önce unnā bura oturmuşlā, yerleşmişlē. ama bu yıl, bu
- 5 taqvime göre kaç yapıyo onu hesaplamak lāzım bakıp da şindi ona göre.

bi tek mezar vâmiş bu küyde en alaba sülâlê de bu Şimdi velilê, velilê delê bizim.
belki hi hane yok dimerdir Şiyde, hanede olmadık kimse.

30	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Hazel Öztürk, 45 Hamidiye Hatıra, inanışlar,
----	--------------------------------------	--

ölüm

- 1 ...ekelê, ayak parmaqlarını bâlarlâ. yamılmasın iŐeyapmasın, anı Şişmesin diye arnına pıa orlâ. başka ne yapıvarılâ? millet toplanır, bilennê kefenini kesmê giriŐirlê, suyu onur. ondan sona ounur acı cenaze gelince. toplanır di mi? tebarekesi ounur. tebareke ounur yedi âşam da. sona kırı yapılır. kırında havla
- 5 yapılır, daılır. ellikisi olur, yılı olur. kırında helva arılâ, elli ikisinde yemekli mevlid yaparlâ. bi de o suyundan iirilê, ormasın, hani avul iinde gice iŐiysini örüp de ormasın, özünün önüne gemesin deye onun yıandî sudan iirilê de mi azandan alıp da. yedi âşam gene öldü yeri Őavidirlâ. yapâlâ unu gene. heralde ruhlâ gelirmiş, aranlık görmesin deye. canım işte bu gece âşamdan öldü o gece yalnız
- 10 bıraılmaz. başına bôle yaınnarı oturu başında. hani yalnız, ûle yalnız odaya apanıvâmaz. oyun kei ûle hayvannâdan. mevlid outcan denir, hayvan kescen denir. o adata yalnız Şiy ev saıbyı yimeyivarı. bûle âzına böcek olur bi Şey olur yana deye

inanışlar

- ay yenisinde suvanı samsa ektîne urt kesêmiş. ay on beşinden etikten sona ama
- 15 ök ayın eski ayın.
buydey, adem aleyisselam neden atmış cennetten allah. Şiy iy buydeyi yimiş, onnarı ûle deyiverilê, ne bilem biz. iy buydeyi pişirip de yi. iy buydey yinmez bizde.

yel çalması diye bulundurulā.

20 ısıcağ su hiç atılmaz şindi cinlerin üstüne gelir de.

31	Konuşan:	Habibe Keskin, 53
	Derleme yeri:	Hamidiye
	Konusu:	İnanışlar

inanışlar

1 niğah olcē zaman yeni geline niğah olcē zaman dümelerini çözdürülē.

önünde ne ğadan bûle çıtıptan ilîn dûmen vāsa unnā söktürülür. sonadan musğa falan ôle bi şey olmasın diye. o burada vā, o yapılyo, her hoca niğai yapılcā zaman ôle oluyo. hiç ilikli bi yersi ğalmaz.

5 dilimin tersi şey yapāsa misafir getirir, şüküre kılktı deriz. o bağ esas, onda misafir geliyo, ben onu. şindi yemek yirkene bôle āzından bi yudum kırık düşsün ekmekten ille muhağğak çok sürmeden hemen bi kimse geliy bize.

ufağ bebelere nazara gēmesin deye ağletleri kilotları ters giydirilir, onnarı da yapiz torunnara.

10 çetlebig de yörüklē vā bizim. evel yapıyladı da şimdi yapmiyla ğari.

küçük testi olur, ibrik olur. küçük boncuğlanır, küçük yaparlā nazar geçmesin diye o da olur. daa önceden olurdu, şindi ğari...duasını yaparız. duası vā, oğuduruz

32	Konuşan:	Zeynep Karagöz, 52
	Derleme yeri:	Hamidiye
	Konusu:	İnanışlar

inanışlar

1 ha, hava güneş ardına bağıdı, yarın sıcağ olcağ deniyi ihtiyarlā.

orda işte ğava Şeye ğış olcağ yaz olcağ deriz. āŐamlā öttüne, ikindile āŐam namazının arasında öttüne o zaman yarın kış olcağ deriz.

ibriklē su gidē, cenazelē bile aha burada oğudulur, yasin oğudulur. bi ibriklē su gidē

5 cenazelē bile, bŪle hocalā onu ūstüne dōkelē ni...Őeytmezse hani o evelden olur.

dōngelleri diyi, bire baŐları önceden oluyo ya. onnā ille oluyo ya hindi, ūle hani lale gibi bi Őilē olmuyo. ğali onu isteyip de mi yaptırıyolā ôle taŐçılā mı yapıyo ğari bilmem.

bŪle ğızların saŐlānı kestine ğavān dibine gömelē uzun olsun sağları diye. ūle denir.

10 cenazeye bağtırmazlā di mi ayşe, sarı, beñizi sarı olur ğızanın deye, hamilesen meftaya öldüne bağtırmazlā.

gece sağız çĭneme, ölü eti çĭnesin dēlē,

muŐa işte ūle bulundū Őey yapıldı zaman suya atarlā onu da, suya işey yapālā.

ğapağtan yemek yeme nasibĭn ğapanır diye yidirmezlē

15 eveli mari hindi düĝme işiy dikēkene āzına ip ğıstırılā di mi, dikiş dikēkene.

nazar ōmasın diye asālā ağaca bi Şey di mi, ezip de yımırta ğabığlānı asālā

bir önceki cenazeye misafir ğarşı geldine de onda ille cenaze çĭğā dēlēdin. misafir ğāŐı geldine cenazeyi ğabirine götürükene.

33	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Bedriye Öztürk, 67; Fatma Öztürk, 49; Hazel Öztürk, 45; Habibe Keskin, 53; Zeynep Karagöz, 52 Hamidiye Çeşitli kelime ve cümleler
----	--------------------------------------	---

çeşitli kelime ve cümleler

1 çırağ çĭğarmağ: evlenmek, yuvasını ğurmak

Őifre: Őive

- maşrapa
ibrik
5 tete: teyze
ağa:abi
abla
bittîne: bitince
manaf, pılav
10 ısıranğı: ekmek yaparken hamurunu kesen araç
gelirke
ğolu çıktı
üşürün: üşürüm
hacamı:acemi
15 çeşint çeşint: çeşit çeşit
yüreği ılımağ: korkmağ
eski pazar: pazar
pazar: perşembe
havla
20 bi tenesini sûleyivē baqam hadi.
önce içinden bi şey yap de sona gonus dışından, tasavurla önceden.

34	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Dudu Deniz, 80 İskele Türkü, masal
----	--------------------------------------	--

türkü

- 1 yaşımı da söyletilē bene yaşımı da. eveli yunan harbinde burē yunannā gelince
ğadan izmirden denizli tarafına yolda gidiymiş. yunan asgeri bi gelini götürimiřlē bi
kövden bi köve, gelin götürimiřlē bi kövden öteki köve atın üstünde. baķmıř yunanlı
subayı güzel gelin, askere buyuruvumuş asker aldinen aşırıvemiş yunana. orda iki
- 5 dene ölu ömuş dourmuş ğarıcaz undan sona gelmiş denizin ğıyına gelmiş denize
türk balıķçıları varımış. balıķçılara demiş siz türkiyeden misiniz, beni demiş
götseniz ya, türkiyeye ğaçırsanız ya. ğaçıram demiřlē ne zaman gelin. felan saatta.
gelmiş amma çocuklā ğıyından ayrılmamış. urdan bilmiřlē, ğayığı geçēken
çocukları şiy demiş ğavur toumu çocukları mı getirdi dicen türkiyeye gelince demiş,
- 10 denize atıvımış. undan sona
elma attım deņize
geliyor yüze yüze
atma anam deņize
dönerim dininize
- 15 yımirtanın sarısı
yire düştü yarısı
on beş yaşıma girmeden
oldum yonan ğarısı

20 yumurtanın kulpu yok
gözlerimde uyku yok
sür gayıkçı gayığını
yonanlıdan korkum yok

25 arabamın urganı
telligendir yorganı
nazifenin çocukları
balıkların gurbanı

ğarıcaz bura geşmiş ama çocuklā gitmiş denizde boğulmuş çocuklā. hunnarı ben
çocuğtum bōle dinnedim ben yonan gidince. hemen undan sona hinci geçem gelin
övmesine

30 evlerinin önu iğde
iğdenin talleri yirde
senin anan ğara yirde
böyle ğızlar gelin mi olur
olur ama melin olur

35 ğazan ğaynar daşın diye
at kişiner ğoşın diye
gelin aĝlar pincen diye
böyle ğızlar gelin mi olur

olur amma melin olur

40 undan sona istanbulda da bi ğızın biri subaydan gebe olmuş. undan sona gebe oluncā ğadā eveli hinci aldırılā, u zaman yoştun bi şiy almaş sürmek yoş. dourmuş ğızcāz ğalan. türkü yařdıılā çağırılādın kövde.

samanlış depe depe

neriman subaydan gebe

45 doşanmayın nerimana

bursadan gelecek ebe

ortaoşul şanlıdır

subay delişanlıdır

doşunmayın nerimana

50 neriman iki canlıdır

işde bu ğadā. kövüm iskele kövü. ondan sona adım dudu deniz. sekzen yaşındayın. iki oğlumla bi ğızım vā. ōlanlān ikisi öğretmendin savaştepede ořudulā. ğız da almanyaya gitti. almanyada.

masal

üC ōlu vāmiř beşar durarlāmiř ōle. biri kelmiş, biri de uyuzlu, biri de sümüklümüş.

55 sümünün hařķından gelememiş. undan sona hadi biz bōle durcāmız mı demiřlē, evlenem. dünürlü gidem evlenem demiřlē. undan sona ğitmiřlē, ğızın evine vāmiřlā, otmuřlā üçü bir. neye geldiniz dünürlē geldik emme. ōle ōlanlā oturmuş ama bu

gidişmiş birinde uyuzlunun . ötekinin de sümû aqâmış. bôle hinci gidēken tenbîleşmişlê. biz demişlê bircezimiz kel, bircezimiz uyuzumuzu söylemim.

60 kaşınıyim demişlê duymasinnâ görmesinnê undan sona bircezi dimiş kin bubacıq bana dimiş bi külek alıvâmış dimiş. külei qafama giyivedim demiş kel kelini kaşıcaq, şôle yaptım demiş denk gelmedi şôle yaptım denk gelmedi. şôle yapıvâdımdı denk geldi demiş. bi kelini kaşımış manacaq ondan sona uyuzlu da demiş bubacıq bana çarşıdan bi çeket alıvâmış demiş geydim denk gelmedi demiş

65 şôle yaptım denk gelmedi bôle yaptım denk gelmedi demedi demiş şôle yapıvâdım denk gelivedi demiş. urda u sümüklü de sümû aqâmış bôle şiy demiş u da vallâ hepsi yalan billâ hepsi yalan dimiş, u da sümûnü silmiş. u da yalan dimiş bu da yalan dimiş. hem sümûnü silêmiş sizin laflâ yalan diye. u da sümûnü aqıtmış. işte bu kada

masal

70 üş bilader vâmiş, üş tane olan. biri kövde gâmiş burada. ikisi de bigadiçe göçmüşlê, urê yerleşmişlê. undan sona çifte gidemiş burada kövdeki qalan. qarî dimiş, şeytanmış adamaqıllı adam şeytan diymiş. qarî dimiş biladerleri aldadam mı dimiş. nası aldatcaz adam, dimiş. iki dene davşan tutmuş, unnân birini burê bâlâmiş birini de çif sürümiş tekne çamda unnâ qalan bigadicden gelecekler burê. davşanı bâlâmiş

75 hurê gıyına. gelmişlê. selâmin aleyküm, aleyküm selam. bilader napin? çif sürin dimiş. di u niy demişlê. benim el ulâ u dimiş, hiş davşan el ulâ mı olur, aldatcek unnarı. undan sona, ne yapıy u, demişlê. el ulâ sen hinci ne yapıyon. hinci ben burdan dimiş, ni söylesem dimiş, gidē yengenize sôle dimiş, benim işimi görü. gız halbuki gidēken de qarîyi tembihlemiş. qarî dimiş, aşama biladerlê geli, biladerleri

80 aldadam unnarı dimiş. çorba yap dimiş, fasile bişir, falan bişir feşman bişir, tenbîlemiş aşları. undan sona vâmiş davşanın gulâna, el ulâ dimiş, git eve dimiş, yengene sôle dimiş, çorba bişirsin, fasile bişirsin, felan bişirsin feşman bişirsin, sôle

de demiş biladerlê geliy dimiş, bu āşam yicez, git yengene sôle dimiş. habarı yoğ
demiş biladerlêden dimiş. aslen biliymiş unnān gelcēni u, undan sona gelmiş davşanı
85 ğoyuvumuş. davşan finnadı kitti. nere kitti kim bili, davşan hiç eve mi geli. undan
sona gitmiş gelmiş. avşama gelmişlê. hep ašlā olmuş. görünize dimiş, davşanın biri
de burda ya, bālī ya, aha bağ dimiş, geldi burē yengenize sōledi demiş el ulā benim
bağ bu da bālī, dimiş, bağlı burda dimiş. biri de burde ye davşannān, biri de kitti
bayıra. ondan sona bağ ni yimî sōlersem dimiş hepcini yapmış dimiş, sōledi dimiş.
90 le bize sat unu. ule dimiş, ben işimi görüpdurun, satāmın ben unu dimiş. ille satcan,
ne ğadā alcan? yüz millona. almış davşanı vāmiş hince biladerlēn de şehirde evleri
şiy dükkannarı vāmiş. biri burde biri dee urda. vāmiş ğulāna bircezi. git dimiş senin
dükkannarı bu büyük ağanın dükkannarı, bu güççük ağanın dükkannarı, biribirlēni
biladerlēn dükkannarı davşana sōlerlēmīş. niyse sōlemīşlê. ben ğarı gidin dimiş āşam
95 dimiş yemek bişir, ben ğānımı doyurmadan gelin yimekleri yapīve, gözleme yap da
demiş el ulānın arđasına sar da yolla dükkana. ben una dükkannarı gösterdim. dükkannarı
biliy dimiş. undan sona vāmiş ğarı. yapmış, peynir ğomuş, şunu ğomuş bunu ğomuş.
davşanın arđasına bālamış da kapıdan dışarı çıkarıvıymış. el ulā ya ğalan kimbili nere
kitti. adam āşama ğadā dükkanda acından acından gebereyazmış. ne
100 oldu. āşam gelmiş, ğarı ben acımdan gebercen, el ulānı niye yollamadın. aman adam
demiş, sen kittin ben hemen yolladım unu dimiş. arđasına sardım da dimiş. ah bizi
aldattı dimiş. keranacı aldattı bizi ya dimiş. davşan kitti dimiş. niyse ğarı davşanı
ğaçırdılā unnā dimiş, hinci gene gelceklē unnā burē dimiş. getmiş bi eşşē vāmiş.
eşşē altın yutturmuş. küçük sarı lirelēden eşşē yutturmuş. undan sona gelmişlê buna
105 şi demiş noldu bilader? el ulāyı ğaçırdığ biz demişlê. ğaçar ya, siz bi gözlerce
sōylemiyince tükğannarı annatmadınız herive dimiş. şiy dimiş eşşēn yanına gidim
ben dimiş. benim eşşē dimiş altın ... dimiş. ondan sona le deme bilader altın

...demiş. baĸ gidemin hadi demiř eřřēn yanına vāmiřlā, ...lānı baĸmiřlā içinde řiylē ıķiy altınlā. eee ūle bilader, bu eřřē bize sat, her gūn altın...biz zengin olam.

110 ondan sona ūlen demiř, altın ... eřřē ben size veremin hiç demiř. deli misiniz siz demiř. vimem demiř. ille satcen bize, aa vircen? bi millara. eřřē satmıř bi millara, ġarı demiř hinci eřřē öldūrūlē. benim eřek demiř bi ġazan suy ġocan bi ġazan da arpa, sabā ġadā altını yıġā demiř. aldatmıř gene unnarı. vāmiřlā bi ġazan suyu ġoymuřlā. bi řiy arpa, eřek yimiř yimiř řiřmiř gebermiř yıķılmıř eřek apının

115 ardına ayaĸlānı dayamıř. gelmiřlē gene. ah demiř gine aldattı bizi keranacı gene bizi aldattı demiřlē,. undan sona gelmiřlē, bilader bizim eřek öldū ya. len demiř. ūle mi hiç baĸmadınız eřřē de öldūrdūnūz demiř. aah demiřlē arpa ġoyduĸ, řiy ġoyduĸ demiřlē. baĸam gidem. vāmiřlā. aktırlā aktırlāmiř eřeġin araları gebermiř, dayanmıř arası. būle apının yanına baĸarlāmiř eřein gūzleri řıllarmıř. altına řılı

120 dirlemiş unda da aldattı. gelmiş tekirar ġarı demiş hinci onnā eřeġi öldūrdūlē demiş, gelceklē demiş. bi kere demiş nası yapcaz. bi řiy boyalı suy ġoymuř daġarcın içine, laylonun içine boyalı suyu ġoymuř ġarının ġarını dūřē yatırmış ġarısını. dūřē yatırmış dan boyalı suyu da ġıyuya ġoymuř. ġarının řiye laylonun içinde poşetin hemen gelmiş içerden, ġarı ġarı biladerlē geldi alk yemek yap. hastayın ben

125 aĸamacam. ūlen ġarı aĸ biladerlē ař mı ġalcaĸ, aĸ yimek yap yisinnē. ben aĸamacan. ġarı keserin seni demiř. kesēsen kes aĸamıcan ben, ġavıllı ya ġarıyanan. gelmiř řiye deyivimiř, akmıř būle ġan al al olmuř, ġanı dūřekden dıřarı aĸmıř. boyunun yanına vāmiř azcık kesmiř. dūdūk vāmiř sergende, dūdū almıř gelmiř. dūūūt dūūūt alk, ūstūne vāmiř ġarı. anam demiřlē, ūlen ġarını kesdin cannandırdın

130 yavı ēnki dūdū bize sat. ben demiř iř gūrūp durun o dūdū size satamın demiř, satmam demiř. ūlen ille vicen u dūdū bize. biz sinirlendik mi ġarları keseriz, canlandırız demiřlē. undan sona niyse buna dūdū zorla āmiřlā elinden parayna gene.

ni ğadā bu. bi millar. unu da almıŝlā, gitmiŝlē gene ŝeere vāmiŝla. ğarları yine aynı
ôle yine dōŝē yatırmıŝlā. ğarı kaç. kaçmacan. kescen seni. kesmiŝlē ğarları, ikisi de
135 kesmiŝlē ğarları. düüüt düüüt bi şiy yok, düüüt düüüt bi şiy yok. ğarlā kaçmiy.
undan sona aah aah bizi keranacı gine aldattı dimiŝlē. üC oldu aldattı demiŝlē. suna
vādık mı dimiŝlē bu ğadā çuval almıŝlā, ğocaman çuvalın içine hemen ğoyam
demiŝlē, denize atam gelem ondan sona. ğarı dimiş bittim halallaşam ğarsına.
halallaŝmıŝlā ikisi, hemen gelmiŝlē. beçcer biri tutmuş çuvalı açmıŝ, biri tutmuş
140 içine tepmiŝ. büyükleri imiŝ ağabeyleri ağızlānı bālāmiŝlā, umuzlāna almıŝlā, atmā
gidilē denize. gidēken ikisinin de su dökçē gēmiŝ. anam ikisinin de su dökçē gēmiŝ.
daşın üstüne ğoymuŝlā çuvalı, kitmiŝlē. çoban da ğoyun güdiymiŝ urda. dikilip durā
sopasınan. valla almacan, almacan işte, zorla mı viceniz, almacan işte, valla
almam. ni diyin sen dimiş çoban vāmiŝ ta. ben dimiş padiŝain ğızını virin dirlē,
145 almacan diyin, zorla götüirilē beni dimiş. şöyle ğoydulā da ğızı viceklē bana dimiş.
le ge demiş, ben giren de sen burda ğal. hemen çobanı ğoymuŝ içine, bālamiŝ,
sopayı almış da çekilivimiŝ de urē ğoyunnān yanına. hemen gelmiŝlē ötekinnē, su
dökmüŝ gelmiŝlē. omuza atmıŝlā, vāmiŝlā, çaya vāmiŝlā. bi atilē derin yire, ğürlemiŝ
çoban. önnēne geçeğoymuŝ ğoyunnān geliken. ülen demiŝlē biz seni çaya attık,
150 suyun içinde boğuldun ğādın, nerden geldin sen. siz dimiş kırk kırk kırk yaptım ben
ğoyunnarı sayidim ben dimiş. ğoyun sayidim ben dimiş kırk kırk yapākan dimiş,
boğuliy ya. ülen gel bizi de at dimiŝlē, biz de ğoyunnā çıkam urdan. çuvala ğomuş
bunnarı. çayın içinden suyun içinden ğoyun saycaqlā. undan sona gelmiş bu,
ğoymuŝlā çuvalın içine ikisini de dayanmıŝ suyun içine. ğoyunnarı, ğoyun sürüsünü
155 almış gelmiş eve. noldu lan sana göttülē, öldürceklēdi ya, ğarı. anam demiş, hadi
ğarı hadi dimiş, valla hepicîni suyun içine attım, hepicîni öldürdüm dimiş, ikisini de
demiş. gel hep mallā bize ğaldı dimiş. ŝeerdeki dimiş, ŝiylē dükkana bize ğaldı
demiş. biladeri ya onun olcek ğalan. hepcî öldü geçti dimiş. öldürdüm hepcîni
boğdum dimiş.

35	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Halize İlhan, 65 İskele Düğün, hikaye
----	--------------------------------------	---

düğün

- 1 eskiden dünür yolladılā mı dünür yollar, hinci ôle diilmiş hinci ğızlān olan anleşilē. hemen hemen oluviri. gele gele gele virivimezledin ğızı. ğız ğaçādın öteki eve dünürün yanında undan sona ğuvalattırıldın olanı Ői yapākana urdan suya geĉēkene ğuvalattırıldın ūlanı ôle geĉēdin. hinci nerde ğol ğola geziy millet hep e ğalan kıneyi.
- 5 olanı zatı görmezdin ğız hinci olannā ğız ünneyilē. ôle ôle kıneye hadi kınadın dolaşı ille beş kuruş para atılcek dengere atılmazsa e ğalan gelirlēdin bunnā ğalan Şeye kınayı indirilēdin hadi urdan gece uynādın. hiç olan para taķmazdın, sona osmanlāda çıķdı para taķması. bôle bôle işte dolaşa dolaşa hinci ğalan kınalā niyle oluyo bilmem, ben gitmiyon ğalan gelinnere Şeylere ôle. undan sona arabaya
- 10 pindirilēdin öküz arabasına, bilim ben pindiini gelinlen. undan sona öküz arabasından sona cip geldi. at arabası geldi bi, at arabasından sona ciplē geldi. ciplēden sona motor arabalāna pindim ben kendim motor arabasına. ondan sona da fadimegillēde cip geldi ğalan. hinci de ğalan dolmuşlara taķsilere ôle pinilē kıalan. biz ôle gördük unnarı gördük hincik gelingillēde ôle ğalan iki üç araba olādın hinci
- 15 dünyanın arabası oliy. gelinin kıfası işde lenger ğoyālādın ha bu ğader bi lenger. yazmeynen bôle sımsıķı bôle baĝlarlādın, burlara cıngillā taķālādın puldan bôle boncuķlu, ôledin allı, fatme anamızın duvā dirilēdin allı, ardına yeşil emir önüne allı ille ha bôle allı fistanna pinēdin gelin de ôle sabālān el öptürülēdin. de hısım aķraba gelirlēdin...kimine kese virerlēdin. örme Őelē yaparlādın. hinci ğari yoķ ya ôleye
- 20 ğadā yatilēmiş ğalan

hikaye

ğarı demiş ki, adam, bu köpek erkek bunu sat demiş. ellēmi göri benim demiş iş yaparkana demiş. oynaş göcamış evine, köpek habar vire diye köpî sat demiş, urdan gülbeşerde demiş köpek on beş liramış demiş ore sat gel. adam bağliy köpei, götüriy. gidēkene yolda denk geli, sādıcı vāmiş, üzüm satmā gelmiş o da. üle sādıç

25 nere gidin, diy. ben diy, bizim ğarı diy, nemēremden ğaçiy da diy, köpek erkek diy. undan diy, unu satmā gidim diy. dön diy, sen üzümün bi köyününü döküvümüş adamı goymuş köyünün içine āzını bālamış getiriy. gelmiş ğarı, sādıç ğarsı, sādıcın yok demiş, ben aşmam kaçıyı. ac ille kaçıyı. açmam. şey demiş benim sana zararım olmaz demiş ben her yüklün önünde durarım, kaçının yanda diy. ordan hadi adam

30 gidiy, uyuyi adam ama kaçının adamını koye eve kövünde urdan yatmış köyünnen ardına. kaçığızı diylē ya kaçığızı da vāmiş. kaçığızına demiş, git felana şiy sōle de demiş bi top basma alsın da gelsin demiş demiş. bi top basma almış o oynaşı olcek gelmiş. urdan unnān ni yaptıysa yapmış bu, urdan gitmiş u. git demiş felen zarafa sōle de bi altın alsın gelsin demiş. u da bi altın aliy geliy. altını da basme sandığa

35 ğomuş bōle. altını da minderin altına ğomuş bōle. felan havlacıya sōle de demiş havla alsın da gelsin. havlacı da gēmiş, unu da dolaba goymuş, urdan ğalan ocā su vurmuş. hemen kalkıvāmiş adam. şiy demiş, oynāmiş ğarı onnān önünde, onnā şey yapā. hemen bakmış bu da sāzcı gēmiş, dümbelek çalimış bir, biri sāz çalimış. ni güzel türkülēniz vā demiş, bene de virin demiş, hemen üzüm atıvamış köyünden

40 almış da yiyin demiş, bene éski sazı virin de ben bi çalim demiş. almış sazı bu yüküm dolu üzümle

gör pezevek gözünne

apeyter gider gülbeşere

köpek sata on beşere

45 yüküm dolu üzümle

gör pezevek gözünnen

dermiş ğarının oynaşlana. adam ğarı duramamış temelli orda, ôle dayı ne güzel türkün vā, bi daa sôle baķam derlēmiş öteki adamnā. bi daa sôlemiş bu hemen adam

50 ğalan ordan çekememiş. kaçmış köyünün içinden çıkınca baķmışlā ğarının adamı. hadi sazını alan, dümbeleini alan hemen ğaşmışlā ğalan. ondan sona da öteki altıncı gelmiş. şiy dimiş, ğarı dimiş adam, ben dimiş, osmancia gidim mevlide dimiş. kapıyı aşma bi insan gelirse dimiş. hinci u da u altıncıları, basmacıları goymuş evine. unnā gittine ocā suyu vurmuş ğadın. ğarı onna gitti arķasını yıkacāmış ğadın.

55 işey dimiş, adam gelmiş, tavana çıķmış adam da bôle delikten baķāmış, hopur hopur hopur gelmiş. şiy dimiş, ğarı ğarı aş kapıyı. aa, benim adam yok, osmancia gitti, aşmam. aş ğarı ben geldim. aşmış ğarı, naptın adam sen dimiş hopur hopur. hadi ğarı hadi dimiş bi yılan gördüm bi yılan gördüm dimiş, az daa siyirtmiyedim sandıķtaķı basma gibi sırtı vā yılanın dimiş. dolaptaķı havla gibi, minderin altındaķı

60 altın gibi gözleri vā dimiş. acıķ daa siyirtmiyedim dolaptaķı havla gibi yuduvucadın beni dimiş. ğarı adam görmüş hepsini, undan sona söyleyinceye ğadā ôlemiş işde.

36	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Nazim Durak, 76 İskele Hatıra
----	--------------------------------------	-------------------------------------

hatıra

1 dünyada yokmuşuķ. bin doķuz yüz yirmi altıda dünyaya geldim ben, yonan kittikten üç dört sene sona e işte o zamandaķı şeyde duydümüzü biliz biz şiyli yani bura geleli burda işgal edi tabi türkiyeyi. burde bizim şē vāmış, yaşlı bi adam, burenin şēsi. u idare etmiş burlānı. düşmana burde bi şey yaptırمامışlā. yani burda zate

5 yerli ğavurlā vāmış. yonannılā, unnā kimisi çeşme yapāmış işte usta duvar yaparlāmış u devirde. e unnān da faydası ōmuş gine. anamın bubası imuroz

adasından gelme. yeşil adadan şindi u türklēde ğali eveli yunannılarındı. burē geveli
bi ōlanla bi ğızı vādı, burda o öldü. anam da öldü ya. anamı burdan yunannılā götürē
bigadice, papaz da urda sıkıştıre onu, senin yaptını atınaya göndercez diye, sen niye
10 şey oldun müslüman diye ona. u da ben müslüman oldum ğari yaramam diyo, undan
sona bubamla evlenilē işte burda ğali bōle biz oliz, bissürü çocuk eme biz de bilmiz
unnarı da sona o adadan birisi māķummuş urē geliy bize aradı buldu işte urda da
zeytinlikleri vāmiş, bademlikleri vāmiş, bademli kövü zaten adı kövün de. urē sizi
bekleyen...birisi varmış, yani adam haraç yirmiş devlet de bişey demezmiş, onun
15 demiş çocukları torunnarı malın sahibı balıkesirde unlā demiş. geldi bizi buldu
burda, biz de gidemedik tabi. altmış senedir geçti ğavurun malı müslümana ğalır mı
şey yapmaz diye bıraktık takip etmedik ōle ğaldı işde, ğaldı kitti. ya bōle ğızım.
balıkesire asker yapilē orda tam erişmiş ğali ondan sona iki dene diy, köpek
pesledilē diy, birinin adı kemal birinin adı .... olsun, işgal ķumandanının adı. baķam
20 hanķı hanķını dalāsa u yinēse u yincek. undan sona bir ay baķtılā diy, ğoyuvudula
bunnarı diy, kemal diy ufağ ama diy öteki köpēn boğazını sıkdı altına aldı diy.
yirilcez demişle, yinden bir ay daa baķdılā diy, ğoyuvudula diy gine aynı kemal
daladı diy, yirilcez biz demişle. kendileri bōle şiy yapıyolā. nehayeti en sonunda da
urda bi teşkilat ķurē, ķuvayi milliye teşkilatı, alacamescid vādır urda ta mescid turē
25 taha ya urada toplaniy balıkesirin ileri gelenleri kırğ elli kişi bi heyet oliylē
yunannılā annamaması için urde mescidde toplaniylē her zaman. urdan çıkilē bunnā
soma cephesine yunanın önüne cephe ğurulē. tabi muvāfaķ olamadılā ya u bōle işte.
u vakitlē gelmiş geçmiş. buranın durumu da, burē geliy bu şurda bi oda vādı, odanın
altına yunanlılā urda askerlē ora toplanmışlā ondan sora şurda bi ev vādı, bu yukara
30 ğıran deriz şu kövün başı asker toplanıyo yunan askerleri, gerisi de kimi dağılıvımış
burlara orda eski çerçevelē vādı bōle, unnān arķasına ğız iki tene ğız baķarlāmış

yunan askeri kapıdan girdi aşā bizim avlıya diye tavuğun birini tutdu kafasını bükdü diye aldı göttü, bıraktı kitti diye. yani gelmesin helal olsun diyiz biz yoğardan. yani kadın kendi annatırdı bunu, nehayeti yukarda ğari kumandannarı askerleri toplāmış

35 çekmiş gitmiş buradan ğari. yani başka bi şeysi olmamış bizim burlara yani çetelē metelē çıkıy sona onnān ğarşısına unnā işte uzun uzadıya şey yapilē savaş mavaş oli dađlāda bōle işte.

37	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Ayşe İlhan, 38 İskele Düğün
----	--------------------------------------	-----------------------------------

düğün

- 1 olanla ğız anlařıylē, annelēne babalāna sōliylē, onnā da dünürçülüĝe geliydilē. istiyorlar, tamam diylē. sona bi gün bileziĝi gidiylē (bilezik yapmaya gidiylē, altın takmaya). biz urba deriz urbaya sı almaya koltuğ sona nişanı ayarlılē gününü şu gün nişan yapam. oğuntu dağıtmaya çıkıylē, şeker dađıtiylē oğuntuda bizim bu akşam
- 5 nişanımız vā, havtaya dünümüz vā, bōle oğuntu dağıtiyla. nişan günü olan tarafından ğız tarafına olan tarafının akşabaları bōle adamlā el öptürme diye gelilē. el öptirilē, ğız ellēni öpiy hepsinin. herkes elinden ne kadar virerse. sona kıız gidilē düĝün yerine kıızın saçıını başını yaptirilē şimdi önce gündüz org tutilē. işte çalgıcı müziklēnen olan tarafının akşabaları kıız tarafının akşabaları oynilē. para çevirilē.
- 10 bizim burda para çevirilir. bōle ğızın akşabası olanın akşabası ôle gelinin başından para çevirilē şeye virerlē çalgıcıya. oynilē işiy yapilē, nişan biti. bi de altın dađilē ğıza olan tarafının akşabaları ğız tarafının akşabaları, altın, para işte herkez ni takmağ istiyse. bazen gelinin başından para atilē, çocuđlā kafilē. nişan biti. düĝünde cuma günü ikindin davullā geli. ikindin sona olan evinden davullā geliy, biraz

- 15 çaliy. on beş dakke tamam akşamına kına gecesine gelilē olan tarafından kınaları sariylē olan tarafı. getirilē ğız tarafına. ğız, olan, olanın yengeleri oliy iki tene, ğız yengeleri oliy iki tene. işte akrabalā arkađaşlā olanın arkağaşları, ğızın arkağaşları kövün her tarafını dolaşırlā bōle kına gecesine gelin, kına gecesine gelin. hem kına virerlē akrabasına işte kınaya gitceklere kına gecesine gelin diye çağırılā bōle
- 20 herkesi çağırılā, sona eve gelince olanın şu küçük parmağına, iki tene de bayrağtarı olur bizim bayrak taşımā, bayrağtarlān eline kına yağarlā. kına gecesi biter. ertesi gün yine on bir on ikilēde şey sepi çıkarmā gelirlē, davullāna moturnan ğız tarafından gelinir. orda yorğan döşek bōle eşyaları çıkılanmış, hepsini onnā motora koyarlā, önde davullāna dolaştırılā bōle kövün etrafını. yine içine insannā pinē,
- 25 akrabaları olan tarafının, yengelē içine pinerlē arabanın moturun. dolaştıktan sonra u eşyalānı, ğızın çeyizlēni indirilē olan evine ğız tarafı ğız yengeleri, o gelinin iki tane yengesi oliy, onnā çağirilē ğomşulānı, akrabalānı sepi sermē gelin. sepi diriz biz burda. sepi serme gelin, sepi serme gelin. bōle komşulānı akrabālānı çağırılā. toplanır ğız tarafı, gide olan evinde sepileri sere. sona o sepileri serdikten sona olan
- 30 evinde yimek yir. ğız evine de getirilē yimek olan tarafı bōle tencirelere bakırlara ğoyarlā ğız evine de getirilē. ğız başını yaptırma gide, olanna yine arkağaşları pinē iki tane de olan yengesi olur. ikindi olmadan önce çıkarlā bu üstlüklerden hani gösterdim ya yaparlā, bi de beline bōle şey kuşak yaparlā. ellēne de bōle sini lenger üslēne kına, mum, çiçeklē ğoyarlā onları çağırıkān şey yapmazlā da sinileri ikisi
- 35 bōle ikindi olmadan çıkarlā, dolaşılā köyü. kınaya gelin, kınaya gelin, komşulāna tanıdıklāna, herkese çağırılar. ikindi ezeni olduktan sonra da o lengerleri alırlā mahallenin muhtarına giderlē. unnara bunnarı yađdırılā mahallenin muhtarına. yağtırdıktan sona gelirlē ğız evine, kız evinde de gelinin başına şey örtelē, kırmızı bōle ne diyle eşarp. gelinin başında dua yapıyorlar, yapıyer. sona iki üç tane kimse

40 bôle maniyi söyliy. artık ğızın akrabaları, ğızın annesi, ğız aĝlıyo, aĝlıylē. ğız yengeleri ğollāndan tutıylē. yine başına dua yapıylē. bôle merdimenlēden indirip geliylē, ğoyıylē, dışarı sandalyeye otutturiylē. sona ōlan yengeleri u siniyi başına ğoyiy. birini de şeye virilē, erkeklere virilē. erkeklē de para atiy üstüne, řadınnā atiy üstüne para. sona tekrar gelini çıkarılē ğız yengeleri hemen hazırlanıy. onnā da gidıy

45 kınaya. bôle yine akrabaları şomşuları kövün her tarafını dolařıylē. üç dōrt tane yirde durılē, ōlana oynılē. erkeklē arşadaşları işte tanıdışları şomşuları oynameyi isteyen gençlē oynıylē işte iki üç tane yirde oynıylē sona dolaştışdan sona oĝlan evinde yimek yiylē, kınacılā yimek yiy, ōlana yimek yiy. yine tekrar ōlan evinden ğız evine yimek getiriylē. urda da ğızın tarafı, řomřulā, misafirleri, onnā da urda

50 yiy. aşşama oyun yapılē. yine aynı oyunda para çeviriy yine bôle akrabaları şiyleri bi de bizim buranın bi oyunu vā, ařřā yoldan diriz. hep bôle yařlılā, biz gibi emsallā işte ařřā yoldan çıkālā yine akrabaları şomşuları. bi de yazma vırerlē akrabalāna řıylēne. işte yine şızın arşadaşları, ōlanın arşadaşları düünde oynuyorlar. kövün gençleri çıkşın ortaya diyeler gençleri çıkıy, arşadaşları çıkşın diyle arşadaşları çıkıy,

55 bi ařā yoldan oynıylē bôle sıralanırlā ařā yoldan oynarlā. sona düvün bitiy. sona gece oyunu bitiy pazar günü yine yimek yapıy ōlan tarafı, mevlid ořudıylē. yimek yiylē. gelinin başını yaptırmā gidıylē. şimdi ikindiden sonra tekrar ōlan tarafından taşsilere arabalara havlu baĝlıylē. arabalānan gelilē gelini almaya bura. gelinin de babası şey yapıy, bôle kırmızı şordeleyi üç defa bôle çeviriy gelin etrafında bôle üç

60 kulvuelhad bi elham oşıy ōle çeviri şordelenen. kırmızı şordelenen bôle üç defa etrafından dolaşdıriy, beline baĝlıy gelinin babası. bi de ayařřabilānı giydiriy, önce saĝ ayaĝını, sona sol ayaĝını, sona ellēni öpdüriy. sona annesinin ellēni öpiy. ordaki insannān hepsinin ellēni öpiy. akrabaları, şomşuları, tanıdışları geliy şeker atma, şeker atarız biz gelinin başından. onnān ellēni öpiy. ondan sona davulu bıraş. bi de

- 65 yengelē gelince heybe getiriylē, bōle heybe deriz biz omzumuza ōlan yengeleri getirilē. u heybenin içine ekin gōyar ğız evi ekin, kül, bi de çivi. bu ekin bereket, bereketmiş, çiviye de varınca çakılē, başka yire gitmesin, evinde çakılı dursun. kül... ōlan yengesi çocū vāsa, viriy heybeyi, götür bunu damata ver. damata veriy, damat da arabada tağside. damat da ona para veriy artık ne kadar verirse. sonra davulları
- 70 artık gelin iniy. babası tutiy ğolundan ya dedesi ya babası ya amcası ôle büyüklēden. şeker atiylē gelinin başından artık davullā da çaliy. sonra arabalara pindiriylē, başka arabalā da oliy artık gidiylē. köprü diriz biz urē, şey elma üç tane ğız yengesi üç tane elmayı aliy, arabaya pinilā ğız yengesi de gelinin yanına piniy ōlan yengeleri de piniy aynı arabaya hepsi damat da bōle sıracak gidiylē artık önde davullā güçük
- 75 mınarın önüne gelince elmanın birini çeşmeye atiylē. yenge atiy, sona davul artık ğaliy, tağsilē gidiy artık hızına gidiy onnā. önde de kamera, kameracı. tam köprünün yanından geçēken köprünün üstünden geçēken elmanın birini de köprünün içine atiylē. yinden bōle dolaşiylē tam dönüylē artık bi yerde ondan sona köprünün yanına gelince duriylē. davulculā çıkıy, gelini çıkariylē, damatı, ğayınnasını, ğaynatasını
- 80 ōlan yengelēnin davullāna oyniylē köprünün üstünde. dabancalā atiylē, tüfeklē atiylē arkağaşları, kendi. ondan sona ordan beş on dağça oyniylē, yine tekrar herkes arabasına piniy. gelin arabasının önünü kesiylē. arabacılā kesiy, çocuqlā kesiy, ellēni tutuşıylē hemen bōle. arkağaşları dizilē, bōle zarfın içine para gōyarlā bire milyon ikişe milyon. bunnā artık önünü kesdikçe virilē bire zarf. bi adet işte
- 85 ôle. sona ōlan evinin yanına geliy davullāna beraber arabalā damat gelini indirmiy, arabanın şiyine basiy, düdüne basiy o damatın bubası amcaları dayıları yakınnarı akrabaları hep para basiylē, tağsinin önüne para basiylē. undan sona gelin iniy. yine şeker atiylē bōle akrabaları komşuları şiyleri, gelin iniy. undan sona çeyizlēne bakilē. geline baqmā gelene. undan sona ağşam olunca ğız tarafından iki üç sovralık

- 90 bôle akrabası, qomşusu, annesi gitmiy de ğız evinden olan evine gidiylē. tavuq gōtiriylē, baqlava, kız tarafından olan evine galan tavuq baqlava pilav ole yıceklē gōtiriylē, kola. oraya gidince onnara sofrata atiylē işte olan tarafı yimek yiylē. sona yatsı ezanı olunca damatı genqlē namaza gōtürilē. yatsı namazına gōtürilē. namaza gidince u ğız evinden gelen îsannā evlēne gidiyle. artıq onnā gidilē. olan yengeleri
- 95 geline namaz ğıldırıylē. u zamana ğadā damat da geliy. damat da camide hepsinin ellēni öpēmiş. ayakqabilānı saqlıylē damatın, u da bazan kimisi bekçi tutiy kimisi de eski ayakqabilānan gidēmiş. sona hocalā on on beş tane insan erkeklē tekbirlen damatı getiriylē eve. damatı getirince hoca yanına iki tane şahit aliy. odanın birine ayrı ayrı bi gelini ayrı odaya ğoyilē bi damatı ayrı odaya ğoyilē iki şahit, bunnara
- 100 niqahlānı ğıy i hoca. undan sona hocalara u gelennere loqum verilē, püsküt kola, ola tarafı içiriy bôle. sabāsına olan yengeleri saat yedilēde qapıyı vurulā, qaldırıylē gelinne olanı. gelinin saqını yapıylē, gelinliklēni giydiriylē. yine bôle qocuqlā geliy ellēni öptürüylē qocuqlā. unnara mendil veriylē, yazma veriylē, oyun yapıylā. gelinin ellēne u şeyleri ğoyiylā ekinneri, gelin bôle oynāqan ekinneri dōkiy. bereket. çivi
- 105 qaqlıylā işte öleye ğadan bôle gelen giden oliy yanına. ondan sona öleden sona ğızla olan yatıy artıq kimse ğalmiy. ertesi ğün de ardısıra oliy, ertesi ğün de ğız evinde yemeklē piŝiy. bu sefer de ğız evi davet ediy olan evini gine ikindi sona olan yengelēnin bi tanesinen gelin a bôle üstlük diyiz e onu yapıy bôle terlikle ğıvraqla üstüne, bôle dolaŝıy yine kövü, ardısıraya gelin, aqŝama ardısıraya gelin. qomşusuna
- 110 akrabasına yaqınına. aqŝam olunca yine olan tarafı hepsi bir o geliylē ğız tarafından yemek yiyilā, oyun oyniyilā, ellēni öpiylā işte annesinin babasının ğız öpiy, olan öpiy ğızın annesinin babasının yine mendil ole eŝyalar ni getircekse bôle düün işte.

38	Konuşan:	Ayşe Aslan, 51
	Derleme yeri:	Kadıköy
	Konusu:	Sohbet

sohbet

- 1 ocāmızı yağıyoz, çayımızı demliyo, içiyoz. işte namazinen şeynen, başka ni yapcaz ki? bāçalāda çalışıyoz e işte zētın topla, unnarı da bitirdik. samsağ diktik. torunnara çiyiz hazirliyiz. unnara şey yapıyoz. benim günnük hinci bi şeyim yok ki. ne yapcaz bizim işimiz yok şindi. kendim gazdım da az gazdım kendim, ramazan girdi çıktı,
- 5 hiç biz eve girmedik. unnā bāçalarda çiçek dikoz işte samsağ suvan, unnarnan uğraşıyoz. bizim iş bitik. ilkoşulu bitirdim gittim tütüne. tütün, pamık, çalışmadımız iş kalmadın kı napıyo gidiyodum ben şu çamdan bi iki çam devir, unu sırtınnan getir, unu yağıyoduğ. şindi allaha şükür rahatız kömürlem vā ama evela çok sıkıntı çektik. on seneden beri bigadıçta galdım işte. burlāda durmadım hastalık
- 10 manāsınnan. hanı allahımıza bin kere şükür, burlāda rahatız, bi işimiz yok. ekmiyoz fazla. çalışmayınca ni tarlası tablası olcağ. pletin dağdırdığ bacā, iş bitti. tarla tapalāda çalışmıyoz da ekmiyoz da işte evdeyiz, hazırcı. hazırcıyız eme şey yok emeklilik gibi bi şeyim olsa gene. allahımıza bin kere şükür hamdolsun. ikisi de oğudulā. imam hatipte oğudu dört sene büyük olan, ikisi de oğudu da zenata gircez
- 15 dedilē. biri mobilya yapıyo işte fabrikasında çalışıyo biri de kendi mobilya tükkanı vā. herkes kendi idaresinde. bizim de burda ırahatımız eyi allaha şükür. komşularlan çay kışın yazın oturuduğ. şindi bōle yaşantımız. masal, oturup masalılan ūraşma fağıtımız olmuyodu şu masalılan ūraşma. annemiz vādı, o annatıvurudu onnara. kendim işden gayıttan devamlı tantellen ūraşırdım, idarem udu işte. unnānan ūraştık
- 20 hiç bi şeyimiz olmadı, napam işde. idare şimdi halen daa yapıyom. oturdumuz yirden bundan sona işimiz yok.

pazartesi

dernek

çarşamba

25 pazar-cuma āşamı

cuma

bana çok düşük: bana çok düşkün

39	Konuşan:	Ahmet Dinç, 71; Ayşe Dinç, 75
	Derleme yeri:	Kargın
	Konusu:	Köy hakkında bilgi

köy hakkında bilgi

1 -kövümüz iki yere ğurulmuş. biri kışla mevkisi, ikinçisi yonol burdan hayvancılık maşsadiyle bu kövümüze gelmişlē. bu çınar tarihi bi çınar, bu çınarın oldū yirde çok su buluniy. atalarımız bunu hayvancılık olduu için burē göçmüşlē küve. bigadıçdan evel buranın tarihi bigadıçdan evel. ondan sona hayır meselesi. hayır şeysi bizim

5 dedemiz var, kabristanlıkta, dedemiz iki sene bir hayır yapmak vesilesiyle u şeyin yani mevkinin dedeye maşıf olduu için biz her sene iki senede bi kere iki senede bi kere hayır yaparız. hayır yaparız kövün civarımızda kövümüzün sairinde mesele bigadıç, durasılar, göca... niyse hepsi gelir. bu dedemizin de maşıf olduu için undan bunu her sene yapmak mecburiyetindeyiz, yapız. benim arkadaşımın biri

10 bigadıçten geliy. dedeye geliy, dedeye geliy, şey yapıy. dedeye dey ki, cenabı allahım sen bene burda evlat ver. ben sene her sene ğurban kescem diy. her sene de geliy ğurbanını kesiy çocuğu oliy. eminey hacı ağalān emin.

-dayım, dayımın anası, ebebimiz, anamın anası harp zamanı olmadan seferberlik olmadan çanağgalada harb olmuş. iki ölu vāmiş, iki ölu vāmiş, adamını götmüşlē

- 15 harba. urda gāmiş. iki ōlanlā da bōyümüş. ebem yiniden başğa adama vāmiş. ondan da anam ōmuş, çete dayım ōmuş, ta üç tene dōrt dene ōlan ōmuş gız ōmuş, kimi ōlmüş. unnarı da götmüşlē sürüsüne. u vadeye. ūlanmış zatı da hakirmiş. ona vāmiş ğari ebem, ötekine de biri evlenmiş, biri evlenmiş, sı gadācık bi şeymiş zatı. ğoca güveyi yaparım ben ona ğarının biri. zenginmiş ğızına alıvımış, yedi sene dırmışlā.
- 20 yedi seneden sona ğarı boşancam ben demiş. ben boşancam demiş, mēmet demiş ğoca güveyi yapmışlā ğarı dayımı. evelaķı seferberlikte ğalan adamın ōlanlarımış ebemin. yedi sene dayım hiç ğarının bōle yanına yakın varamazmış. bālamışlā dayımı. yedi sene di hinciki ğızlā olsa ğızım yedi gün durmaz di mi. yedi sene durmuşlā. undan sona inekleri vāmiş. çokmuş bunnā. şibrāmlā dirlēmiş, hayvannarı
- 25 vāmiş. o ğarıcaz mēkeme masırafını ödivumuş. niy gelirse ben ödecem demiş, hepsini çekmiş, boşanmışlā. sona da bi ğarıcāz almış, gine ordan iki çocū ğalmış. gine gitmiş gine de urda gāmiş dayım. bu da dırasılara, durasilā vā ya urda, vādınız mı durasilara, urda bi adam vāmiş, çocū olmuyomuş. urdan gine anası bunu almış gēmiş, onun yanına iş güvêlîne ğomuş. yedi dene çocū ōmuş. iki ōlu vādın, molla
- 30 mēmed dēlēdin. beş dene de ğızı ōmuş. dayım urlāda gāmiş. işte buna.
- çete dayının işine ge ğalan, çete dayın nerden şeyapmış, nerden ğaşmış?
- çete dayım esgere kitmiş.
- evi nası yakmışlā, esgere kitmiş çete dayın?
- esgere kitmiş de, esgerdekene bōle yesir almışla. bōle cami gibi bi yere kapamışlā.
- 35 bōyün gelirlēmiş birini alır gidēlēmiş, kesivirilēmiş. birini yarın alırlā gidēlē kesivirilēmiş. dayım da baķmış görmüş, bırda bōle bi kiriş gibi bi şey vāmiş bōle. onun üsdüne bi yatmış bōle, hiş ğomezlēmiş. kapıdan bi girmişlē ğavırlā hiş ğarı gāmamış dimişlē. bitmiş ğarı dimişlē, kapıyı kepetmişlē gitmişlē. cami gibi bōle üş ğat dōrt ğat yirden, neyle indi ğari bilmim bōle ipliklen mi indi, atdı mı kendini, bi

40 ğaşmış. hadi urdan esger ğaça, burē gelmiş. bırdan da ğavırlā ğalan geldiynen burē
ottüne onu neden öldürmē ğalkilē, çete diye. esgerden ğaçtı diye mi? undan sona
ğari ğalanı gitmiş, ölmüş ebem de ben demiş, onun adamı da esgerde ğāmiş bi dul
ğarı vāmiş. bunu ben alcan demiş. ebem de alıvımacan demiş. benim demiş bi tek
sen ğaldın, ğalanı öldü demiş, esgere kitti. bi tek sen vāsın demiş, ben özenin. ben

45 sene gelin alıvıcam ölüm demiş. yooğ yooğ yoğ, ben bu dul ğarayı alcan, onu almış.
ondan aha bağ hinci onnā ğaş dene. u aldı ğarının da bôle ğızı vāmiş. onun bubası
da seferberlikte ğalmış. onu ardından getimiş almış, çete ğarsı derlēdin işte. undan
ebemi hiş sevmezdin çete ğarsı, beni alıvımacan dedin ya. hiç evine ğuymadı. aha
bôle yerlēde durādın. beş dene altı dene yerlēde bôle. oda gibi gibi işde bôle

50 durulmadığ evlēde. orlāda durdu da zerizebil öldü kitti. beni alıvamacağmışdın
öluna, ben de onu alıvımacan didîne illēn evlēnde durdurdum dimiş. urdan da işte
ğavırlā ğeldîne, bulamadına, öldüremedîne evini yakıvamışlā ôle bırakmışlā
gitmişlē ğızım. bunnarı anam diyiviridın bize de, benim ğulāmda ğāmiş yine. taa
çoğtun çoğ çoğ...çoğ çekmişlē çoğ. işte ondan ğarı dayım, buna demiş ğavzacāsan

55 ğavza demiş bubama. bubamın yanında ev yanıvumuş. o yandan gelmişlē halalān
benim, o yandan ğeldîne, burda bizim bi hanbar vādın, ğapıdan girince surda
hanbar, onun hanbarın dibinde de sôle bi kök vāmiş, çıra kökü u da. çirayı urē
ğoyuvumuşlā. dışara su dökme çıkmışlā, hadi urdan u çirayı unuduvumuşlā urda,
evel bôle ceran mı vādın ğızım, çirayı, çıra çıra kökünün üsdünde, bura hanbar. çıra

60 kökü yana yana yana, hanbar tutuşmuş, ekinnē yanmış, kömürlē ömuş, ev yanmış,
bi uyanmışlā bubamiy hepsi bi bağmışlā, mençerelēden atı atıvımuşlā halamiyni,
evleri yanmış. bubam da bi kiralı evde durimiş. sı ğadācık bi yerdin. ha urda çınarın
dibinde. ya dimiş bunu gelin yap niğahla ya da dimiş ben bunu başka yerlere aşırın
demiş ben kendi çocuğlāmı ğavziyemen dimiş dayım. bubam da u zaman anama

- 65 niķah yapmış, böyle çavdarlā çiçekte oliy ya ekinnē, ekinnē bôle çiçek açā bizim çiçek olur bôle. bi de aramazanmış, oruç tutāmış anam ekinnēn içlēnde durāmış, bubam da una o yanık ekinden ekmek yaparlāmış, o da acı olurmuş. iki dilim ekmek alamış bubam. ebem de bubamın anası eve guymazmış anamı, hinci gōnşulā kōlülē eve guydu mu anamı bizim evi de yaķā derlēmış, eve guymazlāmış. bubam ğarı,
- 70 āşam ezanı oldu mu bôle kövün ğıyılānda tarlalāda ekinnē ğarı anam ğarı seni gine yavrım burda bulim diye der ğarı bubam da ordan burē varāmış, taş atı atıvırımış taş atı atıvırımış. anam da orda diil ben buradayım dermiş. ordan bubam alā gelēmış anamı. gine niye gettin zōtü be bunu burē, bubamın adı zōtūdün. niye gettin nerē götcēsen götü. bizim bir yandı evmizin, burē de yaķarlā. bubam birinin evine
- 75 ertemiş. çıkarıvarılāmış, halamızın biri de dırasılādamış, urē gelin ōmuş, urē ğarı anam ğavırla de ordan...bi çıkmışlā. bi hemen ōle gübür gübür siyirdişirlermiş, anam da bi görmüş bunnarı. hinci demiş bunnā beni gördü de beni kesmē geliy demiş. bi çıkmış urdan ekinnen içinden içinden durasilara ğaçıymış. durasilara giderkene ğorulā vādır bizim. o susanın ğıyılānda ğorulā vādır, urdan gidēken aha
- 80 sen ğaçıp da napıcan aha biz sene erişdik, nerē gitsen bulduķ āşam ezanı ğaranlıķda. piynarlā vāmı, unnarı ğavurlā saniymış. urē vāmı, bi kere halamin evine atmış kendini hemen ķaşaktan gireken de köpek yatıpdurumuş, bi bacānı ısırmış, tam bu ğadā bôle bu bacānın baldırı bôle açılıp durudun anamın. urdan gine bunnā kitmişlē. urdan ūye gitmişlē işde köpek daladiyne bizim bôle onun hamurundan çalarlā, éşi
- 85 hamırdan. sabaha ğadan acıķ sarğı sarıvamışlā, niy sardılāsa. hadi gine çık baķam, nire gitcesen git. gine çıkarıvamışlā anamı. da anam benim yürekleri ķalkmış u zaman ķorķusundan ğarnım ğarnım ğarnım ğarnım öldü gitti ğarnı ārıdı. işde ğızım bizim evel bunna gelmiş geşmiş başımızdan. ondan sona işde bôle bôle biz görmedik de, inşallah gine allah göstermez de ğavur felen onnā görmüş. onnā evel bôle derdin

90 anam diyodu bize de ālādın. hinci ni vā, cennettesiniz siz derdin. biz niyle çekdik niyle derdin.

çeşitli kelime ve cümleler

alfat: yabani armut

işde burē geliyle salıngaç yapıylē tallara.

tespikleri vā, dua ediyle

95 yeşil bürgü vā üstünde aynı bôle yatıpduru

40	Konuşan:	Elmas Aybar Yıldız 66
	Derleme yeri:	Kayalidere
	Konusu:	Geçim, hatıra

geçim

1 biz tam martta başlıyoz fidana, marttan beri bak şu anda şu anda tüketiyoz. martta başlıyoz tam şu anda tükediyo. oraççılık yapıyoz işte ekincilik, bāçe yapıyoz undan sona domatis. domatisi de işte unu da yapıyoz yine. halıcılık yapıyoz. domatislē, işlē ğayıtlā baş oldu mu ondan sona halıya başlıyoz. eh işte idaresi geliri. ğırımını mı

5 diyecek. e ğırımını kızımız gün dönümünden sona başlıyoz zatan. çapasını ğazıyoz. undan sona dibini sıyrıyoz. undan sona bi de ğırımına başlıyoz. undan sona eve diziyoz, islif yapıyoz. undan sona tavlıyoz. undan sona başkı yapıyola da undan sona daha çok işi. ôle ôle işte. daha evelden iyirme yapıyoduğ, doğuma yapıyoduğ. çuvalıklā doğuyoduğ bôle. kök iplēnen vergilē kilimlē doğurduğ. hepsini

10 yapıyoduğ emme. satın alıyoz da tohumnānı, ekiyoz ondan sona şeye işte. ayın kaçında ekiyoz bilmiyom ku kızım ben aydan şiyden de annamam. cahiliz ya biz. he valla hemen tütün dikimnēne başlamadan, kaçda başlıyoz, ben olsun biliyon mu ayları bilmiyon ğızımız ben, hinci biliyon desem de yalan. hinci yaşlı ğadinnā ğaç ayda başlıyoz diyini bilmezlē. unu sen erkeklere sorcen. tamam, musa dayına

- 15 sorcen, oldu mu? ben annamam, kaç ayda şey yapıyoruz, kaç ayda. ben aydan bilmiyon zati, hanı ay şu ay bu ay bilmiyon. yalan mı söylecen. suluya suluya öğüdüyoruz kırk günde elli günde büyüyo onnā. e ondan sona tikime başlıyoruz ama kararı ne gādā öteki ne ayı geliy unu bilmiyom ben. undan sona o ayda başlıyoruz tikime. sona işte tütünümüzü tikiyoruz, undan sona çapasını gaziyoruz. undan sona
- 20 dibini gırıyoruz. undan sona anasını gırıyoruz, üçüncüsünü gırıyoruz, seleye atıyoruz. işte gidiyo ôle baş yukarı. e seleden de boşaldıyoruz, çomānı goyuyoruz. islif yapıyoruz. undan sona tavlıyoruz. undan sona işte şey yapıyoruz.

düğün

- evli bi erkek u virise veri, vemezse vemez. undan sona gelir, bi ben çolūmnan çocūmnan gonusen der. undan sona bir iki gün durāsın, bi deye gidēsın. verise veri
- 25 vemezse vemez. urası vā işin. verise bi nişan yapā herif. davulnan şiyenen aman dümbelinen niyse. eskiden ôle olmuyodun ya hemen herif nişan atıveriyodun. hinci herşē gonsula toplanıyola, oyun türkūyenen nişan yapıyola. e undan sona da bi deye isteri herif, gelinini veriy, düününü okuyo. düününü yapıyo. herbi şeysini yapıyo. olur gene dağı da çoğ olur. u gün oyun türkū gari. bugünkü gün işte bugünkü gün
- 30 düüncüsü birikir. u gün dağı dağıılır hep, dağıısı dağıılır. yimek hazırlarlā bugün evde, yarın da aynıdır yimek, buün de aynıdır. iki gün yimek yaparız. gız tarafı da aynı yapā, olan tarafı da aynı yapā yemei. kız tarafına da varılır, olan tarafına da varılır aynı yemek. burdan kaçāsın soFradan gız tarafısına oturusun. ôle olur bizim. özel işte yemei işte patetis yapā, hayvan kesē, keşkek yapā, nohut yapā, çorba yapā,
- 35 undan sona havlasını yapā, işte hepsini bunnarı yaparlā. bi dana kesē herif, dana kesmezse iki üç baş hayvan kesē, ôle ôle yaparlā işte, yaparız. gızlā da gāçardın, hinci bu yıllarda gāçan yok. ôle eskiden gızlā gāçā, e anası bubası ister dilerse evine getiri ister dilemezse küserlēse evine getimez, kızlar da gāçā. alem evinden gelin ede gızı. olan evi bi yerden çıkarıveri e anası bubası getimezse. anası bubası getirise

40 evinden çıkarı gene aynı yimēni aynı yaparlā gene. değişiklik olmaz hiç değişiklik
olmaz. kıızı getimezse anası bubası o zaman her her şeyisini olan evi alır, bi yerden
çıkartıverile.

aha burda bigadıçta duruyo bizim ğardaşın ğızı oluyo bu. da buün gelmişlē
ğardaşına destek onun da. para yardımını yoğ bi kere yalım ya bilmiyom gene vā mı

45 yoę mu. işten ancak kırtuluyo kendi, ūleye ğadā tütün ğırdı ğırdı, geldi ūle sona
ğaynatasını felen yolladı. bazı benim ğardeş vardı, iki gün felen o diziverdi
tütünü, işte evlēn içlēni topladı, evleri badana yaptı, iş tükeniyo mu. ūleye ğadā
tütün ğırdı ğırdı da ūleden sona da evinin işini görüyo. burlāda iş çoę. sen gine
kendini kırtarmışın, bizim çoluğ çocuk kırtaramayınca mecbursun ğızımız. emme

50 bi de bunnā çıkış olcek ya canım, evlenceklē. siz bi oturun da ben bi namazımı ğilen
gelen.

gitcek olduğ. o beyin kıayillī olmadı beyi gitmedi. niyse hadi ben, bıraktıķ, hacilā
unnā vādı geldi. bi deye hacıya niyetlendi millet. olannā dedi ki bene gine ana yazıl.
ölum babenizin ğayillī yoğ ben boben ğayillığı olmazsa hacılık ğabul olmuyo. urdan

55 u geçti, ūlan hıştımadı. bilederlen ğonuşmuşlē, hadi ūteki bilederi geldi, ūlan ūteki
ūlan geldi, ana hacıya yazdıram seni. ölum buben ğayillı olmuyo ben hacıya
gidemem dedim ben de. tamam dedi ana dedi, bubamın ğönlünü biz yaparız dedi.
sen gitcēsen dedi. e hepiniz buradasınız dedim, ğayillınız olūsa tamam ben de
giderin dedim. bubalāna sōledile, ben gitmiyon dedi bubası. gitcese anneniz gitsin

60 dedi. undan sona gittile yazdırdıla geldile. işte allah nāsib ederse hani gitciz baķam.
hincilik çıkdı kedimiz, her şeyimizi yaptıķ, baķam allah nasib ederse arada gitcez
hacca.

üstündeke geldi onnā ya o zaman bi baran vādı, yabancı ses vādı ya mēmedin
ğıyındaki. diyivēdim o zaman diyivēdim. baķıvādım. o erkek sesi de yabancıdı. sen

- 65 hemen eve geldin bure. he eve geldidin sen. naptı davrandınız ya hemen. oturun
bakam kitti onnā gidecē yere. iyiyiz gızımız sizlē de yavuzsunuz ya, allah iyilik
virsin gızım. hepimizi cenabı allah, cümle müslümanımızı. ben de çok biliyodum a
gızımız ôretmenneri de hinci ğari bizim çocūmuz yok oğula giden de hinci
bilmiyoz. u zaman daa kimin çocū ôretmen şiyli çerbaşı kôlü şî vā bi. niydin adını
- 70 diyivemedim ama o adamın. bi sene diyü, hacı tize diyü çerbaşı kôlü ôretmenin
selamı vā diyo. ay ôlumuz dedim ben de pek yavuz canlıdın. her zaman bene dedim
pek selam yollar duru dedim. sene selamı vā gene unun diyo. ôretmen burda, beyin
burda şeye gelip gidiyo, bigadıca mı gelip gidiyo. ôretmennē nere tayını çıkāsa ora
gitçek çari. dōdün yerde deilmiş doydün yerdemiş derle. tabi bu düvlet nere senin
- 75 tayinini verise ora gitcen mecbur. osun vāsın nıpcen. bu gızcaz da senin mi?
mayşallā, allah baişlasın. başka yok mu? hinci ğari ya bicik douruyola ya ikicik.
evelkinnē beş altı tane douyomuş, benim anacazım sekiz dene çocuk dourmuş. dört
denesi āmā, dört denesi gözlüdü. nası denk getirmiş gız unnara. u zamannāda niyle.
bi de biz nası göçüyo. hadi çingene gibi göyuyo göca göyuyoduğ da diziyoduğ.
- 80 dört dene āmā çocuk dört dene dört dene be... sekiz dene, iki de ana buba, on dene.
bunnarı idare yapıyoladı işte. ne zordun. unnā taqat getmiş. hinci bicik. hinci canım
o zaman aklı başında giyinik yok, bi doğuma yapāsen doğuma giycen. bi kilo
çorbalık pirinç ôlene yicek bi şey bilmiyoduğ ğadın gızımız, ceviz almağ...bu
dervişle yanına gidēdik de bûle eşe dosta meyvalı yannāna, da kôlene. urlara
- 85 gidēdik, urladan ğuyuverilēdin de hani her şeysi unu alır gelirdik, ûle yirdik. iki gün
şeerde alındını bilmezdik biz. hinci ğadın gızımız yidimiz de şeerden iştîmiz de
şeerden, giydimiz de şeerden. eme çok amma hastalıklā da. ben ôle derin hinciki
gençlē uuuu, gine biz derin, şükür halımıza derin. nîle gördük souğda isside derin.
tam türüs yatağ bulmadık, kuşak bulmadık. hinci ni vā. ôle gine şükür halımıza, yine
- 90 şükür, gençlēden iyiyiz.

41	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Musa Avcı, 72 Kayalidere Aşık Garip, çeşitli kelime ve cümleler
----	--------------------------------------	---

aşık garip

- 1 şindi gürcistanın tiflis şehrinden aşık garip, oranın en zenginlerinden birisi, hoca āmedin ōlu ama babası ölünce bizim bu fati gibi bōle oranın kırk haramzādeleri varmış, tabi onun başına yuğuluşmuşlā. ölen demişle babanız bizim çok akrabamızdı faķat cenazesinde bulunamadık, bi demişlē mezerine gidem de demişlē
- 5 bi yasin-i şerif okuyam demişlē. gidiyolā undan sona tabi yasin-i şerif okuduktan sona.....vāmiş bi, zengin adam şahane. bi işki olsa da birisi...şimdi kişiye göre. hemen birisi kayıyo ona, bi alıp geliyo. işde içiyolar falan. aşık garibe de teklif ediyolā, içmiyo içmiyo bu ama bi içince zevke dalıyo. una da ver una da ver sarhoş oluyo. işde bōle kırk günde bütün babasının malını bitiriyo. u adamnarnan, undan
- 10 sona bütün esnafa dolaşıyo, her taraftan ... buluyo. at gezdirmeye başlamış, ondan da bulamayınca işde bōle aşıklar saz çalāmiş unnarın elini öpmüş. çıraklık, alıriz sazi, heralde alıriz demişle. akşam işte şōle saz bōle yap demişle ama hemen bi saz çalmaķ ōle tarif etmeyle felan olmuyo yani. ben mesele elli seneden beri çalamıyom. undan sona faķat o o gün üryasında bi bardaķ şerbet içinde bi yūsük,
- 15 sen şahseneme aşıksın diyo. kālkiyo, işte o şerbeti bi içiyo, aşık oluyo. falan. ama hiç para yok, geliyo istiyo babasından. işde ben yirmi kese diyo şey isterin ağırlık isterin. yirmi kese de çok para. çıkıyo adama. şahsenem diyo ben verem diyo sana diyo parayı. sen diyo kazandıķdan sona bana ödēsın diyo. ben diyo olmaz, ben kendim gāzanırım. gidiyo hani en ufaķ şeyden hani gādın olalı seni bi gün aramız
- 20 açılır, benim burnuma kaķāsın. ben diyo kendim kazaniyim. şimdi tifliden ķarsa geliyo, erzuruma geliyo, en nihayet halebe geliyo ordan saz çalıyo yedi sene. orda

gene oranın en zengini olmuş. kimin kimsen var mı diyo. hiş kimsem yok demiş. halbuğu varmış, bi anası varmış, bi ğız ğardeşi, bi de o şahsenem işde nişannısı olcek olan. yok demiş, boşve ondan sona. madem diyo, tiflisi metet. nasıl sever

25 misin memleketini. memleketini sevmeyenin kafasını uçurmalı demiş. memleketimi çok severim demiş. e metet bağam tiflisi

tiflis etrafı dağdır meşedir

içinde oturanlar beydir paşadır

yüz bin mahalle sekiz bin köşe midir demiş

30 pelvanlar kıspet diye yağlanır

cümle bezirganlar orda eyleneir

üç yüz altmış iki birden bağlanır

öyle öyle gezer malı tiflisin

tamam dimiş sona işte sona nişanın vā düünü oluyo diyince niye yalan sôledin diye

35 onu işte gine bi şey sormuş paşa. gelmiş bi bakmış düün oluyo. bôle hemen bi özet geçiyom da. ora selam diyo. imdi selamı alırsa unnā tarafına zengine tarafı deil de bôle zayıf ğariban tarafın selamını almış, bôle oturmuş. tabi saz da vâmiş elinde. saz da vā derken yahu sazı çal. ben sazı çalâsam benim başıma dert olur. ôle birisi çekmiş kılıcı bi bize laf sôleyeni şôle yaparız demiş birbirlene. ondan sona işte

40 çalmaya başlamış bu. işte o düün geri ğalıyo. bi de şahsenemle evleniyo. ğız ğardeşini o şah...veriyo büle. işte bundan ben. şindiye ğadan bu hikâyalar satılmıyo ğaliba diyom ben. o cenk kitapları olurdu, hazreti alinin veyahutta muhammetin felan onnara bakâdık.

çeşitli kelime ve cümleler

ğoyunnā

45 bi daa çay içem sādıç

ğonaqlardıç

ğavğacı

gene bi ğız ğaçırma olayında ikiye bölündü, sındırgı bigadiç kesputa dağılıyo, şindi doğuz tane köv var şēde kesputta yācıbedir. iki tane burda var. beş de sındırgıda var.

50 iki sefer gittik, bi kırultay oldu, bi de şenliklere kırıştık.

42	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Safınaz Aşık, 43 Kayalidere Çeşitli kelime ve cümleler
----	--------------------------------------	--

çeşitli kelime ve cümleler

1 gebe börē

höşmerim

tarhana

gelep: ip çilesi gibi

5 ğıdaldı:azaldı

henk:

gecere: ip dolamaya yarayan alet

asvat: asvalt

bekirlēn ismēl dayı ğurubayramēn babası

10 ğara daş

yācılar deresi

domata

kaş: kaç

ğarığı: kararı

15 acık acık: azıcık azıcık

pamık

ğocadık: yaşlandı

kendicēzimi gezdiriyom:

temmeli: temelli

20 şurdan

yaķıverdi

43	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Süleyman Erkek, 76 Kayırlar Hatıra
----	--------------------------------------	--

hatıra

1 adım Süleyman erkek, kırk doğuzda askere dail olduğ, askerden elli birde ilk acemilî yine çanađđkale urlāda fağıt geçirdik. askerlîm geldi, köye geldik ondan sona evlenme şahsına girdik. evlendik e undan sona düünne oldu oyun dümbek içinde e gittik düün bitti madencilik açıldı. madene kittim, yirmi beş sene madende

5 çalışdım, unu bitirdik emekli olduğ şindi de bi hastalık geğirdik. aşā yukarı üş seneden beri hastalıkłānan ūraşız. e şindi zaman geliy muabbet içine buluncağ oliz. e şey yapiz, iyi kötü arđadaşlān içinde bulunuveriz. e bebek oynatmağ için belediye başđanı geldi. efendime beni tağsiyle aldılā, balıkesire göttülē, balıkesire parkta

10 bebek oynattığ ordan beni tağsiye pindirdilē, gene evime gettilē, e ordan söhbet geşdi e başđa, başđa bi şiylik olmadı. şabat bağalım. nese balıkesire kittik. e

belediye başkanı taksi yollamış burē, taksiye pindirdilē beni götcēseniz götürüsünüz didim. göttülē. balıkesire koca dolmuşlan kittik bigadicin ileri gelenleri. orda pargda bebek oynattık, efendime söylim orda aldılā beni burē bigadice gettilē, bi şey

15 acızlık görmeden mahabeti yaptık. ordan o oyun bitti. bigadicin gelenekleri görenekleri vādın, onnarı da gösterdilē. velasıl bizim bigadıç eyi geldi k̄abat. bigadıçda düün vāmış, urdan k̄ineye gittilē, k̄ınadan geldilē kıızı övdülē, ğızı övdükden sona bi şey yapıdlā, oyun yapıdlā oynadı genşlē daķımı oynadı tūngedilē, davayı bitirdilē, başka bi şeylik acızlık çıķmadı. şindi burda arifaa denilen bi ihtiyar

20 vādı, düyün cemiyetlēnde o adam gelirdin, biz de ufaķdık, u sūbürgeden yapādın. nese ben de baķdım, taa sona ben ğalemlere barmaķlara uydurdum, iki bebek yaptım, ondan sona bi düün cemiyetinde bütün millet satı görmedi. çıķdım henk yerine, beni bi tabudun içine ğuydulā, tabudun içinde henk yerine vādık, unda bōle kaķdırdım ben bi oynatdıķ. felan havayı vurdum feşman havayı vurdum, dicem

25 ordan biri benim başımda dineliy. bu hitim yavrulara didi beş on ğuruş para haķdır didi. u basdı beş lira, u basdı bin lira bōle bōle davayı ôrendik ondan sona işde bigadice kittik, bigadıçde oynatdıķ. şey bayramında, ni diylē una. k̄urtuluşta, ha urdan merasim geçiti yapıdıķ. arabaya pindirdilē beni. arabada şōle yapıdıķ, hükümetin önünden geldik geşdik, u da ôle pittı. k̄abat.

hatıra

30 henk şudur. düüncü düününü oķur, bütün köylere oķur, oķuduķdan sona misafirlē gelir. bu toplandı yere, oturamaķ yeri vādır bizim bi henk yirimiz. uraya davullā sazla oturu, ondan sora bi tencere alabardı kövü oyuna davetlidir. u geçē. undan sona faraş kövü oyuna davetlidir. u da geçē. tırfillā kövü oyuna davetlidir. u da geçē. sireye ğuyarlā, sırada alem iki oyun bi oyun oyna geçiri. ondan sona

35 köylēmizin gençleri oynā. e taa vā saat on bir dedimi oturama yerinden dailır bi acızlık çıkmadan. kabat.

hatıra

kendim urdan askerden geldim. bir ay iki ay sona gezdim. e undan sona iş yok kayıt yok. undan sona maden açılmış dedilē. madene kittim. aşā yukarı madenin de elli metre gadā bi bacası vāmış, orda işe girdim. evet işe geliy gidiy, e undan sona elli

40 beşte sihorta geldi, ondan gāşdıķ. sentiķa geldi, ondan gāşdıķ. teke beşē kayma para kesilcekmiş dedilē. yav bizim para nası kesilir diye bizim kafa sarmadı. ordan niyse sendiķacılā geldi efendime sihorta geldi, sihortalandıķ. elli beşten yetmiş altıya gadā madennēde durduķ. etebang aldın madenleri, bize atmış gün çalıştırdı, siz emegli olursunuz dedi, bizi sürdülē çıkardılā. ondan sona git gel māmeleyi yaptırdıķ

45 efendime söylim çalışdıķ çapaladıķ emekli olduķ, ottuķ götüstümüze. ondan sona işte ölumuzu everdik, ğızımızı çıkardıķ ğızım, allaha şükür şindi bi dilim ekmek aliz işte onan idare oliz. dört seneden beri ben de hastalıklan ūraşım, e amelād olcādım, olamadım. türlü türlü hasdalıklā geldi işte, kendimiz şindi, şu halde bu gadā baķiz. burdan balkesire kittik, hastane yattıķ. hastanede ķonturol ittilē, e senin dedilē

50 kalbin yetersiz, ameliyad olamazsın dedilē, ūş tene ameliyad işey ğalp doķturu beni muayane etdi. ordan sen dedilē izmirde pil daķdırcan. pilden sona amaliyad olabilirsin nese. raporları işledilē, ordan şifa hastanesine kittik. bi izmire vādıķ, alsancā yattıķ, alsancaķtan şifa hastanesine devrettilē, şifa hastanesinde amaliyata ğuydulā. amaliyatta iki gün yattım, ondan sona hemşirelē, doķturlā, mustafa ğaraca

55 isminde bi doķtur beni amaliyat yapan, ordan çıktıķ balikesire şey hastanesi sihortaya geldik. parapostadan amaliyat olmaķ istedik. onda aķciğer solunumu vā didilē soluyamin ki ben, amaliyat olamaım bıķa şeyden amaliyat masasından geri

- geldim. orda on gün on beş gün yattım, çıktım geldim, şimdi sālım yerinde, az çok acı beci olsa da yaşıyez ğızçazım. dört dene ğızımız vādın bizim, e ilk ğızı istedilē,
- 60 allahın emrinnen, pengemberin ğavlinnen ğızınızı bize veri misiniz? biz de olur dedik, ğız istiyse olur dedik. nese, nasipmiş vēdik. e ayın feleninde urbā gitcez, gidem. gideriz hısım aķırabaya ünneriz, urbā gideriz, urbadan geldikten sonra yimek yeriz. yimekten sona felen gün nişan daķılcaķ, düünden evela düüne oķunur, undan sona davulçusu gelir, efendime sölim...bittî gün āşama ķadinnā aķ göynek giyerlē
- 65 yaşışlı. kız evine işey ōlan evine giderlē. ōlan evi şey ğız evine gelir, oyun dümbek, bitirilir. ertesı gün, bazar günü ķınaya giderlē, ķınadan gelirlē yimek yirlē. yimekten sonra oyuna başlarlē. tām saat üçe ğadā oyun olur. üçten sonra taķsileri hazırlālā, gelin almā giderlē. gelin almadan gelirlē. saati geldi mi gelini hazırlarlā, taķsiye pindirilē gelin yaparlā da. pinē. seven.... hadi uğurlar olsun, allah dirlik düzenlik
- 70 versin dirlē. gelini alırlā giderlē. ondan sona aar düünü yaparız. aar dününde yemē çarıruz ğalan. yimekten yirlēse allah dirlik düzenlik virsin dirlē. dava bitē ğızım.

44	Konuşan:	Şennur Erkek, 28
	Derleme yeri:	Kayırlar
	Konusu:	Kına gecesi, düğün adetleri

kına gecesi

- 1 adım şennur erkek, bizim kövün şeylēne göre kına gecesi, kına dedimiz şey, göynek şeyinne başlar. göynek dedimiz kendi elimizde yaptımız peşkir, ķuşaķ, kendi büktümüz tellē taķılarak bōle başlar. yengeler tel dedimiz şeyi üç gün taķarlar. çevre köylēnde de öyle yaparlar. bigadicin köyüne ait, özel şēlerdir bunnar, köylerine.
- 5 yani bu davutlē baķ, bigadicin tullā bunnā da cuma aķşamı göyneklē başlanır, göynek işte kendimizin yapıdığı işleme usulüyle. bu kilim doķunan şeylerde doķunan göynek bunnar beyaz. ķuşaķ doķunur, ondan sona peşkir. bunnarı eline

- doğudun, ilk akşam unnar giyilir. ertesi akşam normal kıyafetler giyilir. ilk akşam giyindiğini de bi de köy erkeklerine yemek verilir. biz una aar düün deriz. u danışıklık
- 10 sai, u danışıklık. danışıklık cumartesi akşamı misafirlere özeldir, yine misafirler şey yapar. pazar günü ilk şey koşuyla başlar, gençlerin yaptı, delikanlıların koşu vardır. bu koşuda kendimizin yaptı çörek, bu tepsi ekmene benzer çeşit ama burasına has çörek denir. çöreklē başlar. kazanan u çöre alır. goşuyu gazanana çörek alır, şey çörek var para yok ğali. undan sona kız övme diye bi şey vādır burda. gelini överler.
- 15 kınaya çıktıkdan sonra burda gelini överler. kınaya çıkılır davullarla yine bizim buraya özel kadife, fistan dedimiz boydan o unnar giyilir. her kınaya gidenin giymesi gereken şeydir. bizim dedimiz üstümüze şey peşgir şeklinde özel burasına özel yine üslümüz. üslük dedimiz, unu taçarız. kız kınayı gezena gadan gelin arkadaşının dizine yatarak, ôle yatırılarak, üstüne bezi örtülerek ilayi şeklinde,
- 20 büyük yaşlı kadınların söyledî beyitler vardır. unarla övülür, ağlatılır. ben yapamam unu. hanini yapilar onu, ağlamak şeklinde. babanesi, annesi öldüyse gelinin, bu gelinin ebesi nerde hanini, ebesiz gelin olan gelin hanini diye alatarak yani u şekilde kendilerine özel şēleri vādır. gelince undan daa ayrıntılı alam. yani alatırlar. kardeşi öldüyse kardeşine şey yaparlar. anası bubası yoksa. unnarı şey
- 25 yaparlar. gelindiinde kınayla gelin kınayla gezer. yani kınaya gelenner elinde kına tepsilerine gelirler. u kınayı gelinin eline verirler. yani undan sona yöresel kıyafetleriyle bi oynarlar kadife dedimiz fistanla. unla ilk oyun ununla başlar. bizim yöremizin oyunu aşā yoldan. yani bizim normal herkezin bildî oyunu oynamayız. bizim oynadımız aşā yoldan dedimiz atalardan gelme bi oyun. atalardan gelme bi
- 30 oyundur, sürekli o oynanır.

45	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Hasan Uraz, 75; Orhan Kocabaş, 65 Mecidiye Sohbet, çevre köylerle ilişkiler, çeşitli kelime ve cümleler
----	--------------------------------------	---

sohbet

- 1 -şindi biz bulgaristanın turnava şey neydi küyün vilayetin adı be, amet? turnavanın kavlatlā küyündeyi, gelmişiz türkiyeye. oradan mecediyeye, kaçta oluyo o, beş sene sona mecediyeye gelmişiz, mecediye köyüne beş sene sona. burasının tarihçesi, şindi burda şu kızın dedesine konuştuğum ben. nehayeti, şindi burasının adı yulvadiç anal
- 5 ama burasını iskan eden insanların birisinin adı necib biri mecid. mecediye diyelim de ikimizin de adı anılsın diyo diyo. annadın mı? ikimizin de adı anılsın diyor. yani tarımdan bahsedelim mi? tarımdan ektimiz mısır, buydey o günün berinde. şimdi tütün, efendim kavun efenim gene aynı buydey, bunnarı ekıyoruz burlāda. geçim kaynaklarımız bunnā. başka bildim yok.
- 10 niyden başladık be ilkin. oğul gelmeden neyden başladık. ibrik, su
-faraştan gelene gelere derlē bizde.
-böyle, şey, açtın mı? mesela biz hamırdan yapılanı kaçamak diyoruz. mısır unundan yapılanı. andan sona şeye sütle unu karıştırarak buna karıştırma. şeye suwācı bakırı suları taşımak için iki ucuna takılan suwācı, bakır takılan, onun adı
- 15 suwācı. andan sona su içtîmiz bardān adı naştırapa. ondan sona bi de aptes ibrî, aptes alınan ibrîn kabın adı naştırı işey sülüyemedim su bardā, su bardā diil şey ibrik. ibrik diyo. başka da bildîmiz yok gızım. yetē bu gadā. karşıdan gelene gelere deriz. mesela sana bi soru sordum nābersin? nerden gelēsın? nere gidēsın. bunlar hepsi mācırın ana dilleri bunnā. orda yaşlı o.... bu sefer de bunnā karşı ya hani vā
- 20 hālā vā ya. ölüm şunu bırak diyo, gavur diyo bize diyo.

-şimdi bak gızım mandaya, alem mandaya camız de, biz manda deriz. herkez camız de, biz manda deriz.

-bi de inek deriz kıara sığıra. hanı çok zamet çektik. ondan sona tam bi de alman harbi patladı mı. şey yirmi yedi yirmi şey otuz altı otuz yedilēde. ben yirmi sekiz
25 yaşındadım. ben benim ağam deriz e duymen mi sen. abiye ağa deriz anadın mı, o şekilde.

-sizin yerlilē de efe derlē, abi derlē, bizde ağa.

-ben ufaķım, on iki yaşında adam oķula gidemez. benim bi numara büyüğüm vādı, o koyunnarı güttü, biz bubamna burada geldik çivt sürdük anadın mı. kırık ikide
30 başladı. burada ne değişik olcaķ, burada vilayeti sadece erkeklē çivt sürdü kıadına çivt sürdü yani senin anan çivt sürdü burada. çünkü neden, seni beslēcek, bebeksin sırtında. çocukla çivt, ayānda çarık. çarık biliyon mu sen? çarī da yaz.ōle diil mi hocam.

-şindi bak benim amcamın, bunların yanında çobanķa yunan burē gelmiş, şurē
35 yukarı bayıra. yunan burē gelince bunların koyunnarını güdüyomuş benim amcam. şu aşşā dōru inēke, amcamın elinde cebinde bi bıcaķ vāmiş şu ğadā bi bıcaķ, bıçān ucu da kırıkmiş, unu yunanın askeri buluyo. amcamı burē getirip hapisaneye atıyo. andan sona gidiyo, bunun ninesi kıurtarıyo. o benim çobanım diyo, bıçā ben vēdim diyo.

40 -kıarşındaki düşman kıızım. yani şōle bi adet sizde bi bıcaķ olsa, bizde olmasa, heralde siz bizi yenēsiniz babanla. ōle dil mi o da bi alet yani.

-bıcaķsız olur da hane olur mu? bayıra da gitsen bıcaķ lazım, evde de bıcaķ lazım. sovan kescen ekmek kescen, o da çoban deil mi heralde kıoyun ōlcek, bilmem ne yapcek bıcaķ ilazım. ama burada da yunan askeri şeysi altında burası da. şimdi bak

- 45 burada bi îtiyar vâdı, şurda yunan duruyomuş bizim şurda. onnarın kıumandanının adı neydi, kıostantin mi, yunanistanın kıostantin, köpēn birine adını kıostantin kıoymuşlā, birinin adını kemal kıoymuşlā. kıostantine bakāmışlā ama her et ne vāsa bol sūt bōle. kemal bōle. bi kıoyuverimişlē, buğışur köpeklē. kemal yenēmiş. bu bizi yencek burdan diye ğaçmış unnā burdan ğari. ôle derdi...hasan ağa...ben bunarı hep gördüm dedi şurda hemen da, şu evlerin doқzan metre üst yanda.
- 50 -şindi hocam, evladım, ben sana ben şimdi bizim misafir odası vā, yani bedava ekmek veridik, tamam mı? ben dünyama geldim vâdı, otuzdaydı. bin doқuz yüz atmışta yıktık yani. nayeti orayı kāve yaptık yani. burası bedave o şekilde bene hiç halk içinde durdum yani. burasının yidî içtikleri afyon, siz haşaş dersiniz biz afyon deriz. lale açıyo ya o, yā dērmeni vâdı bizde afyon susamı çıkarıdık yani bütün
- 55 evimiz tarım. afyon, susam kııkaran yā dērmeni yaz. iyi işte o. onnarı şōle güzel bi şeyce arқası arқasına yazāsın, nayeti bedava köylerde ekmek verildni, o da kıymetli. bin doқuz ellide, şindi alayın içinde bi tenesi kıoyun güdüyo dedenin biri. aldı beni dede, nerelisin, nabıyosun falan dedi. nayeti sen nerelisin be çocūm? bigadicin adı boğducmuş. nayeti burasını mecediye olarak bilmiy. mecediye köyündenim. bilmere
- 60 nayeti bilmedfi için şindi bu ne dedi biliyo musun, yav bizim köve yilvadiç demişlē dede didim, duudan buraya hacıōlu nabey diye sordu bana dede. hacıōlu nabey, sizin orda dedi, bigadic şey boducin...bizim evden başka öte yanda ev yok ya, burdan tarafta ev yok, nayeti şey yaptık, bubamı bileri, ali ağanı bileri eğitmeni. bi de ikisini bile başkalānı bilmiyo, nayeti işte o yunannıları burda şeyde. yalnız bizim
- 65 küyü yaқtırayazmışlā unlā. yani işte u zaman şey diyo. bu çağırōlu derlē şeynin bi bıçkı vâdı orda bi ğavurun bıçķısı vā ordan o kıurtarıyo bizim köyü. şeylē götüren -ama orda da ... vāmış gene. o bıçķıcıya da haber ulaştırın nenemmiş.

-u şeymiş

-hacıōlu yani

70 -hacıōlu tabi de. yalnız çarīn altına şeyi şeydip de kaçirilē buradan onnarı de ona varıyolā ondan sona o bıraktırıyo.

-başka yerde vā senin dedīn yalnız bizim bu kövde olmamış. bu köyde, bu köye, tabi kendi istenen gelere gibi olmuş yani. nere gelirse kendi istenen. hep kendi istekleriyle çıkışıyolā yani.

75 -sizin, ôle bi şey de hiç duymadım yani. şimdi burda bu küyde bunu bilen de çünkü oda bu küy kurulduktan beri bizde bu oda var. ben de otuzdan beri mesela on yaşından beri ekmek getiriz burē anadın mı

-şimdi bunun dedeleri vā. demin orda da yazdı ya...yalnız benim dedem vā, bi ğardaşınna gelere benim dedem. öteki ğardaşlā orda. iki ğardaşlā gelere. biri āmet,

80 biri mēmet biri de hatçe emine. orda öteki ağrabalā orda ğalere dedemin hanesi. mēmet gitme demişlē, ben gidicen işte ablamlā neyse, kimle gitcen dese, burē geliyolā işte yolda hiç zāmet çekmemişlē. te burē gelirken hiç zāmet çekmiylē unnā.

-ha bizimkinnē öküz arabasınna gelmişlē, kimisi eşekle gelmiş, kimsi öküz arabasinnā gēmiş. ha bizim dedem de buradan evlenmiş, çıkış yapmış. hani gelin

85 kendi ğarısı da gelin arabasını yapan nehayeti ğanat taa düne gelesiye ğadar samanlīn önünde asılı duruyodu, ninemin gelin ettī arabayı. ğanatları yapmış urda. ne derdilē una lambur ğabī vurmuş una lambır ğabīnnandı ôle sülēlerdi.

-şimdi bizim ğara āmedin ğarısı, deli cambazın ğardeşi ya, trağyadan beri geçmişlē arabayla da yeni genç ğızmışlā senin gibi. ğara mēmet, emine halamın yandan

90 geçēkene emine halamın ğafasın tığ tığ tığ etmiş, ben seni alcan demiş ordan gelirken. unu anlatırdı unnā hep bûle. şimdi biz bûle eskiden ihtiyaç odunu verilēdi

bize. dayā gidēdik, naqliyeci mandaylan. ordan ihtiyaç odunu alırdık bir haftada burē gelirdik burē. sona ordan deirmen taşı çekēdilē. hasan ağam onnarı çok iyi bilir.

95 -yav çok iyi biliriz, ben sındırgıdan taş aldım. kemalpaşaya götürdüm, kemalpaşaya götürdüm taşı öküz arabasınnan. bu şekilde kiracılık yaptık.

-ôle, köy hālā naqliyeci.

-alman harbinde o dāda yangın çıktı, taş ocānın çıktı yerde. o zaman yācılara topladı, yācılar emsalleri, urasını yācılara verdi. yani o emsaller, ağamın emsalleri,

100 bizim büyüklerin emsallēni...andan sona biz, ben on sekiz yaşıdaydım, ağam da işte on doğuz yaşlarında, orda gittik o yolun silindirecinde çalıştık biz taa şeye ğadā tātālı mezera ğadā

-hatta şu mizar altında şôle bi köprü vādır mermer, ...orda yağcı ustanın adı yazıyo.

-unnā bu yolun yapıldını burları biliyoz. şindiye ğadar bilmerim ben hiç. orlara

105 amelecilik yaptım da şey yapmadım.

-bunun dedi...bu kertiliye sabuncubelini yardıktan sona buradan undan sona gidiyolā israile.

-undan u arada bi karışıklık oluyo da şey yapıyo, silah bôle şeylere. her gün ölü çıkāmış. ölü çıkıyo mezarlara makineli tüfek yerleştirmişlē...onnarı ondan sona

110 filistine giden sürgün ismet paşa yaptı. ben onnarı fevķalade bilim yani çünkü o odada duyım ben başka bi şey yok. unda bi otuz yedide burē işte oğul açıldı, devamlı biz üretmenin içinde durduğ. şurda üç dört senedir üretmen mûretmen kalmadı bizde. gelim gidim vā ya. o ôretmenler de bitti yani.

sohbet

mecidiye köyü burēye kırķ hane olarak ğemiş. ona kişi taķsim edilmiş. hanımlar

- 115 çamır kıarmış. örgü bilenler örmüş. örgü bilmeyenler bayırdan örgülük geçirmiş. hanımlar, erkeklerin hani beceriksiz olannarı çamır kıarmış andan sona kıarılar da iki taraftan sulanır o, ordan buna da mamil denir, mamil, anadın mı. bu şekilde herkeze ikişe göz ev, bire tene önden yazlılı ev. bunun önden yazlısı olur. önden yazlılı. bu orta yazlı, orta yazlı bu. ötekisi önden yazlılı evlê. burada kırık hane o şekilde
- 120 evlerini kendileri yapıyolâ. yani bizim mecrediye köyü kırık hane olarak yani onâ kişi taķsim olarak, sen bi on kişi başında sensin. yani Şeye gidenler hani örgüyü bilenler öriyo, örgüyü bilmeyenler. çivileri de kıızılıķ aacından, kıızılıķ aacından çivileri. buręuylan delmek şeklinde. çivi yok. anadın mı onnâ, onnarın yerine buręu dedin mi buręuyu bilirsin, buręu dedin mi bi tarafına bu işte o şekilde köyün işkan oldu
- 125 kırık hane. kıapâ. evlê ikişê oda. yani Şey nerde yapıcaķ canım, herkes sana. sen on nüfussun bana ne ondan. herkeze ikişê oda. kızannâ burada velilê orda. ûle Şey, bolluķ diil bu yani göçebelik kıolay bi Şey diil ki. hepsi o dede ninelerin îtiyarların durdû evde, ananla bubanın durdû evde. durdû odada yani. orda pişirip orda yiniy yemek. ôle Şey yok. misafir geldî zaman da hepcimiz öteki eve. ben çok yattım yani
- 130 kendi anamızlan beraber. bubam nehayeti hadi bu yanķı eve, misavir,...bizde kaç-göç var, yani sen buna soķmam yengenin yanına, bu da beni kıarisının yanına soķmaz. o zaman kıarılâ, kıarı da misafir vâ, bunun kıarısı vâ, senin anan vâ. biz burê erkeklê yatarız, ordan analeyni hepiniz burê odaya yatarız. iç içe yatarız. yoręanımız fazlaysa, Şey yoręan bulamazsa yatamaz. o şekilde Şeyimiz var yani gelenek
- 135 göreneklerimiz bu şekilde. hâlâ devam edê bizde yani u. hani mesela Şimdi Şey gelsin nehayeti fazla içeri almayız yani biz.

-onun adı toķattır burda. yani öyle cümle kıapısı falan diil yani. mâcır âzı toķattır.

-ana giriş kıapı toķattır.

-ya ya büyük kıapı.

çevre köylerle ilişkiler

- 140 ayla gün şahit olsun hazreti alinin kılıcı boynuna olsun mu dedîn zaman çetmi tir tir titre bûle. sen hiç askerlik yapmadın ama hocan vâ ya hani. bûlecik titre. ne istesen veri. alcan olcağ tabi canım, alcân olmadı mı olur mu bi şey. şindi bende kamyon vâdı, bunnara taş çekedim, çivt sürüdüm bunnara, sıkıştın mı ben sûlerim unu. ayla gün şahit olsun haretı alinin kılıcı boynuna olsun mu benim sende alcâm olmadîna.
- 145 ûle allâ belanı vesin, gözüm kör olsun, bunnara inanmaz. sıkılırsan ettir bağ, sen de ettir, çok basit ya, ayla gün şahit olsun hazreti alinin kılıcı boynuna olsun mu benim sende alcâm olmadîna.

çeşitli kelime ve cümleler

tete: teyze

kaçamağ: mısır unundan yapılan

- 150 karıştırma: süt un karışımı, koyultup

suwâcı: iki ucuna bakır taçılan su ağacı

ferece

naştırpa: su içilen bardağ kupa

ibirik: elde taşınan

- 155 gelere: karşıdan gelen

ibirik: abdest alınan kap

nabēsin

nerden gelēsin

nere gidesin

- 160 camız: manda

- kara sığır: inek
- çarık
- yağ démeni
- bedave: yemek
- 165 balқан: orman
- lambır қабıǵı: bir çeşit ağaç қabuǵu, ıhlamur.
- menfes: suyun geçtiǵi yer
- tınaz yabası
- çıldirim: unun yağla қavrulması, sonrasında süt қatılmasıyla elde edilen yemek.
- 170 döşek: yere serilen yataқ
- mınar(пınar): çeşme
- köteş: çitle
- dimi: yazlıқ yataқ
- yün döşek: қışlıқ yataқ
- 175 ağa:abi
- қuruluқ: yasla
- saya
- mamil: çamuru samanla қarıştırıp sıvama
- toқat қapısı: ana giriş қapısı
- 180 ataşlik başı
- soba başı

- iğsi bucağı
köşe: ateşin yanı
bılaşıklık
- 185 bızā: inek yavrusu
sotaklık: bulaşık yıkanırken akan suyun toplandığı çukurluk.
fınlıcağ: hamidiye köyü
bulğar bozması
çömlekçi
- 190 götümüyo: götürmüyor
sofra pulası: sofranın bezi
ölü kolacı: çoban kolacı
gömme: mayasız ekmeğin kül içine gömülmesi
kümbet: topraktan, küçük fırın
- 195 aş bakır: küçük bakır
manav bakır: orta bakır
su bakır: büyük bakır
memişhane: yüz numara, tuvalet
ilazım: lazım
- 200 macın: üzüm petmezi
hapişane:af
andan sona: ondan sonra
persi köyü: değirmenli

korcu: korucu

205 odun yuvmuş

patike: patika

oleriz

cuma kılakan

urubun yarısı pinter

210 sekiz pinter-bir şinik (gaz yağı tenekesi)

fida

ciğara

çetmi

pırkaladım: eleştirdim, taradım, konunun inceliğine vardım

215 mızıka: bir çeşit lākap

badigöz: bir çeşit lākap

yastıklama: tarlada motorun döndüğü yer

pindirmek: bindirmek

46	Konuşan:	Hakime Donat, 77
	Derleme yeri:	Okçular
	Konusu:	Sohbet

sohbet

1 üş gün orda durdum. on beşini de duttum orcun, on beşini burada duttum evimde. evimde sirek durin, ha burē gelip gidim bunnān yanına. bi de bunnarı yollasam bi ben, baqam o zaman evimde mi durcam yoksam gitcem mi, bilmim. hayatının Yannāna dōru. de urda susamın yanında evlē vādır aşāda benim. hayatı, en güççünün

- 5 evleri orlada, tam aşāda, susanın ğıyında, iki ğatlı, unnā hayatının, benim ōlanın onnā da. burlā aha yusufun gelinin. ū evlē de benim ūōle gelinnēn evleri iūte ōle. yaptı da taa dūzūlmedi biri, evlencek ōlan vā. ōlan, ōlanın ōlanı vā rasimin. yusuf, yusuf izine geldi de gitcek ya hemen. ne diy bene u. ebe diy seni de gōtūren de diy gelin bizim halime gelin gōtūren de diy bi havtacık dur yanımda diy. ben duramam
- 10 hatçe... gōnlūm daralıvarı benim urlāda. e burlāda baķam evlatlā hasta mı oldu, acaba niyle geldi. bilmem ni bilmem ni ğali, ķavama daķarım. ha, ğurbet oliy. undan undan iūte ben pek ğitmē canım istemiy hanı...diyilē beni gōtūren diy ben de diyim ki mutluyı diyim ķaū tenesi ūnnemē geliy diyim ben ğızlān yanında...ģocamız ōldū ğalan bi baūımız ğaldı bizim, ōlanlālan iūte. tabi tabi, tabi ğızım tabi.
- 15 tabi ğızım tabi, napam iūte būle būle, baķam bu ğūnneri ğeķirem. ben ōle diyim, hayatı ğitme ana diy, sen burada diy. aūıĝ biūik diy, ğaūıĝ dayanık diy, ocāĝ yaniy diy. e geķenneri altı ķuval odun getirivimiūlē ğızannara. ōlanım diyin, bene yaķcā diyin benim eve ğēmesin diye gettin sen. ay ebecēzim diy, bunu ğörūp duruz. gōzūmūz vā ya canımız vā burada ocaķsız durulu mu diy, ben diy ğitmin diy. ocā
- 20 gene yaķ. maūıĝam vā evimde, hepici vā dūzūlūk. yaķen ocāmı, namazımı ğılım. bōūn ben ezen ōmadan ķalktım. benim maūıĝa yaķık taa. evin iķinde apdezimi namazımı ğılana ğadā ezan oldu. da ben ōlen ordan da gine burē erken geldim. āūam zaleĝillēn evindedim yuķarda bizim. beni ğoyuvāmadılā. e teyze. ey. e ğitme sen. ğitme sen, ğēmeyen sen burlara. bōūn burada yime burada yicez. eyi. ğoyuvāmadılā,
- 25 orda bi ekmek yidik, allah ğabul etsin. ha esra ğetūrūvidi beni burē ğadā. ğit ğızım dedi, tizene gōtūr beri dedi ūiy fadima, u ğoca gelinin ğızı. geldik ğalan iūte dicem o, ocāmı yaķdım, yatsı namazımı ğılmadımdı. yatsı namazımı ğıldım, otđum ğalan kendi kendime, respīmi ķekdim. saat doķuza geldi, yaten ğalan dedim. ocā, maūıĝayı sūnderdim. nabam a ğızım olcaķ bu iūlē hep. bōūn dursam ōlanlān evinde

- 30 bi gün dursam evimde, evimde tabi sen vāsın. öte beri, ğayġısız olunmeyi. ha, dicem, sabalēn erken geldim baġam buna didim ōlan gitcek ya didim. gidēse görmem belki, ġalka... ište ondan geldim. hinci yusuf bene der ki gelmedine burē. görün mi anam bizi sevmiy, görün mi anam geliy mi der, hem de der, gücenir. ben undan erken geldim ben burē. ya göreriz ya göremeyiz. tabi yetmiš yediye girdik
- 35 ğari, ğocadıġ. ōsun baġam e ğızım bŭle ište. bi bana hayatı özele ġıġardı.ölum diy, sen bu valideni diy getmeymišin diy felce ğarcāmıšdın diy. urda hemen celal bŭle muayene yaptı beni. šiy dedi, yālı yime diy bene ğızım, tuzlu yime dedi. satı ben u fasille ašını da āzıma almam satı sevmem. baġ hacıyı biširiviridim de kendim yimezdim, hanı sevmezdim unu. dicem, gelin gelsen ya, dolaš beri baġam bi, dolaš
- 40 beri. gel ya. nere ğaçın āša. šeyin āmedin šeyisi, yusufun benim yusufun gelini. hana dicem, urdan hinci šey dedi. bu da benim gelin, bu da benim ōlanın gelini ište. aha bu da gelin, bunnā üš dene bunnā. āmet mi gitti, ōsun. hanı dicem ğızım. bi muayene yaptı beni, bŭle aštı, soydu. sene dedi, ölum dedi. beni dıša ġıġardı o, buna dedi yālı yidirmen demiš hayatı ōlan diyiviri bene išde. ğana didi, yā ğarıšmıš diy.
- 45 nolcaġ didim ben, hayatı nolcaġ bizim iš bŭle didim. ĩnnesini hapını yazcaġ didi. dutmuš gene baġ doġtur innesini hapını yazmıš. ben de onnarı tedavi yaptım burda ašāda, taa hinci benim haplām šurda bilmim ben iki tapla mı ğaldı bilmem. brošit de vā bende ğızım, souġlama da vā. tabi mide de hassas zatı. zatı önden hastadım da haplālan inelēlen durēdim. toġtura gidince ğadā tabi dešišdi haplā. unnarı aten hinci
- 50 ben kendim. da öteki eski hapları atmen ğalan. demek ašādan ben bahġenin yanına bile inemedim, halbuġun yaġın emme inemedim.

evlenme

öteberi...sevmedim, satı sevmedim ben. sevmedim ayrıldım. e buna nāsipmiš. ğız ğısmı sevē. bureye de anamın babamın sözünne geldim. te ōle ğızım napam, ğašmadıġ, ğız ğardešim ğaštı benim de ben kendim ğaçmadım. biz ğaçmadıġ.

55 istedilē işte neyle olcek. ğızım pek ...ġonuşmā pek aklım da ermi de.

iş

orağ biçiz. e sergennenne savuruduğ ya. dirmene gidēdik. hinci de yapamacaz ya ġalan niye sōleme ūraşam. ōlanlā bağcek, ōlana yapcek, biz idare olam bundan sona de mi ğızım. aha bağ bu adam benim ōlan, bu da benim ōlan. inceden inceye sormā mı geldin burē? aman ha ğızım sen yok mun ya. sōle bağam sen sōle bağam.

60 ni vā hinci ġarı ōma. sus. hadi ġonuş bağam ne dicen. makine da vā. hinci ırrahatımız yavuz ğızım ne ġadā zorsa. hincikinnē iyi oldu iyi oldu ġari. bizim ġunümüzde biz çok çekdik. hinci yaşaması yavuz ğızım.

sohbet

unnā burē ġemiş de u ġençlē urē soğulmuş hepsi doluşmuş. ġapının ardına bastırmişlā, bōle yüklenmişlē ġenşlē. ġenşleri işey bizden iyi davranmışınız siz ya

65 dimiş ġavulā una ġenşlere ġapıyı bastırıylā ya ġenşlē. bizden iyi davranmışınız demiş. sizi ben dimiş pastircādım ama demiş, bizden eyi davranmışınız siz demişlē. bene nadire tīze diyo, öldü. her kötülū yapcāmış. bizden iyi ağıllı çıktımışınız didīne getiriyu u. ġapının ardına yüklenmişlē ġalan ġenşlē. ben hinci bu vayide yengenin u ġapıyı...iy, osman dedemin ġulānı kesmişlē. urdan evel bubamın altınlānı almışlē,

70 elinde altın sōkesi vāmışdın bubamda, kendi bubamda. altınnarı āmişlē da gene bubamın hana bi yerini telef yapmamışlē emme ebemin, bu elif ebemin ġocasının ġulağlānı kesmişlē ġulağlānı, undan paralānı alamamışlē emme. para, altın unnāda da çokmuş. pagize halam ġavzamış altınlālan paraları da şey vimemiş altınnarı. e bu pagize halam ġavzamış da bu altınnarı. undan sona pagize halam ġızına vermiş altın

75 sōkelerni. bu ġuşağta bōle topuz gibi durudu. tabi ōlanına ġalmışdır di mi? bōle altın sōkesi vādın selime halada. yunan Fağıtlanda taa hepsi dūnyadan ġeçtilē ġari ya ya.

meramet edē mi ğavur adama. allah hana eskilere göstermiş bize de göstermesin.ôle ya, bizlere göstermesin. göstermesin diye namazın arkasından dua etcen. allah kıazadan beladan kıorusun.

80 ben apdesimi alin de namazımı ğilin.

hinci ğarılā hayın da emzirmiy çōcū ğızım. aliylē bi ŐiŐe içine ğuyilē bi sūdū. emme kemiklenmiy u çocuk u zaman. ille anne sūdū emcēmiş ğızım. tabi ya. çocuk emcek bōle ōmaz. hemen ğarılā ğalan dođi hemen. bırađdıriy, o ğızan hallanır mı hiç. bizim diy bađ urfan vā Őiyde naime gelinin ōlanı, aŐāda, kemiksiz, kemikli diil o. bi

85 de emmedi. tūtün dikēdik berideken. tūtün tālālāna gidēdi çocukların yanında ğalırdın. inē sađa sađa iiridim ben daŐdı da. e noldu, o zaman da bōyūmedi iŐte. ille ana sūdū emcek ğızan. kim olūsa olsun. boŐ ver. maŐallā dōrd ōlan vā maŐalā benim çam gibi ya. canım hemen biz diyiz ki cümle vatandaŐ ūle yapā. ana sūdünü emmeyince saten ... di mi ğünah, ben ōle diyin, künah. sen emzirmedikten kerı

90 çocūn ūç yaŐında bi yaŐında iki yaŐında ayır da, u çocuk çocuk olsun, ōlan olsun ğız olsun ni olursa olsun. u zaman analā künaa giri di mi ğızım. emzircen. bilmem ben dōrd tene ōlan dourdum, ğız ōmadı. hepcīni de emzirdim. ayrılcađ Őekile geldī zaman ayırısın. tabi hep ğızız di mi. hep baŐa ğēcek. eme sadece sen ben diil kin cümle alem ōle. ineg sūdū, ğoyun sūdū. pelte yapālādı ōle bulamaç felen ōle Őilen.

pekmez

95 aha bu helime gelini aldīmız sene benim Őurda mezer içinde bekmez ğaynadırlādın. bi...bōle çatal arabalan ūzüm gettik onnādan o zaman, bu helime gelin geirilē ğalan ordan bekmez ğaynadiy ğarılā. bekmez niyle olcađ, ūzümü ezēsin, bi ğuzelim ezēsin altına suyunu süzēsin ğazana bi ğazan, iki ğazan olūsa iki ğazan ğuyāsın di mi. bi olūsa birine ğursun aha ūzümüne ğöre. e undan sona nāpcan, toprađ ğatāsın

100 iki kıısım bōle bekmez toprā oliy ya çamırcılāda, undan getirisin, içine ezēken bōle ūzümnen ūstüne sepēsın onu da ōle çinneniy ya. ha toprađ ūstüne ğatiliy. ūzümün

üstüne ğatiliy, siz görmemişsiniz taa. aha bu gelin yapākan bekmez ğaynattılā urda.
gelin geĉiy bizim Şu danalazlan evin başına, baĉiy ğalan bōle burun burun bōle
koĉdu ğalan bōle ekmeklē. gelinin önüne vādım ben, getiriylē ya ğalan bu ĉinĝılı

105 tarafını dolaşırlādı. bunu, bunu, bunu getirike. ha bekmez ğanadiylā urda. bunu ara
yardan dolaşırlādı. ata pinēlēdi de köprü vādı ya burada, samilēn köprüsünün yanına
geĉēdik. gelin aaĉları, tam körün deirmenin yannāna varır gelirdi beş tane altı tane
gelin aracı. bekledirdik gelin bekliy urda unnā gelene ğadā. te eskiden ôledin ĝızım.
benim pullu ĉiĉeklēni ben buna verdim. bu da Şeye virmek vā, fadimeye virmek vā

110 benim ĉiĉekleri pullu ĉiĉekleri. ĉevrelēm vādı, pullu ĉiĉeklēm vādı benim neyde
güzeldi. yaptım da ğalan dolaba başımı yapākana. i ben de sendiĝe ĝuydum, bu da
fadima Őiydēken heral. hinci beyaz yapıylē, eveli fistan olurdun de mi. al al olurdun.
bene baĉma ben demir yolu diylē, Őōle cizĝılı tam bu Şekil işde cizĝılı, bōle cizĝılı
onnan gelin olduĝ işde. hinci aĉ gelinnik aliylē. bizim ĝünümüzde tabi deñiŐiy ya

115 ĝızım. hana ôle ôle işler. işde hinci sene üzümü...ĉökiy u dibine toprak, toprak
ĉökiy. undan sona unu süzcen, süzcen undan sona bi ğazanın içine süzcen bi güzel
ğalan, tavayı da ĝucan. tavada ğaynatcan, ĝoyulcaĉ ğalan o bulama gibi sapsarı mı
oluyo. belli oluyo ya baĉlalaniyo ya. sen hinci salĉayı ğaynadin ya, baĉlalaniy bōle
yuĉarı ĉaĉiy ya aynı ôle oliy u da. dōne Şeyde tabi başında savurcin. bōle yuĉarı

120 yuĉarı savurcan.
Őaraba daşı
helime gelin

47	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Hatice Dudu Kıyak, 86 Okçular Çeşitli kelime ve cümleler
----	--------------------------------------	--

çeşitli kelime ve cümleler

- 1 almanyada olanının biri.
bi olan da bunun burhanededin. yanına gēmiş burē.
yaban ğurbet geliy.
ben hemen gidivecek sandım da baķam didim bi halallaşam bari dedim, ya göreriz
- 5 ya görmeyiz, ğocadık ğari ôle.
al beri ênki ğızı da şıysini giydirem
hanķısı o?
ğızım durun, oturun, souķda dışa gitmen.
ķapıyı kepat ğızım ķapıyı kepat, souķ geliy kepet.
- 10 dışta souķ vā, oturun durun.
hincikinnē ni vā ğari ômā

48	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Aysel Donat, 37 Okçular Çeşitli kelime ve cümleler, mani
----	--------------------------------------	--

çeşitli kelime ve cümleler

- 1 ğafa gelip geķiy.
allah belani virsin. beddua işde. o zaman ni bilem ni vāsa dinir ğali işte. āza gelen sepilir. hele ğızdın mı, tabi iyce ğızdın mı. ya ayānı basā ya ğıylını ķarpā sana boķ ķaydırı, o zaman dirsın ğari.

5 sabun yerine onu ğullaniylēmişdin.

afyon ekdim azmamış

demir çapa ğazmamış

ben allaha güceniyorum

sevdiğime yazmamış

10 derlēdi yani, ayfon ğazalāmışdın da ôle derlēmişdi, biz de duyādık ihtiyarlādan, ôle duyādık. ayfon ğazma ğidelēmişdi bôle bi sürü însannā, bôle sôlēlēmişdi. biz ôle dirdik dirlēdi.

cier ellemicēmişin bi yanına şiy olurmuş. somağ ellemicēmişin. ondan sona şevtali oldu mu tûlü olurmuş yüzü. e işte ôle diyilē, ne bilim.

15 külek dikelēmişdin bôle ğıvırcıklı ğıvırcıklı una.

kôde olur da tēlikelise tabi şey olur. normel doum olusa getirilē ebeyi. eskiden tabi ôlemişdin.

hiç parasız ğalmasın avucu diye, para olurmuş avcunda o zaman. biz yapmadık gerçi, biz sonadan kere duyduk. para ğoyalāmış bôle avcuna para ğısdıralāmış çocuk

20 oldūna. o zaman çocuk hiç parasız ğalmazmış

ezan oğunur çocūn ğulānda, ezan oğunduğtan sona işte. yani çocūn ğulağında üç kere felen sôlēnirmiş, yani ni diceksen onun isminde sôlersin.

çocukta yara çıkamış hem yüzlēnde bôle, pis yara. ğırklı çocūn neresine bağcan ki, küçük daa.

25 çocua giyim yağışsın diye, ôle oliymiş. güzel giycēmişin. beyaz da beyaz güne göstereyin diye ben ôle duydum. siyah giydin mi ğara günde durāmış çocuk, beyaz giydin mi beyaz günnēde, ağ günnēde durāmış yani iyi günnēde. ôle diye duydum.

mesela ben çıkdım işte bir havtalıkkan. çöreotu göyālāmiş bōle şeysine, şeytan ulaşmasın diye işte. çıkarlā, mecbursun. hayvanın vā.

30 şey yapıylē sahi külte piniylē, bōle bi fırın süpürdümüz külte olur, külteye piniylē. ôle yapmiylē mi onu. siyittirilē mi onu bi de oқиylē mi onu, kulfuallā mı oқиylē. ebe nābin kırk kavırin. üç kere onu söliylē, bi dolaşıp geliylē. ebe nābin kırk kavırin, yinden gene geçiylē, ebe nāPin kırk kavırin. oliydi di mi ôle şimdi olmiy. halime aba yapādı unu. hinci aklıma geldi bak, kültenin üstüne pinerlē, siyittirilē. çocū

35 pindirilē.

duz ne zaman ğatılı be, bi de duz ğatiylē ya içine unun. a yavaş olmasın da hızlı olsun bōle diye gidēkene, hızlı gitsin diye. ötekilē yavan olurmuş da.

erkek çocū diylē çok emizirdi mi hovarda mı olurmuş ôle bi şeylē geçiy de. bilin de çok emdi mi ôle diiylē. emizdirilē ya unun için u haram işte u zaman.

40 saçta deriz biz, saçta pelte yapālāmıştın. şiy olē, būdaydan olē. būdayı ıslın, undan sona ezin onu şiyi çıkıy, beyazları çıkıy, ondan sona güneşde bōle ğurudin. süzmeden geçirin. güneşe serin, güneşte ğuri. undan sona ıslın, undan sona ya ğatin, eri u zaman şeker ğatin, pelte oliy işte. helvası felan çok güzel olur. ben unu niden sevmim bilin mi, ayaklān çinnendii için hiç sevmem. yapmadım bu sene bile hiç.

45 canım ellēn ōmaz kı o, ayaklān çîniye çîniye çıkarcan onu. būday ezili. ğabı ğalıvari o zaman çuvalın içinde unun. ılānda yapız biz şindi, lānda oliy. eziliy u biz...nerde evelki daşlā

çeşitli kelime ve cümleler

ğavzamağ: saklamak

altın sökesi: altın konan yer

50 somak

tal

ıscak su

külek: bebek taçkesi

eye: kemik

55 pinmek: binmek

patte: yemek

cızıldamak

gözermek: un eleğine benzer seyrek bir elek.

aspir: yaşlanınca yüzde olan siyah leke

60 gurazlamak: kurumak (kestane için)

49	Konuşan:	Halime Donat, 60
	Derleme yeri:	Okçular
	Konusu:	Sohbet, çeşitli kelime ve cümleler, ev işleri, inanışlar

sohbet

- 1 annadıvırıldı bize de. biz niylē çekēdik burlāda derdi. evlere toplanırlāmış, yatırılāmış birini yatā. gadinnā eve toplanırlāmış, unnā da gelivirilēmiş. bi bakālāmış, ālaşırlāmış başında ondan sona da birisi hasta diye hastalıktan gorkālāmış onnā. hasta diye bırakırlā gāçālāmış u zaman. eve girmezlēmiş. gara
- 5 çalālāmış yüzlēne. hastalıktan çok gorçalāmışdın. ôle yaparlāmışdın. bôle toplālāmış îsannarı ne gadā îsan vāsa köyün içinde hemen toplālāmış. köyün başına toplālāmış, eski insanlā diyiverilēdin. birsinin kulānı bile kesmişlē ya. ayaklānı aha bu görün içine gömmüşlē, hic ayānda bôle tüyü bile törelmemiş hic. niylē yapmışlē, bā derelēne saklanırlāmış îsannā, çocuklu garıları gõtmezlēmiş,

- 10 çocün āliy. çocuk āliy ya. ğırana toplālāmıştı isannarı. tüFek kimde işey silah kimde vā. ne vā ne yok çocuklara şeker virerlēmış sōlēttilēmış. kırkādık bāk, bōle çocuktuğ. o ğadıncaz bize gelirdin eve annadıvırdı, u durumnarı ğörmüş o. biz kırkādık allah allah biz de bōle bōle olsa naparız nere saklanırsız nere ğaçarız, toplanırdık bi eve diy bōle diy. birinin birimizde yatā yatırdık. başına da
- 15 toplanırlāmış, ālaşırlāmış hepsi. hasta deye. kırıya gelivirilēmış. bākırlā ālaşıp durulā hepsi de, başlānı sıkırlāmış bōle. hastalığdan çok ğorkālā derdin. hemen girişi giri ğaçıylē. ğaçıylēmış, ğirmezlēmışdi içeri. bütün diyo ôle durardık gene ğavur geliy diyince hemen ôle yapā onnā. onnā gelirmiş bi yerde, bōle köyün içinde durmamağ vā gene.

çeşitli kelime ve cümleler

- 20 perşembeye cuma āşamı derlē. eski insana ôle sōledi. pazara eski bazar. ötekinnere dimezlē de unnān ikisinin adını deñiştiri deñişik sōlerlē.

isimneri böyüklē veriy bizim. buralāda böyüklē veriy.

ev işleri

- çamaşırları bi köyüne ğoyālā bōle. üstüne hepsini de durlā ıslā ıslālā, doldurulā onun içine. bi altında da onun suyu ğeşcek yeri vādır, üstüne de bi bez yazıylē, üstüne kül
- 25 ğuyarlā. külün üstüne su ğuyu ğuyuvudun mu u aynı bekmez gibi altına ğeçē. şunun suyu sabun gibi olur bōle. işde onu çamaşırlara sepiverisin bōle yiyke çıkarıvarısın sonasında unnālan yıķāsın, bi de sabun sürēsın, ğar gibi aķā ğidē. bōle basmamız yokdun emme o zaman hep doğuma. doğumaları yapız bunnarı hinci tursillē şıylē çok, çabuğ ovalayıp asıveriz hemen makinelē de vā. diyin ya sana işte ôle iyirirdik.
- 30 sona sona da iplē hazır ğız ipi itilē. unnā satıldı ğali onnādan yapıdık sona iyirmedik. eskiden hep pamıķlādan iyirirdik de ôle yapādık. eskilē ôledi. basmalā hiç yokdu,

hinci bi de dikilik geliy hepsi. hepsi dikiliy de geliy. eskilē ôledin evlêde su yokdu. evlêde ısaç su da vā bi de şey. su da vā. eskiden hiç bu evlêde suy olmazdı. hep bu köyün dışlānda çamaşır yūduķ. yaz ôsun kış ôsun, souķta aha bu souķta çamaşır

35 yūduķ. mecibur yıyķamasan oliy mı çamaşır. bôle bol giycek şey yok eskiden olmazdı. mecbur yıķacan, unnā dūkeniy, giye giye çıkara çıkara souķ mouķ dinnemezdik, gidēdik. dere ğıylānda ğocaman ğocaman çamaşırları dövēdik. günümüzde kaçamıcaz āşam oldūna ğari, ni zordun.

inanişlar

yapiliy, dedelē oliy, yatırla ôle gidelē ômadı mı çocuk. yaşamadı mı da yapıylē,

40 gidiylē. ğurban keselē çocuk oldu mu. urdan oldu mu çocuk ğurban keselē. şey hayvan adaķ keselē, bi sefer kesilir, her yıl olmaz.

ēşi bi şey yedin mi ôlan dōcaķ bu ēşi yiy. bazı da diy yi ēşiyi doğur āşeyi.

hinci bizim de, ben nası duyardım biliyin mi, hinci bôle maymın gibi bi şıylere baķtın mı una benzemiş dirlē hana. çocuk ômadan, anasının şey sine dūştū

45 vaķıt aşeriklī oliy ya u zamannarı çikin kimseye baķma, çikin olur. gözel kimseye baķ. eskiden eski sözlē ôledi işte. misafir ğemiş bi eve gittik biz, ğadının yüzünün birsi bôle ğapğara arap gibi, biri bembeyazdı. ben de didim bi şey mi oldu ķu bu ğadına sordum urda, bôle oturiz evde. yok dedi, benim dedi, anam dedi şıyle ciğer ellemiş dedi, bôle yüzünü ellemiş yüzünün biri bôle allahtan yüzünün biri ğapğara.

50 ciğer ellemiş de ğarı dorıyimişde işte. şabanda vā ya bizim, hiş farkına vāmadım ben ğüççükken eşindi aha bôle bi el basımı vā çocūn benim belinde bôle ôlanın benim. bura nolıy benim diy bôle. ta belinin üstünde bôle. ğapğara ğız, mosmor bôle, aha bi el basımı. oliymiş, oliy diylē, aha ôle bizim ôlanın beli. ben bunu napin diy. ben diy utanin diy. şıylere gitti mi diy. şabanın belinin üstünde. aha belinde bi el basımı. ben

55 güççükkene hiç farkına vāmadım.

hinci ğıza yokmuş da çare, ōlana vāmış. hinci ğızın oldu oldu ōlanın ōmadı mı okuniymiş. okumak vāmış, okurlāmış, ōlan olurmuş sona. oldu ya işte, iki tene birden oldu bizim şiyinin halime gelinin işte. okunmuş ya onlara. çocuk oldū zaman hemen okuncāmış.

60 çocū eski îsannā dirlēdi ki çocua bi şey dikmecen, hazırlamacan. hazırladın mı çocuk yaşamaz derlēdi. çocua sade bi giycek. hinci bazardan aliylē, dolduriylē ortalı de, eskiden ōledin. hemen giycek ğadā dikelē bi ğat iki ğat ondan sona gerisini sona yapālā. çok bi şey hazırlanmazdı di mi eskiden ōle. yaşamazmış çocuk dirlēdi. bazardan çocuklān giyimneri vā ya hinci unnarı aliylē, dikmiylē. biz dikēdik. hırka

65 dirlē bōle şiylē aliylē, ğazaqlā aliylē güççük güççük. bazardan onnā aliniy hinci.

onu bālıcan, onu ... iplēn baliylē, ondan sona kesiylē ōle. ōlan olursa camiye ğız olursa bōle iş gördü şeylere, ğızlā niylē şey yapıyise, eveli şey olurdu bedirik giyirirdik bōle pamık ip yapādık, una bālālardın. çıkırî bālālāmış. çalışsın çok çalışsın. bi de çöelek deriz biz doğuma yaparız bōle, o iyirdimiz şeyleri dokiyiz ğari

70 ōle tezgasi oliyu unun, unnara bālarlāmış anam unu sōlēdin. hünerli ōsun, yapsın bunnarı diye. ğızları unnara şey yapālāmış. ōlannarı da camiye, camiye gitsin, namaz ğılsın diye. hemen yiykeni, çocū hemen yıkiylē oluncā ğadā ondan sona sariylē. giydirise iyi olur, güççük çocuk. giydircen işte. ne ğadācıķ olur, güççük bi şey. urlādan sona ğundā oliy. şindik yapmiylēmiş bunarı, ōlece duriymiş şindi. hinci

75 olmiymiş, eskiden oliydi.

ramazanda oldu mu ramazan virerlē ōlan oldu mu. şiyde bayramda ōsun, bayram virerlē. baķ benim ōlan vā hinci almanyada, şaban ayında dünyaya geldi, şaban vēdim ben kendim. şabandı ayı, adı. sona benim aha gelinin ōlanı vā, dedesinin adı yusufdu. ben adıımı vircen dedi, adıını virdi işte.

- 80 e ôle oldū vaqıt çocua baqılmaz, güççük çocua baqılmaz. nazar erer diye baqtırmazlā. kırklı oldūna baqtırmazlā. bizim buralāda baqmazlā. hasta olursa çocuk oqunmaz. çocū görme baqsālā bile göri mi hem onu baqma mı geliy. getiriy hediye, oturiy gidiy. bizim bu köy yerlēde, bizim kırkı kırkı yalnız oldu mu her işini kendin yapin. mecibur çıkcen. kırkı çıkana gadā başka yerlēde çıkmazmış. bizim çıkıylē.
- 85 çıkmazmış işte kendi de çıkmazmış. kendi hısımına aqırabasına gidē, nētcek başka. hinci iki ğarı kırklı oldu mu ikisi de bi yerde durdulā, köy yannāda ôle, bilmim ben hastanelēde hepsi yirde duriylē. biz gōmedik hastane. hiş ğonuşmazlā, kırkı çıkana...da ğonuşmazlā biribirlēnne. ğırklı iki ğarı, de urda gidēken sen una tındın unun çocūnu kırk basāmış derlē. eskiden ôle dirlēdin. çocuk işey olmiymiş, hana
- 90 hasta oliymiş, zayıf oliymiş zayıf. kırk taş toplarız, bi tabān içine ğoyarız. urda unun içine su ğuyarız, u durā. kendin yiykendin mi çocū da yiykicen. kırk taş da çocua toplāsın. una da ôle ğuyarsın. undan sona taa sondan da çocūn kafasından dökēsın yiykadin mı, yiykāsın çocū su taa sonadan dökēsın. kendin de yiykandin mı kendin daşlānı dökēsın bōle kırqlanır. ôle oliy, biz burlāda ôle yapiz. çöreotu da ğonur.

50	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Yusuf Donat, 62 Okçular Türkü, çeşitli cümleler
----	--------------------------------------	---

türkü

- 1 a develi develi
zincirini geveli
geceleri uyumuyom
yarim seni seveli
- 5 geceleri duramıyom

yarim seni seveli

sergendeki siniler

inim inim iniler

ben de gitcem yarim sennen

10 almācaḡ mı gemiler

ince ḡavaḡ deyilsin

rüzgarlarla eyilsin

nasıl unudayım seni

unudulcaḡ deyilsin

15 ...üzümü

beri çevir yüzünü

seni bana vermecekler

ayır benden gözünü

çeşitli cümleler

iniş aşarı bi yamacdan salıvermişlē.

51	Konuşan:	Kamil Demir, 79
	Derleme yeri:	Panayır
	Konusu:	Hatıra, çeşitli kelimeler

hatıra

- 1 panayır köyünden süleyman ölu kamil demir isimim. bin doğuz yüz yirmi sekiz doumlu. duymuşlumuzda göre burdan işte yonanlılā götürmüş unları, götürmüşlē, buradan götürmüşlē, oraya varınca da bi bi birini boazından kesmişlē, birini de dutuvēmiş herif. ikisi de, üç denesiye öldürdü herif, orda şehitlē...işte dedemi
- 5 kesmiş boynundan, buradan ğavurlara siz burdan ekmek virdiniz diye, ğavurlara. çetelē kesmiş unnarı çetelē şindi biri geliymiş ğavurlara ekmek virmeņ, çetelē geliymiş, ğavur geliymiş ekmek virmeņ, biri gelip biri gidiymiş bunnān, bōle orda bunnarı öldürmüşlē. burada yukarıdōvrek vā yukarıçamlı orayı yakmışlē. ordan aşaçamlıya inmişlē, ordan gün...ermezde gene iki kişi kesmişlē. unnā da vā u
- 10 kıayanın dibinde. ordan buraya gelmişlē, buradan bu bizim eve derdi ebem iki sefer ocađ yakdı ğavurlā da yanmadı ev derdi. evin içine ocađ yakmışlē. ordan, buradan şurdan ařādan gečeke ğarının birine, adını unuttum şindi bizim kōden, burda ğavurlā bastırmiş. ğari yarım saat bouřtulā orda deyi ğadın. orda ğari buna bizim kōden birinin, papaz ali isminde birisi vādı, onun gečilēni almışlē, sürmüşlē ařāhōyükden
- 15 dūndarcıkdan bırakmışlē. unnā ordan giderke bu sađırlā vā orda gövemdere vā onu gövemdereye bi pusu ğurmuşlē önüne, orda bi bölük mü ne ne ğadādı, bi kiři ğalmış. ğalanını öldürmüşlē, bizim kōden birisi içindedi işde u diyiviridi. şimdi bi çukura bi makineli tüveknen bi girmiş adam, orda ona tař kestiremilēmiş. bırakam dimişlē huda. bırakam diyince, e ülen dimiş ordağı kıumandan ben gitcen yazık deel
- 20 mi bilmem biz kıaş kııyız, ordan verividik ora bombayı diyi. onu da öldürdülē, unu da, oraya da ... bi çukurun içiymiş. çukurun içine makineli tüfeklē bi yirleşmiş orda ğavur, ôle ordan gitmiş. orda zekeriya vāmiş bi, zekeriyağı da dutmuşlē canlı,

- dursunbēliymiş. bu ğarabınarın üstü vā ya ğırcaya yol sapan yer, oraya adamı asmışlā. kellesini kesmişlē, adamı asmışlā kelle. orda ğavur geliy, ordan aliylēmiş.
- 25 çetelē geliy, oraya asiylēmiş. baķ bana baķ, bōle bunları bōle yapmış ğavur zamanında bunnā. işte burlāda gelirmiş burlāda dālāda yaylalāda bi yonan askeri gelirmiş ordan sütlēn ğaymaķlānı bi de ōlaķ vurūlāmış. burē alır gelirmiş, yirlēmiş burda...yirlēmiş. bizim hurda ormancı vā bi, halil aĝa diyim, u burda ben hocadım diyi. ŝurda bizim evin önde bi dana kesdilē diyi. ben diyi, varıyın yanına diyi, bene
- 30 bi topaķ et kesiviriyilē orda diyi. dedem aldı getirdi yiyin diy bi taa varin diy, bene bi ŝey dimiyilēdi diyi. taa çocukmuş o, bōle annadıvarıdı. ben başĝa yirlēde yanışlā bu ğadā duydum biliyim, duydum. duydūm bunnar. çekmişlē, ŝindi ebem vādı, allā rāmed eylesin, derdi. biz derdi, bu köselerin altındaki tarlamız vā. urē derdi arpa ekēdik de çekirge geliymiş, ekine erinnendi mi yiyiverimiş ekinneri, yiyiverimiş.
- 35 baķarlā ĝalırlāmış. ğün döndü mü ôle gelirmiş o. ğün dönmeden orda derdi arpa ekiz, onu gömgök büçüz. bi de yanına derdi ķumdar ekiz, bi de onu aliz derdi aŝ buņalmadıķ derdi. yalnız derdi çok aŝ buņalanlā oldu derdi ebem. tabi bōle o zamannāda çok zamet çekennē olmuş. tabi duman doldu evin içine baca ... çok pahalı olū, ĝıymatlı olū, olsa ŝindi. ķuŝ yemi ne yapāsan, bōle olur. eskiden hep onu
- 40 ekēlēdin. biz ekin olmadına burā ĝabaķ yerine ekdik bi sene. ĝabaķ ekmedik onu ekdik burē. o olurdu. yalnız tabi ekme... şindi burada bubamı, bir kimseyi, alaçam daında āŝama çamları kesdilē. etibang diye bi şey çıktı. bizi beş kişi mi altı kişi mi oraya anĝarya çıktı. anĝarya çıktı. gittik urē biz bubam vā, biz ikimiziz, başĝa da vā dört kişi mi beş kişi mi, orda çalışdıķ bi havta, ordan yol geli beri sairādan, kırķ
- 45 birde mi olcaķ kırķ ikide mi olcak yalnız o seneler şimdi. ya kırķ bir ya kırķ iki şindi geçmiş ğün bilemiycem, orda ben çalışdım. lazlā vā bubam aaçları çekiy, tomruķları, ben de çalışın. sekiz ğün çalışdıķ orda bi, ikiŝē buçuķ liradan gittik,

- günü birlik ordan dursunbeye gâtırlan, iki de beygir kiralādı geldi. otuz kilo ekin aldı geldi. gittilē. ordan bi daa musalādan iki kişi vā ölçücü, aaçları ölçüyolā. şindiki
- 50 gibi herkes yazı bilip de bi bilen mi vā o zaman. ormancı vā bi de bi, bi aaçları çekdik on on iki gün taa bitmiy mi bitmiy. bi ali cafer dirlē, o zaman şeh mi di neydi. tabi bilmin onu, biri bizim kōden bōle bi şişe ırakı getirivedi. onu içti onnā orda, onnā ikisi gittilē, unnarı yollādı herif. le biz diyiz adama, bizim ne zaman dolcaķ. taa dedi dolmacaķ, iki gün çek dedi bene, ôle yollıyam dedilē. ben orda şindi sePet
- 55 örüyoz, sePetlēn cingene gidē, cingene diyle. fındık çıbıķları getiriyom çalıştım yerden, derelēden fındık çıbı getiriyom. orası bōle bi bıçaķ vādı bende musalarlı mēmet diyolā, o ölçüyo ağaçları ôle. e u bıça vē, ben de dedim sen dedim ben bu celalettin vā bizim kōden, yuķarıgöcekde duruyo yalnız, onun çivitlî vā urda, una dedim yollıyen dedim buna ben dedim. unnā işte bi kilo yağ...ařāgöcekde
- 60 yapālādın bıçaķları. sen dedi o zaman bana adam bıçaı vēme de yā yolla dedi. olur dedim, hālā daa yollucaz baķ adama. adamnarı aldattım ben de. bize adamnā, o bizim kōlü olan celalettinle, bu topalaķ köü vā ařāda, bi gün yirmi çivit öküz geldi, sabālā öküzlēden bi tane ğalmadı, hepsi ğitmiřlē gece. o bizim kōlü dedî gibi bana amca dedi, senin dedi paran çoğ ğıymatlı dedi. biz bili miz, az para virivisen bizi de
- 65 çalıştırmıcamışmış o. biz işi bilmiyoz, biz cahil adamız, ne bilem. ôle çalıřdıķ. şindi bizden evela giden adamnā parayı az aldı, bubam çoğ aldı parayı. bize fazla aaç çekdirmiřlē, gelen aacın parasını veriylē. ğocaman da çekdirmiy. otuz kıtımdan yuķarı olmaycaķ. bu etebang aliyemiş ufağları. ğocamannānı mütayit aliy. dā yanda ôle serilip duru, bütün çam kesildi. ordan bubamna geldik, şurda arparamız vā şurda
- 70 ğarşı yaķada, anam rāmetlik o sarı kellelēni ğırkıtı içinden bōle. e işte sararmış erip gelirlē, yicek bi şey yoķ acız. ordan iki demed mi üç demed mi buydey getirdi dursunbeyden. orda unda ôladıķ, dermende üütdük, yidik ôle ôle. yoķ satı ekin alsaq

- ekin yok memlekette. ekin pazarı vā emme, ekin nerde, pazar yerine ekin gelmiy ki. para da yok. sona bak bu sarılādan ekinini aliy herif, sarılāda bu kövü çok zengindir
- 75 leşberlikden. ordan aliyilā ekini sındırgıya satmā gidē. orda sındırgıya varınca yaqalıyolā adamnarı, ekinnēni çekiviriyolā, ayana adamnā gāçıp geliyo. bizim şu emin...dedesi vādın kel hüsēn derlēdi, bi iki sefer gitmiş biraz para almış. bi gitticek taa da bi yaqalāmıslā mı dündarlılā elinden ekinneri çekmişlē, gātırı eline viriyolā, hadi git diyivirilē. götne vurdu, geldi adam. yasaq a ekinneri sattırmıyolā.
- 80 öşür ayrı, undan sona taa. ondan sona çıktı. oşur da şindi bi mesela ekine bol oldu zaman, ekine ekdik, ekinnē bol. şindi bi ölçekçi çıktı. her köve bi memur. çikiy, sen ekini hazırladın mı? benim ekinim hazır, şu gādā. bi kiloda, işte beş tenekede bi tenekesini aliy, oşur aliy. bigadice biz götürdük. bura...hanbara toplıylē. bōle topladıq ekinneri tabi şimdi bizim alfad ... vādı. çavdar ha çavdarı düvenne
- 85 sürüyo, şindiki gibi makine yoğ a. düvenne sürüyo öküzlēnen. düveni sürmeden evela kellelēni huruveriz, aq... gāra... aqıviriyō. nese, sürdük, ekini saqladıq, gece getirdik burē. yav kendi şey çaliyon ya. getirdik nese, orda yaylamız vā çamlā eskiden çamlādan tāta yariz, bedevrelerle orda undan yaylamız vā. hinci ekin az oldu, ölçekçi yācılādan, bi...mēmed derlēdin, o vādı. dedi ekini almışınız dedi, bu
- 90 yaylanın qatılānı vercen ben. ekini aldı, getirdik ekini. vermicen disen maqemeye vircen diyo adam. viren dedik, niyapcan. virdik. ekini getiriz, ora köselerin ölçekçisi. ora ayrı, ora köselerin kirasında galıyo, buraya da aşadevrekde bi süleman çavuş vā, e gecimin...musdava aqgüne verdiler, ne biçim ekini vā bilimin, kendine kaç kilo ekin götürdü. geziy. geziy, haber veriy. ekini hazırladım ben diye habar
- 95 veriy. orda ölçüyo kendine düşeni şu gādā ekinim vā diyi onu getiriy, burada hanbar vā şu hasbinin şindiki hanbar a ya, yatti yer, orda hacının hanbarı vādı. ona duttulā kiraladılā. o da gelen ekini oraya dökdü. bi de buradan bigadice götürdük, bigadice

teslim ettik atırlālan. bize bigadice varıp gelmek  güne mal olurdu evela. burdan
bi patetis yahud ne sararsan sar atırına e de salmanlı yanlāna ordan asarkō yanlāna
100 variz iŖte lyazlā yanlāna, orda aliz odada. ertesı gün variz, satiz gene ordan
yükümüzü sattı mı dōniz o kōlere geliz.  günde geliz,  günde. balıkesire
gidēdik, balıkesire beŖ günde varı gelirdik hayvannānan. bōle iŖte bu günneri gōrdk
biz, eme Ŗimdi ne vā. bi gōmleg alırdı, diktircek kimse yok, bi hanım vādı elde
dikēdi, una diktiridim. Ŗimdi diyim ben u odalardaki aradaŖlara, yav diyin Ŗimdi
105 diyin ben bigadice indine envai eŖid entari yıın yıın a diyim ben. o zamanlāda
yokdun. bigadida iki tek nedi  tane esnaf vādı basma satan. Ŗimdi onlā, bi
hacıhalil vādı hacı slemanlā, unnā battı ari, unnān kimsesi yok. iŖte unnādan bi
ulubatlā vādı, Ŗindi eskilēden, bi de Ŗu hacıhaılā unnādı, bi de bekirlē. bi kiŖi daa
vādı. dōrt kiŖi mi beŖ kiŖi mi basma saradı bōle baŖka bi Ŗey yokdun bigadide. e
110 her havta gidiz. her havta  günde. Ŗindiki gibi araba yok a yayan atırla gidiz,
atırla gidiz. Ŗindi on patatizin vā on havta gitcen. bahar oldu mu iniz Ŗeere, sabā
namazında ıız, āŖam ezeninde iniz Ŗeere. emme günün kısasında oldu mu Ŗu
arbaŖı kōvne sapiz, asarkōve sapiz, aŖā lyezlere, adalıya. ba adalıya...adalıya
vādı. varana adā yāmırını yidik. ya tuz misali...vādı orda bi oca ibrām diyolā bi
115 adam vā. onda da bekmez o oluyomuŖ. o zamannā burlāda bekmez falan olmuyo.
adam bi ap yimek getiri, bi ana da ekmek aliy, bi ekmek, adamaıllı yiyiz. oca
da bol. bunarı onuŖma ayıp Ŗeylē mi. biz yaptı yani. ordan sabālā o ıramazanlā
ordan bi ar geldi emme gece bi ar geldi, bōle ne biim. ordan sabālā ıdı emme
bi gün eveli ıdıiki gün eveli kıŖ günü diye kırcılları ıamayız diye, salmanlıya
120 vādı, salmanlıda birisi vā bizim kōden bi adın vā orda, onun evine vādı. bize
amaŖırlāmız ıardı. amaŖırlānızı deiŖtiri...arık vā ayāmızda burā adā,
basdımız yir ova, Ŗimdiki gibi deel, yukardan gidiy yol. benzinlın yandan te

dōruluvirudu yol, de ormandan gidiy, şimdi aşā ūriy yol da orā dōru gidiz. tilki
bazarı dirlē bi yir vā, su dolmuş, ğar vā, basiz basdık, üstü ğar altı, belimizden aşāsi
125 ıslaniy, bōle gidiz, ore salmanlıya vardık...bi kere de ölmezsek dedim ben ölmeyiz
ğari. e yani ôle bi zāmet çektik ki. çarık vā ya, ıslanıyo, satı suyun içinden gidiz,
ıslani demek ne ya. çarık ne deri bu ya. de unnā eskiden balıkesirde bi aptıraman
vāmiş dükkancı, da, çarī u satāmış. kimden aldın işte. burlā hep onun yanına vāmiş
balıkesire. aptıramanın yanına aldım çarī. davlum derlēdi şindi, bi ğariş bōle yirmi
130 santim in, bunu şindi bu hayvanın...yir bōle, bunu ip tutuyolā, davlum davlum işte
sırt arkasından iki, ikişēden iki yüzü bahalı oluyo, orlā sālām oluyo. etekleri ucuz
alıyon, kellesini ayrı alıyon, ayağlānı ayağ alıyon e parana göre. eyisini alcağ
olursan tabi bahalısından alıyon. ayağ alıyo kellesini alıyo çarığ başğa bi şey yok.
şindi bubam çıra kesēdi de, balıkesirin kōlēne eski babuca deñişir gelirdi, eski
135 babuca deñişirdi. çırayı, çırayı eski babuca deñişdiri. işte iki günde, ordan kōleri
geziy. iki günde gidiy, orlāda yüz kilo çıra vādır ha, eski babuç getiri adamnā suyun
içinde geymiş babuçları, yamıtmiş. yamıtmiş, babuçlā bōle geydik, ordan getiriydik.
ûle ğara babuç o zaman ışķarpın nerde memlekette ya, sen de ya. ışķarpın daa dün
çıķtı. de aķbınarlı şah ismel burlara gelirdi de, ışķarpini biz unda gördük biz, urdan
140 şu aşālān anası gülüm satı güzel babuçlān vā dirdi una da. satın sen onnān fiyatını
bilisen hala derdi. yani onnā bahalı olmaķ vā o zaman. ğara babuç, eskiden göynden
dikelēdi iste. sabā ğadā āşama ğadā çalışıyolā daķ daķ daķ daķ esnaFı. şindi bi
lasdik çıķdı işte e bu kırğ yedi kırğ sekiz senesinden sona. ondan sona her şey
bolardı, menderes gününde işte. biz kırğ sekizde askere gittik, undan sona her şey
145 bolardı. o zaman gelince kıtlıķtı. baķ çayı ben askere gidēke ôrendim. askerde
gördüm. burada çay yoktu o zamannā. hurlāda tiryekilē ğāve alırdı, ğāve içēdi, çay
yoğ. hurda birinin evine varıdık bōle, bi cam tasda boya gibi bi şey içiy, kendi içiy

tabi, bize virmiy ya. çay oldūnu sōra ōrendim ben onun. cemal diyim buban diyim
cam tasta bi şey içēdi boyalı gibi, u çay işte uymuş. hocam baķ şeker yirmi yedi
150 ğuruştu. yirmi yedi ğuruş emme, yirmi yedi ğuruş şeker almanın ğolayı yok, para
yok. yirmi yedi ğuruşa buluyom ben bu toz şeker, almanın ğoleyi yok. şindi kaç
para şeker, şindi çuvalla alıyoz. çuvalla alıyoz. kaç para oldūnu bilmim, yirmi yedi
oldūnu bilim ben şekerin de bunda bi kilo şeker alıp da ğoymanın ğolayı yok. baķ
ben kendim avcılık yaparım. şindi.... .... yetmiş beş kuruş, bunu yetmiş beş kuruş
155 bulup da bi ğutu ğapsil alamyiz. bu sana yalan gelir. yok, para yok yahu alamyiz. e
şindi daa yetmiş beş ğuruş aldım ben ğapsıl da bilmem kaç sene evel, yetmiş üçte
felen taa duruyo. şindi hepsi hazır. dolma ğırma tūfek yoktu, bu memleketde üç
kişide ğırma vādı, şindi herkezde otomatik vā. ha şindi otomatik vā, ōle, zatı ğırma
yoktu. ben birine köselēden, bi tek tūfek vāmiş adamda. bunu dedim ben, mısdava
160 dayı, mısdava adı...üş kiriş çıkarıve bağa dedi viren otuz beşē ğuruş. çıkarıveren
dedim üş kiriş. orda nēse, dāda, orda tarlamız vā, ore gittim, çamın biri ğöşmüş,
ordan iki tarafını bölüvēdim, abanası çürümüş öz. birini de urdan gene ōle yaptım,
birinde bi tūfēn...aldım. orda alıp gidip de onu bi ğünde birini getircek öküzlē, bi
ğün de birini getirdi ğari de köselere iki buçuķ saat. u köseler köyüne. dālar...
165 getircek. unda bursa kemalpaşaya yolladım orda yaptırdım, ğırma yaptırdım bi tek
ğırma yapırdım. unu unnan avladım, bōle bi dolma tūfem vā. on beş yaşından iki
seneye gelince bıraķdım avcılı ğari yürüyemiyin de. vuriy de atcaķ şey bulamıymış.
av var emme, bōle keklık o ğadā bol, atcaķ sıkımız yok. davşan, doņuz, ğövercin her
şey vā, her şey vādın, şindi unnā hep ğayboldu. urda keklık vādı, u keklīn ebi cediti
170 yok ğari. yok, bu yol geldi ya bi de aşādevrekde hazım vādı. ben de keklıkları ğari
ona bağladım hindi. o yolda ğörevli merfez yapıy amma, una ordaķı oparatorlā, sen
dedilē av yap. unnā āşama biri gidiy balīkesire hepsinin alıp gidilyē ordaķı

- oltukların Őey. sabā ğadā davŐan vurilē, u davŐanın bollū, sabā ğadā davŐan vurilē
diy. o ğadā bolluğ. bu yol geldi, her tarafın bedi berekedi gitti. kōkū kesildi hinci
- 175 keklik yoğ, gōvercin... u da yoğ. yillē olurdu, yillē de yoğ. bildīn ŐuŐ, yincek ŐuŐ.
keklik o ğadā boldu tek keklik yoğ işte. ne diyim ben sana işte Şurda iki seneye ğadā
yaş yetmiş doğuz, ben Şurda iki seneye gelene ğadā avcılık yaptım. ikimiz Şindi
ĉıđız, ũĉūmūz gidem,...ĉıđariy davŐanı vuriy, gūnde beŐ dene altı dene davŐan
vurūduđ, boldu ya boldu. giderlē giderlē, av olsa hiĉ de bırađmazlā giderlē. her
- 180 zaman, yarın gitceklē, dūn gitmiŐlē, öldūretilēdin. dođuz Őindi bizim her Őeye,
bōle kestaneyi yir, cevizi yir, patateyi yir, misiri, dariyī doğuzun hiĉ yimedī bi Şey
yođ. ĉođ zarar yapıy bize. de bu yıl on yedi, on sekiz dođuz öldürdūlē burada bizim
kōde. de yuđarıgōcek.... otuz dođuz öldürdūlē. ayı yođ, hinci yođ, eskiden vādı. ayı
doğuz ğadā telikeli deil. ayıya iki sefer silah attım, ... yuğardan aŐa bi ğır bi Şey
- 185 ğaĉıp geliy, ũstūme geliy. yuđarıgōcekli...sūleyman ũstūne vādı. bi patlattı benden
tarafa dōnūvēdi. bōle Őōle yan kesime geĉiy, bi demet bālattım. ordan baŐğa biri attı,
ordan ēnki tarafa gene yan kesmeye geldi bene. len o zaman ũle ğaŐcađ gibi emme.
ūlen ne biĉim ğaĉiy ayı. ũle ğaŐcađ hayvan deil emme bōle ŐuŐ gibi uĉuyo. yani
ayıya iki sefer attım, öldūretilmedim. doğuz iki sefer saldırtı artığ yaralandı mı
- 190 hayvan. birinde daş atıvēdim ben, daş atıvēdim. bizim kōden biri yaralandı da
hastanede eyi oldu. gene bağtım bu ĉam yatıpduru. arđadaŐlā iki kiŐiyiz. bōle işaret
ge bađam ben ordan nası yōrūdū benden yana. ğaŐının ũstūnden ğurdum, gōĉūrdūm.

hatıra

- askerde biz emsal, bizlē geldi edremidli. Şindi bu baŐđaları tabi. u tasilli adam,
ortaoğulu bitirmiŐ adam. ũle ođumamıŐ nēse. ordan rizeli de iki amca ũlu bi tāsın
- 195 tuscu bi de bekir tuscu vā. unnā da aynı. Şindi o tırabazanlılā đaravana yayđamiylē.
biz yaykiz tabi. o ediremidli yimī de ğaravanayı yayđamiy de. ben yimin de

yaykamin de. yaykacak istese, istese yayka. sen dedilē yaykēcen, yaykameycen. bi havtalık askerdi bi ğayboldu. ordan Őindi bōlűkte de tabi űle yazı bilenleri mesela Őubesinden merkez kumatana yazmıŐlā. űle yollamıŐlā. inzibat olcakmıŐ onlā. orda
200 altı ay, űç ay durdu mu inzibat olcaqlāmıŐ. Őindi bizim bōlűkte bi afyonlu bi isa sarıçeg isminde birisi vādı. tabi durdu gitti, altı ay oldu, gitti. inzibat oldu bunnā. űç dōrt kiŐi bōlűkten inzabat oldulā gittilē. Őindi o edremitli memleketine gitmemiŐ, çekmiŐ sivilleri, gōtűn űsdűne dabancayı asmıŐ. haydarpaŐada bu vapurdan inmiŐ ordan, polisle demiŐ Őu asker ğaçā, Őunu yaķala demiŐ. altı ay ğaldı orda bi haftalık
205 tanımıŐ adamı. biz, ben nerde tanıyabilem bunu. yaķaladılā, aldılā geldilē adamı. aldılā geldilē, Őindi eyi ğari. alaya da yazıcı verdilē. yazı yazıydi, alayda yazıcıydı. bi ğűn bi cilet atmıŐ kendine bu, al ğan iķinde ğalmıŐ. hadi haydarpaŐaya, askeri hastanesine. ordan asabilikten havale geķirdi, aldı gitti. bi daa da gelmedi. ne oldu ğari bilmem. ya bilmiyoz bitittilē mi.

çeşitli kelimeler

210 kumdarı: ekin

fındık çıbı

alfa

çűvűrmek

bedevre: ağaç pedavra kiremit altına???

215 ustun, hatıl: ağaç, kereste, kiriş

davlım: űkűzlerin ve sığırların derisi, bir karıŐ eninde, ayakķabı yapmaya yarar.

hayvanın gōnű

abanezı çűrűműŐ

ustun

220 ebi ceddi yoq

müfrez: görevli

yivle: su çulluğu

enki taraf

travana

225 çam, fındık, söğdek: sepet için kullanılan ağaç adları

qavkı

susaq

52	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	İbrahim Coşkun, 78; Arife Coşkun, 67 Topalak Barak baba, çeşitli kelimeler ve cümleler
----	--------------------------------------	--

barak baba

- 1 İC-baraq babanın tarihini bilmiz, yazılı tarihini bellidir de araştırmacıla kitap olarak yayınladıla belli de ben u gadarlık bilmim. geldî tarihi yalnız bizim yaşlıladan duyduğumuza göre barağ baba gelmiş burê işte o alimin adını da şimdi bilemicem ben. bi kişi tarafından gönderilmiş burê. git o memleketi islâmiyete davet et diye
- 5 undan sona veyahut da o memlekete örnek ol diye gönderilmiş, gelmiş burê barakla köyü denilen yere yerleşmiş orda qalmış devamlı bu memlekette gelene gidene, ziyaretçilene örnek olmuş. e sona en önemlisi ermiş bi zâtmiş, undan sona her şeyi bilirmiş, ondan sona buna bu oturduğu belgede çam ağaçları var çamlık bôle oldü yer bunlardan eğer kişilê memleketin insanı kesêse u insana ille bi zarar doqunur. bu
- 10 mucizesi var. undan sona çevresinden bôle bi yaş ağaç kesilirse u insana zararı doqanıyo. bunu çok eyi biliyoz mucizesi var. ondan sona e senede haziran ayı içinde buna eskiden yoqdu da daa eskiden vâmiş, osmanlı imparatorluğu zamanında

varmış. yani hayır yaparlâmış urda, un urulâ, şey yaparlâmış. sona o imparatorluk yıkıldıktan sona bu âdetle ğalkmış. bu taa teze bi sekiz on seneden beri şindi

15 yeniden başladı bu zamanın insanı bunun ne olduğunu öğrendi bildi bilmiyidi daha türkçesi daa ilerde. bizim çocukluğumuzda bilinmiyodu. ondan sona şindi haziran ayı içinde buna hayır yapılyo orda ama yani bi görmek lazım şôle anlatılamaz u kalabalık u oraya olan rabet olan sevgi bôle ne bilim.

AC-bir kövden hiç gelmedik kôlü kâmaz.

20 İC-türbesi vâ orda.

AC-duyduktan kayrı gēmedik kâmaz.

İC-anşaradan milletvekilleri geliy. ondan sona şimdi hâlâ orda diyanet işlerinde görevli bizim memleketimizden görevli birisi vâ çetin kıaraman diye diyanet işlerinde görevli, hatta orda hafızdır kendisi. mısâfları inceleme heyetinde görev

25 yapıy, ondan sona bi ğuranı kerim basdırdı o sene. onan imzası bulunması lazım geliy doğru olduğu için ... orda vâiz yapan aķisarda bi hocamız vâdır memleketin tanıdık hocası vâdır, u gelir orda vâiz yapâ. artık işte bunun araştırmasını yapan bi hocamız daa vâ amma onun adını şimdi hemen söyleyiveremicem aydın hoca, balıkesirli bu. undan sona geliyo bura araştırmasını yapmış bunun hakkında kitap

30 çıkarmış. hatta kitabı geldî ama ben okumadım. nerden gelmiş, nasıl gelmiş, undan sonra geldî vaķıtta bu memleket nasılmış niylemiş o kitapta hepsi yazılı. bursadan alıyolâ bunu. bunun hatta osmanlı imparatorluğunda burda hayır yapılan biz ğazan deriz, çanaķ çömlek artık bôle bi tür eşhaları bursada şindi, orâ götürüldü...götürmüş. unlâ saklanıy emme müzede emme nerde orasını bilmim. orda bunnara

35 rağbet ediliyo, bakımı yapılyo. bu şekilde bi zat oldūnu tanıyoz. sona bunun ne bilem söylentileri de vâ. bursa paytatmış imparatorluk zamanında urda padişahın

biri namaz ğılıyomuş, sabah namazı faķat namazı ğılāķan sarayın Őorasını Őôle yaptırım, burasını bōle yaptırım. Şunu Őôle yapım, bunu bōle yapım diye aķlından geķiyomuş. ondan sona vāmiş orā anadın mı selamün aleyküm demiş padişah...

40 namazını ķılmış. saa sola selam verdikten sona baķmış ardında yani Őētmicē bi kimse, sair bi kimse. Őôle benim gibi yahu demiş namazımı ğılāķan selam verülü mü demiş padşah. o da demiş o zaman bu barāķ baba, o da demiş o zaman barāķ baba da Şevketlüm sen demiş namaz ğılmıyodun ķu, sarayın bozuķ yerlerini unarttırıyodun demiş namazda duraken ama u zaman ermişlē...padişahlā genelde

45 çoğu ermiş kişilēmiş. bunun ermiş olduğunu annayınca ķalan elini ayağını öpüyo ellēni öpüyo onun. hazineyi aķın, ne ğadā para alcāsa buna ses etmen Şindi geldini görene ğēmiş ğēmiş ğēmiş altına onun için alcek olsa aķıķ o ğün için sarı lira ğullanılıyor. ondan sonra ne bilem çok Őelē vāmiş. ordan bi tane dedede biz onları görüyoduķ, ķalpara diyolādı bōle birbirine hurulan bi Őelē vādı. bando taķımlānda

50 bulunur bunlā ondan sona bi taķım eşya vādı yani orda bunları u zaman görüyoduķ Şindi unlā ğayboldu urdan ğötürüldü, unları almış. padişah demiş yahu sen para alsan ya yahut baķka bi ğıymetli eşya alsan ya. bunlā neye yarā demiş. ôle diyince sen demiş falan ğünü sabah ezeninde, sabah namazı sırasında ben demiş bunu bulundüm belgede bunnarı bōle ğurcam biribirine. undan sona burdan demiş

55 duyasan saraydan bana demiş...öşürünü vercen mi. öşür dirlēmiş, ben de biliyom onnarı da oldu bizim ğünümüzde de, yalnız sürmedi fazla. yani ğaldırdımız mahsüllēn bi bedelini, öşürünü alıyola, onda birini yirmide birini niy alınırsa o ğün için. bu bulundüm belgenin Őıysını öşürünü bana verimin demiş padişaya. veririm demiş padişah da. tabi ordan geliyo ğari. aynı dedî ğün dedî saatta, dedenin ardında

60 Őôle bi daş vardır, bulundü belgenin arķa tarafında türbenin daş vardır. u daşın üstüne çıķıy bōle ğurmā başliy. bursada padişahın sarayının camları bōle zıngırdamā başlamış, yani duymuş padişah ordan bu ķalparalān sesini. urdan duyunca eyvah

dimiş, hünkarlık gitti dimiş. bi şey adama virdik öşürü gibileden. hemen çıkmış
yanıbaşına, ermiş kişi bunnā. aynı şey televizyon ekranında dümeye basin de ni
65 görünüyosa ôle. ordan hemen çıkmış yanıbaşına padişahın. şevketlim gorkmayın
dimiş, gorkin gorkma. ben dimiş bulundüm beldede suyun benden tarafa akan yerin
öşürünü bana veriseniz bu bana yeter demiş. şimdi...şeyleri vâdır, tarihi sınırları
vâdır. mesela bizim şu okul vâ şöle, bizim bu şeyde, yani bu köyün şeysinde sınırı u
okulun öte yanda bi daş vâdır, u daş dedenin sınırı derlêdi. ama daş götürdülê ev
70 yapākan, şu yapākan bu yapākan. u tarafta bôle dört tarafta bunun sınırları vâdır. u
arada olan zirayeyi maddelên öşürünü almış bu osmanlı imparatorlû zamanında. e
şimdi ğari bunnā ğayboldu gitti. yani bu bôle sôlerlêdi îtiyarlâ. bu derece bi zât bu,
bunu böyle tanıyoz yani îtiyarlâdan duydūmuza göre. dedî gibi oldū memleketten
yaş ağaç kesēsen, tecrübesi çoğ ğuvvatlıdır, yani zararı doğanır. ben kendim ôradım
75 bu şeye, ordan çam kesdim. benim aynı dedenin evinde işde arası yüz metre
ancağıdır. a ziynep her gün gidip geliyo orê. davar kışlası vâ, davarlara bakılıyo
orda. ben orda durağan o kışlaya, kışla dedîm yani sâya dirlê, hayvannân barınadır.
onu gomağ için çam kesdim ordan da ben bi hasda oldum. ben de bilim emme, beni
yani ğurtulur diyen çoğ sirekti. e gine ğurtulduğ gittik allaha çok şükür, bak bu
80 yaşlara geldik ama ben bu hasda olalı yirmi sene geşdi. yirmi sene öncedi bu. bunu
bizim bu belgede bunun zararının doğundūnu herkes bilir. orâ ūramazlâ. hiş çocū
olmayannâ gidê urê, dede süpürmesi dirlê una halk arasında, orayı süpürülê. orda ni
çıkiy. yani bunu bôle çocū olmayan ğadinnâ genç ğadinnâ bôle yapıdirlâ eğer
oldūna inanırlâ yani. olduna da getirilê adağ keserlê. şindi bu yukarıgöcek diyiz biz
85 dānın tepesinde bu görmüş oldūn ğarşıdaki dağın yükseinde çok yükseinde
yukarıgöcek diyiz bi köy vâ. ordan burê gelmiş işde burê dedeye. gelmiş burê niy
yapılçasa yapmış, e gitmiş çocukları olmuş. ben imam yoğsullūnda burda köyde

imamdım. undan sona camide imamlık yapıyodum, bôle ôlen namazını ğıldık allah ğabul etsin, çıkdık. geldi bi kişi ğāveden geliyomuş. biri erkek biri ğadın iki misafir
90 vā bunnā...dedenin yanında kesilcemiş, ûle sana kesivesin diyola. gidem diyom ben, gittik. adamnan taşsisi vā. undan sona vādık kāvenin önüne, taşsi hazır orda. ordan pindik taşsiye, gittik orē, kesdik o ğuzuyu. ondan sona orda ğurban kesdik. nise ğuzunun bi bacānı gine bana virdi bunnā. yani böyle adağ yaparlā. yani dilekleri gerçeleştî vaqıtta gelirlē burda adağ yaparlā. yani bunnarı bôle bôle çok ğördük.

çeşitli kelimeler ve cümleler

95 adağ kesdik dedenin ūruna da ondan sona bunnā ôle yaşadı.

dedede bi yılan olur, abdassız girēsen yılan önüne varı, gerilek olur dirlē.

méşur

edirafında

pesemet

100 tınmağ: konuşmağ

çekinsek

terlik: ferece

ğovrağ: mısır

toyluğ kıaryesi

105 taha: daha

53	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Nurhan Aksoy, bilmiyor Topalak Hatıra, masal
----	--------------------------------------	--

hatıra

- 1 açıldı mı, bin doğuz yüz otuz sekiz doumnu, nurhan ağsoy ismim. e işte genşlimizde napcaz yedi tene çocuk böyüttük. üstünü başını bulamadımız sıra oldu, aş ğaldımız sıra da oldu tođ ğaldımız sıra da oldu. anamızdan doğalı hayvancılık yapiz. undan sona hayvannanan ūrařiz, zabala şalktığ mı bi ilk evel beşde ğalşarız, undan sona
- 5 dörde dōru hayvannāmıza başarız. undan sona altı yediye dōru ğavaltımızı yaparız işte başka ne yapam. kövde başka niy olur. yazlāda bā bāçe yaparız, ileşberlik yaparız. buğday misir her řey ekeriz, undan sona ğavun şarpız ekeriz undan sona unnarı yaparız. başğa ne yapam işte. ôle durupduruz, adam ğarı ūrařıp duruz. başğa ne annatcaz bilmem. ôle yimeği yaparız, ağşam yimeği yaparız. çoğçası bôle
- 10 çoğçası diil de bizim adamnāmız şiy seve bôle ev işini çoğ sevē. bazar hamuru...unnarı yimiz bile biz. bôle bunu çoğ sevē benm beyim, āřama çoğçası bunu yaparım undan sona işde ôle. sekizde namaza gidē, ezen olunca yatsıya. ondan sona ğāveye gidē, onda eve gelir. ondan sona on ikide yatarız. sabāla saat beşde şalkşarız işde ôle.
- 15 yedi dene çocuk dünyaya gettik. dördü ôlan, üçü ğızdın. ôlannā çoğ gücümü üzdü, hiş beni dinnmedilē. undan sona bubaları almanyaya gitti, burda ğaldılā beni dinnemedilē hiş hiş hiş. gine de işimizi gücümüzü gördülē de alimin kendi şafasına gittii yir çoğ oldu. yalnız ğızlā çoğ terbiyelidin. ğızlām çoğ eyidin, unnā hiş gücümü üzmedi. biri balīkesirde, biri bigadıçta biri de kövde ğızlāmın. en ufağ ğız kövde

20 ğaldı. unu zaten köve virmeg istedim ben. sonunda temelli allahlık kalıvecek insan.
kim sene ni dir, kim dönē baķā. yalnız adamı usta, îsaatlāda ustalık yapıy, para
ġazaniy. u da ġız da burda hayvancılık yapıy. işde ôle eyiyiz. çoġ şükür başımız sâ.
pamiġ ekēdik, onnarı yapā edēdik. onnarı yaynan topmaķnan atādık böyle, tekrar
çıkırıķta iyirēdik, tekrar tezgahda doķurduk, yaņış yapardık. undan sona yaņışın adı
25 ġarı boşadan, yürek yavı. undan sona ne bilin çoġ adları vā. ordan göklü yaņış, aķlı
yaņış bôle bôle bi şeylē, yaņış yapādık. undan sona hinci ġari hepsi battı işde onnān,
bi şey ġalmadı. tezgahda doķurduk. giydiklēmizi elimizde dikēdik. çocuklāmıza
elimizde dikē giydiridik. heb öyle yapādık. erkeklēn bu dış gömlekleri bile, bildīn
gömlēklē, onnā bile elimizde doķunuyodu. onnarı bôle doķuyup da dikip de
30 giydirdiydik. bu bile baķ yetmiş beş doumlu baķ benim ġız, una bile una bile doķuma
giydirdim ben. daa yetmiş beş senesinde bile doķunuyodun, vādın. şindi sendiklēde
benim doķuma řiylē yaņışlā her řiylē durup durupdurula. unnā nolcaķ bilmem.

masal

mesel diyoz masal işde. babası napmış biliyon mu, götmüş dālara. yaramazlık mı
yapın ben seni götürin dālara atin. orā götmüş, u da uyumuş. sen demiş burda
35 uyuyaġo ben gelirin demiş ġıza. ondan sona ġız uyumuş uyumuş uyanmış, baķmış
bubası yoġ. başlamış ālamā. ban ban ġabıcim beni aldadan bubacim demiş.

masal

üş ġızı vāmıř bi ġadının. unda biri dışa ere gitmiş, çocū olmamış. unnā hepsi ġari
ġayıryolāmıř ġali yas ediyolāmıř ablamızın çocū yoķ diye. ortanca ġız vāmıř,
mıņara bi baķmış ôle ġoca mıņar su vā ahar. ġavā da baķmış yūsek. bu demiş ġavaķ,

40 ablamın bi ölu oliydi, ğavağdan düşiydi, borda öliydi, buna ālanmaz mı. bôle yas idib idib şeydiymiş. unda güççük ğız gelmiş, abla ne oluyin, bôle bôle. vay ablamın bi ölu olsa da ğavağdan düşse ölse ālanmaz mı. anaları gelmiş vay benim ğızın bi çocū olsa da ğavağdan düşse de ölse ālanma mı. biz dimişlē napam biliyin mi, gidem hayır yapam. bi tek bi öküzleri vāmişdın, kesmişlē ğoca kôlüyehayır

45 yapmışlē. onda olmadıķ ōlana bi ğavtanmış baya. ôle dirle olmadıķ ōlana ğavtan kesme dirle işde u laf.

hatıra

tarlamızda çakıl vādın, una temizliyoduķ tarlayı. ne bilin elli motur mu çıķdı yüz motur mu zatin çakılı ayıklıya ayıklıya gücüm bitirdik. aha bôle ğazıyoladı ğari sonunu toprānı ğaziyladı. bi furdulā ğazmayı bi şey çıķdı. dur didik didilē bulduķ

50 didilē. undan sona şôle şôle üş dene tesdi çıķdı. bildîn tesdi emme u testile vā ya bardaqlā eski unnādan çıķdı. unda birinde yazıvādın unun. hinci olsa unu şey o zaman önemsemedilē unu. sona onnarı aldılā. biri tesdinin sapı ğırıldı, unu da ekledilē ğızannā orda. ordan bi de adamın dişi çıķdı. kendini yakmış, ora gömdürmüş bilmem elli araba yüz araba iki yüz araba daşın çakılın altına adam

55 kendini yakmış işey etmiş gömdürmüş. bôle bi şeylē çıķdı çikin çikin. orda ermeni mezerimiş işde o. yaķdırılāmış ya kendini, yaķāmış ya unna. yandīna öldüne yanmıcaqlāmış. de ordan ôle adamın dişi çıķdı. gözyaşı testisiymiş. bu yandaķinnā cam mı olurmuş, bu yanda, derede bu yaķadaķinnā cam olurmuş. bu yaķadaķinnā toprağdan bardağ olurmuş. ôle diyola bu yandaķinnā ôlemiş. vā işde de ya bayram

60 dayının yatānın altlānda mezerleri vā onnān. mezerlē belli. amma bazı yasağ oluyo da kimse eşmiyo, eşmiyo. bi iki insannā eşdi onnarı bi şey bulamadılā pi taa da eşmiyola yasağ da eşdirmiyolā. ölünce bi eve toplanıp...çekerlēmiş, ālaşırlēmiş.

herkesin gözünün yaşı da bu testinin içine girēmiş, u da gidē mezere görēmiş. gözyaşı testisimiş u da. bi mezerde üş dene bulduk. eme onnā bi eve toplanıp ölü

65 ölünce ālaşırēmiş da gözlerinin yaşlānı o testilēn içine goyarēmiş. testi didīn de aha barmām ğada ğada aha barmām ğada. bi yavuz emme bi yavuz testi şeklinde. unnarı gider ölünün ğıyına mezere gömerlēmiş o testileri.

54	Konuşan:	Meyre Kaçar, 77
	Derleme yeri:	Yeşildere
	Konusu:	Sohbet

sohbet

1 heyvancılā bağıydık, ireşberlie bağıydık. işte böyle. bayırlara giderdik. o işleri vāruduk, nāpancen. elden ne geliyse onu yapardık. çocuklara salınk hayvannara, saamına, sıkımına böyle şeylerini orağ yapardık. hayvana altıda kağıliyi, atlı buçuğta kağıliyi, heyvana bağıliyi, başka ne yaPacan. oğula gidecek oldu mu da

5 erken kağıliyi. bu var işte. sağmal hayvanlar olur. geçi olur, göyun, inek hepisi bununuyo de ekseriyeti sağmal, inek. tamam böyle deniy işte. dişi olana dişi diyin, erkek olana erkek diyin. ne dinecek başğa? bayıra gidiy işine, hayvana bağıy, çocuklara bağıy, işte böyle.

beli ārıyanın, beli sapanın ovarlardın, belinin sapıqlını oğarlardın. karnı ārırmış,

10 göbek düşermiş onnarı yapardı, yerine getiridi. bu şekilde. bel sapıqlı, acıma, ağır ğaldırdı içi belde bi inciklik yapıy, inciklik yapıy, onnā. onu yerine getiridin. neyle yapıysa yapardın, onu yerine getiridin. onun içidi

şindi eskiden şindi ğalmadı. eskiden ğına gecesini babasının evinde yaparlā, balıkesire götürülē. salona götürürler, orda şindi geline veriyler. u işler kağıtı. baş

15 bālaması geşti, hindi gelinnē giryiler.

yeşilliği çoğudun buranın. hindi hayvannar çoğalınca yeşillik galmadı. her tarava hayvan şeyi yapıldı. çok güzel hanı şeyleri yeşillikleri varydın hani böyle dereden aşaları, yukarları. galmadı da yeşildere godurdu mûtar. çevirtti yeşildereye çevirtti.

kırk tene daş göyun bi çıkıya, bôle bi çıkıya atin suyun içine o cocū çimdiriyon onnâ

20 banya yapıdırıyo. bi şey yok.

tâlada bâçada orağ çapa ğazarık, misir çapası, bûday...

yemliy, suliyi eve geliy ğayfaltısını yapıy.

55	Konuşan:	Bilge Kaçar, 39
	Derleme yeri:	Yeşildere
	Konusu:	Sohbet

sohbet

1 işte...tarlasında çalışıy, ırğatlâ gidenler, kendi işini yapan, pamuğa gider, zeytine gider, hayvanına bakar tarlasında çalışır. kadınların işi biter mi? e ğırsal kesim burası çalışmayınca olur mu? kadınların bir iki işi yok ki, tarlasında da çalışır, gelir evinde de çalışır, çolûna çocûna da bakar, dışta da gider çalışır, e her işeyi yapar

5 kadınlar. kadınların bi pek belli başlı bi işi yok ki, hayvanına da bakar, tarlasında çalışır, her işi yapar kadın yani. köylünün yaşaması zorağı. e çalışmasan olmuyo. hayat şartları zor.

kış geldi zaman kış yemekleri olur, yaz geldi zaman sebze olur. kuru fasulya bişirisin, nohut olur, zebze ğurudursun yazdan bôle hani bâçeden. dizerik bôle

10 fasulyedir, biber, patlıcan gibi şey. dıştan hazırlarsın, ğış şey yazdan. ekseri ğışın sulu yemek tükedilir, fasulle nohut gibi mercimek gibi şeyler. tabi onu sabahtan ıslarsın tencerede, o ıslanır sobanın üzerinde kaynar, sonra domatizle soğan, aynı yeşil sebzeyi nasıl bişiriyosun o ğurusunu da öyle bişirin. ıslarız sona o bi güzel yumuşar. sona aynı yeşilini bişirdin gibi ğurusunu da ôle bişirisin domatezle,

15 suvanla, biberle. o kadarı sen de bilidirsin canım, sôledim ğadarı. e işte hamurunu yuurusun yumurtaynan şeynen ceviznen hemen bildin şekilde yaparız. öyle öldû zaman değil de yedilîni yaparlar, kırkıında, elli ikilînde ôle yemek verirler. helva ğararlar, ôle şeyler yaparlar.

sana eyi niyetine gelmişim. burada yidîmiz içtîmiz şeylik saşın televizona felen bak

20 açık sesi bütün sesimizi alıyon.

ilazım.

56	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Zümrügül İcran, 74 Yeşildere Gündelik işler
----	--------------------------------------	---

gündelik işler

1 yemēni, bulaşını, çamaşırını yıkar. bu devirde yaşamak zor, yaşaması çok zor. fakırlık var, darlık var ama durumumuz da bu, ırğatlâ geçiniyeler. çoğu şeyleri annem yapardı. ğadın işeysine, çıkık, ğırık, hani şey olannara, kederlenennere yapardı. hadi sana iyi günner ğızım

57	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	İsmail Kaçar, 41 Yeşildere çeşitli cümleler
----	--------------------------------------	---

çeşitli cümleler

1 biz baş baa deriz, baş ba yaparlâdın şimdi şimdi onnar bitti.

ismi kânıkağakmış. duyuşumuza göre burada bi kavağ varmış, şurda kâşıda, orda bi kadın kendini asiy. kânıkağak demesinin sebebi. bu kadın kendini asınca kânıkağak kalıyor. sonra işte bin doğuz yüz atmışlâda işte tekrar yeşildere olarak

5 koyuyolar buranın ismini, duyuşumuz bôle. bilmiz. heralde yeşil oldu için.

şindi o saklanbacı gişiyen üç gişi beş gişi kaç kişi oldūsa oynanırdın. saklanbacın bi şeyi yok. çelik çomağ, o iki kişiyle oynanırdın. çomağ şeyderdin şöyle bi yuvarlak, çomağla böyle atar şeyderdin. kiminki hızlı giderse o kazanırdın, öyle bi şeyler olurdu.

10 kırk suyundan bi de komşulara filan dardıyolar galiba.

58	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Gülden Koç, 40 Yeşildere Hatıra
----	--------------------------------------	---------------------------------------

hatıra

- 1 eltime dediler kim söyleyecek bunun ninasını dediler, ben söyledim ninasını. bôle bizim gelenemiz görenemiz diye alını da salladım. kamaraya almışlar. bizim elti geldi dedi. gelinli giymiş, yenge dedini senin çok güzel beyendiler dedi. ben de dedim köyde bilem söylüyom canım dedim eltime, bu kadar. kımayı getir ana, elini
- 5 batır ana, bu günnük misafirim, goynunda yatır anneyi eltiye de söyledim. elti dedi, seni çok beyendiler yenge dedi. öyle deyince, dayımın hanımı vardı. ...ufag dayımın, yeğen dedi çok güzel söyledin, çok güzel beyendiler dedi, ben de dedim ki yengeceğim dedim ben dedim kôlerde sôlüm. e dedi bağa niye söylemedin yiğenim dedi. sağa da söyleyecektim ama kafam dalgınıdı dedim. kımayı getir ana, parmağın
- 10 batır ana, bu günnük misafirim, goynunda yatır ana. gınayı getir ana, parmağı batır ana, bu günnük misafirim, dizinde uyut anne diye benim eltime sôledim bu. işde istanbulda oldu düün. eveli yokdum ben gına gecesinde gittim. etirafını yani ben bilmim. neyle oldunu bilmiyom, sade ben aldım geldim. açsın ne olacak. annem kamaraya alıyo diyo. he konuşuyoz. işte ben de ôle diyom, beyim de televizonda
- 15 görür, boşanmamız senin yüzünden olur. valla eltimgil de der yengem yine çıktı televizyona der.

59	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Sami Şavran, 50 Yeşildere Sohbet, çeşitli kelime ve cümleler
----	--------------------------------------	--

sohbet

- 1 tarihi buranın benden yaşlılar var, ne zaman şey yaptıkları onlardan şē yapsak hani. şimdi annatırım, neden annatmıyem. şimdi buranın gelenek görenekleri deminki konuştuğumuz gibi, biraz önce konuştuğumuz gibi kendine has bi şeyi vardı yani, yaşantısı vardı, tarzı. bu zaman itibariyle bunnar bazı şeylerden kaybolmuştur
- 5 diyelim ben anam diyosam şu anda anne diyorum. şimdi eski mezerlē gelince biz eski mezarlık konumunda var ama ben onu şey yapamam. hanı ne zamandan bu yana oldūnu bilemiyorum. yatırlar, yatırlar deyince iki tane yatırı vardır, tabi dilek tutarlar kabul edilen gider ona ziyaret eder, niyaz eder, mum yakar. kabul ediyorum, diyelim benim çocūm askere gitmiş sā sālīm dönmiş, ben diyorum orda kurban
- 10 kesecem. perşembe günü gider ona mum yakar vesayire. dedemiz gibi şu anda yıllardan bu yana devam eden bu inancımız var bizim şey olarak bi toplum olarak ama bazı yönlerde dedim ya anane gelenek göreneklerimizi de unutmuşuz yani. yitirdik, şōle, önceden gelin çıkarıyolardı kendine has bi şeyi vardı yani onu da şimdi biraz sonra şey yapacam. burada gelin çıkarıyolar, dōru şeye götürüyolar
- 15 kabul ediyorum düün salonuna sadece bu hani benzetme gibi annatabiliyom mu. kendi şeyini unutmuş durumda anane gelenēni görenēni. burada olan durumları konuşuyorum. şimdi tarihini bilmiyorum da, bizim daa önce bura köy yerleşim şeyi yurtyeri deriz ordaymış hanı büyüklerimizin şeyine göre yani, deprem olunca şimdiki yere bu konaqladımız yerde şey yapıyolar. bizim önceden, kabul ediyom, şu
- 20 anda yine devam ediyo yani, bizde kızlara miras yok. biz de bundan, ben bunu kabul etmiyorum, kendi şahsım adına konuşuyorum. miras sanki o babanın evladı deilmiş,

bi hariç görülüyömuş gibi mahrum bırakılıyo, annadabiliyom mu. e bu sekiz on seneye gidesiye ğadar başlık aynı doğu illerimizdeki gibi başlık alınıyodu burda. başlık parası alınıyodu. şu anda biz yeni nesil diyecem artık buna karşı durduk ve bu

25 şeyi kaldırdık ortadan böyle herhangi bi şey yok. sadece miras davası sanki, yav sen olan çocūna bi sürü masraflar ediyosun fedakarlık yapıyosun, o kız çocūnu neden şeyine itiyosun, hinci benim ğafamda daķılan sorun bu. işte gelenek görenek şindi anane olarak bu devam ediyö bizde. şu anda, şu günümüzde dayi devam ediyö yani, yani gerçek konuş dedin ben gerçekleri ğonuşuyorum. halan daa da bu günümüzde

30 devam ediyö bu da bilmiyorum bu da insanların ayıbı diyorum, toplumumuzun ayıbı. bu toplumumuzun ayıbı olarak görüyorum ben kendi düşüncelerime göre. ama diğer arkadaşlarda belki de aynı başka türlü yani olmadıandan daa şeydir yani raattır, olmasın diye bakıyodur ama ben içim raat etmiyö bu durumdan.

bu köy dört kardeşten üreme, çoğalma yani, dört kardeş artık. bi asıra dayanıyo.

35 şimdi şöle, bizler erkende horasandan şeyimiz gelme. yavuzun döneminde alevi olarakdan aşiret alevi aşireti olarakdan onun zulümünden yani yavuz şah ismayil yenilgiye uradı zaman bu sefer alevileri katletmeye başlıyo yavuz. git alevi köyelerine bakacan bütün dağda tepededir, iki çukur arasındadır, kıraç yerdedir. neden o zaman bunlar balkanlıkmış yani balkanlık dedim fundalık yani. ormanlık,

40 gizlenmek, saklanmak için bu böyle yerlere dağa tepeye kaçmış. işte o günden bu günümüze gelesiye kadar bizler beş seneye gelesiye kadar da sanki vay sunni böyle, ama biz yeni nesil olarak kabul etmiyoruz, vay sunniler de aleviler birbirine şimdiye kadar kötü bildirmişler. ama biz böyle şeyi de kabul etmiyoruz yani. biz hepimiz kardeşiz, hepimiz bu toprağın bu vatanın bekçisiyiz. bunu, buna inanıyoruz yani.

45 şimdi ben onu da şeyyapacam. ben şöyle üç beş seneye gelesiye ğadar bu alevilik
şeyinde saklanıyodu. askere gidiyosun horlanıyosun. herhangi bi üstün aleviyim
dedîn zaman bi öcü gözüyle, herangi bi dışta çalışıyosun, kabul ediyom, aleviyim
dedîn zaman işten çıkarılıyo. eee şeyimize ğalırsa imamı cafer sadık mezhebinde, on
iki erķanlı imamı cafer sadık mezhebendeniz ama dedim ya biz öteden bu yana hanı
50 atalarımızdan şeyimizden cem, cemi biz saklıda, gizlide bôle, serbes deil, saklı
yapıyolardı cemi. cem sürüyolar, ibabet yaparķan, ibabet evi, saklı yani, vay
jandarma gelecek, basķı uygulayacak şeklinde yapıyodu. ama şu anda da birkaç
seneye gelesiye ğadar devamlı olaraktan basķı altındaydı yani bu şeyler yani
durumlar. hinci adamlar açık açık yapıyo. şunu da belirtecem, muharem ayında on
55 iki gün oruç tutarız, su içmeyiz inancımız gereğince hiç on iki gün boyunca su
içmeyiz. yaş kesen baş keser biz atalarımızdan şeyimizden yaş kesen o gün üçü
şöyle bi yumurta kırıp yemeyiz. herangi et türü yemeyiz. sadece diyelim ķomposta,
ayran gibi bi şeyler alırız, su içmeyiz on iki gün boyunca. eee on iki gün sonra da
aşure kaynadırlar, şey yapallar. vay gece ğalkıp da böyle yemek yemezler. bu gün
60 yedin aķşamlayın öbür aķşama ğadar şey yaparız hanı bizim geleneğimiz
inancımıza göre hanı.
yemin, yemin kelimesine gelince, şindi ğarşıda bi kişiyi inandırmak için,
inandırmak için deil de inanması için ķanaat. o bi nedir yemin, yemin oluyo. ay gün
diyo şayıtim olsun ben seni öldürürün diyo, farzı misal döverim diyo, ben şu işi
65 yapacam diyo, ay gün şayıdim olsun. hani güvenç yaparım diyo, kendine bi şeyi var
yani orda. ğarşı tarafı inanması için yani bu tabiri ķullanılır. dedim ya şimdi yeni
ķuşaķlar olarak biz yeni nesiller olarak bazı şeyleri, ananeyi dahi unutmuş
durumdayız, kültür tabi, anane olsun, kültür bakımından gelenek görenek
bakımından olsun. şimdi o dönemlerde yani dedîm benim bundan yirmi beş sene

70 önce şindi bi kişi gidiyo, inanç, bi bayan olarak giderken onun ürünü kesmez durudu. bu inanç vardı yani bağ. onun önünden kesip geçmiyo. bir bayan bir erkeğe su verecek, elini göğsüne alıyodu öyle o bizim dedim ya anane gelenek göreneklerimiz saygılı bôle. müsahib, ahretlik. ahretlik, ıardeş oluyo.

hatıra

gene sâsa ıulağları ıınnasın bi asteğmenimiz vâdı, öldüyse allah râmet eylesin.

75 yirmi otuz kişi ğonuşuyoz. sekiz on tane sâdan soldan assubaylar falan geldi, subaylar ğonuşuyorlar şeyden. af buyurun yani dediler her milletten güzel ııııar, e çerkezden, kürtten, aleviden, şöyle ıarşımda hiç şe yapmadan sami şavran dedi, buyur ıomutanım dedim. sen alevi misin dedi, ıalktım ben, ben aleviyim dedim. alevi olmağtan da ğurur duyuyorum dedim, herangi bir suc unsurum yok. şindi onun

80 sormasına ben halen daa da şe yapıyorum yani. acep bi o güzel meselesinden ıııınca hani yoksa benim rengimden mi adam şe yaptı. aleviden de güzel ııııar, çerkezden lazdan derken. bir de bana sami şavran dedi, buyur ıomutanım dedim, sen alevi misin, ıalktım, aleviyim ıomutanım, alevilim hađđında ğurur duyuyorum ama dedim biz dedim şimdi o dönemiki ıonuştuğum söz ayrılığdı. biz dedim böyle

85 bi ayrılık gözetmeyiz. bizler için herangi, ne olursa olsun insan her zaman gözümüzde bi insan olarak. sevgi sayđı, isterse hıristiyan olsun o da bi allâyın ıuludur o da bi insandır. ama dedim bu nifağı biraz önce ıonuştım gibi bu nifağı yarat ııııaran dedim bizim şıhlarımız sizin yobazlar dedim, sizin de dedim imam maskesi altında ğörev yapan dedim ıışiler aramıza soğmuştur. böyle bi ayrılık

90 gözetmeyiz dedim. o da yok dedi, benim dedi, anıaralıydı, arif sağ en iyi ıonuştuğum arıadaşımdır dedi. her gece dedi, gece düzenleriz, şey söbet ederiz dedi. yok dedi böyle biz de bi ayrılık gözetmeyiz. asla ağlına bi şey girmesin dedi,

- ondan sonra da bana sevgiyle yaklaştı adam hani sevgiyle yaklaştı yani. askerlî de
kayseride yaptım yani...orda görevli kayseride yaptım. hani herangi bôle ... bunu
- 95 soruyosan bôle oldu yani. başımdan geçen olay da hani dedim ya asker...halen daa
kafamda ben çözemiyom. o kadar kişiden, yirmi otuz kişinin arasından bana hitap
etmesine ben....
- belirtmek isterseniz burası aydın çepnisi olarak adlandırıyorlā genelde yöresel
olarak aydın taraflarından mutlak orlardan göç etmiş, haliyle geze geze geze
- 100 -şimdi burda şey yapacam, ben onu demokrat bizim şeyimizde demokrat gazetesi,
gaste çıkıyordu. seksenlerde falan seksenden önce falan, işte gastede okudūma göre
biz bazı şeyden şey yapıyoruz. doğudağınnara kürt alevisi, batıdağınnara da aydın
çekmileri olarak çekmi, çekmi, çekme, hani nedir, çekip gelmiş, orta asyadan çekip
geliyorlar, çekme, çekme olarak geçiyo yani. aydın çekmisi olarak. çepni olarak
- 105 geçiyo da bunun şeyi de çekme. orta asyadan çekip gelmişler çekme.

çeşitli kelime ve cümleler

- anneanne: eci
- babaanne: ebe
- püsküt: küspüt
- muharem
- 110 gurban olayım
- ey gün şehit olsun ki ben şunu yapacam
- eskiki şeylerimizde
- yoh
- şahmerdane salıyom ilin: ilenmek

115 saşsavan keklik yürüyüşünü şey...

hālān daa var

Karadeniz

eşe ebe

çaput ballarıķ

120 bibi: hala

emmi: amca

diller: derler

gelinbi: yenge

bacı: abla

125 deñişik

ğır ebesi

mefat

zellet: lezzet

baş bağı

130 allı basması: al basması

döngünlük

peydef etmek: hastalığı çoğalmak

ünlemek: çağırmaq

erken everlendi: erken evlendi

135 ferişliydin: felçliydi

ķartalmaq: baķlanın içlenmesi

dēšet atmaq: genç bi ölü ölünce beyit atmaq

dîlēmîş: derlermiş

qarşına doğdu: qarşısına çıqtı

140 hindi

nina

alını sallamaq

duttuq

ödüyük

145 ipek sabaq: abuq sabuq laf, yalan yanlış şey

herkeşin: herkesin

cem sürmek: cem etmek, ibadet etmek

ibabet: ibadet

uçü: için

150 uğurunu kesmemek: önünden geçmemek

meskan eylemek

meskan edilmek

yaparqan

çekmi, çekme: orta asyadan çekip gelme

155 arşif

tıraFa

benim omzumun eti vardır orda

berkeşmek: kötüleşmek, sağlamlaşmaq

- ğaralar: macarlar, kıaramanlar, ortamandıra, deliktaş köyleri
- 160 ellezi: güvem, özgüren, kıocasinan(cehennemdere) köyleri
- kıazılı (kıazi ali)
- zülfali (zülfıkar)
- elyas (ilyaslı)
- kıuşkıaya
- 165 samı: sami
- ilmas: yılmaz
- alı:ali
- muharam: muharrem
- soıradan
- 170 tutmayacaı
- tusbağı: kıaplumbağı
- hele ğayrı: bir işi yapamayan beceremeyene söylenir
- löbye fasu: libya fasulyesi
- aş: yemek
- 175 pürçüklü: havuç
- suvan: soğan
- samsak: sarımsak
- bostan: kıavun
- döngel: muşmula
- 180 badılcan: patlıcan

- ğabaq: kabak
- guyu: kuyu
- padem, payam: badem
- pabiqa: ortası sarı dışı beyaz olan bir tür yabancı papatya
- 185 çalba: adaçayı
- pavriqa: fabrika
- pulus: polis
- toqlu: doğum yapmamış kuzu
- badi: hindi
- 190 potur: pantolon
- deller: derler
- setre: çeket
- köynek: atlet
- eskiki şeylê: eski şeyler
- 195 dişli qaşık: çatal
- çomça: kepçe
- qaşıkla verdin çomçayla aldın
- yağlık: eşarp
- baş yağlığı: tülbent
- 200 el yağlığı
- babuç: ayakkabı
- yaşın: yakın

60	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Hüseyin İşgören, 83 Yolbaşı Hatıra
----	--------------------------------------	--

hatıra

- 1 tavaf yapiz orda ğızım vazfemiz u. undan sona arafata çıķız. arafatta vaķfa duasında buluniz. undan sona urda hacı oliz. vaķfa duası olmadıķtan sona hacı olunmiy. undan sona e, arfe gündü ğaliba, Őē gidiz müjderibe gidiz. müjderibden taş topliz, Şeytan daşlamak için, undan sona urda mine, mineye gidiz müjderibden. minede
- 5 ğurban kesiliy. o zaman ğari bizim vazfe bitiy urda. sona Şıtan daŐliz. e veda tavafı yapiz. undan sona kırķ vakti doldurabilinse memleketine dönin iki üç gün sona. eğer unu tamamlamak için doldurmadınsa medineye gidin. urda kırķ vakti doldurin peyğamberimizin huzurunda kırķ vakit namaz ğilin. undan sona bitiy vazfe. kaç günde mi, on gün falan sürdü. on on ki gün sürdü. biz ziyaret yapa yapa kittik hep
- 10 bütün görölcek yerleri gördük. sona yolda bi ķaza yaptık. bi ķadın vādı arabada, u mefat etti. unu hastaneye götürdük. urlāda birez vaķıt geşdi. iki gün bōle ēlendik. kerbelada yattık iki gün urda ğaldık. geri yanını yolculuķlan geşdi. urē götürdölē yaralı urada mefat etmiş. aķlıma gelmiy, ne ğonuŐuverem işde bu ğadā ğonuŐduk. geliken birez Şey geldik yani ķabuķ geldik. ziyaret yerlēni gezmedik ya dōru devam
- 15 ettik. taa burdan gidēken ķonyaya mevlanayı gördük ilk sefer, urdan geşdik. urfaya geldik, aķlıma getiremin. urfaya geldik, urfaya o ibram aleyiselamın atıldı yeri gördük mancınıķla, undan sona urdan Şey geşdik. urē gelmeden tarsusa geldik. tarsuzda esabı keflē vā bi üç yüz sene yatmıŐlā ya maarada orayı ziyaret ettik. undan sona urfaya geldik, urfada ibrām aleyiselamın maķamına. urları ziyaret ettik. doup
- 20 böyüdū yeri, sona mancınıķla atıldı yeri, balıķlı gölü, urlāda durduk, bi gece orda yattık. undan sona geŐdik iraa. ırakta ney gördük, yunus peyğamberin ķabirini

- gördük. undan sona bağdata vādık, bağdatta imam azam efendimizin kabrini ziyarettik. abdulğadir ceyrani hazretlêni unu u da onun yanındaunu da ziyarettik. undan sona çıktık urdan kerbelaya vādık. kerbelada da u şey urê vâmadan ğaza
- 25 geçirdik ğari annattım. kerbelada, iki gün urda ğādık, u hasanla hüseynin kesildî yer. hasanla hüseyni, mevlidlêde geçey ya oğurğan boynudan kesmişlê ya urası. velhasıl işte urdan başka nere çıktık, aklıma gelmiy ğızım. evela medineye vādık. medinede türk ğarajı vâ, urê vādık arabalâla. e cuma gündü. urdan bizi şıye götürdülê, hamama götürdülê, hamamda yıyğandıq, kusül yaptık, undan sona ehramları giydik
- 30 urda. cuma gündü, cumaya kittik urda. fağat biz azcık geş vâmişık, her taraf dolmuş. durcağ yir bulamadık. u caddelê dahi bôle dolmuş. sıcak bi yandan avustos ayıdı bizim gittümüz zaman. nese urê...burê...bulduğ bi yer. durduğ emme altımız yani, üstümüz yani. birisi bi ğaba kaat vedi. bunu bi birini altıma ğuydum, birini kafamın üstüne ğuydum, u şekilde urda namaz ğıldık. unda da millet daıldı, urdan bi yörüg
- 35 arkadaş bizim u dedi, arkadaşlâ dailman da peygamberimizi bi ziyarettem bi burda ğari dedi. peygamberimizin huzurunda oluyo urda cuma namazı de millet az daıldı, birer...u öne geşdi adam taa eyi bizden işey yapıy a girdik içeri güzelceme tavaf yaptık. hiş bi acamılık yapmadık urda, velâsılı undan sona ğari urda kırk vakti namaz ğıldık urda. unu doldurduq. undan sona medineye şıye mekkeye kittik.
- 40 mekkede uğur vazfeleri de işte urda yaptık. undan sona pittı hacılık. hani dönêken hiç bi gün durmadık. durduğ emme namaz ğıldık urlâda, camilên yanlânda, vakit gelince. indik namazımızı ğıldık gene yola devam. ne olcağ hediyelê getîdik verilcek şeklinde. zate fazla yük getittirmiyelê arabalâda. bi atmış kilo mu ne yük vedilê hağ ikimize. benim hacı da yanımdadı ağadaş. u kadâ getirebildik.
- 45 ben gelince, hacıdan gelince öldü, mefat etti.

61	Konuşan: Derleme yeri: Konusu:	Ayşe Küçük, 77 Yolbaşı Hatıra
----	--------------------------------------	-------------------------------------

hatıra

- 1 ayşe küçük, işte üş günnükkene ğāmışım anamdan. anam ölmüş, biz üş dene ğāmışık. bizi bubam evlatlıa virmiş hemen bir havtanın içinde gitmiş urdan şiye, urda alabarda deriz yakın, u şey yapmış, şu ğarı almış gelmiş. urda bi çocūni bırakmış. urdan sona bizi istememiş, evlatlıa virmiş. bi olan evladını bırakmış,
- 5 birimizi balıkesire virmiş, biri osmancıa tızemizin yanına virdi. işte ôle ôle. hiş bi bize iyi günnē göstēmedi. üç tene de ondan oldu işte. aha dicemi ôle ôle işey yaptık, çekdik ôle. burē de geldik işte. iki ôsüz evlendik. hadi üş tene dört tene ğızan oldu. ondan sona ta bi. bi yanda bunu yaptık, bi yanda tütün yaptık. bi yanda tarla aldık onda işey tarla, ortak tarla aldık. undan sonacım işte iki ôsüz çalışa çalışa hadi bi
- 10 hastalandı adam. nefes darlı çatdı. olanı oğudın dedik işte, olanı burseye şeye ğazandı urē gitti. bi yatırma gitti burseye. o gün de hep şeylē yatcağ yerlē dolmuş hani urlāda hadi bi yavuz de yere yatırmış kendi burē allah rāmed eylesin şē dedi, yatcā biyenmedim emme dedi, sona dedi, insanız sā olusağ bi yavuz yeri buluruz dedi. işde geldi, urdan geldi bi vağıt sona eremedi ğari işte bôle bôle, ben.
- 15 çay demleyen gelen. işte ôle ôle, olanı oğutduğ, ondan sonacım teknisen oldu. kaat fabrikasına girdi urda çalıştı, epey çalıştı işte işey olamadı, teknisen olamadı. ondan sona urda bi ğızlan, öğretmen ğızlan tutuştulā, evleri kiradadı urda yakında ğızın. onu alımğar oldu, ondan sonacım işēttik işte olanı. bi demiş, ben demiş, anama, anneme sorin demiş. geldi bana burda, ölüm istesen dedim bi...anna dinne dedim. nereli,
- 20 vāsa bi eyi şeyi anası bubası iyce köklüse dedim. şeydem dedim, alam dedim. sona işde bağıdık gittik, benim ğardeşimnen gitdik ğari isdeme. unnā burē geldilē. didim

işey baķam bazı etme falan oliymiş de, Őurē baķma geliymişlē. ĥurē geldilē, ben de madende alıŐıydım, Őurē gēmişlē, minareyi gōrmüşlē. minareyi gōrünce ĝari işētmişlē, yūrekleri serinnemiş. mūslūman, minare vā baķ diye. undan sona ben de

25 madendedim. beni ĝardeŐim ũnnedi. sona ũnneyinceye ĝadā yimē davrandıķ, ĝonuşduķ işde felen ĝüne Őey gelin dedilē. gittik balıkesire. işte nişannadıķ, dūünü bōle oldu. ôle ôle aldılā. dūün yapıdıķ. iki dene ôlannarı oldu, hinci maşalā yavuz, gelin de ôretmendin, o da emekli oldu, ôlan da emekli oldu. bi aldılā ev hinci birini taa aldılā ev bi de işeyde vā altınovada vā evleri. aha dicem ôle ôle ĝızım işte

30 geininip giderlē.

urē geldīne, urē geldīne de ĝocam ôlmeden işde yollamin dedi o, ben de ĝadın işi diil urası didi. insanın kendinden ıķā didim, gittim işte on beş sene çalıŐdım. undan sona emekli oldum, allaha Őükūr. ikkere gittim hacıya undan sona bi daa hacı umreye gittim, allaha Őükūr işte oķ Őükūr bu vakide vādıķ. daĝın altında tūnen

35 vādın, tūnenden mal ıķarlādın vaĝonnānan bizim ũnnere dōkerlēdin bōle demirleri bōle. onnān tek tek içinden malları ekledik. ķapandı bizim madem. ecevid aldı ya ecevid, ecevid ķapattı işte, işey hūkūmet aldı. hinci ôzel aliy, ôzel alıŐdıri...işde ôle ôle yavrum. senin adın niydin? tūtūn yapādıķ urdan işey yapādıķ, ĝuli ıķarıdıķ ĝullemiz vādın, ondan sonacım işey yapādıķ ortak tarla alırdıķ, çapa ĝazādıķ, uraķ

40 biēdik, işte ôle ôle hep hiş durmazdıķ. kendi ĝenşlīmizde hep çalıŐdıķ ĝızım hep çalıŐdıķ. bu ayda işde çapa ĝazādıķ, çapa hinci ayfan apaları ĝazılıy baķ. bōle ayfan çapası ĝazādıķ. undan sonacım işey ekēdik. u nohudu ekēdik, darı ekēdik. unnanı nisan ayında mayısdā, heralde mayısdā ĝazādıķ unnā o zamanı. nisanda ekildīne darı, nohut, hinci ekildīne nisana ĝadā anca olur unnā. işde nisanda ĝazadıķ

45 urdan ekmesini bu aylādā ekilirdin. apası da nisanda mayısdā. haziranda oraķ biēdik. işte ôle ôle ĝızım ya.

bi ebe ğarı vādın, ğarına baķıma Őeye unnā dourdurdun. baķ ben dōrt dene ocuk dourdum, hep burda dōdu unnā. ebe Őey ebe ğarı vādın ğarına baķan dourdan. unnā dourtdu hep dōrt dene. beŐ dene dourdum, biri öldū iŐte dōrt tene hep burda

50 dourduķ. hinci Őey ğari hemen ārısı taa tutmaz ğünü belli oldune ğōtūriylē doumaneye, hastaneye. oķ Őūkūr, allaha Őūkūr, iŐte baķ emekli oldum, kimseye zararım yoķ. kendi iki kere hacılara vādım geldim. baķ izmire gittik urda ameliyat olduķ, ũŐ ğün hastanede yattım o vakit. hadi baķam bunnā ōmasa ni yapcan di mi ğızım. kendim emekli olurdu, hiç evlatlāma zararım yoķ oķ Őūkūr, allā Őūkūr.

55 sabādan beri ikisi çekdi ğızlān telefon. napin ana, eyi min diye çekerlē durūlā, boŐ bıraķmazlā beni.

evin iini, bulaŐıķları iŐeyleri yapā, unnana u bāeyi sũpũrũ, ōle iyice tavuķlā işey yapmadılā, işde ōle. baŐķa ķaydım yoķ. satı ekemecen de biemecen de faķıdım yoķ ğızım. tarlaları ũleŐtirdim ğızannara. kimine ekiylē, kimini hicara veriz işte ōle ōle

60 kimi î duri iŐte ōle ōle. her Őey ğenŐlikte oliymiŐ, alıŐmaķ. ğızannarı bōyũdenecek niylē çekdik niylē niylē...en iŐeytcek sırada ķırğ altı yaŐında ōlũvēdi, nefes darlī vādın, ğalp vādın. adamın ōle hastadın emme yatmadı ōle ayak ũstũnde geiridin. ğalp atmadıne ordan Őiy oldūna iŐte. ōsũrũk vādın unda. cierleri ũŐũtmũŐ, bi gecenin içinde aldı verdi.

Çeşitli kelime ve cũmleler

65 tınmaķ: ķonuŐmaķ

bāsāmaķ: bũyũmek

ıraķı

yerine dũŐerse yeşil yapraķmıŐ yerine dũŐmezse ğara topraķmıŐ ğız kısmı.

ũzũm beni gibi: hayırlı, ana-ata sayan

70 ayan: muhtar
gücünü üzme
dişilmek: ayağına kalkmak

KAYNAKÇA

- Akar, Ali. “Dîvânü Lûgati’it Türk İle Anadolu Ağızlarındaki Ortak Unsurlar Üzerine Bir Deneme”, **Dîvânü Lûgati’it Türk Bilgi Şöleni Bildirileri**, 7-8 Mayıs 1999 Ankara, Türksoy Yay., Ankara 199, s. 106-129.
- Akkuş, Tacettin. **Tanzimat Başlarında Balıkesir Kazası (1840-1845)**, Balıkesir 2002.
- Aksoy, Ömer Asım. **Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler**, TDK, Ankara 2004.
- Alp, Nazmi. **Susurluk Ağzından Derlemeler**, İ.Ü. Türk Dili mez. tezi, İstanbul 1969.
- Ay, Özgür. “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Fiil Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri Üzerine”, **V.UTDK Bildirileri-I**, TDK Yay., Ankara 2004, s.319-341.
- Aydın, Mehmet. **Aybastı Ağzı**, TDK Yay., Ankara 2002
- Aydın, Mehmet. “Anadolu Ağızlarında İken~ -Ken Zarf-Fiilinin Kullanımı ve Görevleri”, **TD**, S. 588, Aralık 2000, s. 639-645.
- Ayhan, Aydın. **Balıkesir ve Çevresinde Yörükler, Çepniler ve Muhacırlar**, Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı Genel Yay., Balıkesir 1999.
- Balcı, Naci. “**Gönen ve Köyleri Ağızlarının Ses ve Şekil Özellikleri**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2000.
- Barlas, Nesrin. **Balıkesir Ağzında Fonetik ve Morfolojik Hususiyetler**, İ. Ü. Türk Dili mez. tezi, İstanbul 1957.
- Banguoğlu, Tahsin. “Anadolu ve Rumeli Ağızları”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi C. I**, s.132-134.
- Başkan, Özcan. “Türkiye’de Köy Adları Üzerine Bir Deneme”, **TDAY-B 1970**, s. 237-251.
- Bayraktar, Nesrin. **Türkçede Fiilimsiler**, TDK Yay., Ankara 2004.
- “Bigadiç”, **Yeni Hayat Ansiklopedisi, C.II**, Doğan Kardeş Yay., İstanbul 1990.
- Buran, Ahmet. **Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri**, TDK Yay., Ankara 1996.

- Buran, Ahmet. **Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları**, TDK Yay., Ankara 1997.
- Buran, Ahmet. “-Ik Ekinin Anadolu Ağızlarındaki Kullanılışları”, **TDAY-B 1994**, Ankara 1996, s. 11-18.
- Caferoğlu, Ahmet. “Azerbaycan ve Anadolu Ağızlarında Moğolca Unsurlar”, **TDAY-B 1954**, s. 1-10.
- Caferoğlu, Ahmet. “Anadolu Ağızlarında Metathese Gelişmesi”, **TDAY-B 1955**, s. 1-7.
- Caferoğlu, Ahmet. “Anadolu Ağızlarında İçses Ünsüz Benzeşmesi”, **TDAY-B 1958**, s. 1-11.
- Caferoğlu, Ahmet. **Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I**, Ankara 1994.
- Caferoğlu, Ahmet. “Anadolu ve Rumeli Ağızlarının Bugünkü Durumu”, **VIII. TDKOBB-1957**, Ankara 1960, s. 65-70.
- Caferoğlu, Ahmet. “Anadolu Ağızlarında Konson Değişmeleri”, **TDAY-B 1963**, s. 1-32.
- Caferoğlu, Ahmet. “Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Ünlü Değişmeleri”, **TDAY-B 1964**, s. 1-33.
- Caferoğlu, Ahmet. “Türkçede ‘v’ Morfemi”, **TM XVI (1971)**, s. 27-30
- Cavide, Abdi. “Balıkesir ve Balıkesir’e Bağlı Köylerden Derlenen Sözler”, **KAYNAK I/1 (Şubat 1933)**, s. 19-22.
- Çağatay, Saadet. “Türkçede ng~g Sesine Dair”, **TDAY-B 1954**, s. 15-30.
- Çağırın, Önder. “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Ünsüz Göçüşmelerinin Kuruluş Sistemi”, **III. UTDK 1996 (Bildiriler)**, TDK Yay., Ankara 1999, s. 239-266.
- Çağlayan, Faruk. “**Türkçede Metatez**”, A. Ü. DTCF Türk Dili mez. tezi, Ankara 1951.
- Demir, Nurettin. “Güneybatı Anadolu Ağızlarında Kullanılan Şimdiki Zaman Eki: -ik gelir”, **II. UTDK 1992, Bildiriler**, s. 43-56, Ankara 1996.

- Demir, Nurettin. “Anadolu Ağızlarında Birinci Çokluk Kişi İstek Eklerinin İkilik Bildiren Bir Değişikisi”, **Türkçenin Ağızları Çalıştayı Bildirileri** (Haz. A. Sumru Özsoy- E. Eser Taylan), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2000, s. 65-71.
- Demir, Nurettin. “Ağız Sözlükçülüğü”, **Kebikeç, (İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi)**, 7-8, 1999, s. 67-77.
- Develi, Hayati. “Türkiye Türkçesinde İç Seste Ünsüz Benzeşmesi ve Yansızlaşma”, **III. UTDK 1996 (Bildiriler)**, TDK Yay., Ankara 1999, s. 295-302.
- Eckman, Janos. “Kelime Ortasında Anorganik B, P ve M’nin Türemesi”, **TM X (1953)**, s. 313-320.
- Eckman, Janos. “Türkçede d, t, ve n Seslerinin Türemesi”, **TDAY-B 1955**, s. 11-12.
- Ercilasun, Ahmet Bican. **Kars İli Ağızları**, G. Ü. Yay., Ankara 1983
- Eren, Hasan. “Türkçe –mm->-mb- Dissimilationu”, **TDAY-B 1959**, s. 95-103.
- Ergin, Muharrem. **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yay., İstanbul 1997
- Erimer, Kayahan. “Anadolu ve Rumeli Ağızları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi”, **TDAY-B 1970**, s. 211-236.
- Erten, Münir. “Ağızlarımızda Yaşayan ve Kaybolmak Üzere Olan Kelimelerimizi Yeniden Kazanmak”, **Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni**, TDK Yay., Ankara 1999, s. 97-102.
- Esin, Osman. **Balıkesir Çepni ve Yörük Ağızları**, İ. Ü Türk Dili mez. tezi, İstanbul 1972.
- Gazali, “Balıkesir Vilayetinde Kullanılan Bazı Mühim Kelime ve İstilahlar”, **GYOLU III/46 (Şubat 1931)**, s. 10; IV/47 (Eylül 1932), s. 15-15.
- Gazali, “Balıkesir Vilayetinde Kullanılan Kelime ve İstilahlar”, **KAYNAK I/1 (Şubat 1932)**, S. 24-25.
- Gündüz, Ahmet. “Kırşehir’de Yer Adları Verme Geleneği: Köpekli, Sofular ve Torunan Köylerinin Adları Hakkında”, **Türk Dünyası Tarih**, S. 198, 2003
- Gülensoy, Tuncer. **Kütahya ve Yöresi Ağızları**, TDK Yayınları, Ankara 1988

- Gülensoy, Tuncer, Ercan Alkaya. **Türkiye Türkçesi Ağzları Bibliyografyası**, Akçağ Yay., Ankara 2003.
- Gülsevin, Gürer. **Uşak İli Ağzları**, TDK Yay., Ankara 2002.
- Mustafa Gültekin. **Balıkesir'in Dursunbey İlçesi ve Köyleri Ağzı**, BAÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mez. Tezi, Balıkesir 2001
- Günay, Turgut. **Rize İli Ağzları**, TDK Yayınları, Ankara 2003.
- Günşen, Ahmet. **Kırşehir ve Yöresi Ağzları**, TDK Yay., Ankara 2000.
- Hacıeminoğlu, Necmettin. **Türk Dilinde Edatlar**, MEB, İstanbul 1992
- Hayasi, Tooru. "Anadolu Ağzlarının Coğrafi Dağılımı Üzerine Bir Deneme Çalışması", **4. Dilbilim Sempozyumu Bildirileri, 17-18 Mayıs 1990**, Boğaziçi Ü. Yay., s. 232-242.
- İmer, Kamile. "Batı Anadolu Ağzları Üzerine Gözlemler", **Doğan Aksan Armağanı**, A. Ü. DTCTF Yay., Ankara 1998.
- İmer, Kamile "Türkçenin Ağzlarının Sınıflandırılmasında Temel Alınan Ölçütler", **Türkçenin Ağzları Çalıştayı Bildirileri** (Haz. A. Sumru Özsoy- E. Eser Taylan), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2000, s. 5-16.
- Kalay, Emin. **Edirne İli Ağzları**, TDK Yay., Ankara 1998,
- Kani, K. "Bigadiç Esenli (Okuf) Köyünde Bulunan Karasioğlu İmir Bey Vakfı Bigadiç", **Bigadiç**, Haziran 2002, S. 12.
- Karahan, Leyla. "Anadolu Ağzlarında Kullanılan Bazı Zarf-Fiil Ekleri", **TKA, Yıl: XXXII/1-2**, 1994, Ankara 1996, s. 205-236.
- Karahan, Leyla. "Anadolu Ağzlarını Sınıflandırmada Kullanılabilecek Bazı Ölçütler", **II. UTDK 1992, Bildiriler**, Ankara 1996, s. 637-640.
- Karahan, Leyla. **Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması**, TDK Yay., Ankara 1996.

- Karahan, Leyla. “Ağız Araştırmalarında Sorunlar”, **Türkçenin Ağızları Çalıştayı Bildirileri** (Haz. A. Sumru Özsoy- E. Eser Taylan). Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2000, s. 21-26.
- Karahan, Leyla. “Ağız Araştırmaları Alanında Yapılması Gereken Çalışmalar”, **Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni Bildirileri**, TDK Yay., Ankara, 1999, s. 27.
- Karamanlıoğlu, Ali. “Anadolu Ağızları”, **Meydan-Larousse Ans. C. I** s. 482-483.
- Koç, Mehmet. **Bademli, Balatlı ve Çayüstü Köyleri (Bigadiç-Balıkesir) Ağız İncelemesi**, İ.Ü Türk Dili mez tezi, İstanbul 1974.
- Korkmaz, Zeynep. “Batı Anadolu Ağızlarında Aslı Vokal Uzunlukları Hakkında”, **TDAY-B 1953**, s. 197-205.
- Korkmaz, Zeynep.” Eski Anadolu Türkçesindeki –van/-ven, -vuz/-vüz Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları”, **TDAY-B 1964**, s.43-65.
- Korkmaz, Zeynep. “Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı İle İlişkisi Sorunu”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar C.II.**, TDK Yay., Ankara 1985, s. 128-161.
- Korkmaz, Zeynep. “Anadolu Ağızları Üzerine Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar”, **TDAY-B 1975-76**, Ankara 1976, s. 143-172.
- Korkmaz, Zeynep. “Batı Anadolu Ağızlarında Yazı Dilinden Ayrılan İsim Çekimi Ekleri ve Fonologie-Morphologie Bağlantısı”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar C.II**, TDK Yay., Ankara 1985, s. 232-248.
- Korkmaz, Zeynep. **Güney-Batı Anadolu Ağızları**, TDK Yay., Ankara 1994.
- Korkmaz, Zeynep. **Nevşehir ve Yöresi Ağızları**, TDK Yay., Ankara 1994.
- Korkmaz, Zeynep. “Türkiye’de Ağız Sözlükleri”, **TD**, S.583, Temmuz 2000, s. 7-14.
- Köprülü, Fuad. **Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu**, Ankara 1999
- Kütükoğlu, Mübahat. **Tarih Araştırmalarında Usûl**, İstanbul 1998
- Orhonlu, Cengiz. **Osmanlı İmparatorluğu Aşiretleri İskan Teşebbüsü** y.y., t.y.

- Osman, Nazif. “Balıkesir Köylerinde Derlenmiş Sözcükler”, **HBH** III/27 (Ağustos 1933), s. 69-71.
- Özdemir, Zekeriya. **Bigadiç**, yay. y., Ankara 1993.
- Özdemir, Zekeriya. **Bigadiç Halkbilimine Notlar**, yay.y., y.y., t.y.
- Özdemir, Zekeriya. **Bor Beldesi İskele**, yay.y., Ankara 1997
- Özsoy, A. Sumru, E. Eser Taylan. “Türkçenin Ağızları Çalışmalarında Yöntem Sorunları”, **Türkçenin Ağızları Çalıştayı Bildirileri** (Haz. Özsoy, A. Sumru-E. Eser Taylan), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2000, s. 27-33.
- Sağır, Mukim. “Anadolu Ağızlarında Ünlüler”, **TDAY-B 1995**, Ankara 1997, s. 377-390.
- Sağır, Mukim. “Anadolu Ağızlarında Ünsüzler”, **TDAY-B 1995**, Ankara 1997, s. 391-409.
- Sağır, Mukim. “Anadolu Ağızlarında Ünlüler Ünsüzler”, **III. UTDK 1996 (Bildiriler)**, TDK Yay., Ankara 1999, s.987-996.
- Sevim, Ali. **Türkiye Tarihi**, Ankara 1989
- Su, Kamil. **Balıkesir Civarında Yörük ve Türkmenler**, yay.y., y.y., t. y.
- Sümer, Faruk. **Oğuzlar**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 1999.
- Tankit, Mustafa. “Mecidiye Köyü”, **Bigadiç**, Haziran 2001, S. 12.
- TDK. **Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni**, TDK Yay., Ankara 1999.
- Turan, Osman. **Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti**, İstanbul 1998
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, Ankara 1988
- Üçok, Necip. **Genel Fonetik**, yay.y., İstanbul 1951.
- Üstüner, Ahat. **Anadolu Ağızlarında Sıfat Fiil Ekleri**, TDK Yay., Ankara 2000.
- (Yalkın) Yalman, **Ali Rıza. Cenupta Türkmen Oymakları**, y.y., 1525

Yolcu, M. Ali. “**Kepsut Yöresi Karakeçili Ağız**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005

EKLER

1. HARİTALAR

EK I.

Harita 1. Bigadiç İlçesinin Haritası⁷⁹

⁷⁹ <http://www.bigadic.bel.tr/bigadic-cografya/> (10.08.2006).

2. KAYNAK KİŞİLER

Derleme Yapılan Yer/Kaynak Kişinin Adı, Yaşı ve Öğrenim Durumu

1. Akyar
Cemal Gündoğdu, 77, 3 sene okumuş
Miraç Ergel, 53, ilkokul mezunu
Salman Akbulut, 35, İlkokul mezunu
Ceyre Ayhan, 74, 2'ye kadar okumuş
Remzi Özcan İlkokul mezunu
2. Alanköy
Akif Sungur, 72, 3 sene okumuş
3. Aşağıgöcek
Hacer Gelmiş, 78, yok
Yasemin Demir, 21, lise ikiden ayrılmış
4. Balatlı
Hatice Bulut, 46, ilkokul mezunu
5. Bigadiç-Merkez
Dudu Alabak, 72, İlkokul mezunu
Ürkiye Filiz, 72, ilkokul mezunu
6. Çaldere
Müminat Yılmaz, 80, yok
Yunus Özden, 72, yok
Müzeyyen Özden, 66, yok
7. Çayüstü
Emine Can, 74, 3 sene okumuş
Halil Can, 76, yok
8. Çeribaşı
Rahime Karanfil, bilmiyor, yok
Nagibe Uzun, 79, yok
Hatice Küçük, 75, yok

9. Davutlar
  - Hatice Ernur,65, yok
  - Alime Yıldız,56,3 sene okumuş
  - Halime Yılmaz,35, ilkokul mezunu
10. Değirmenli
  - Makbule Karadana, 70, yok
11. Doğançam
  - Sefer Aşık, 63, İlkokulu yarım bırakmış
  - Gülfiye Aşık, 42, ilkokul mezunu
12. Durasalar
  - Ganime Aygören, 57, İlkokul mezunu
  - Neslihan Ersoy, 67, 3 sene okumuş
  - Seviye Erkoz, 57, Okumayı gece okulunda öğrenmiş
  - Gülistan Demir, 67, 1 sene okumuş
13. Esenli
  - Nuray Erdoğan, 40, ilkokul mezunu
  - Gülseven Erdoğan, 70, ilkokul mezunu
14. Hamidiye
  - Bedriye Öztürk,67, yok
  - Fatma Öztürk,49, ilkokul mezunu
  - Hazel Öztürk,45, ilkokul mezunu
  - Habibe Keskin,53, ilkokul mezunu
  - Zeynep Karagöz,52, ilkokul mezunu
15. İskele
  - Dudu Deniz, 80, yok
  - Halize İlhan, 65, yok
  - Ayşe İlhan, 38, ilkokul mezunu
  - Nazim Durak, 76, İlkokul mezunu
16. Kadıköy

- Ayşe Aslan, 51, İlkokul mezunu
17. Kargın
- Ahmet Dinç, 71, İlkokul mezunu
- Ayşe Dinç, 75, 3 sene okumuş
18. Kayalidere
- Safnaz Aşık, 43, İlkokul mezunu
- Elmas Aybar Yıldız, 66, yok
- Musa Avcı, 72, okumayı askerde öğrenmiş
19. Kayırlar
- Süleyman Erkek, 76, 3 sene okumuş
- Şennur Erkek, 28, 7. sınıftan ayrılmış
20. Mecidiye
- Hasan Uraz, 75, yok
- Orhan Kocabaş, 65, ilkokul mezunu
21. Okçular
- Hakime Donat, 77, yok
- Hatice Dudu Kıyak, 86, yok
- Halime Donat, 60, 3 sene okumuş
- Aysel Donat, 37, ilkokul mezunu
- Yusuf Donat, 62, İlkokul mezunu
22. Panayır
- Kamil Demir, 79, yok
23. Topalak
- İbrahim Coşkun, 78, yok
- Arife Coşkun, 67, yok
- Nurhan Aksoy, bilmiyor, 3 ay okumuş
24. Yeşildere
- Meyre Kaçar, 77, yok
- Bilge Kaçar, 39, İlkokul mezunu

Zümrügül İcran, 74, yok

İsmail Kaçar, 41, İlkokul mezunu

Gülden Koç, 40, İlkokul mezunu

Sami Şavran, 50, İlkokul mezunu

25. Yolbaş

Hüseyin İşören, 83, 3'e kadar okumuş

Ayşe Küçük, 77, 2 sene okumuş

ÖZGEÇMİŞ

24.04.1980 yılında Balıkesir’de doğdu. 1994’te Günlüce İlköğretim Okulu’ndan, 1998’de Muharrem Hasbi Lisesi’nden mezun oldu. Aynı yıl Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazandı. 2002’de Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalında yüksek lisansa başladı. Aynı yıl Balıkesir Üniversitesi Yabancı Diller Bölüm Başkanlığı’nın açtığı İleri İngilizce Kursuna katıldı. Ekim 2003-Aralık 2003’te Bigadiç METEM’de Türk Dili ve Edebiyatı dersleri verdi. Aralık 2003’te Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladı. Aralık 2006’dan beri Balıkesir Üniversitesi’nde Türk Dili Okutmanı olarak görev yapmaktadır.